

พิศนัยเบงคัล

นิยายเบงกาลี

BENGALI HOUSEHOLD TALES

เสฐียรโกเศศ - นาคะประทีป

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สำนักงาน
เลขาธิการวัฒนธรรม
222 นครเขษม พระนคร

มูลนิธิ สตรีศรีวิชัย นครศรีธรรมราช
Sathirakoses-Nagapradipa Foundation

ChangeFusion
OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike BY-NC-SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาปรับใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ อักษรบริการ
๑๙๓ เล้าซ่งช้า ถนนบำรุงเมือง พระนคร
ป. พิศนาคะ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๙๙

สารบัญ

หน้า

๑.	กตตอกถ	๑
๒.	พราหมณ์กินพรหม	๔๐
๓.	ปราชญ์เถื่อน	๕๒
๔.	กรรมสูตร	๖๙
๕.	ท้าวภิกขมาทิตย์ ตอนเด็กกู่	๗๗
๖.	กาเหว่า หาดานพราหมณ์เฒ่า	๙๗
๗.	เทพธิดาคู่	๑๐๘
๘.	แพะ เตี้ย ถึง	๑๒๘
๙.	สองเจ้าบ่าว	๑๓๕
๑๐.	บรมแก้วน	๑๔๙
๑๑.	บรมเชอะ	๑๗๖
	ก. พราหมณ์กับผ้า	๑๘๓
	ข. การเลี้ยงพราหมณ์	๑๘๔
	ค. ยาแก้โรคไม้	๑๘๗
	ง. พาเจ้าสาวมาบ้าน	๑๙๓

๑๒.	ธิดาของทัณฑนายก	๑๙๖
๑๓.	ตากาไห้ พนักงานสวน	๒๑๗
๑๔.	หุหนวกหงส์	๒๒๓
๑๕.	ต้องขโมยตามต่อ	๒๒๗
๑๖.	อาหารนางทากิน	๒๖๒
๑๗.	มีความรู้หรือมีเขานิด?	๒๖๙
๑๘.	โอรสพระราชากับบุตรทัณฑนายก	๓๐๐
๑๙.	นิงได้กษณะ ก. กิณเภา	๓๐๗
	ข. นกแดงกัญชา	๓๑๐
๒๐.	กิ่งคดา	๓๑๓
๒๑.	ต้องเจ้าสาว	๓๒๓
๒๒.	ควายต้องขา	๓๓๖
๒๓.	พราหมณ์กับกายด้ก	๓๔๒

ภาคผนวก ๑

ข้อความที่ในเชิงอรรถอ้างมา

	หน้า
ศรัทธาตั้งเขม ๓๕๕	๓๕๕
ศรัทธาพิศดาร ๓๕๘	๓๕๘
พิธีศรัทธาซึ่งนำมาเพ็ญในสมัยทุกข ๓๕๓	๓๕๓
กาดะและเทศะอันให้ศรัทธาศักดิ์ดีทช ๓๕๘	๓๕๘
เรื่องฤษเฮอร์พ ๓๖๗	๓๖๗
ข่าวบิณฑ ๓๖๘	๓๖๘
การตงขอ ๓๖๘	๓๖๘
เครือญาติ ๓๗๓	๓๗๓
การกินข้าวของพราหมณ์ ๓๗๓	๓๗๓
นิกายพราหมณ์ ๓๗๕	๓๗๕
การคิดจากตัก ๓๗๓	๓๗๓
พิธีบูชา ๓๗๓	๓๗๓
ฤษ ๓๗๕	๓๗๕
ตักถม ๓๗๗	๓๗๗
บักษ ๓๗๘	๓๗๘

ภาคผนวก ๒

เพิ่มเติมข้อความในเชิงอรรถ หน้า

พินอินนประดาน	๓๗๓
ปรา	๓๗๕
การชำระให้บริสุทธิ	๓๗๕
อักษร	๔๓๘
ตั้งกัณฑ์	๔๓๘
อรรถ	๔๒๕
เทพทาสี	๔๒๕

ภาคผนวก ๓

กำเนิดศัพท์	๔๒๗
--------------------	-----

ภาคผนวก ๔

ธรรมนิยม	๔๓๓
วิษัและพิธี	๔๓๕
ถุทธิ	๔๓๖
เรื่อง, ประวัต, ภาษิต	๔๓๘
พากย์ตั้งตั้งถุถุ	๔๔๐
ตำนานานุกรม	๔๔๒

ภาคผนวก ๕ - ภูมิประเทศ

	หน้า
ชารยน์	๔๕๗
อชชยน์	๔๕๘
คชรัต	๔๕๙
โคทาวรี	๔๖๐
โจวรี	๔๖๓
ช้ นาย	๔๖๒
นัตคีร์มาตย์	๓๖๔
เบงกอด	๔๖๔
พาราณตี	๔๖๙
โกชะ	๔๗๒
มัทราต	๔๗๓
ไมโสว	๔๗๖
วิชย	๔๗๗
ดีนช	๔๗๘

นิยายเบงกาลี

กลดกอด

ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีชายสองคน คนหนึ่งเป็น
พราหมณ์ คนหนึ่งเป็นสังกต กายสต์^(๑) คนที่เป็นพราหมณ์ยาก
จนจนแค้นเต็มประดา ญาติพี่น้องก็ไม่มี เหลือแต่แม่คนเดียว
ส่วนชายสังกตกายสต์ก็อดคิดขุ่นตันปานกัน แต่ยังมีภาชนะว่า
เพราะมีพนักอยู่ห้อยคนทั้งเป็นหนุ่มได้ด คนหนึ่งพราหมณ์
หนุ่มพูดกับเพื่อน “เพื่อนเอ๋ย! ตัวกนเห็นจะต้องจัดแจงหา
เมียสักคน ขนอย่คนเดียวทำไมเหมาะ น่ากลัวจะทนไม่ไหว
แต่มานักอดใจที่มียากจนนัก จะหาเงินหาทองที่ไหนมาใช้

---

(๑) Kayastha = กายสต์ (ส-กยัสต) “สลิตในกาย”
ว่านเครือกยัสต หรือสกุลเสมียน บิดาเป็นกษัตริย์มารดาเป็นศูทร; ดู
เหมือนคนสกุลนี้เองที่เป็นเสมียนและคนทำบัญชีในอินเดีย, ทุกวันนี้ยังมี
มากในเมืองเบงกอล เป็นจำพวกที่มีหน้ามีตาอยู่สักหน่อย.

แต่งงาน ถึงต่างว่าได้เงินมา มันก็ยังจนแต่มีอยู่นั่นเอง ใคร
เขาจะเต็มใจยกลูกสาวให้กับไอ้คนจนอย่างกัณนี้^(๑) อ้อ! ตาม
เรื่องของมันเป็นตายอย่างไรต้องหาเมียให้ได้。”

ชายด้กฤตกายด้กัชบใจ ตอบ “ซี! พูตราวะใจ
เดียวกับจริง นึกอยู่เหมือนกันแหละ แต่ในคำบถนั้นก็ยังไม่
เห็นเตทำด้กคนเดียวกับ เราต้องไปเที่ยวหาเนอคุทอนบางเป็นไร
เพื่อเป็นตาบ้าง ถึงไม่ได้ทางตรงขโมยเขามากก็ได้ ขอ
แต่พาดาว ๆ ด้วย ๆ เขามาบ้านเป็นหมดเรื่อง แล้วใครจะมา
ว่าอะไรเรา!”

พราหมณ์หนุ่มชด “พูดอย่างนั้นก็ยังไม่เห็นทางจะ
ดำเร็จ ขอถามหน่อยเถอะ—ผู้หญิงที่ไหนเขาจะเต็มใจมากับ
เรา? มันไม่ดำเร็จจะแก。”

กายด้กัรบรอง “เอาเถอะน่า ไม่ต้องวิตกไว้พันักงาน
กันเอง ขากดับถ้าไม่ได้มาแล้วจะทำอย่างไรกันยอมทั้งน.”

(๑) พราหมณ์หนุ่มคนนี้ เห็นจะเป็นคนชั้นต่ำในวรรณพราหมณ์
เช่นพวกภราทวาชโคตร ซึ่งพราหมณ์ชุกในมหาเวสสันดรชาดกก็สืบ
เนื่องมาจากโคตรนี้ เพราะมีละนันกงหมับสวชและมั่งมีได้ ด้วยชั้นข้อ
ว่าพราหมณ์ ถึงจะประพฤดิชั่วก็ยังมีผู้เต็มใจยกลูกสาวให้.

ผู้หญิงคนนั้นอยู่ตึกครู แดงกายตึกเอ๋ยซนก่อน “คนนี้เป็น
อย่างไร? ชอบใจไหม?”

พราหมณ์หนุ่ม— “หัวใจเทียว อย่าถามเลย แต่—
ฮือ!— อยากรู้ก็ไม่ได้เขา.”

กายด์ดี— “ค่อยคุยก่อน ดูซิว่ากันจะจัดการให้ได้
หรือไม่.”

กำลังทั้งต้องหารือกัน หญิงสาวนั้นอาบน้ำซักผ้าห่ม^(๑)
เสร็จแล้วกดับไปทางเก่า ต้องคนดูชั้นเดินตะกกรอยตามไป
ห่างๆ พอเข้าหมู่บ้าน หญิงสาวเดี่ยวเข้าตรอกไป ต้องเจ้า
ชู้เดี่ยวเข้าไปที่ข้างร้านแห่งหนึ่ง ประจบพูดด้วยกับเจ้าของร้าน
เมื่อพูดจาดูด้วยเรื่องอะไรต่ออะไรได้ตึกครู กายด์ดีได้ทำเอ๋ย
ถามเจ้าของร้าน “ฮือ! นี่แน่ะท่าน ผู้หญิงสาวที่เดี่ยวเข้า
ตรอกไปเมื่อกัน เป็นคนที่ไหนนะท่าน?”

เจ้าของร้านเป็นคนพูดมากอยู่ด้วย ถามคำเป็นต้องตอบ
ตกร้อยคำ “ไหนผู้หญิงที่ท่านถามคนนั้นแหละตอนเป็นลูกสาว

(๑) Sari = สาก เป็นผ้าสีนขาว มักเป็นผ้าขาวบางสำหรับ
ผู้หญิงคลุมตั้งแต่ศีรษะ พันกับตัวเป็นเสื้อแล้วห้อยลงมาถึงข้างล่าง.

พรหมณ์ เป็นดวยกว่าเพื่อนในย่านนี้ แต่อาภัพ มีเรือน
 ใต้ไม้ทั้นไร ผัวไปเยี่ยมบ้านเคยไม่กดับมา ชันแต่ข้าวคราว
 ก็ไม่มีตั้ง ดูเหมือนข้าวว่าไปทำงานอยู่ที่ระนิกุญเซ เคยไป
 ใต้เมี้ยอ๊กคนหนึ่ง เป็นอันหมดตั้งดัย คงทงเมี้ยคนนี้ เรือง
 เป็นอย่างนี้ ทินฉวามูหึงคนนั้นอาภัพมาก."

กายด้ถ้ทำเป็นดังตำรผู้หึง และถาม "เดี้ยวหนอย
 กบพินของทนกรรมง?"

เจ้าของร้าน— "พ่อแม่ของหัดอนอยุ่ที่นี้ พ่อหัดอน
 ชอราเมศร์จักรพรรดิ อยุ่ถัดไปโน่นแน่ บ้านโกดักๆนี้เอง ก็
 นีทานทงต้องจะไปไหนกัน?"

กายด้ถ้— "อ้อ! จะไปทางโกดักักหน้อย คงใจว่า
 จะพกทนเพียงคนเดี้ยว แต่เนะทานพุดถึงเรื่องผู้หึงเมือก
 นี บางทีท่านจะบอกชื่อผัวของหัดอนให้ทราบได้กรรมง?
 และเป็นคนทำงานการอะไร? เพราะถ้า่านไปทางระนิกุญเซ
 ปะโอการจะได้สืบหาให้พบตัว และช่วยพุดจาให้กดับมาหา
 เมี้ยบ่าง"

เจ้าของร้าน— “นั่นเป็นไร! คาดไว้ไม่ผิด ท่านทั้ง
สองเป็นคนใจบุญมาก ชอชของบาบู^(๑)คนนั้น ‘รามดอจันมุ
เชรช’ เขาว่าเป็นเดิมยื่นอุยู่ททางชอนน.”

เมื่อทั้งสองได้ค่าเงินพอต้องการ ดึงมือคุมมะระกู่
เดี่ยวอีกหนึ่งเขาก็ทำไว้ในช้นคนแล้ว ก็แสดงความขอบใจดามา
พ้อออกถึงถนน ภายด้ถพุด “ดำเร็วแล้ว มา ตรงไปบ้าน
ผู้หญิงที่เตยว.”

พราหมณ์หนุ่มตกใจ— “เอะ! เด่นกัน่อทำไหนด?”

ภายด้ถ— “ก็อทานนาชี่ แกทำเป็นตุกเซยราเมศร์
บาบู แล้วกันจะเป็นบ่าวไปเอง คอยฟังให้คั้นะ จะแนะนำ
ให้ พอเราไปถึงบ้านผู้หญิงคองกมดงแด้ดงความนบถ้อยอย่าง
เต็มยศต่อพ้อตาแม่ยาย แล้วเมื่อถูกถาม—”

(๑) คำว่า บาบู=Babu เป็นคำยลย่อง เท่ากับฝรั่งเรียก
มิสเตอร์ แต่ฝรั่งใช้ไว้ข้างหน้าประกอบกับนามสกุล, ฝ่ายเบงกลีใช้พุด
ต่อกับชื่อตัว เช่นชื่อตัว-‘รามเศร’ นามสกุล ‘จักรพรรดิ’ ต้องเรียก
ว่า ‘รามเศร บาบู;’ ทำนองเดียวกับ ‘ซี’ ดูในวิธานุกรม หิโต-
ปเทศตอน ๑ มิตรลาภ.

พราหมณ์หนุ่ม— “ใครถูกใครถาม?”

ชายดี— “แต่ฉัน บอกให้คอยฟังให้ดี ก็พอตา
 แม่ยายนะซี ที่จะถาม เมื่อถูกถามว่าไปไหนมานานไม่มา
 เยี่ยมเยียนบ้าง แกต้องบอกว่ากลับไปแล้วหนักเวรจึงอยู่นาน
 เจ็บจนถึงต้องห้ามไปที่แม่กงคา^(๑) แต่ยังไม่ถึงคราว เพราะห
 ดักด้วยโรค ผิดกับที่คาดไว้ว่าตายโดยอำนาจของพิษไซ
 เด่นเขารูปร่างและตุ่มเตี้ยงผิดไปคนละคน ใครเห็นรูปหรือ
 ได้ยินเสียงพูดเป็นจำไม่ได้ ต่อไปแกพูดว่า แม่ของแกเจ็บ
 หนักน่ากลัวไม่รอด นอนอยู่ที่บ้านคนเดียวไม่มีใครพยาบาล
 แต่พอแกรู้เรื่องว่าแม่เจ็บ ก็ขอदानายหยุด ดองด้ามอาทิตยรับ
 กลับมาบ้าน เมื่อมาถึงบ้านไม่ทันไร แม่แกเกิดอยากจะเห็น

(๑) พวกอินดูที่ถือสิทธิ์เคร่ง ไม่ยอมให้ญาติพี่น้องขาดใจตายใน
 บ้าน เห็นว่าจวนเจียนจะหมดลม ก็รับกุลีกุจอบแขกหามคนเจ็บทั้งที่นอน
 ไปไว้ข้างนอก แต่มักนำไปถึงแม่กงคาเวลาให้คนเจ็บไปสิ้นใจเอาใกล้
 ผั่งน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ได้ เป็นบุญอย่างวิเศษ บางทีก็ทำให้เสื่อมใสความ
 ศักดิ์สิทธิ์มันยิ่งขึ้นโดยที่คนเจ็บร้อแร่จะตายมีตายแล้ว ถูกห้ามกระร
 ณะเร่งไปได้กระทบอากาศแม่กงคา เลขพื้นหายเจ็บหายไขรอดชีวิตกลับ
 ได้ก็มี; ดูคำพรรณนาแม่กงคา ในहिโตปเทศตอน ๑ มิตรลาภ.

หน้าเมยแกชหมา แยกจำเป็นตองมานเพื่อรบไปในคินน
ให้ได้.”

พราหมณ์หนุ่มฟังคำแนะนำยังออกไม่ได้ใจฉันทักให้
ทวน ๆ แต่ปฏิเด็ชเด็ชก็กดหัวจะหลุดมือ เขาเป็นยอม
ตามน

ทงต้องเดินตรงไปที่ประตูบ้าน กายฉถเริ่มร้องเรียก
“ท่านจกักตติมศัย(๑) อยู่หรือไม่?”

พราหมณ์แก่เวदानนกำลังนอนเด่น ได้ยินเสียงใคร
มาร้องเรียกก็ลุกขึ้นออกไปถามที่ประตู “ใครมาจากไหน?”

กายฉถ— “เอะ! ท่านจำไม่ได้ดอกหรือ ก็น้ถูกเขย
ท่านอย่างไรเจ้า.”

พอได้ยินคำว่า ‘ถูกเขย’ เท่านั้น พราหมณ์เฒ่า

(๑) จกักตติ มศัย— Chokkotti Moshay เป็นคำเรียก
สั้น ๆ จากคำว่า ‘Chokroborti Mohashay = จักรพรรดิ
มหาศัย; มหาศัย ส. เป็น ‘มหาศย’ แปลว่า ‘ผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่, ใจ
สูง’ ฯลฯ ใช้เป็นคำเรียกแก่ผู้ที่ตนเคารพ เท่ากับคำว่า ‘ท่าน’ สูงกว่า
คำ ‘บานู’ ในที่นี้กษัตริย์ เขาปลอมเป็นป่าวมา ต้องยอมให้ค่านั้นกะ
ราเมศรบานู พราหมณ์เฒ่า.

ปลดมีใจแทบจะตอยชนไปบนหลังคา พดางพูดเตียงต้น
 “เอะ! รามตอจัน ดูรกคดอกหรือหมายว่าใครที่ไไหน เข้า
 มาข้างในชิดูก.”

เจ้าตูกเซยปลดอมก้มตงค่านับพ่อตาดงและตามคิตเข้าใน
 บ้าน ตาเม่าตะโกนร้องเรียกเมี้ยต้น “ยาย ยาย มานี้
 เร็วเข้าเถิด รามตอจัน ตูกเซยเรากดับมาแล้ว.”

ยายเมี้ยดีใจตะต๊ะตาดานออกมา พราหมณ์หนุ่มก้มตง
 ค่านับงามอย่างธรรมเนี่ยมตูกเซยเคารพแม่ยาย แม่ยายดีใจ
 จหน้าตาร่วง ทักทายปราศรัย ถามพ่อเซยชวัญ “หายไ
 นานที่เตี้ยว ตูกเอ๋ย! ต้มบ้านเตี้ยวแล้วหรือ หรือว่าโกรร
 เคื่องใครจิงไม่มาเตยนมนานหลายปีแล้ว แม่หรือก็ไม่มีตูก
 ผู้ชาย รักเจ้าเหมือนนกกับตูกในได้” พุดพดางหน้าตาแกกยัง
 ออกมาพุ่มพ่าย.

เจ้านักปลดอมทำเป็นตงตารแม่ยาย ประเหลาะปลดอบ
 “เมื่อยาร้องให้ไปนีกเตยแม่ ตูกก็คิตถึงอยากมาเจียนใจจะ
 ชาติ แต่ที่หายไนานไม่ได้มา ไม่ใช่เป็นเพราะตูกใจจิด

พอกลับไปทางโน้นไม่กี่วันก็กลับเจ็บ นึกว่าจะไม่รอดมาเห็นหน้ากันอีกแล้ว ดุชิแม่ โรคหายแล้วมีรูปผิดร่างไปคนละคนที่เดียว ชนเคี้ยงก็ไม่เหมือนเก่า."

แม่ยายฟังยิ่งเวทนา เข้าไปตบประโตม "อนิจจา อนิจจา แม่ไม่รู้เลยว่าเจ็บไป หายสนิทแล้วหรือดุก ขอให้พ่ออายุมันขวัญขึ้นเถิด อย่ารู้เจ็บรู้ไข่อีกเลย ไม่ก็มากน้อยเนื้อหนังก็จะอ่อนอย่างเดิมคอก" แล้วดุกขม้ขม้นออกไปหุงต้มอาหารเพื่อเอามาเลี้ยง.

ส่วนพราหมณ์แก่พ่อตากตัวดุกเขยจะหิวจัดคอยนานไม่ได้ รีบแต่งตัวออกไปซื้อขนมนมเนยขนเอามาเลี้ยงพระเรือ ขากลับยังแวะซื้อปลาตัวโตสั้นดมาทำกับข้าวด้วย มาถึงบ้านจัดขนมออกมาให้พ่อดุกเขยและบ่าวกินให้สบายใจ.

กำลังต้องสวดสวดหนึ่งกินขนม ดุกสาวมัวจัดหาหมากพดูอยู่ในห้องถัดไป หด่อนก็ตั้งใจเหมือนกันที่ได้ยินว่าสวดกลับมาหา ความดีใจของหด่อนไม่น้อย เพราะจากกันมานานหลายปี ซึ่งหด่อนคาดว่าจะไม่ได้พบปะกันอีก จะจัดหมากพดูให้เสร็จไม่ทันใจ บังคับเดินประดาทไม่อยู่ ลอดมองชมพักตร์

ไปทางช่องมุดทกนบงห้อง พอแต่เห็นกัประหาดใจ หนึ่งนึก
 “เอ! ดูไม่เหมือนสักกิด เค้าหน้าไม่มีเดี่ยเดย มันอย่างไร
 กนเดี่ยเดว คอยดูไปก่อนเรื่องจะเป็นไฉนแน่.”

สักครู่หนึ่งพราหมณ์แกกดับออกมาบอกว่าชาวตุ้กเดว
 จดตงไว้ที่ตรงดานหน้าบ้าน ถูกเซยพ้อตาและบ่าวปากันออก
 ไป พ้อตาและถูกเซยกินก่อน บ่าวคือกายสักกิดกนที่หลัง (๑)
 อิมหน้าดำราญเดว พราหมณ์หันม้ที่ปลอดมเป็นถูกเซยพูด
 “มหาศัยถูกมาวณนยงไม่ไคเด้าความเคิดรอนให้ฟังจนจบคือ
 แม่ของถูกเจบหนก เรื่องนเองถูกจคงขอตาหุครับกดับไป
 บ้าน พอไปถึงแม่แกพูดว่า ‘รับไปรับเมียของเจ้า (๒) มาให้
 แม่เห็นสักกนอย ใหน ๆ จะตายขอให้เห็นหน้าว่าเป็นอย่างไร
 สักกั’ เพราะฉะนั้นถูกจคงรับมานี้จะรอชยูนานไม่ได้หมาย
 ว่าจะรับหัดอนไปเดี่ยในคณนทเดี่ยว ”

(๑) เพราะเป็น คนสกุล พราหมณ์ กับสกุลกาศ์ส - ไม่กินร่วมกัน;
 (หรือในเวลานั้น กาศ์สกำลังปลอดมเป็นบ่าวเขา. จำเป็นอยู่เอง ที่บ่าว
 ต้องกินที่หลังนาย)

(๒) ชาวฮินดู เรื่องตัวเมียจะเรียกชื่อตัวไม่ได้ ขึ้นแต่คำว่า ‘เมีย’
 ก็มักจะหาคำอื่นพูดแทน ชาวเบงกัลจะเรียกเมียว่า ‘Poribor’ =
 บริวาร’ แปลว่า ‘ครอบครัว’

พราหมณ์แก่— “อะไร พ่อเอ๋ย! จากกันไปด้วย
 หาดยบั้งกับถ้ำมาจนหนักจะไป อยู่ให้พ่อชื่นใจเลี้ยงดองด้อมวัน
 เป็นไร พ่อให้ชาวบ้านย่านถนนเข้ามาเฝ้ามาเยี่ยมเยียนบ้างซี
 แล้วต่อไปจะพาดมบัตของเจ้าไปพ่อไม่ขัด.”

พราหมณ์หนุ่มแกตอบ “ที่พ่อพูดนั้นก็จริง แต่ในขณะที่
 หนักดูเห็นจะรออยู่ไม่ได้ ข้าไปผู้ใหญ่ที่โน้นจะสิ้นใจไปด้วย
 ก่อน ทั้งที่บ้านก็ไม่มีใครรักษาพยาบาลจะต้องขอรับไปด้วย
 เคยวน.”

พราหมณ์พ่อแม่จะไม่อยากให้ไป ก็ไม่กล้าขัด จึงออกไป
 ไปว่าจ้างคนหาม^(๑) กับคนหามพาเอามากอรับที่บ้าน จะได้
 ให้ออกไปทันแต่เช้า.

จะกล่าวถึงลูกเขยปลอม ได้ทำก๊วยงเข้าห้องเมีย (?)
 เพื่อนอนพัก หญิงสาวกินข้าวแล้วก็เข้านอนเหมือนกัน ความ
 ดั่งดั่งที่ไม่เชื่อว่าชายผู้หนึ่ง เป็นผัวยังมีวนเรออยู่ในใจสักเท่าไร
 เป็นอันหมดหนทาง ในเมื่อเจ้าได้เข้ามาเห็นใกล้ๆ แต่ว่าจะทำ
 ประการไรเล่า ต้องนอนนิ่งหันหลังให้ พราหมณ์หนุ่มได้

(๑) ตามทางซึ่งไม่ใช่ถนนดี ต้องขึ้นคานหามแทนรถ.

โดมเอย ออกอ้อนวนอนเอย เจ้าริยักพูดโต้ตอบด้วย หมด
 ทำแล้ว พราหมณ์หนุ่มเอยชน “หรือหัดอนเห็นรูปร่าง
 ดุ่มเดียงฉันทิตไปไม่พอใจจึงไม่พูดด้วย นี่นะหัดอนฉันทิต
 เครื่องแต่งตัวไว้ให้แยะ(๑) พอไปถึงบ้านจะมอบไว้ให้ได้เสีย
 ให้พอใจ เอ! นี่หัดอนเป็นอะไรไปเสียแล้วไม่พูดไม่จาเลย
 ดักนิต” หญิงสาวไม่ตอบ ได้แต่ร้องไห้หึงๆ.

จนจะรุ่งเช้า ภายตักฉันทิตอยู่หน้าระเบียง ดุกชน
 ตะโกนเรียกเด็ก “บายู บายู” พราหมณ์หนุ่มดุกชนออก
 ไป เห็นจนดว่างแต่กัจฉิตเตรียมตัวจะไป ส่วนเจ้าของบ้าน
 กตศนด้วยและออกมางอยู่ทระเบียง คนคานหามกตศนเหมื่อน
 กัน ดุกชนงเบียงอยู่บางดุษุยาและคุกกันจ้อกแจ้ก.

พราหมณ์แก้ถามดุกเชยปดอม “จะไปกนเดยฉน
 หรือนี่?”

พราหมณ์หนุ่ม— “ต้องไป มหาศัย.”

พราหมณ์เฒ่า ถอนใจดุกชนเรียกดุกสาวให้รีบแต่งตัว

(๑) ขาอชาวเบงกลี ถือว่าถ้าจะให้ผู้หญิงชอบใจ อะไรไม่ดีทำ
 ให้เครื่องแต่งตัว (ทำจะจริงเขา)

จะไปได้ ครั้นหัดนอนแต่งตัวเสร็จออกมา พ่อของหัดนอนพะยุงให้ชนคานหาม หัดนอนร้องให้เดี่ยยกใหญ่ แม่ของหัดนอนพลอยร้องไปด้วย แต่ไม่มีเวลาดาพอจะดำตากันได้นาน เพราะพอหัดนอนนั่งลง คนหามก็ยกคานหามขึ้นหามออกมารับเดินพราหมณ์หนุ่มก้มลงคำนับดา หีบตะของที่ฝ่าเท้าพ่อแม่ผู้หญิงชนได้บนหัว^(๑) ทันใดก็ออกเดินตามคานหามไปพร้อมกันบ้างคือ กายด้ถ์.

พอพ้นออกมานอกหมู่บ้าน คนหามรีบดำตาก้าวเดินเร็วเข้า ต้องส่งหายจำต้องรีบเดินตามให้ทัน กระนั้นยังมีเวลาดาพอกระซิบพูดกันได้บ้าง

กายด้ถ์ เขยชนก่อน “อย่างไร? เพื่อนต้องชอบใจกัน ที่ช่วยให้ดำเร็วเรียบร้อยดี คราวจนถึงทกนบางทแจะจะต้องช่วย ต้องให้ด้ญญากันก่อนว่า ถ้ากันหาผู้หญิงยังไม่ได้ แยกังจะไม่อยู่กับด้วย เจ้าหัดนอนของแกคนนั้นอย่างฉันผิวเมียไปถึงบ้านต้องฝากหัดนอนไว้ที่บ้านแม่แก แล้วเราก็กพากันไป

(๑) แสดงว่า มีความนับถือจนถึงเอาฝุ่นที่เท้าใส่บนศีรษะได้ (ทูลละอองธุลีบาท)

ใหม่กว่าจะได้ผู้หญิงดี. มาอีกคนหนึ่ง คนหนึ่งเป็นของกัน
เอง คนหนึ่งแกล้งเอาใจแกล้งกัน หรือถ้าตามนี้ไม่ชอบ คนหนึ่ง
เป็นของเราด้วยกันต้องกันได้."

พราหมณ์หนุ่มท่านหนึ่ง "ข้าก่อน เด่นแบ่งผู้หญิง
คนเดียวกันไม่เหมาะ อท่านกนคองขอ เอาเถอะ กันจะช่วย
แกล้งเอง อย่างที่สัญญากันได้."

หญิงสาวนั้นอยู่ในคานหามเงี้ยวพุ่ง ได้ยินบางบางคำ
พอจะคัดความแตกได้ตลอดว่า เรื่องราวเป็นอย่างไร หล่อน
รู้สึกว่าเขาต้องคนไหนในอินทหุดอกดวงเต็มตัว แต่ไม่ว่าจะ
ทำประการไร หมดทางก็เห็นดวงอันวอนพระภคินี. (๑)

มาถึงฝั่งแม่น้ำแห่งหนึ่ง ห่างจากหมู่บ้านของพราหมณ์
หนุ่มและชายกายัดไม่สู้ไถ่ตนก็ กายัดก็พูดกับเพื่อน "เรา
ต้องได้เจ้าพวกหมากัดบดเดี่ยวนั้น ถ้าให้มันไปถึงหมู่บ้านเรา
มันจะรู้เรื่องเรา เรื่องเราจะแดงขน" พูดแล้วก็เรียกคนหาม
และพูด "นี่แน่พวกท่านเวदानทบ้านนายกำลังยุ่ง เพราะแม่
ท่านเจ็บหนักจะให้พวกท่านไป ด้วยเกรงว่าจะลำบาก ไม่มีใคร

(๑) ส - ภกวัต = 'มีโชค, ควบคุม, ควบคุมหา,' หมายถึงพระเจ้า
เป็นเจ้า ว่าโดยเฉพาะ คือ พระวิษณุภฤช (นารายณ์)

เขาหุงต้มจัดหาข้าวปดามาเลี้ยงดู อย่าต้องไปให้ลำบากเลย
ถึงทนแฉะหาเรือไปไม่กี่มากน้อยก็ถึง ไปด้วยจักเค็ดคร้อน
เปลวๆ ฉันทจะชำระค่าจ้างและค่ากินเลี้ยงทันทีให้เสร็จไปที่เดียว
แล้วกลับได้”

การชำระเงินค่าจ้างก่อนเสร็จธุระที่ว่าจ้างกันมา ถึง
ใครบ้างจะไม่ชอบ คนห้ามยอมตามไม่ได้แย่งหากกรรมได้ตัว
รับรับเงินแบกคานหามเปลวกลับ คราวนี้เห็ดอยู่แต่ต้อง
สหายกับหญิงสาวเท่านั้น เมื่อมาตามทางหญิงสาวตรองหา
อุบายที่จะกำจัดมนุษย์อุบาทว์ต้องคนให้ได้ ยิ่งตรองยิ่งเห็น
ทางทะลุปรุโปร่งซนทุกที่ และตกลงจะทำตามหมายในใจ
เพราะฉะนั้น เมื่อต้องสหายทำเป็นซุนงว่า “หัดอนจะต้อง
ทำตามที่คุณสั่งทุกอย่าง ถ้าคิดหนียังจะซำวาย.”

นางรับคำ “จะ ฉันทจะทำตามทุกอย่าง ด้วยไหนๆ ฉันท
ก็ตกมาอยู่กับท่าน เหมือนเป็นสมบัติของท่านเหมือนกัน”
แล้วหันไปพูดกับพราหมณ์หนุ่ม “ถึงท่านจะไม่ใช้ผิวของฉันท
จริง ฉันทก็นับถือเหมือนเป็นผิว และจะเชื่อถ้อยฟังคำทุก
อย่าง.”

ต้องส่ายไ้พึงปดมีใจเป็นที่สุดขมเขยกันเอง “เหมาะ
จริง เกดอเฮย ไ้ไ้ยงนชเาจึงจะเรียกว้าไ้ดักษมี^(๑)ไม่
แต่สอวยอย่างเต็ยว ช้าเรียมเต็ยดวยเพ็ยงไ้ยินเต็ยงพุดเท้านัน
ก็จับใจเต็ยแด้ว.”

ทั้งต้องคุกกันพดางเดินกันพดาง จนโกัดบ้าน เข้ามาทุกที่
พอลังพราหมณ์หนุ่มก็กรากเข้าไปในบ้านบอกกะแม่ “แม่,
แม่, ฉันท่งงานแด้วพาเม็ยมาดวย.”

พั้งข่าว เมาพราหมณ์ดีใจร้องถาม “อยู่ทีไหนตูก?
พาเข้ามาช” ในทันทีตูกสะโก้(?) ยอบเข้ามากราบ ยาย
พราหมณ์ - คอไปจะขอเร็ยกแม่ฉวเห็นจะไ้ - คอຍพยงให้
ตูกชน พดางอวยพรเต็ยใหญ่ เช่น “แม่ดักษมีเข้ามาในบ้าน
เกิด แม่จันทร^(๒)ขอให้มีอายุนันชวญยืน ให้ก้าไ้^(๓)

(๑) ดักษมี นามชชชของพระวัญ เทพกัณยประจ้าชคกลาง
และคววมงม คำเบงคลีเร็ยก ‘Loqhi’

(๒) คำเหล่านี้เป็นคำพุดแสดงควมรักของชชวเบงคลี พุดติดปาก.

(๓) ก้าไ้ไ้ทำดวยเหล็ก ให้เจ้าสาวสวมนวันแต่งงาน ถันขึ้น
มาชต้องห้ก้าไ้ไ้เน็ยเส็ช.

ของลูกชายผู้ดีหรือ จนแก่เฒ่าก็อย่ารู้ตื่นความงาม อยู่กิน
กับผัวอย่ารู้วันร้าง” และอะไรต่ออะไรเหล่านี้ก็เรียบร้อยแปด
หมึงเพื่อนบ้านรู้ข่าวว่าพราหมณ์หนุ่มได้เมียพากันมา
แต่ตั้งความยินดีที่ตระคนตองคน ที่จริงก็มาค้ำชูหมิงนั่นเอง
ยายพราหมณ์เห่ลูกสะใภ้ เป็นเจ้าหน้าเจ้าตาพาเข้าไปด
ใคร ๆ ที่ได้เห็นเป็นต้องออกปากชมเปาะ และแต่ตั้งความยินดี
ที่ได้ลูกสะใภ้ซึ่งนับว่าได้ตาอย่างเอก แดงพูดยก “เรียก
ว่าลูกสะใภ้พวกฉันยังเห็นว่าไม่ด้ม ถ้าจะเรียกว่าแม่รูปเนื้อ
ของบริสุทธทงแห่งจึงจะเหมาะ.”

หมิงสะใภ้ก็มาค้นบ้านตามประเพณี พูดจาด้วย
อย่างอ่อนหวานน่าจับใจ

ยายพราหมณ์ร้องขอศุภพรให้แก่ลูกชาย ลูกสะใภ้
ด้วย ส่วนตัวแกล้งบอกว่าจะตายไปพรุ่งนี้วันไหนแกล
ไม่ว่า ด้วยลูกชายเขามั้เหี้ยมมัวเรือนเป็นสุขแล้ว.

ชาวบ้านต้นตนาพอสัมพันธ์กับเวดาก็ตาออกมานอกบ้าน
ไม่กี่มากน้อย ค้างกระซิบกระซาบพูดกัน “นี่แต่งงานกันอย่างไร
ไหน? ลูกชายยายพราหมณ์หายไปหลายวัน ปุ่บับกับดัด

บ้านกว่าไตแต่งงานพาเมียมาที่เดียว แผลงจริง ดังเกิดดู
 ผู้หญิงก็ไม่ใช่เป็นคนสาวแต่นัก ทำไมช่างปล่อยไว้เป็นโสด
 นานอย่างนี้ นี่จะเดียงกันอย่างไร? ชนแต่เจ้าผัวเองจะหา
 หยอดทองของตนก็แสนยากอยู่แล้ว ใครนะมันขังโง่เซอะยก
 ดูก้าวให้กับคนอย่างนี้ได้?"

อย่างไรก็ดี ข้อหนึ่งเป็นเห็นแจ่มแจ้งได้ชัดในไม่ช้า
 คือจับเต็มแต่ยายพรหมณีได้ถูกดะโก๊มา มีแต่ความดุษ
 หมดความเคียดแค้นใจ เพราะถูกดะโก๊คนนั้นนับว่าเป็น
 ศออย่างอันดี ดูกชนแต่เข้าครูปักกวาดบ้านเรือนเรียบร้อย
 ทุกอย่างแล้วเข้าไปปลุกแม่ผัวเอาน้ำมันทานวดพินให้ ช่วย
 ประคัมประคองพาไปอาบน้ำ ซักผ้าห่มผ้าห่ม (ด้าถุ) ที่มัดต
 มีหน้าชาซอชนมนมเนยมาเตรียมด้วย^(๑) การครัวไม่ต้อง

(๑) ทำไมจึงหาขนมมาให้กินก่อนข้าว? เพราะเวลากินข้าวของ
 พวกนี้ออกจะล่าช้า ต้องกินอะไรรองท้องแก้หิวรอพอให้ถึงเวลา, ถ้าไม่
 ถึงกำหนดเป็นกินไม่ได้ ข้าวเช้ากว่าจะได้กินก็ร่วมบ่าย เวลากินข้าวเย็น
 บางทีไปกินเอา ๔ ทุ่ม หรือ ๕ ทุ่ม, เด็กเล็กที่นอนหลับแล้ว ถึงกับต้อง
 ปลุกมากินข้าวเย็น; ถ้าใครถูกเชิญไปเลี้ยงเวลาเย็น ถ้าเป็นงานใหญ่กว่า
 จะยกข้าวมาเลี้ยงกัน อาจจะเป็นเวลา ๑ หรือ ๒ ทุ่มก็ได้.

วุ่นถึงใคร ทำเสียเองเดี๋ยวจ ถ้าแม่ผัวยังไม่ไดกิน หัดนอนไม่
 ถูกต้องกับชาวหนเดยตงนี้ ยายพราหมณ์ทำไมจะไม่แย้มยิ้ม
 กริมีใจ ชมเชยดูถูกระโถ้ของคนแทบไม่หยุดปาก.

การเป็นไปเรียบร้อยอย่าง ที่เดามาได้สักอาทิตย์ ต้องอา
 ทิพย์ แต่นั่นแหละชอบที่พราหมณ์จะสบายใจ กัดบหาเป็น
 เช่นนั้นไม่ เพราะตามสัญญาที่ตกลงไว้กับเพื่อนคนจะอะไร ๆ
 กับเมียไม่ได้มากนัก กว่าจะเพื่อนจะหาเมียได้เดี๋ยวก่อนคนหนึ่ง
 เหนือด้วยเหตุนี้ ภายดีถึงจะมาเตือนแทบทั้งกตางวันกตางคืน
 ราวอยู่เดี๋ยมอว่า “อย่างไรเด่า? ไปกันหรือยัง? ถ้าไม่อย่าง
 นั้นเป็นไมยอมให้แกมีเมียได้.”

พราหมณ์หนุ่มมิใช่อยากไปเมื่อไร แต่จวนใจกลัว
 เพื่อนจะขยายความดับให้ดาวชน ต้องใช้เพลงบิดมดควินประ
 กันพรง ถูกเร้าหนักทนไม่ไหว มาวันหนึ่งพันเดียวพูดสะบัด
 “ไปก็ไป อะไร ได้เมียกับเขาคน พามาไว้นานต้องนาน
 แล้วพูดอะไรกันก็ไม่ได้ เพราะไอ้แกคนเดี๋ยว เด่นท่านเห็ด
 ทนจริง ๆ”

ไหนฉันจะตะเฉยไม่เอาใจใส่ได้ ตั้งแต่ฉันมาอยู่นี้ พี่ก็เห็นด้วยตาอยู่แล้วว่าฉันปล่อยให้ตะเฉยอะไรบ้าง อย่าต้องเป็นห้องเฉยฉันรับรู้อะไรเอง ขอให้ตั้งหน้าช่วยเพื่อนของพี่เถิด เพราะคราวของพี่เขาก็ได้ช่วยเห็ดต้มมามาก ไม่ควรจะอยู่รอให้ชักช้า ไปแล้วขอให้รีบกลับหน้า."

พราหมณ์หนุ่มได้ฟังแต่เช่นนั้นก็เห็ดต้มได้มากกว่าเดิม จะมีความกริ่งใจเห็ดต้มอยู่บ้าง ถูกเข้ครวณเป็นอันหลุดหายไปหมด มอบหมายอะไรต่างๆ ไว้กับหัดอ่อนเดี๋ยวจ้ ก็ให้ปรุโปร่งโล่งใจออกจากบ้านไปกับดีหาย.

ต้องมาสองสามวัน อยู่ข้างนี้นางน้องตู่แต่เอาใจได้ยายพราหมณ์แม้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจทำได้ และพยายามเข้ค้นดูของในบ้านที่พอจะมีราคาว่าเอาเก็บซ่อนไว้ที่ไหน โดยทำไม่ให้ใครระแวง ซ่อนไม่สู้จะยากอะไร เพราะยายพราหมณ์แก่ปากมาก ไม่ว่าจะเรื่องอะไรเป็นเจ้าหมด ตกคน

วันหนึ่ง หญิงสะใภ้หา ของว่าง^(๑)ให้แม่ผู้กิน แล้วยกพาเข้าไป
นอน รอพอเห็นว่ายายพราหมณ์หลับสนิท นางหญิงย่องไป
รวบรวมของที่พอจะมีราคาทั้งหมด เอาผ้ามัดห่อให้แน่นค่อย
ย่องกริบออกจากบ้าน บิดประตูให้สนิทแล้ว เอาไฟเผา
บ้านดัง รับหนีไปโดยเร็ว ได้สักครู่ถึงที่โด่งโถงกว้างใหญ่
แห่งหนึ่ง ไม่รู้ว่าจะหนีไปทางไหน หมดปัญญา นางระดึก
ถึงพระภาคพื้น แล้วเดินตัดตรงไปทางหนึ่งตลอดคืน เข้าครู่
นางมองดูไปเห็นมาไกลดระนาซึ่งตนเคยมาซักผ้าอาบน้ำ คี
ใจรีบดำง้าวตรงมาบ้านไม่ได้หยุดพักเหนื่อย ถึงบ้านพ่อแม่

---

(๑) เพราะเป็นหญิงม่าย กินข้าวให้อิ่มได้เพียงวันละมื้อ เพราะ
ฉะนั้น ต้องกินอะไรหนนท้องแก้หิวไว้.

เป็นประเพณี ถ้าหญิงม่ายไม่ขึ้นบนกองเพลิง (ทำสตีเสาทั้งเป็น
ไปด้วยกับตัว) จะต้องอยู่ในระวางทุกข์และถือพรหมจรรย์ (Asceti-
cism) อยู่ตลอดอายุ. ในแคว้นแคว้นเบงกอลมีธรรมเนียมให้หญิงม่าย
ถอดเครื่องประดับกาย แต่งไม่ได้ให้ห่มผ้าสาฎไม่มีขอบ กินอาหารได้แต่
ที่เป็นมูลสลาผล วันหนึ่งเพียงมือเดียว และเดือนหนึ่งต้องอดข้าวและน้ำ
ทั้งกลางวันกลางคืน ๒ ครั้ง." (Farquhar's A Primer of
Hinduism หน้า 136)

เห็นกตบมาคนเดียวก็ตกตึง แม่ถาม “นี่ทำไมกตบมาคนเดียว?”

หญิงสาวตอบ “เบตาค่ะ แม่ ไม่ได้มาคนเดียว เมื่อวานนี้แม่ผัวแก่ตาย ผัวฉันต้องนำศพแม่ไปที่แม่คงคา จะทิ้งฉันไว้ที่บ้านคนเดียวกลัวจะเหงา จึงได้พามาตั้งที่นี่ เพราะพาศพผ่านมาทางนี้ จะแวะเข้ามาตั้งให้ถึงบ้านก็คิดศพ^(๑) กตบจะต้องลำบากลำบากด้วย.”

ยายตาฟังดูสาวเก่า ดูเหมือนจะออกเวทนาดูสาวตัวยายแม่พูด “อนิจจา ไม่น่าเลย ไปถึงบ้านก็พอดิแม่ผัวตาย น่าใจหายเพราะผัวเจ้าก็ไม่มีญาติพี่น้องที่บ้าน มีแม่คนเดียวมาจากไปเสียตั้งนี้” เฒ่าทั้งต้องมิได้มีความสงสัยในเชิงกตบของดูสาวแม่แต่เด็กน้อย จึงมิได้ซักไซ้ไต่เตียงให้ยาวความต่อไปอีก ตกตงดูสาวกตบมาอยู่บ้านเหมือนอย่างเดิม

ในระหว่างเวลาที่เดามานี้ เฒ่าหงายก่าตั้งเที่ยวเวรเอน แสงงหาผู้หญิง ไปหมู่บ้านโน้นมาหมู่บ้านนี้ แต่ไม่ประดัง

(๑) เอาศพเข้ามาในบ้านเจ้าถือ ต้องทำพิธีแก้ไสยช็อคกันอยู่.

ตาแม่เท่ากิ่งก้อย ในที่สุดชายกายส์ถับนชน “เรามาคราวแรกถูกฉวนถูกขี้ต๋ น้ากตัวคราวนี้จะไม่เช่นนั้น ไปที่ไหนไม่ได้สักราย คุณมันคิดขี้ต๋ไปเสียทุกแห่ง นึก ๆ ออกหื้อเดียวแล้ว กลับบ้านเดี่ยวที่ตักกระมัง แล้วค่อยมากันใหม่ ดูให้มันเป็นคราวถูกขี้ต๋เห็นอย่างไร?” ไม่ต้องส่งภาพราหมณ์หนุ่มต้องยืนตักกลับเป็นแน่นอน.

รุ่งเช้าในวันที่หมิงดาวเขาไฟเผาบ้านแล้วหนีไป ชาวบ้านแตกตื่น เห็นไฟไหม้บ้านพราหมณ์หนุ่มเดี่ยวราบ ดำคัม วายายพราหมณ์กับตุ๊กสะโปกังตายไหม้ในไฟ นึกส่งดาวหมิงตุ๊กสะโปกังต่างพูดปลง “พุโ! น้าเวทนาจริง ๆ ไม่ควรเลย แม่ดาวคนนั้นจะมาตาย จะหาเมียใคร ในถินน็ดเหม็นอกก็แฉ่นยาก ฟังมาได้ไม่กี่วัน ก็เป็นเดี่ยวตั้งนแหละ นี้ออกกลับมาจะทำท่าไหนหนอ?” ถัดถึงชาวบ้านยื่นมองดูบ้านที่ถูกไฟเผาพูดกันอยู่นี ต้องส่งหายมาถึง พอพราหมณ์หนุ่มเห็นบ้านไหม้ไฟหมดก็ร้องไห้โฮ แทบหมดสติ ทังแค้นทังเสียใจ และรำพึงถึงความชั่วที่ทำได้ “ความชั่วที่เราไปลักพาเมียเขามาได้

รับผลดังนี้ นี่ไม่ใช่ใครคงเป็นอ้วรายร้ายนั้นเองเป็นผู้ทำ ดัม
แก่เรา เป็นชะโมยถูกระฆมาอีกที.”(๑)

ชายกายดีถยนอยด้วย นึกกดวชนมา “ไม่ร็อกตะ
ไอเรื่องอย่างนี้เป็นเด็กที่เดียว” บ่นแฉวเดี่ยวกดับไปเดี่ยว.

พราหมณหันม่นักตรองอยู่ดักครุหนึ่ง “นี่เราจะมายัน
เคว่าไศกอยู่ทีไหนทำไมหนอ? เป็นตายอย่างไรจะต้องหาทาง
แก้แค้นอ้อใจร้ายให้ได้” คิดแล้วเอาผ้าผืนสั้น ๆ เข้าพันคอ(๒)
เดินคิงไปยงบ้านผู้หญิง มิได้หัยุดพักที่ไหนคตอดวัน ด่วง
เข้าเวดาเย็นถึงบ้านรามเศรบาบุ หยุดที่ประตูบ้านร้องเรียก
“มหาคัย มหาคัย”

พราหมณแกกาดงนงอยู่ทระเบียง ไดยินเดี่ยวใครมา
ร้องเรียก ถูกชนไปเบียดประตูเห็นเซยปลดอมกักร้องทัก “ราม
ดอจันคอกหรือ? หมายถึงใครเข้ามาซี รูเรื่องคตอดเดี่ยวว่า
แม่ของดุกถึงแกกกรรมไป พอกเดี่ยวใจด้วย” ว่าพตางฉวย
ข้อมือเซยจุงเข้ามาในบ้าน.

(๑) ภาพิตเบงกัลมีกพิตุคิตปลา,

(๒) ธรรมเนียมไว้ทุกซ์ที่บีตามารดาตบ.

ฝ่ายยายพรหมณีเห็นตุ๊กเซย กัดบมาให้เวทนา ส่งสาร
 จหน้าตาไหล พดางโตมเจ้าเอาใจตุ๊กเซย “อย่าเป็นทุกข์เป็น
 ร้อนเลยตุ๊กรักที่ของเสียแม่ที่รักไป มิใช่ใครจะมีพ่อแม่ได้
 คดอดชีวิต ถึงกำหนดแล้วของตายหนีไม่พ้น จะร้องให้เสีย
 ใจก็เท่านั้น แต่ถึงแก่จะตายไปยังนับว่าไปได้ ที่มีลูกชายอย่าง
 นี้ไว้ แม่เชื่อว่าถึงแม่และพ่อเพียงคนเดียวจะตายกันอนาคาหลับ ด้วย
 ได้ลูกไว้ปกครองบ้านช่องต่อไป” พุดเอาใจสักครู่ ยาย
 พรหมณีออกไปหาของว่างมาเลี้ยงตุ๊กเซย ส่วนคาพรหมณี
 ออกไปซื้ออาหารเหมือนอย่างคราวก่อน อยู่ข้างนพรหมณี
 หนึ่งนึกหาวิตกว่า “ค่อยยังชั่ว อื่นนึกกลับมาบ้านทำอะไรยังไม่
 ได้ขยายอะไร ยายแก่ตาเฒ่าจึงคงมเซอะอยู่ คราวนี้ขอให้ได้
 พาอีกนั้นไปอีกหนเถิด จะแต่งงานให้มันเห็นฝีมือเสียบ้าง.”

ในเวลาเดียวกันนั้น หญิงสาวนั้นก็อยู่เหมือนกัน “ตาย
 จริง! อ้ายรียากัดบมาอีก มันคงจะมารับเราไป ที่ไหนผู้
 ใหญ่แก่จะชด คงบังคับให้ไปกับมัน นี่จะทำมันใดดีหนอ?”
 เกิดปัญหาหาอุบายได้ผลจนผลันออกไปหลังบ้าน เรียกยายแก่
 ที่อาศัยอยู่หน้า “ยาย ช่วยชื้อยาพิษให้หลานดักหนอยเถิด.”

ยายแก่ตกใจ “นั่นแม่หนูจะเอามาทำไม?”

หญิงสาว— “เปล่าค่ะ ที่ในห้องหนูมีนกฉลามตัวเล็ก เข้าไปกัดอะไรต่ออะไรเสียหมด หมายจะเอามาอุดข้าวเมื่อมันโตขึ้น”

ยายแก่รับว่าได้ แต่งตัวออกไปตลาด ดักกรูกลับมากดงยาพิษให้.

ฝ่ายยายพรหมณีทำของว่างเสร็จ ให้สาวใช้ยกเข้าไปในห้องลูกสาว และออกมาพูดคุยกับลูกเขย “กินฉลามเห็นจะไม่ต้องการกินข้าวเย็นกระมัง?(๑) แต่ต้องกินอะไรแก้หิวเสียบ้าง ไปกินซีลูก แม่ยกเอาไปไว้ในห้อง กินแล้วจะได้เข้านอนพักผ่อนน้อยเสียแต่หัวค่ำ”

พรหมณีหันมามีปากเป็นบอกว่า “ไม่ควรจะอุ่นวยไปเลย แสดงความชอบใจ แล้วหันไปพูดคุยกับพ่อตา “มหาศัย ขอ

(๑) แม่พรหมณีหนุ่มพึ่งตาย กินข้าวได้เพียงวันละครั้ง แต่จะกินอะไรรองท้องได้บ้างไม่ห้าม ถ้าทำพิธีศราถ์ (บูรพปตพลี) เสร็จแล้วจึงจะกินข้าวได้ตามเดิม พิธีศราถ์จะอธิษฐานโดยพิธีศราถ์ในภาคผนวก.

ช่วยหากานหามให้ลูกด้วยในคืนนี้ เพราะจะต้องพาหัดอ่อน
 กลับบ้าน ไปพรุ่งเช้า พ่อรู้แถวที่บ้านไม่มีใครอยู่ดูแล”
 ตาพร้าหมอนเชื่อ “ได้ซิลูก จะจัดให้เสร็จ ไปนอนเดี๋ยวเถิด.”

พร้าหมอนเห็นตาพ่อตาแม่ยายเข้าไปในห้อง ฝ่ายหญิง
 ดำงักเห็นพร้าหมอนเห็น เดินเข้ามาถึงซม้ซม้น เขาษาพิชโรยลง
 ในถ้วยนมสดที่เตรียมไว้ พร้าหมอนเห็นกำลังหิวกระหายมา
 ไม่ทันตั้งเกตุถวยถวยนมซนคิม ดำงักน้อยใจเห็นดัก ๆ มองดู
 ไม่กะพริบตา พร้าหมอนเห็นนมรดเดี่ยวดวด ไม่ทันวาง
 ถ้วย พิชยาซ่าเข้าท่วตวชกเด็นกะตุกนำตายฟุ่มปาก ชุตตัว
 ลงทำตากลอกพูดไม่ออก ได้ดักครูกี่ขาดใจตาย.

หญิงดำงักตัวซา เห็นพร้าหมอนเห็นตายดีใจว่าเสร็จ
 ชุระไปอย่างหนึ่งแล้ว แต่หวนนึกต “นี่จะเอาศพไปไว้ไหนดี
 ึ่งไว้้อย่างน รุ่งเช้าใครเขาเห็นก็จะลากตัวไปเข้าคุก” ึ่ง
 ครอบงอยครหนึ่งเห็นทางพอจะรอดตัว ดุกซนจัดแจงเอาเครื่อง
 แต่งตัวทงหมดมาแต่ง เตือกได้ผ้าห่มแพรดีแต่งเอามาห่ม
 กินหมากให้ปากแดง ดยยายมมปล่อยห้อยลงมาถึงบันเอว
 เขาม้าห่มเก่า ๆ ฉั้นหนึ่งห้อยศพแน่น รอฟังพอใคร ๆ ในบ้าน
 หลับหมดแล้ว แข็งใจยกศพขนทูนหัว มือหนึ่งถือดาบเก่า ๆ

ที่ทงไว้ในห้อง ค่อยย่องออกจากบ้านไปยังป่าช้าซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก เวลามาดังป่าช้าดังกล่าวนี้ ชนเดียจึงหรีดเรไรร้องก่ดงก้อง ท้องฟ้าพยับมืดเป็นเมฆดำ ๆ คล้ายก้อนหมึก ฟ้าแสบแปลบ ๆ แลวเป็นพายุฝนตกลงมาเม็ดโต ๆ

คืนนั้นเผอิญ มีพวกโจร มาประชุมกันที่ป่าช้า^(๑) ปรึกษากันด้วยเรื่องจะไปปล้น หยิงสาวเกือบจะเดินฝ่าเข้าไปหาโจร แต่เคราะห์ดียังอยู่ห่าง พอดีฟ้าแสบแปลบ เป็นแสงสว่างให้ทันแต่เห็นเดี่ยก่อน ส่วนพวกโจรกำลังด่าดะวณหารือด้วยเรื่องของมันจึงไม่ทันเห็น หยิงสาวใจหายฉาบหยุดชะงัก คิวต้นนึกวิตก “ตายจริง! เราเคราะห์กรรมอะไร มีรพยายามถนอมความบริสุทธิ์ใจเป็นหลายครั้ง ไม่นึกเลยว่าจะมาตายเดี่ยด้วยมือโจร อี! จะมายอมตายอะไรกันง่าย ๆ ทำไม ต้องแก้ไขไปจนสุดปัญญา เมื่อนั้นจะตายก็ตามที” นางระดัก

(๑) พวกโจรมักชอบตั้งชุมนุมกันที่ป่าช้า เพราะไม่มีใครกล้ามารบกวน ชนเชื่อว่าป่าช้าของพวกอินเดีย เขาถือเป็นสถานเห็นแก่แล้วเต็มไปด้วยขอสุกและกระดูกเกด่อนกลาตมัตตคือ มีแต่เสียงกูดผีและเพตาคูกู่ก้องแย่งกันกินศพ พวกโจรไปปล้นป่าช้าให้เห็นศพอยู่ข้างมือเป็นลูกโชคดีและไม่กลัวภัยจากฝูงกูดผี เพราะถือว่าพระแม่เจ้ากาลีโปรดปรานตนรักษากษัยให้

ถึงพระภาค พนแดงก็ เดินอุบายที่ได้เตรียม มาไว้แต่ต้นสำหรับ
 เมื่อถึงคราวจวนตัว แข็งใจเดินต่อเข้าไปที่พวกโจรนั้น พวก
 โจรได้ยินเสียงกำไตที่เทาดังกริ่ง ๆ ตกใจ เข้าใจว่าคนที่เดิน
 มาเป็นผู้หญิง แต่ผู้หญิงที่โหนมาเข้าในเวลาดึกดั้นเที่ยงคืน
 กำไตดังแต่ดูตาคงนักพอดีนางเดินเข้ามาถึง หยุดบับยื่นตัวตรง
 แดบตบแต่งทกนหมากออกมาขาว มือเงอตาบ พวกโจร
 ตะลึงตะถันจุกคบ พอแต่เห็นรูปร่างก็ตกใจ ถ้าคัมย
 แน่ว่าเป็น 'พระแม่เจ้ากาตี' (๑) พระแม่เจ้ากาตีนั้นยอมรื้ออยู่ว่า

(๑) พระแม่เจ้ากาตี เป็นนามของพระอมุมากลวดีมีเหยื่อพระสัวะ
 คราวเมื่อลงมาปราบอสูรทารุณ ชौरักตะหิวะ พระนางแผลงฤทธิ์ร้าย
 กระทั่งแผ่นดินแทบถล่มหลายลง ทวยเทพตกใจห้ามไม่ได้ ร้อนถึง
 พระสัวะเทพสวามีต้องลงมาที่สมรภูมิ รองให้กระเทียม พอนางรู้ว่าเหยียบ
 อยู่บนพระสวามีก็มีความอาย แลบลิ้นออกมาขาว ตอนนั้นแขกมักชอบ
 วาดรูปมีกายสี่เขี้ยว ทรงรัศมีเกล้า สายพระเกศห้อยลงมา แลบลิวหา
 แดง สามเนตร ลีกร กรหนึ่งทรงพริ้วขอติดโลหิตแดง กรหนึ่งถือเคียว
 อสูร อีกสองกรมีโลหิตฉาบเปื้อนแดง สวมลูกประคำทำด้วยหัวคน และ
 ร้อยมือคนซึ่งตัดมาสด ๆ ต่างผ้าทรง บานเหยียบอยู่บนพระกายพระสัวะ
 ถัดไปมีพวกอสูรนอนตาขมอยู่เกลื่อนกลาด บ้างหัวขาดมือหลุดโลหิตนอง
 พื้นดิน พระเทวีทรงโปรดปรานการเห็นเลือดและคนตาย วิถีที่ชาวเมือง
 บูชาร้ายกาจลามาก มีบูชาัญญเป็นต้น คุณความพิสดารในพระราช
 นิพนธ์บทละครเรื่องสุกนธลา.

บรรดาผู้ขายหนับถือความเป็นเทพธิดาคู่ครอง เป็นนายพอกมัน เพราะฉะนั้น ต่างคนก็ดงกราบไหว้ นาง เจ้านายกราบตั้งที่เท่าเดียวหทัยตาด้วยความเต็มใจ ปากก็พูด “พระแม่เจ้า ! ถ้าฉันหลุดไปทำธุระได้ตำรามามากจะทำต้นทองบูชาต้มโภชให้ใหญ่โต” แล้วพอกใจก็ให้ร้อง “ขอความชนะจรมแม่พระแม่เจ้า ! ขอความชนะจรมแม่พระแม่เจ้า !” แล้วเดินเวียนรอบนาง(๑)

พอหยุดเวียนนางก็พูด “เจ้าพอกลูกของเรา เราพอใจมากที่พอกเจ้านับถือเรา เพราะฉะนั้น จึงเอาของมาให้แต่ต้องรออยู่สักครู่ใหญ่จึงค่อยเบียดดู” ว่าแล้วโยนห่อศพที่ทูนมาให้ เดินกลับมาพอกพันเชตป่าช้า ก็ออกวิ่งคอบด้อยเต็มกำดังผีเท้ากลับบ้าน

ฝ่ายพอกใจมธดูห่อผ้าด้วยความตกตะลึง ต่างพูดกันด้วยความดีใจ “คราวนี้เราไม่ต้องไปปล้นตะตมให้ลำบาก

(๑) การเวียนรอบสิ่งที่มีนับถือ เป็นพิธีซึ่งถือกันว่าได้ผลานิสงส์มาก.

ถ้าบนดะ บุญพวกเราแท้ ๆ พระแม่ด้ยายผม (๑) ไปรด
 ปรจนประทานรางวัลพวกเรา ไม่ต้องทำมาหากินอะไรให้
 เห็นขยยากอีกจนวันตาย ” เจ้านายโจรเลี้ยงตั้งชนตุกชน
 พองทั้งกตวทั้งคี่ใจ ร้องตะโกน “ขอขโยจมีแต่พระ
 แม่เจ้า ๆ ๆ ! ” เดี่ยหลายตา ไ้อ้พวกนี้ก็ว่าตาม
 เตียงดงกักกักอยู่ทอป่าช้า และนี่ก็กระหึ่มใจว่าที่ในผ้า
 คงมีแก้วแหวนเงินทองอยู่ในนั้นมากมาย ได้ดักครุ่่นายโจร
 ตั้งให้ตุกตุ่มุนเบ็ดห่อ พอเบ็ดตมดับเห็นศพ พวกโจรก็
 ตะดิงแดตตุตกัน ความโกรธอะไรจะมายิ่งเท่าได้ศัพท์เป็นไม่มี
 (๒) เจ้าตัวนายโกรธถึงมือตั้ง คำรามว่า “ไอ้ใครนะซัง
 กัดมาหลอกดวงเราเดินอย่างนี้ อื่นนั้นคงเป็นอี่ด้ามานชั่วช้า
 ตุกอี่แพศยา ต้องรับตามตัวรับมือให้ได้ ดับเดี่ยเป็น

(๑) พระแม่สขาธม (มุกต์เทศ) เป็นพระนามของนางกาลิ

(๒) ตั้งได้อธิบายไว้ข้างต้น [เชิงอรรถหน้า ๓๐] ถ้าเห็นศพ
 ซ้างซ้าเป็นโชคดี แต่ว่าได้ศพมาเป็นสิ่งตรงกันข้าม ตอนโจรได้ศพ
 นี้มีนิทานของไทยเราเรื่องหนึ่งเล่ากันติดปาก มีเรื่องขบขันพิสดาร แต่
 ไม่จำเป็นต้องเล่า เพราะคงทราบกันดี เนื้อเรื่องตลอดไปนับว่าคล้าย
 คลึงกันมาก.

ท่อน ๆ ก็ยังไม่สมกับความคิดของมัน เย้ย ! พวกเราอย่า
ซำบตามจับตัวอนันให้ได้ ”

เจ้าพวกดุกส์มนุเต็มใจคอยทำอยู่แล้ว พอเคียด
ก็ต่างคนถวยอาวูร มีหอกตามมีดพร้าและอะไรต่ออะไร
ออกไต่ตรงดิ่งไปทางถนนที่ไปหมู่บ้าน

ถึงนั้น พวกโจรเที่ยวตรวจทุก ๆ บ้านไม่เห็นร่อง
รอยที่พอจะสงสัย ครั้นมาถึงบ้านรามเศรบาบุขึ้นเข้าไปใน
กำแพง เห็นประตูบ้านยังแง้มเปิดอยู่ เพราะหญิงสาว
เวลาดวงกลีบบ้านเห็นน้อยอ่อนแทบขาดใจ ถึงบ้านก็ตรงเข้า
นอนที่เตียง ดิมบีตประตุ พวกโจรย่องเข้าไปในบ้าน
ถึงห้องผู้หญิง เห็นนอนหัดบังห่มผ้าแดงอยู่เครื่องแต่งตัว
ก็ไม่ได้ถอยค ดาบพุ่งหลุดออกจากมือถั่งอยู่ข้างตัว เจ้า
นายโจรเห็นก็จำได้ กระซิบบอกดุกส์มนุเบา ๆ “ ได้ตัวแล้ว
อวยารายนเอง ” แล้วตั้งให้ดุกส์มนุยกเขานางไปห้องเตียง
ให้ค่อย ๆ ยกให้ดี กำชับไม่ให้วางที่ไหนกว่าจะถึงที่
อวยารายนตั้งคนก็กรากเขายกเตียงชวาระคน ค่อยประคอง
ออกจากบ้านตรงไปป่าช้า

หญิงสาวที่เห็นขยพืดขมา นอนหลับดิ้นทีไม่ได้
 ต้มถืด คือเป็นนานเคียงโคตงกระเทือนมากจนจึ่งตื่น รูดึก
 ว่ามีใครแบกเคียงทีนอนมา ทีแรกก็โห่งงวยไม่รู้เรื่อง
 จนอึกครู่หนึ่งได้ยินเสียงพวกโจรพูดกันดังโศกฮากอยู่รอบเคียง
 ก็ตกใจรู้ว่าตกมาอยู่ในเงอมม้อมนอก นึกวิตก “เราเห็นจะ
 คายเสียคราวแน่ ถ้าพระภคพินไม่โปรดคงไม่รอด ”

ขณะนั้น พวกโจรแบกเคียงถอดคันโพธิ์ใหญ่ต้นหนึ่ง
 กิ่งระกุกตัว นางคงวาได้ดาบที่วางอยู่บนเคียง เขามือยคัง
 โพธิ์ให้แน่น ค่อยโหนตัวขึ้นไปบนต้นไม้ได้ แด้วค่อยไต่
 คด่าพบโพรงอยู่บนต้นลงไปซ่อนตัวอยู่ พวกโจรไม่รู้ตึกว่า
 นางหนีชนคนไม้ เพราะถูกแต่เคียงก็หนักพอแรงอยู่แล้ว ซ่า
 เป็นเวดามัดจ่มองไม่เห็นหนอะไร เมื่อพวกโจรมาถึงบ่าซ่า
 วางเคียงดง เห็นเคียงเปล่า ผู้หญิงที่นอนอยู่หายไปไหนไม่มี
 ใครรู้เรื่อง เลยตกคตังประหลาดใจไปตามกัน ค้วนายโจร
 เองเคื่องแค้นมากทีผู้หญิงหลุดหนีไปได้อีก อังคชเคียว
 พันรื่อง “รีย่าแท้ๆ ไ้อ์พวกมึง ปล่อยให้อ์ผู้หญิงดาระเดว

คนเดี่ยวหุดอกใต้หทัยครึ่ง เฮ้ย ! พวกมึงมาตามทางจำได้
ใหม่ ? ว่าดอกใต้คันไม้ใหญ่ ๆ ที่ตรงไหนบ้าง ? ”

ตุสต์มุนที่แบกเตียง— “ ถอดมาหทัยคัน ”

นายโจร— “ ใต้ต้นไม้ใหญ่กว่าเพื่อนม้งบ้างหรือเปล่า ? ”

ตุสต์มุนที่คอยู่ครู่หนึ่ง— “ มี มีคันอะไรไม่รู้ใหญ่
เบ้อเรื่อ ”

นายโจร— “ หนี ชนนั่นแน่แล้ว อ้อว้ายร้ายคนนั้น
พวกมึงจำที่ใดมิใช่หรือ ? นำกูย้อหนักบไปที่นั่น กูจะชน
นอนบนเตียงเอง พวกมึงแบกไป ” ว่าแล้วตงนอนบนเตียง
ให้ตุสต์มุนแบกย้อนไปทางที่มา แบกมาได้สักครู่หนึ่ง กิ่งไม้
ระต๋องค้วนายโจร จึงร้องบอกตุสต์มุน “ หยุดไว้ วาง
ตงตรงนี้ ใต้คั่นเอง อื่นคงหนีชนไปช่อนอยู่ ”

ตุสต์มุนวางเตียงตง นายโจรตุสต์มุนตั้งให้มันชน
ไปตรวจดูบนคันไม้ คั่นกันทั่วคันไม้เจอะ เวदानันท์หญิง
สาวหมอบแต่อยู่ในโพรง กัดก็แค้นกัด เพราะรู้อยู่ว่าพวก
โจรกดขี่มาคั่นจับตัว เจียหุพังเตียงมันปั่นม้ายไปกิ่งไหนมา
กิ่งนี้ ในใจวิตกภาวนาขออย่าให้มันปะ.

พวกโจรหาไม่พบ ตงมาจากต้นไม้ที่ตะคนดองคน
 ส่วนเจ้าหัวหน้ายันอยู่ที่โคนต้นไม้ เห็นคนดุด่าขี้เจ้ากรรม
 เขามือแหย่ลงไปในโพรง ถูกตัวผู้หญิงเข้า ตีใจ อ้าปาก
 จะร้องบอกพวกกัน ทันใดนั้นนางเขามือบีตปากห้ามไว้
 กระซิบพูดแต่เบา ๆ “อย่า ๆ พี่ อย่าบอก ชินบอกพี่ก็ไม่ได้
 อะไรกับเขาด้วย ถ้านิ่งเฉยทำตามฉันบอก ช้ากดับจะได้ตาภ”

โจรประหลาดใจ “นี่เข็งพูดว่าอะไร?”

หญิง— “อะไร ! ถ้าพี่บอกว่าฉันอยู่นี้ นายของ
 พี่จะให้ฉันไปเป็นของตนเอง พี่ไม่ได้อะไร ถ้าพี่นิ่งเฉยไม่
 บอก ฉันจะยอมเป็นเมียพี่”

โจร— “ซี ! ใครเขาจะเชื่อถือไว้ใจผู้หญิงอย่างเจ้า
 แล้วเป็นคนตะตึง (๑) เป็นเมียผัวกันได้ทีไหน”

หญิง— “พี่จะเชื่อคงนแหละ มันจะต้องถือตึง
 ตึงแกนอะไรนี่นา ยอมเป็นเมียยังจะพิถพิถถือโน่นถือนี้

(๑) แต่งงานนอกสกุลหรือโคตรเดียวกันไม่ได้ ห้ามขาด ถ้า
 เชื่อไม่ฟังต้องถูกไล่ออกจากหมู่บ้าน

ถ้าไม่เชื่อแต่บนออกมาซิ มันจะทำตายสักจุดเดียวเดี๋ยวนี้แหละ (๑) ”

โจรโง่ดำคัญว่าจริงก็มีหน้าแดงขึ้นให้ นางเอา
มือหนึ่งจับต้น อีกมือหนึ่งเอาดาบคาดคัตตบรูดขาดออก โจร
พลัดตกแอกลงมาคังคืบ ร้องหมายจะบอกเพื่อนให้รู้ว่า
ผู้หญิงอยู่บนต้นไม้ แต่เดียงบอกไม่เป็นภาษา (๒) ก็ตั้ง
เกิดออกไปมาอยู่บนดินด้วยเจ็บเลือดทนม เจ้าพวกเพื่อนดำคัญ
ผิดเข้าใจว่าถูกรุกขมฤตที่ดูร้าย อะไร ถึงอยู่บนต้นไม้ โกรธทำเอา
ต่างคนต่างตกใจเห็นเอาตัวรอดไม่คิดชีวิต ไปคนละทางสอง
ทางดังออกถัน หญิงสาวรอหนึ่งพึ่งอยู่ในโพรง พอเดียง

(๑) วิถีจะทำลายชาติสกุลให้เสียสิ้นกัน ในนิทานของเราไม่
อย่างนั้น ผู้หญิงบอกว่ารัก ไม่เชื่อเลยกลับมาจะกลั่นน้ำลายให้เห็นว่า
รักจริง แล้วก็คลั่งขาด อุบายชนิดนี้มันก็มีในนิยายต่าง ๆ ในกถาสาวิตสาคร
ฉบับอังกฤษของตอนนี้ เล่ม ๑ หน้า ๘๘ เรื่องของนางสัทธิกวีหรือหญิงฉลาด
ลักทองของนาชหนึ่งเข้าป่า ขึ้นขึ้นไปหอนบนต้นไม้ เมื่อเห็นนายกับ
พวกคนใช้ไล่ตามมา คนใช้คนหนึ่งขึ้นต้นไม้โหวงขึ้นไปดู พบนาง ถูกอุบาย
นางทำเป็นรัก และเข้ากอดอุบคนใช้ ได้ทำดีถล่มคนใช้ขาด ฯลฯ

(๒) นิทานของเรา พอโจรลั่นฆาตพลัดตกลงมา บอกเพื่อนว่า
ผู้หญิงอยู่บนต้นไม้ แต่ไม่ชัดแปร่งเป็นเสียงแปลกว่า “อีนีอยู่บน”
บางแห่งว่าแจ็ก เป็น “กูดง กูดง!” พวกโจรเข้าใจว่านวล (หรือแจ็ก)
มาตามจับตัว ก็พากันตกใจหนีไป เพราะถูกนางพาไปหลบถ้ำขยไว้กับ
แขก (แจ็ก ?) เพิ่งหนีมาได้

ผู้ทำพวกโจรที่หนีหายเงียบไป ก็ออกจากโพรงไม้ค่อยไต่
 คนลงมา พยงคืบก็วิ่งหอกลับมาบ้าน ตรงเข้าห้องนอน
 ได้อีกครู่ใหญ่ก็รุ่งสว่าง พ่อแม่ตื่นนอนเห็นตุ๊กสาวอยู่ในห้อง
 คนเดียว ก็ซักถามว่า “นี่พอนั้นหายไปในไหน (พ่อตุ๊กเขย)?
 ไหนบอกว่าจะพาเจ้าไป ? นี่ทำไมจึงอยู่คนเดียว ?”

หญิงสาวแก้ไข “เบตาค่ะ ฉันท้อนอนเราเองขอ
 ให้อ่านอยู่นี่ก่อน เขาก็ยอมกลับไปคนเดียวแล้วจึงจะมารับที่
 หลัง” ต้องเฝ้าซ้ะตุ๊กสาว ตงแต่นั้น ก็อยู่ช่วยกันเป็นสุข
 ตลอดมาเหมือนเดิม.

จนหมดกำลังอยู่แล้ว เดินให้ถึงเร็วกว่านั้นไม่ได้ การ
เพียงพราหมณ์จึงได้รีบเดินก่อนแกถึง แต่พระเจ้าแผ่นดิน
ทอดพระเนตรเห็นพราหมณ์ตาหลังมาอีกคน รีบตั้งให้เจ้า
พนักงานจัดอาหารเอามาเลี้ยงอีก.

ตาพราหมณ์เลือกนั่งตงที่เหมาะ มองดูกับข้าวของ
เพียงซ่งยกมา แต่ตะอย่างตั้งถนงกิน นักอิมเค็มที่—
“จนอย่างไรต้องกินให้พูนกะเพาะ” พอเจ้าพนักงานยก
มาพร้อม ตาพราหมณ์ไม่รอช้า ตงมือกิน บังเอิญที่ตรงนั้น
เจ้ากรรม ใครเอาหม้อดินมาแขวนไว้ที่รอดเพดาน ตา
พราหมณ์กินข้าวพอดีได้ครึ่งอิม เจ้าหม้อดินปาฏิหาริย์ค
งมากตางข้าวแตกกระจายเต็มวง เป็นตุ๊กต้ายของกรากิน
เพียงนั้น (๑) ตีมนาด่างคอก (๒) ตางมือบัวปากได้เร็ว ออก
มาเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน.

(๑) กำลังกิน ถ้าเกิดเหตุอันทำให้หยุดชะงักกลางคัน ถือว่า
อาหารนั้นเป็นเดนแล้ว ไม่สะอาดต้องเลิกกิน.

(๒) ตี—คณฺหุช;= น้ำซึ่งอมไว้เต็มปาก; น้ำหรือของเหลว
อื่น ๆ ซึ่งหล่อไว้ในอุ้งมือเพื่อใส่ปาก: น้ำซึ่งเทรอก ฯลฯ ก่อน
และหลังแห่งการกินอาหาร ต้องกินน้ำล้างคอก เป็นวัตรซึ่งละเว้นไม่ได้

พระราชารับพรหมณ์เข้ามา ย่อพระองค์โดย
เคารพ รับผิดชอบ “ฐากูร (๑) อิมหน้าตำรายาแล้วหรือ?”

พรหมณ์— “มหाराช ! ตามที่ทรงพระกรุณา
บริบูรณ์ทุกอย่าง พระคุณเป็นต้นพัน แต่รูปมีกรรมรับผิดชอบ
ไม่ได้แม้ศรัทธา ถึงที่บ้าน ก็รับประทานไม่ได้อิมเหมือนกัน
โทษใครไม่ได้.”

พระเจ้าแผ่นดินประหลาดพระหฤทัย “เฮ้! ทำไม
อย่างนั้นเด้า ?”

พรหมณ์แก้ “มหाराช ! ในที่ซึ่งรูปรับพระราช
ทานอาหาร มีหม้อดินใครเขยื้อนไว้ เชือกที่ถูกขาดหลุด
ตกลงมาแตกเปื้อนข้าวหมด”

พระเจ้าแผ่นดินทรงพระพิโรธเจ้าพนักงานมาก รับผิดชอบ
กะพรหมณ์ “เชิญท่านพักเดี๋ยวนี้ คนนกลอน พรุ่ง
ข้าพเจ้าจะจัดการเอง.”

(๑) เบงกาลี— Thakur ส—ฐากูร; เทวดา, รูปเคารพ
มักใช้เรียกเทวรูปในเทวสถาน เหตุที่พรหมณ์เป็นเหมือนเทวดาใน
มนุษยโลก จึงมีผู้เรียกเช่นนั้นบ้าง M.W.— a deity, object
of reverence, man of rank, chief (the modern
'Thakur, Tagore' added to names)

พราหมณ์ด้ใจ รับอาราชนานอนในพระราชวัง
 รุ่งเช้าพระเจ้าแผ่นดินทรงจัดอาหาร อังคาสพราหมณ์ด้วยพระ-
 องค์เอง ในที่ซึ่งคราวนี้ไม่อาจจะมီးอะไรมาทำตายพิชได้ พอ
 พราหมณ์กินได้ครึ่งท้อง ร้อนถึงพระพิชิตา (๑) ทรงเห็น
 ว่าควรจะให้พราหมณ์กินเพียงเท่านี้ ตามพระลิขิต แต่
 ไม่มีทางจะขัดขวางอย่างอื่น พระพิชิตาหมัดทำ ต้อง

(๑) เบงกาลี— Bidhata; กล่าวโดยบุคคลาธิษฐาน: พิศิตาบุรุษ เป็นเทพประจำความดีความชั่ว คอยให้ผลแก่ผู้ทำ, กล่าวตามธรรมาธิษฐาน: พิศิตาคือ 'กรรมผล (karmaphala)' เพราะเนื่องมาจากผู้นั้นทำไว้ของในก่อน ที่เข้าใจกันโดยมาก: เมื่อคนเกิดมาครบ ๖ วัน พระพิชิตาเป็นผู้จารึกลงมาเป็นไปภาชนะน้ำของเด็กนั้นที่กบาล (เบงกาลี Kopal), เพราะฉะนั้นจึงพูดกันติดปากว่า 'ลิขิตไว้ที่กบาล' หรือพูดสั้น ๆ เพียงว่า 'กบาล' ซึ่งถ้าไทยเราจะข้อเข้าบ้าง ต้องเป็นตรงกับคำ 'ลิขิต'

ตามหนังสือสังสกฤต พิศิตา (= วิชิตา, วิชิตตุ) แปลว่า 'ผู้สร้าง ผู้สรร ผู้ทำ ฯลฯ' นามของพรหม (โดยที่เป็นผู้สร้างโลก และกำหนดโชคกรรมแก่มนุษย์) เพราะเหตุนี้เมื่อถึงคราวรับผลซึ่งมนุษย์ไม่ได้คาดหมายไว้ เช่น ถึงคราวตาย จึงเรียกว่า 'ถึงพรหมลิขิต' นามของวิษณุ, ของหิเว, ของการเทพ, ของวิเศษกรรม, ของนารท

พระองค์เองแปลงเป็นกบทอง^(๑) เข้าไปเกาะอยู่ที่ใบตอง^(๒)
รองข้าวของพราหมณ์ แล้วกระโดดลงไปใบกองข้าว

พราหมณ์กำลังดำถวณกินข้าว ไม่ทันพิจารณา
เลยกินกบเข้าไปด้วย ครั้นอิ่มแล้วพระเจ้าแผ่นดินรับตั้ง
ถามว่า “อย่างไร ฐากูร จินเห็นจะฉน่อมกระมัง?”

พราหมณ์ทูลตอบ “อ่อมเรียบร้อยดี มหาบพิตร
ตั้งแต่เกิดมาพึ่งใทรบประทานอ่อมฉน” แล้วทูลดา พระเจ้า
แผ่นดินประทานเงินรูปี^(๓) ตามสมควร.

พราหมณ์ดีใจออกเดินทางกลับบ้าน มาเห็นเอก
กตางป้า พราหมณ์รู้สึกตัวดูเหมือนได้ยินใครร้องเรียก
แว่ว ๆ ว่า “พราหมณ์เอ๋ย พราหมณ์เอ๋ยเราออกเกิด”

(๑) ที่จะเป็นปาด เพราะอ้างว่า หลังกเหลียง,

(๒) ชาวเบงคลีอยู่บ้านกินข้าวด้วย ถาล (Thala; ส — สธาล
= ‘จาม, ซาม, ถาล’) ทำด้วยโลหะ, ในเวลาเดินทาง หรือเลี้ยงดูกันหลาย
คน ใช้ใบตองแทนถาล ดูภาคผนวก.

(๓) บรรดาพราหมณ์ที่ถูกเผด็จไปรับเลี้ยง ได้เงินแจกด้วย เป็น
การเรียกว่า ‘ทักษิณา’

ตาพราหมณ์เหลียวซ้ายแลขวาไม่เห็นใคร ประเดี๋ยว
ก็ได้ยินเสียงร้องเรียกอย่างนั้นอีก พราหมณ์ไม่เห็นตัวจึง

ตะโกนถาม “ใคร ? ใครหว่าที่พูด ?”

เดี๋ยงตอบ “เราเอง พราหมณ์ เราคือพระพิชิตา
บุรุษ”

พราหมณ์— “กันั้นเดี๋ยงอยู่ที่ไหน ? แต่ไม่เห็น”

พระพิชิตา— “แกกดิ้นเราเข้าไปในท้อง”

พราหมณ์— “ฮ้า ! พูดเป็นเด่ง มันจะเป็นได้
อย่างไร ? ไม่เชื่อ”

พระพิชิตา— “เราแปลงเป็นกบเข้าไปอยู่ในกอง
ข้าวของแก แด้วแกกินเราเข้าไป”

พราหมณ์— “คันั้น ! รังแกกันั้นตั้งแต่เกิดมาจนแก
ไม่ให้กินข้าวอัมตังกันั้น อย่างนี้ใครจะยอมให้ออก จะ
หุบปากให้ซาคใจตายเดี๋ยงไม่วา”

พระพิชิตาตกใจ “พราหมณ์เอ๋ย พราหมณ์ ให้
เราออกไปเกิด หายใจไม่ออกเดี๋ยง”

แต่พราหมณ์ไม่ฟังเสียง รีบดำง้าวเดินกลับบ้าน
 พอลง ตะโกนเรียกเมียที่ “ ยาย ยาย เขาม้ามาให้ฉัน เร็ว
 แล้วไปเอามะระกู่มา หาพดองโต ๆ ถักคอกยระวังไว้ ”

พราหมณ์เมียไม่รู้เห็นข้อใด รีบไปเอามาให้ครบ
 ทุกอย่าง.

พราหมณ์นั่งลงสูบมะระกู่ สูตควันเข้าท้องให้มาก
 ที่สูตที่ดมของแจะแรงได้เท่าไร ดูกูเข้าไป อัดเข้าไป ดูกู
 เข้าไป อัดเข้าไป ตาคอกยระวังไม่ให้พระพิศาตานั้นออกได้
 พระพรหมทั้งอยู่ในท้องอับอากาศ หายใจออกครั้ง
 ไม่ออกครั้ง ings ถูกควันฉุนรมหนาที่บ ings กอแต่ดำดัก
 อ่อนอ่อนพราหมณ์เท่าไร แกทำเป็นหูทวนลมเสีย.

คราวนี้เกิดเหตุใหญ่ บนสวรรค์เขย บนแผ่นดินเขย
 ในนรกเขย บนภูเขยโกดาหุดอดหม่าน บรรดาสัตว์
 ทำท่าจะตายกันวินาศด้วยไม่มีอะไรจะกิน ท้องฟ้าโยกแยก
 อ่อนยวบจะพังแหล่มีพังแหล่ ต้นหมากรากไม้ป้าราดำทวิมาน
 ไผชยนต์ พังโครมครามเสียงก้องไปทั้งสวรรค์ พวก
 เทวดาคทวิมานหกกระเมลงไปค้นขงวินันต์ผ้อ ถูกชนวง
 มาปรับทุกซึกันว่าจะทำประการไร จึงให้พราหมณ์คายพระ

พระพิชิตาตาออกมาได้ ปรีกษาคดตงกันขอร้องให้พระด็กษมี
ช่วย (๑)

พระด็กษมีเสด็จมาถึงบ้านพราหมณ์ตะโกนเรียก.

พราหมณ์ทราบว่พระด็กษมีเสด็จมา เขาม้าคดอ้ง
คอ (๒) แล้วออกมารับ เชิญให้ประทับปราศรัยถาม “มีธุระ
ปะบั้งอะไร จึงเสด็จมาถึงบ้านช่งคนจน?”

พระด็กษมีคอบ “ฐำกูร ท่านช่งพระพิชิตาไว ใน
ทอ้ง ปล่อยเด็ยเกิด เด็ยวโดกจะนิบหายหมด ”

พราหมณ์พนเด็ย ตะโกนเรียกเม็ย “ยายไป
เขาพลองมาที่ ค็ยงตองค้พระด็กษมีประจำดภาให้รูรตด็ก
หน้อย อะไรนี้ ค้แต่เกิดมาไมได้อะไรกับเขาด็กที่ มีแต่
เคราะห์ร้ายวอยอดเด็มอ ชันใหม่ถ่ำ วันนพระด็กษมี
ตัวตภาเกิดมาหาได้”

(๑) เบงคลี — Lohi; ซาษาพระนารายณ์ เทพก้นขาประจำ
โชคลาภและคววมงาม เป็นผู้อำนวยลาภผลแก่โลก

(๒) เครื่องนุ่งห่มของชาวเบงคลี คือ:—

dhuti = ธุดิ ผ้าขาวยาว ทำฝ่านุ่ง

piryan = ปีรยัน เสื้อขาว, และ

chhador = ฉัตร ผ้าห่มผ่นขาว, ถ้ำแสดงคววมเกรพ

ก็คลอ้งคอ ชาวบ้านนอกหัวครี ๆ ไม้ใช้เสื้อ

พระดั๊กษ์มีตกใจ หายวับไปทันที ^๕ขึ้นไปรายงาน
ให้พวกเทวดาฟัง คราวนี้เทวดาต้องเรียกประชุมปรึกษา
กันใหม่ ตกงเชิงญให้พระสรวิวัตต์ (๑) ไป.

พระสรวิวัตต์เดินถึงบ้านพราหมณ์ ตะโกนร้องเรียก
“พราหมณ์ พราหมณ์อยู่หรือเปล่า ?”

พราหมณ์ออกมาต้อนรับ ถาม “พระแม่เจ้าเดิน
มาทำไมกับบ้านคนยากคนจน ?”

พระสรวิวัตต์— “สุากูร ปล่อยให้พระพิศาตาออกมา
เกิด โลกจวนจะทำลายอยู่แล้ว”

พราหมณ์ ^๕พนเดี่ยใหญ่ แผดตะโกนเรียกเมียอีก
“หยิบไม้มา ยาย เร็วเข้า จะสอนพระแม่เจ้าประจำความ
รู้ ให้ รู้จักรตไม้บ้าง”

พระสรวิวัตต์ไม่ถนัดรอนหน้าซ้ำ รับผิดชอบพวดพราคโดน
อะไรต่ออะไร โบบ้างกระหืดกระหอบกลับ.

(๑) เทพกัญญาประจำวาจาและการศึกษา ไม่ถูกลืมพระลักษมี
บางคราวว่า เป็นธิดาหรือชายาของพรหม เบงกาลี— Shorosh'oti.

ถึงที่สุด พระศิว (๑) ต้องเด็ตัวเอง เณรฤคา
พราหมณ์แก่เป็นพวกไศวะ (๒) นับถือพระศิวะแก่กล้า จน
กล้าแก่งไม่ได้บูชาพระศิวะก่อน ชนแต่น่าก็ยังไม่ถูกต้อง พอ
พระศิวะเด็ตัวเองมาถึง ตาพราหมณ์พร้อมทั้งเมียก็เอานาม

(๑) เบงกาลี—sib, ส—สิว; ดูประวัติในวิชยานุกรมहिโต
ประเทศ มิตรลาภ

(๒) เบงกาลี—Saibo; ส—ไสว.

ไสวะ: ส—ไสว • ‘เคารพหรือขึ้นต่อพระศิวะ’ เป็นนิกาย ๑
แห่งนิกายใหญ่ทั้ง ๓ ของศาสนาฮินดู (อีก ๒ คือไวษณพนิกายและ
ศากต์นิกาย, ไสวนิกายนับถือพระศิวะมากกว่าพรหมและวิษณุ — ด้วยยก
ให้เป็นพระเจ้าสูงสุด เป็นมูลและหัวใจของโลกทั้งสิ้น ด้วยเป็นผู้ล้าง
ผู้ทำลายโลก, เทวาลัยซึ่งสร้างอุทิศในความเป็นผู้สร้างและชโลนล้าง
โลก [ตามที่มีศิวลึงคเป็นเครื่องหมาย] มีแพร่หลายทั่วไปในประเทศ
อินเดีย) — รัช M.W.

‘พวกไสวมีเครื่องหมายเป็นที่สังเกต คือขีดเส้นแดงตรงที่หน้า
ผากเส้นเดียว ใช้เถาวัลโคทาหน้าผากและตามตัว, บางที่ผู้กรุปศิวลึงค
บรรจุหลอดเงินเล็ก ๆ แขนงที่ผมหรือที่แขน โดยมากบรรจุกลักเงิน
แขนงคอ ห้อยลงมาถึงทรวงอก’— Hindu, Manners,
Customs and Ceremonies — Dubois Chap IX
ดูภาคผนวก

ตั้งพระบาท ถวายใบมะตูม (๑) หนุ้าแพรก (๒) ดอกไม้
ข้าวตอก และไม้จันทน์ (๓)

พระศิวะประทับตงแล้ว ตรัสกะพราหมณ์ “พราหมณ์
จงปด้อยให้พระพิชิตาออกมามีเกิด”

พราหมณ์— “เมื่อพระองค์ได้ตั้งลงมาเองตง
ข้าพเจ้าก็จำต้องปด้อยถวาย แต่ด้วยข้าพเจ้าจะทำประการไร?
ตั้งแต่เกิดมาจนบัดนี้ ได้รับแต่ความลำบากเค็ดร้อน เพราะ
พระพิชิตารังแกขัดคอกไม้หยดหย่อน เจ็บใจไม่หาย”

(๑) *Vilva* = วิลวะ, ส-พิลัว; วิลัว; ม-พิลัว
พิลัว, อภิธาน-ท ๕๕๖ เรียกห้วน ๆ ว่า *Bel* = เฟล วิลวะนี้
ผลโอชารส เมื่อยังไม่สุก ใช้เป็นยา, ใบใช้ในการบูชาพระศิวะ เป็นใบ
ไม้วิเศษที่มีรูปเป็น ๓ อภิธาน-ท, แปลว่า ‘มะตูม’

(๒) ส-ทูลัว; ม-ทูลัว; ‘หนุ้าแพรก’—อภิธาน-ท ๕๕๘
หนุ้าแพรกเป็นของศักดิ์สิทธิ์ในพิธี เพราะถือว่าเป็นโลมชาติของพระ
วิษณุ: เมื่อคราวทวยเทพกวนน้ำอมฤต เอาเขามันทรเป็นไม้กวน, พระ
วิษณุอวตารเป็นเต่ารองเขา (ดูเรื่องวิษณุกรรม หิต. มิตลภ); ภูเขา
แผ่นปฤษฎางค์พระวิษณุ, โลมชาติหลุดขุดไปในสมุทร ลอยขึ้นมาค้ำ
บนฝั่ง เลงอกเป็นหนุ้าแพรก บ้างประสมว่า ผุ่งเทพแย่งกัน (?) เสวย
น้ำอมฤต ๆ หาราดถูกหนุ้าแพรก ๆ จึงศักดิ์สิทธิ์

(๓) ของเหล่านี้เนื่องเข้าในอันธรชยะ = ‘การรับรองอันเลิศคำ’
เป็นเครื่องต้อนรับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นแขกมา

พระมหาเทพ- (๑) “เอาเถอะพราหมณ์ เรื่องนั้นไม่ต้องวิตกอีกต่อไป เราจะให้เจ้าชนดสวรรค์ได้ทั้งร่างกาย” (๒)
ครั้นได้รับรองดังนั้น พราหมณ์จึงยอมขอยกเอาพระพิธาคาออกจากปาก ครั้นแล้วพระมหาเทพจึงทรงพาพราหมณ์พร้อมทั้งยายเมษชนดสวรรค์

---

(๑) มหาเทพ = พระศิวะ.

(๒) หมายความว่า หอบขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น,

ปราชญ์เถื่อน

พราหมณ์ โง่เซอะจนไม่รู้จักประตูอะไร อยู่ในหมู่บ้านหนึ่ง แต่อาจทำเป็นผู้มีความรู้บรรทุกเขาไว้เต็มพุง ชาวบ้านในย่านนั้นยังโง่ร้ายไปกว่าอีก รู้แต่จะจับปลาขายเลี้ยงชีพเท่านั้น (๑) เคารพเชื่อถือพราหมณ์เป็นอาจารย์อย่างสูง (๒) พราหมณ์ได้โอกาสเจ้าพวกนี้ ค่อยมีอันจะกินบ้าง ถ้าชาวบ้านอยากจะรู้ว่าวันหนึ่งเป็นวันอะไร ก็คำ และอะไรต่ออะไร มักไปได้ถามพราหมณ์ผู้นั้น คำที่ตาแก่ไม่ใช่เป็นคนร่ำ

(๑) เห็นจะเป็นสกุลผสม ใน Indian Wisdom ของ Monier—William (หน้า ๒๑๕ เชนเจอร์นล ๑) เรียกว่า Jaliyas = ชาลียาส, 'สกุลหาปลา'

(๒) บรรดาพวกอินเดีย ในสกุลหนึ่ง หรือหมู่บ้านหนึ่งขณะหนึ่ง อันมีอยู่ในประเทศอินเดียเวลานั้นนับไม่ถ้วน ย่อมมีพราหมณ์เป็นพิเศษสำหรับแนะนำทำพิธีต่าง ๆ ถึงมีเป็นภษิตประจำว่า 'ชนิกะ โศรตรีโย ราชา..... ตัตต วา สัน การเบต (๑๕๕) = องค์คุณ ๕ ประการ..... มีพราหมณ์ ๑..... ไม่มีพร้อมในกุมิไต, ในกุนินั้นไม่ควรตั้งศฤงคารสถาน (๑๐๕)' และ 'ตัตตมิตร์ ; น วิสตวีย..... โศรตรีโย : สขลา นที (๑๕๑) = ...พราหมณ์ผู้ทำพิธีมงคล ๑ ขาดเสีย ณ สถานใด, ไม่ควรสำนัก ณ สถานนั้นเป็นอันขาดเทียว, เพื่อน : (๑๐๑)'—หิต. มิตรลากไว้แต่เท่านั้น ยังมีข้างกลับบก, ข้างชักเสื่อเป็นพิเศษไว้อีก ถ้าใครถูกตัดขาดจากสกุลหรือคณะเป็นต้องขาดไปถึงข้างกลับบก ฯลฯ ด้วย คุณาคนพวก

เรียนอะไร บางที่ถูกเขาถามจนแต่ขอตน ๆ แก่ก้อติด
 เกือบตาย กัดเขาจะจับโง่ได้ วิธึ้นับวัน (๑) ของแกใช้เอา
 อีฐูมาวางเรียงเข้า เช่นในวันแรมหนึ่งค่ำ ตั้งอีฐูตรงหนึ่งแผ่น
 แล้วเค็มเรื่อยไปวันละแผ่น ครบสิบห้าแผ่นแปลว่าหมดบักษ
 แล้วตั้งต้นหนึ่งไปใหม่ ถ้าด้านซ้ายมาถามว่าวันไหน
 เท่าไรคำ ท่านอาจารย์เถื่อนก็เดินวิธึ้นับแผ่นอีฐู และเทศนาไป
 ตามจำนวนแผ่นอีฐูนั้นเอง ทำอย่างนั้นแกจึงรอดตัวซ่อนความ
 โง่ไว้ได้.

มาวันหนึ่งเกิดเรื่องชน มีไอ้แมวจ้าวกรรมไปกัด
 กันในบ้านพูดพาดพัดกันบนกองอีฐู เจ้าอีฐูบางแผ่นซึ่งผูกพัน
 จะหักอยู่แล้ว โคนกฤษั้แมวจ้าวหนีไปไหนเลยหักไปก็มี กระ
 ฉายกตงหายไปไหนก็มี ตาพราหมณ์งุ่มง่ามเข้ามาดู พอ
 เห็นกตงจับ ปฏิทินวิเศษสำหรับนับวันเดือนของแกมันยุ้ง
 เดี่ยวหมด เรื่องไม่เท่านั้น มีชาวบ้านมาถามด้วยว่าชน
 กัดคา ตาพราหมณ์เค็ดอว้นไม่ใช่เด้น หน้าเขี้ยวมอง
 ดูปฏิทินแผ่นอีฐู กตงไปอยู่ทางไหนก็แผ่น บ้างหักเป็น
 หลายเฉียงกตงอยู่ทางนั้นก็หลายแผ่น ไอ้ที่หายไปเลยก็มี

(๑) เขาใช้วันจันทรคติเหมือนกับเรา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

คราวนี้ทำอะไร หมดแค้ม เถยโมเมบอกชาวบ้าน “นี่
แน่ะ พวกแก วนหนเป็นวนฆณฏ์มังกด”

ชาวบ้านประหลาดใจ เกิดมาฟังได้ยิน ทวนคำ “วน
ฆณฏ์มังกด ไม่เคยได้ยินเคย ไม่ได้ยินท่านพูดสักที”

ท่านนักปราชญ์เถื่อน— “ทีไหนพวกเจ้าจะรู้จักเด้า
วนพรรณนึ่งมีอกมากมายถ่ายกอนที่พวกเจ้ายังไม่รู้ ยกเว้น
แต่ท่านที่เป็นปราชญ์ชั้นสูงอย่างตัวขามอยู่ต้อง ดำคนท่าน
นักปราชญ์อื่น ๆ ทั้งหมดไม่มีใครรู้จัก พวกเจ้าทีไหนจะรู้”

ชาวบ้าน— “ทราบแล้ว ฐูเกุรมคัย ก็เหมือนวน
ฆณฏ์มังกดเช่นนี้ จะต้องทำอะไรบ้าง?”

นักปราชญ์เถื่อนได้ทำเดยคัซดมใหญ่— “เรื่องที
จะต้องทำมันน้อยอยู่เมื่อไร วนหนเป็นวนคัจฉาคัยต้องมีการ
บูชาพิเศษ และต้องทำบุญให้แก่พราหมณ์ที่เป็นอาจารย์

(๑) ‘ฆณฏ์มังกด’ = Ghontmongol; ฆณฏ์ = ‘พูด,
ถาย.’ ถ้าเป็นไวพจน์ของ ‘หันตร์’ เป็นชื่อของพระคิระ รวมเข้า
กับ ‘มังกด’ ว่า ‘ฆณฏ์มังกด’ แปลไม่ได้ความกับเรื่อง พิธีซึ่งจะทำต่อ
ไป เป็นศัพท์ของดาพราหมณ์แก่ผู้กินเอง, ถ้าจะแปลกันก็ต้องว่า ‘มังกด
เพื่อ (หรือปรารภ) พระฆณฏ์’

ให้ถึงขนาดด้วย เข้าใจไหมล่ะ? แล้วเลี้ยงดูปู่เฒ่ากัน ให้ใหญ่โต พระนางฉันทน์มั่งคดเทพี (๑) ทรงตั้งกำหนดวันขึ้นไว้ ให้มีการบูชาสมโภชน์ท่าน”

พวกศิษย์— ‘รูปร่างพระเทพีเป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ จะทำรู้อะไรบูชา?’ (๒)

ปราชญ์เถื่อน— “อ้อ! ไม่ยากอะไร โดยมากท่านมักแปลงมาเป็นแมว ให้ทุก ๆ ครีวบ้านเอาดินมาปั้นรูปแมวไว้ครีวบ้านตะคู้ แล้วบูชา”

ชาวบ้านโต้งใจพากันกลับบ้าน ไม่ช้า ในหมู่บ้านก็เอิกเกริกกุดักุจบันพระเจ้าแมวกันเสร็จแล้ว เริ่มการสมโภชบูชาขนานใหญ่ เดี๋ยวนี้ของทดลองตั้งตั้งตุ้มตามไปไกล.

(๑) ‘พระนางฉันทน์มั่งคดเทพี’ บ้างอีก, สำหรับคัมภีร์ ศัพท์นี้ ถ้าเป็นอดีต. ก็ต้องเป็น ‘ฉันทน์’ นามของพระธรรมา เช่น กษัตริย์ฉันทน์มหาราช ฉันทน์มหาราช ฉันทน์มหาราช ฉันทน์มหาราช เพราะฉะนั้นที่แปล (เชิงอรธหน้า ๕๔) ว่า ‘มั่งคดเพื่อพระฉันทน์’ ไม่สำเร็จประโยชน์อะไร เพราะ ‘ฉันทน์มั่งคด’ กลายเป็นชื่อพระเทพีทั้งต้น ‘เทพี เบงกาลี—Debi

(๒) การบูชา จะบูชาพระเป็นเจ้าองค์ใด บันดินหรือผูกฟางให้เป็นรูปเจ้าองค์นั้น ประดับประดาหรรษา, มีวิธีอัญเชิญเทวดาองค์นั้นให้เข้าสิงรูปที่ทำ เรียกว่า ‘พิธีปราบประดิษฐา’ ดูพิธีบูชาในภาคผนวก

ในวันนั้นปราชญ์หดวง (๑) มีชู้ระหนึ่งคนหามผ่าน
ทางหมู่บ้านนั้น พอดีกำลังชาวบ้านร้องว่าทำเพลงดมโกช
กันเต็มที ปราชญ์หดวงประหลาดใจ— “เอ๊ะ! นี่มัน
อะไรกัน? วันนั้นก็ไม่ได้ตกในวันพิธีของอะไร กันเขาทำอะไร
กันเล่า?” ตั้งให้หามตรงเข้าไปในหมู่บ้าน ครั้นถึง
ท่านปราชญ์แปลกใจเห็นเขาดมโกชอะไร อย่างหนึ่ง ใหญ่ โต
มีรูปแมวกุหนึ่งตัวขบขากทุกบ้าน มีดอกไม้ใบมะตูมกองเป็น
แถวปราชญ์หดวงสงสัยไม่เข้าใจเรื่อง จึงถามชาวบ้าน “ดม
โกชอะไร? บูชาพระอะไรกัน?”

ชาวบ้านคนหนึ่งเห็นพราหมณ์เข้ามาถาม ยิ้มด้วยความ
ตกใจว่าใจเท่า และตอบ “ฐากูร ฉันคิดว่าท่านคงไม่
อะไรมากนัก ไม่เช่นนั้นคงไม่ถาม การพิธีนั้นนอกจาก
ท่านฐากูรมคัยของพวกฉัน คนอื่นถ้าไม่มีความรู้จริงก็ไม่รู้
พิธีท่านอาจารย์สอนให้ทำ”

คราวนี้ถึงที่ปราชญ์หดวงต้องขมขันทใจบ้าง “จริง
ฉันไม่รู้ ขอโทษเถิด ทราบไหม วันนั้นอะไรจึงได้ทำพิธี
อย่างนี้?”

(๑) ราชบัณฑิต หรือราชครู.

ชาวบ้าน— “วันหนึ่งวันหนึ่งมั่งคงคดของบูชาพระ
 ฆณฺฑเทพดังททาชยฺน ”

ปราชญ์หุดวง— “ท่านเอ๋ย ! ตั้งแต่ฉันเกิดมา
 ไม่เคย พบ หรือ เคย ได้ ยิน ปราชญ์ ที่ มีความรู้ เหมือน อย่าง
 อาจารย์ของพวกท่าน ฉันอยากจรรู้จักขอได้แต่เพียงความรู้ ท่าน
 บ้าง ”

ชาวบ้าน— “อย่าดีกว่า ท่านสู้ไม่ได้ตอก ถ้าไม่
 เก่งแล้วอย่าสู้ท่าน ฐาคุรมคัยของพวกฉันเคยแพ้ไปด่า ๆ ”

ปราชญ์หุดวง— “รู้แล้วว่าอาจารย์ท่านมีความรู้
 มาก แต่ช่างเถะ วานไปเชิญท่านมากี่แล้วกัน ”

ชาวบ้านไปบ้านพราหมณ์อาจารย์ซึ่งอยู่ปลายหมู่บ้าน
 ทางโน้น ไปถึงตะโกนเรียกฐาคุรมคัย วันนั้นพวกฉันกำลัง
 ตมโภชพระฆณฺฑเทพที่ตามทท่านชแจ่ง ท่านบนิทิตคนหนึ่ง
 แต่งตัวเหมือนนักบวชฐาคุรุ มีกระแจะจันทน์เจิมที่หน้าผาก
 ใจห่างหนูเล็กที่ผมข้างหลัง (๑) เข้ามาในบ้านเรา นั่งคาน
 หามมีคนตามมาหมู่ใหญ่ และถามพวกฉันว่าทำอะไรกัน

(๑) นั่งไม่ได้ โคนผมก็ต้องมุ่นผมไว้สองสามเส้น เวียก หิจะ =
 ‘นทอม’ หรือ ฐิฏิกิ = ‘แกระ’

ท่าทางดูเป็นคนเซอะไม่รู้อะไร คงไม่ใช่บัณฑิตมีความรู้
 อย่างท่าน พวกฉันบอกว่า วัฒนธรรมบูชาพระมีนุ่งมรดุ
 เหมือนยังทำให้เขามืดหนักจน เป็นแต่ตั้งให้เชิญท่านไปตอง
 วิชากัน พวกฉันบอกว่าอย่าดูเดี่ยวเดียวจะแพ้ พูดเท่าไรก็
 ไม่ยอม จะขอตองดูให้ได้ว่าไป นำชนใหม่ล่ะ?”

พราหมณ์เจ้าเดห์ได้ฟังก็เดือดร้อนในใจ “หริพาด!
 หริ! (๑) เสร็จกันแล้วคราวนี้ แต่อย่างไรต้องหาอุบายอย่า
 ให้ไอ้พวกโง่เหล่านี้ดูถูกเราได้” กะโกนตอบไป “ที่
 พวกเจ้าว่านำชนมันก็จริง ไช้มันมันไม่รู้ ดึกดิวามันดึอะไร
 จึงได้มาทำอวดดิดังนี้ จะวิ่งเข้ามาโดนภูเขา พวกเจ้า
 กลับไปบอก ว่า ไม่ใช่ก่งการอะไรของข้าจะต้องไปหา ถ้า
 อยากรจะตองดักกันมานี้ซี”

ชาวบ้านกลับไปบอกปราชญ์หัดวง “ท่านอาจารย์
 ท่านตั้งมาว่า นี่เห็นข้าเป็นดิวอะไรหรือ จึงมาตองเรียกข้า
 ไปหา ถ้าอยากพบก็มานี้ซี”

(๑) ‘Horibal Hori’ เป็นอุทานพูดติดปากในเมื่อเกิด
 เหตุร้ายหรือเสียใจ ถ้าหนีศพไปเผา คนห้ามต้องเปล่งดังนี้ตลอด
 ทาง ถ้าได้ยินใครมาพูดไม่ถูกใจ มักออกอุทานว่า ‘Radhe—
 Madho: = รธ—มะธอ!’ หรือ ‘ราม ๆ!’ (รัยม ๆ?)

ปราชญ์หลวงได้ยินก็ตอบโดยดี “ ฐาตุกรมคัยของท่านพูดถูก ชุระอะไรท่านจะอดด่าให้เดินมาถึงนี้ แต่ไม่เป็นไร ฉันทจะบอกวิธีให้ หาที่ ๆ ไหนดีกแห่งหนึ่งให้ได้กถาง ย่านระหว่างครึ่งทางจากที่นี่ และจากบ้าน ฐาตุกรมคัยของท่าน แล้วให้มาพบกันตรงนั้น ทำอย่างนี้ ฐาตุกรมคัยของท่านก็จะไม่เสียดภัยรศิศอะไร ”

ชาวบ้านเห็นพ้องด้วย กดับไปบอกอาจารย์ตามนั้น ฝ่ายท่านอาจารย์เถื่อนทำเป็นไม่พริ้งผริ้ง ตอบ “ ได้ พวกเจ้าและเขาไปจัดหาที่เถิด เสร็จเมื่อไรให้มาบอก ”

ชาวบ้านดีใจกดับมาบอกกับปราชญ์หลวง “ ท่าน ฐาตุกรมคัยของฉันทท่านยอมแล้ว และบอกให้ท่านและพวกฉันทช่วยกันหาที่ และว่าถ้าจาดเรียบร้อยเมื่อไรจึงจะมา ”

ปราชญ์หลวง— “ ดีแล้ว แต่ฉันทไม่รู้ ทำเลที่ทางอะไรที่นี้ ท่านเห็นที่ตรงไหนดีก็สุดแล้วแต่พวกท่านเถิด ฉันทไม่ขัดข้อง ฉันทเป็นวันดำคัย เพราะไนไม่ซ้าจะได้ เห็นอาจารย์ผู้พิเศษของท่านเป็นมงคลตา ”

ชาวบ้านกะที่ได้กถางถนน ฟูเตื้องงแล้ววางเบาะไว้บนถนนอีกที่ เชิญให้ปราชญ์หลวงมา.

ปราชญ์หัดวงนั่งคานหามมาถึง   ดงไปนั่งคอยอยู่

บนเบาะ.

ชาวบ้านวิ่งไปบ้านอาจารย์บอก “ที่จุดไฉนเร็วบร้อย
แล้ว   เดี๋ยวคนคนนั้นกำลังนั่งคอยอยู่ที่ตรงนั้น   อยู่กลาง
ย่านระหว่างที่นี้และที่โน่น.”

ท่านปราชญ์เถื่อนหมดคำราที่จระรังชดชองได้อีก แต่
เพราะหียงคณิกหาทำเดียงได้เร็ว จึงถามพวกชาวบ้าน “นี่แน่ะ
ผู้คนเดินมาหรือว่ามาอะไร?”

ชาวบ้าน— “ชนคานหามมา”

ปราชญ์เถื่อน— “ไอพวกกริยา นี่เองจะให้ข้าเดิน
ไปหรือ?”

ชาวบ้าน— “ฐากูรมคัย ก็จะไปหาคานหามได้ที่
ไหนในแถบนี้.

ปราชญ์เถื่อน— “ถ้าอย่างนั้น ข้าไม่ไป ไม่เอา
เด็กกัน เด็กกัน ไปบอกเถอะว่าข้าไม่เอา”

ชาวบ้านกลับมาบอกปราชญ์หัดวงด้วยชดชดชด.

ปราชญ์หัดอง— “ ท่าน พวกท่านไม่ควรเซอะหา
คนหามไม่ได้ ก็แบกท่านชนบ่ามาซี ยิ่งทูนหัว^(๑) มาได้
ยิ่งดี ไม่เสียหายอะไร กัดบจะได้น้ำได้ตาเดี่ยอีก ”

ชาวบ้านจึงกัดบไปอีก ร้องตะโกน “ ฐากูรมคัย
ไม่ต้องคนหามก็ได้ พวกฉันจะแบกท่านไปเอง ท่านก็
เป็นพราหมณ์และเป็นครุควรบูชาด้วย ถ้ายิ่งได้อ่านชนทูน
หัวก็ยิ่งดี เจริญเถิดท่าน คราวนี้ถึงจะไปก็ไม่เสียเกียรติยศ
อะไร ”

ปราชญ์เถื่อนนึก “ ตายมัน เดือดร้อนละซีตานี ไป
ก็ขายหน้า ไม่ไปก็ขายหน้าอยู่นั่นเอง มันน่าเจ็บใจ หา
อุบายเลี้ยงเจ้าเรือนหลุดมาได้หลายครั้ง ซี้ ๆ เกิดไม่ดำเร้ว
อีก ได้เลี้ยงท้องมาหลายบักเพราะหลุดออกเจ้าพวกโง่เหล่านี้
เกิดจะมาแดงไร่ จบกันั้นครวณเอง เวรกรรมแท้ ๆ ต้องไป
ดูให้มันรู้เอาเด็ดขาดก็ไนที่ส้มรมภูมิกะ ” ตกตงในใจแล้ว
ตะโกนตอบชาวบ้านไป “ คอยประเดี่ยว แต่งตัวก่อน ”
แกัดบเข้าบ้านเอากระแจะเจิมเต็มหน้ามาก ^(๒) ห่มผ้าแดง

(๑) ถ้าไม่จำเป็นจริง การเอาชนทูนหัว ถือว่าทำลายเกียรติยศคน

(๒) Tripundrak = ตริปุนด์รค = เจิม ๓ แถวหรือ ๓ จุด
หน้าผาก (หรือหลัง ขอดอก บ่า)

ยันต์คดต้องประจำดูกรรรักษา (๑) ร้อยแปด แต่งตัวเสร็จเดิน
 ด้ายอกผายให้ผั่งออกมา ดั่งด้านศิษย์ “เฮ้ ! แแบกขาชน
 บ่าไปซิ”

ชาวบ้านที่รูปร่างดำตันคนหนึ่ง อาศัยตรงเข้าแบก
 พากันแห่มา

ฝ่ายปราชญ์หัดวงเห็นเขาแห่ท่านปราชญ์ พิศดารมา
 ก็ดูกษณย่นตามธรรมเนียมของผู้มีกิริยา พอพวกแห่มาถึงท่าน
 ปราชญ์วิเศษก็ลงจากบ่า ปราชญ์หัดวงร้องทักเป็นคำศัพท์
 “อากัจฉ อากัจฉ” (๒)

ท่านปราชญ์เถื่อนไม่รู้ภาษาดั้นด้นกฤต ไม่ทราบแปล
 ว่าอะไร แต่กตัญญูศิษย์จะจับได้ถ้าไม่ตอบ จึงตะโกน
 ออกไปเป็นภาษาฮินดูส์ธานี “แกซิเป็นอากัจฉะ (๓) นั้นเอง
 คนรีย่า”

ปราชญ์หัดวงตกตะลึง นึก “เฮ้ ! นี่มันอะไรกัน
 แปลกจริง” แล้วตอบไปเบา ๆ ว่า “ศิษฺฐู ศิษฺฐู” (๔)

(๑) รุทรักษา = รุทรักษ ‘ลูกตาพระรุท’ ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
 ใช้ลูกทำลูกประคำ (ฟังเสียงคล้าย ๆ ‘พุทรักษา’)

(๒) เชิญ, เชิญมา

(๓) Agoccho = อากัจฉอ

(๔) เชิญ, เชิญหยุด

ปราชญ์เถื่อน— “แกละซีเป็นศิษรูอ (๑) พ่อแก
ละซีเป็นศิษรูอ โคตรของแกลอยหลังตงตีบตี้งัว เป็นศิษรูอ
๕๕ ทงหน คนรีย่า ”

ปราชญ์หุดวงตคตงตั้งจนอำปากค่างเป็นครู จึงตอบ
ออกไปได้ “ ดีอิโร ภว ดีอิโร ภว. ” (๒)

ปราชญ์เถื่อนคู่แข่ง— “แกละซี เป็นดีอิโร ภอ
พอ (๓) คนรีย่า ”

ปราชญ์หุดวงนึก “เฮ! หมอนี้ คำตั้งทุกคำ ขึ้น
ไต่ความรู้กันอย่างพิศดารตงนต่อไป ถ้าไม่ได้เรื่อง เดียวจะ
ร้อนถึงโทได้เกิดความช่น ” จึงยื่นนั่งก้มหน้าดูดินเดี่ยว

ฝ่ายพวกด้านศิษย์ของท่าน ปราชญ์เถื่อน พังปราชญ์
ต่อปราชญ์เขาได้วิชากัน ไม่เข้าใจด้วยตั้งคำ แต่คาด
เอาตามกิริยาว่าปราชญ์หุดวงแพ้อาจารย์ตน เพราะท่านมี
กิริยาท่าทางกรอกหน้ากรอกตา และดูบหนวดเขาจริง ๆ
ผิดกับปราชญ์หุดวงคนนั้น หมดความดั่งดัยพากันดี ใจให้

(๑) Tistho

(๒) ของงสงบ, ของงสงบ

(๓) Sthiro bhobo

ร้องด่ากราด “ท่านอาจารย์เราชนะ ท่านอาจารย์เราชนะ”
 ดุกชนเค่นรำทำเพลงจนไม่ได้ศัพท์.

ปราชญ์หลวงนึกโกรธ “ไม่ได้เรื่องจริง ไ้บ้าบ้า
 ว่าริยาห์ตายครั้ง ด้ั่งนี้แล้ว หมายถึงจะเบียดเผยไอ้โกงให้
 เจ้าพวกนรุษ มีนักดัดบังหนักเข้าใจไปเดี่ยทางหนึ่ง เยี้ยเยาะ
 หยามหน้าหน้า ชนอยู่ไม่ได้ ค้องไป ไหน ๆ จะไปจะดอน
 ไ้ริยาห์รูดเดี่ยวบ้าง ทำอย่างไรดีหนอ?” นักพดางมอง
 ดูกุทพนดิน เห็นหมวดปราชญ์เถื่อนหลุดตกเมื่อเวลาดูบทหมวด
 อยู่เด่นหนึ่ง ได้บัญญัติ กรากตงกัมเก็บหมวดเด่นนั้น ค่อย
 ประคองเอาปากเป่าฝุ่นที่คิดอยู่ และเอาชายผ้าห่มห้อยชอด
 เอาไว้.

ชาวบ้านมองดูไม่รู้เรื่อง ต่างคนต่างนึก “นี่จะ
 เก็บเอาหมวดเคราของอาจารย์เราไปทำไมหนอ ถ้าจะมีด
 อะไรที่หมวดดัดก็อย่างหนึ่ง.

ขณะปราชญ์หลวงชนคานหามจะไป ชาวบ้านพา
 กันเข้ามาด้อมแน่น ปราชญ์หลวงจึงถาม “ชُرระอะไรอีกเด้า
 พวกท่าน?”

ชาวบ้านที่เป็นหัวหน้ากรากเข้ามาพูด “สุ้ากกรมคัย
ท่านเห็นจะแพ้กะมั้ง จึงราขอไป”

ปราชญ์หวดง— “กัตตูเหมื่อนจะเป็นดิงนั้น”

ชาจบ้าน— “บอกท่านแต่แรกแล้วไม่เชื่อว่าอาจารย์
ของพวกฉันมีความรู้มาก ไม่ใช่เป็นคนธรรมดา ท่านก็
ไม่เชื่อ แต่อยากจะขอรถามท่านสักหน่อย ทำไมท่านจึง
เก็บเอาหนวดของท่านอาจารย์ไปด้วย?”

ปราชญ์หวดง— “อ้อ! มีเรื่องซีจึงได้อุดง่าห์เก็บ
ไว้ ไม่เห็นดอกหรือ? ฉันได้หนวดนี้ไว้ดีใจพิลึก เท่ากับได้
แก้วดาร์พด้นักเที่ยวท่าน เพราะหนวดชนิดนี้มีคุณวิเศษ
มากมายนัก”

ชาวบ้านถามกันเป็นเสียงเดียว— “วิเศษอย่างไร ?
ท่าน บอกให้เราทราบหน่อยเถอะนำ ไซ้อะไรได้บ้าง ?”

ปราชญ์หวดงทำอิดเอื้อน “บอกให้ก็ได้ หนวด
ชนิดนี้หายากนัก นี่นับว่าเคราะห์ดีจึงเก็บได้ ถ้ายังอยู่
ที่ปาก ที่ไหนจะมีโอกาสเอาได้”

ชาวบ้านเร้า— “บอกให้ทราบเถิดพวกฉันจะเอา
ให้ได้”

ปราชญ์หตวง— “หนวดนี้มีคุณวิเศษอย่างนี้ ที่
อาจารย์ของท่านมีความร่ำมากและฉลาดเฉลียวก็เพราะมีหนวด
นี้ ถ้าใครได้ไว้สักเส้นเดียวจะเป็นนักปราชญ์ใหญ่อย่าง
อาจารย์ของท่านที่เดียวแต่ไม่ต้องวิตกอะไรอีก ชื่อเสียงจะ
ดีชวาปรากฏเป็นที่นับถือของใคร ๆ พระเจ้าแผ่นดินเองจะ
ต้องให้เกียรติยศด้วย ยังไม่หมดเท่านั้น หนวดนี้มี
คุณวิเศษอีกมากมายก่ายกอง แต่ไม่มีเวลาจะบอกได้ ชัม!
พวกท่านได้มากคนละเส้นละก็—รูเองแหละ ถ้าไม่เชื่อลอง
ขอท่านอาจารย์สักเส้นซิ พระนั้นให้ด้วยว่าท่านคงไม่ยอมให้
เพราะท่านรูอยู่ดี ๆ ว่าหนวดท่านประเสริฐมาก ไม่อยากให้
ใครได้ไว้เป็นนักปราชญ์ใหญ่”

ชาวบ้านได้ฟัง พวกนั้นพรอดพราดวิ่งตามตาปราชญ์
เถื่อนซึ่งกำลังเดินกลับ ทนกันกำลังแจะเข้าบ้าน ไปถึง
ร้องขอ “สุ้ากรมชัย ขอหนวดให้พวกฉันคนละเส้นเถิด”

ปราชญ์เถื่อนตกตะลึง— “เขาไปทำไม? บ้าหรือ
อะไรนี่?”

ชาวบ้านดำคัมภีร์ว่าแห้ววงเดยเห็นจริง— “ท่าน
อาจารย์ต้องให้ ไม่ใช่ไม่ได้”

ปราชญ์เถื่อนพินเคี้ยง “ไอ้พวกกริยา นี่จะให้กูถอน
หนวดให้หรือ? ใครจะให้?”

ยังทำท่าไม่ให้ ชาวบ้านยังอยากจะเอาให้ได้ บาง
คนกลัวจะเสียที่ตรงเข้าปลาดอน คราวนี้ใครเล่าจะรอดูให้
เพื่อนเอาคนเดียว ต้องกรากเข้าดอนบ้าง รุมแย่งกันถอนคน
ตะหนุบต้องหนีบ ชาวหนวดวิเศษไม่ช้าดื้อแซ่ไปถึงพวกที่
จะกลับบ้านอยู่แล้ว เดยย่อนกตบวงแห้วมาให้ใหญ่ กระโดด
เกาะหน้าเกาะหลังตาพราหมณ์ แย่งกันทงเครา

ปราชญ์เถื่อนเจ็บร้องเรียกให้คนช่วยออกถัน “ช่วย
ด้วย ช่วยด้วย ไอ้พวกนี้จะฆ่าแล้ว” ร้องดังเท่าไรมียก
ดำเร้ว ไอ้คนที่ไต่ย็นเดี่ยวพราหมณ์ร้องเรียกดังเข้ามาจะช่วย
เดยเป็นช่วยถอนหนวดไปหมด ชาวปราชญ์หลวงยังรอดูอยู่
ยุใหญ่เดี่ยวด้วย “เร้วเข้า พวกท่าน เดี่ยวหนวดจะหมดเดี่ยว คือ
ไปจะหาได้อย่างหน้ที่เห็นสักที อ้อ! ดิมบอกไปอีกหน่อย ไอ้
หนวดข้างบนดีกว่าหนวดที่เคราเดี่ยวอีก ถ้าใครไม่ได้ไว้ด้วย
จะเสียใจ”

ครั้นตาพราหมณ์ถูกถอนครวญเดี่ยวเกือบได้ถึง ที่มา
 ภายหลังต้องหันเดินหนวดบน ถอนกันเดียวจนตาพราหมณ์
 ตกไม้ชนเจ็บปางตาย.

ฝ่ายปราชญ์หัดวงหัวเราะซิก ๆ นึกขันในใจ ตั้ง
 ให้คนห้ามออกเดิน ในไม่ช้าก็เลยหมู่บ้านนั้น.

เขาได้หันวดตาพราหมณ์กันไปหมดแล้ว ตาแก่จึง
 ยืนตัวลุกขึ้นได้ บ่นอุบอับ “ไอ้ริยาแต่บไปทงปาก” เดิน
 เขามือกุมปากโซเซเข้าบ้าน.

กรรมสูตร^(๑)

พราหมณ์ภักุณาจารย์^(๒) มีความรู้มาก มีลูกชาย
หนึ่งหญิงหนึ่ง กับมัวด้วยหนึ่งตัว กตางคนคิดกตางหนึ่ง
ก้างันนอนยังไม่หลับ เห็นเชือกอะไรห้อยลงมาจากเพดาน
แก่งมองได้ดังครุ เชือกนั้นยาวและโตชนทุกที่ คราว
นั้นเห็นโคกนค ไม่ใช่เชือกกตางเป็นงูตัวใหญ่ ตกใจตกชน
คังคังปลุกเมียและลูก ทนโง่งงมากคเมียและลูกทงต้อง
ของพราหมณ์ตาย แดวกเดอยหายไป.

(๑) กรรมสูตร = 'เส้นหรือสายแห่งกรรม,' กรรมคือสิ่งที่ทำ
แล้วให้ผลแก่ผู้ทำ ทั้งดีทั้งชั่ว ทั้งที่ทำได้ในอดีตหรือปัจจุบัน, แต่
ที่เข้าใจกันโดยมาก : เฉพาะแต่ฝ่ายชั่วและที่ทำได้ในปางก่อน.

(๒) ภักุณาจารย์ : ภักุณ (ธาดุ—ภรตฤ) 'พระ, เจ้า, ท่าน'
เป็นชั้นของคำที่แสดงความเคารพ ซึ่งสุภาพบุรุษใช้พูดกะเจ้า; แต่ที่
ใช้เติมหน้าหรือต่อหลังนามของพราหมณ์ผู้รู้ก็มีเช่น.

เกทหารภักุณ = เกทหารผู้เป็นเจ้า

โควินทภักุณ = โควินทผู้เป็นเจ้า

บางที่เลยใช้เป็นชื่อสาธารณนาม เว้นชื่อตัวเสีย เช่น 'ภักุณ'
หมาบเอา กุมารทภักุณ; ใช้เรียกชื่อผู้เรียนวิชาสำเร็จแล้ว ดังเวช
บัพพิต หรือจินตควิ เช่น—

ภักุณโคบาล, ภักุณทิวากร, ภักุณนายก, ภักุณนารายณ์,
ภักุณราม, ภักุณภาสกร, ภักุณจุฬามณี, ภักุณสังกร, ภักุณสวามิน
'ภักุณาจารย์' คำแสดงตำแหน่งให้พราหมณ์ผู้รู้ หรือมหาครู หรือ
เวชบัพพิต, บางที่ก็ให้แก่นักเรียนสำเร็จ หรือนักเรียนอน.

ตาพราหมณ์เดี่ยวใจทอดอาลัยไม่อยู่บ้านต่อไป ออก
จากบ้าน เห็นงูเดียวเข้าไปในโรงที่ฉนวนอน แกตามงูไป
พอลังโรงไม่เห็นงู เห็นเตื่อโครงคาบจิ้งจกกระโดดผ่านแกไป

ตาพราหมณ์ตกใจมาก ไม่กล้ากลับบ้าน เดินตรงเข้า
บ่าหมายจะบวชเป็นฤษี พอมาถึงราวบ่าก็สว่าง เห็นค
เห็นอยยิตโรยที่นอนและเดินกรากกรำตลอดคืน ทั้งเดี่ยวใจ
เป็นทุกข์ด้วย ชุดดวงที่โคนต้นไม้ใหญ่ เอนตัวนอน
หลับไป หลับดึกครุกใจตื่นขึ้น ด้วยพราหมณ์แก่คน
หนึ่งมายืนขีดตัว ร้องถาม “ใคร?”

พราหมณ์เฒ่าคนนั้นกดับขย้อถาม “ท่านเฒ่า คือ
ใคร?”

ภิกษุจารย์— “ฉันชื่อหนี่ ๆ มีความทุกข์หนัก เมื่อ
คืนนี้มากับบุตรและภรรยาตาย ดวงที่ไม้ก็ถูกเตื่อคาบเอา
ไปกิน ต้องทั้งบ้านเดินทางมานี้ ก็เหตของท่านเฒ่า เป็นใครที่
ไหนมา?”

พราหมณ์แก่ตอบ “เราคืองูและเตื่อตัวนอน”

ภิกษุจารย์ตกใจลุกตะตั้ง ถาม— “ถ้าอย่างนั้น
นี่ทำไมจึงกลับมาเป็นพราหมณ์? ชื่ออะไร?”

พราหมณ์แก่— “เราคือกรรมสูตร บิดเบือนรูป
ได้ต่าง ๆ เทียบทั่วไปในโลกนี้ ถ้าใครจะถึงที่ตายด้วยอะไร
เราเป็นผู้บันดาลให้ผู้นั้นต้องตายด้วยอย่างนั้น”

ภิกษุจากราย “คุณนั้เมี้ยน ท่านก็ทำให้ตายเสีย
หมดแล้ว ทำไมจึงไม่ทำให้ฉันตายเสียบ้างเล่า?”

กรรมสูตรตอบ “ตัวท่านยังไม่ถึงที่ จงจำไว้ ที่
ตายของท่านในนาแม่คงคาตรงหน้าตักเพียงคอ ท่านจะมีจรวะ
มาคาบท่านไป” พูดได้เท่านี้ กรรมสูตรก็หายวับ

พราหมณ์ชนพองดัยของหัวลูกขนออกเดินต่อไป ตั้ง
ใจว่าจะไม่หยุดที่แฉะไหน จนกว่าจะไปถึงประเทศที่ไม่มีทะเล
ด่าปหรือแม่น้ำ ราวเดือนหรือสองเดือนถึงเมืองใหญ่แห่ง
หนึ่งมีพระเจ้าแผ่นดินทรงอำนาจมาก ในวันที่มาถึง มีราชพิธี
ใหญ่ในพระราชวัง พราหมณ์ตั้งแต่ออกจากบ้านมา ยัง
ไม่เคยได้กินข้าวให้อิ่มอร่อยสักครั้ง^(๑) คราวนี้มราชพิธีก็พอ
หวังได้บ้าง จึงเข้าไปในพระราชวัง พระเจ้าแผ่นดินทรง
รับของเป็นอันดี ให้เจ้าพนักงานจัดอาหาร พราหมณ์

(๑) การเลี้ยงชีพของพราหมณ์ภิกษุจากราย เนื่องด้วยงานพิธี ชาว
บ้านเชิญไปเลี้ยงดู และถวายเงินซึ่งเรียกว่าทักษิณาดูด้วย.

อาบน้ำชำระกาย ดื่มน้ำประจําวันตามธรรมเนียม แล้ว
ออกไปหุงอาหารของตน (๑)

ในเวदानัมพราหมณ์ ที่เป็นบัณฑิตชุมนุมกันอยู่ใน
พระราชวังหลายคน ดันหนาโต้เถียงกันด้วยข้อต่าง ๆ ใน
พระคัมภีร์ ฝ่ายพราหมณ์ผู้หนึ่งเป็นคนแก้วิชาความรู้ ได้ยิน
เขาโต้เถียงเรื่องในพระคัมภีร์ อัดไม่ไหว ตะหม้อข้าวไว้
เข้ามาดมโรงด้วย ในไม่ช้าใคร ๆ ในที่ประชุมก็เถียงสู้
พราหมณ์ผู้นั้นไม่ได้ แพ้หมดทุกคน ความทรงทราบถึง
พระเจ้าแผ่นดิน ก็พระหฤทัยมาก โปรดให้พราหมณ์ผู้นั้นเป็น
ราชบัณฑิต.

(๑) ขนมนेत Modok ? หรือ Moira ? เป็นผู้ทำก
พอจะกินได้ แต่ข้าวต้องหุงกินเอง จะกินที่คนมีวรรณะต่ำหุงให้ไม่ได้
ในบัจจุบันนี้พวกเบงคลีที่พอมืออันจะกินมักมีพ่อครัวเป็นพราหมณ์ เพราะ
จะเลี้ยงดูใคร ๆ แม้จะเป็นคนมีวรรณะสูงก็ได้สะดวก ด้วยได้พราหมณ์
เป็นคนหุงทำแล้ว ดูภาคผนวก

[Modok ? เห็นจะออกจากคำว่า 'โมทก'—ส. เรียกสกุล
พันทาง : บิดาเป็นกษัตริย์ มารดาเป็นสุทร, อย่างเดียวกับกาศัสต์ ในเชิง
อรรถหน้า ๑ ดูภาคผนวก]

ภิกษุญาจารย์อยู่ที่เมืองนเป็นสุขมา ครั้นพระเจ้า

แผ่นดินมีโอรส ทรงมอบให้ราชบัณฑิตคือภิกษุญาจารย์เป็น
ผู้ตั้งสอน กุมารทรงจำคำศัพท์ได้หลายแผนก เมื่อกุมาร
มีพระชนมได้ ดิบด้ามหรือดิบดีพรรษา พระเจ้าแผ่นดินจะทรง
นึกประการไรก็ยากที่จะรู้ มีราชประสงค์จะเด็จไปพร้อม
ทั้งบริพารยั้งฝั่งแม่คงคา บัณฑิตหดวงได้ทราบเรื่องไม่สบาย
ใจเข้าไปกราบทูล “ข้าแต่มหाराช! ถ้าจะเด็จไปพร้อม
พาดแม่คงคาแล้ว ข้าพระเจ้าขอพระกรุณาอย่าต้องตามเด็จ
เพราะข้าพระเจ้าได้ตั้งใจไว้ว่าจะไม่ไปที่ริมฝั่งแม่คงคาเป็นอัน
ขาด”

พระเจ้าแผ่นดินประหลาดพระหฤทัย— “มีเรื่องอะไร
หรือท่าน จึงไม่อยากจะไปกินนด้วย?”

พราหมณ์กราบทูล “มหाराช! ข้าพระเจ้าไม่กล้าไปที่
แม่คงคาเพราะเชื่อแน่ว่า ถ้าไปเมื่อไรจะสิ้นอายุ ณ ทินน”

พระเจ้าแผ่นดินรอนเรพระหฤทัยดีกครุ แต่กุมาร
บอกศัตถะพระบิดา “ถ้าท่านอาจารย์ไม่ไปตูกก็ไม่ไป”

พระเจ้าแผ่นดินทรงกระษัตริย์ขอพราหมณ์ “ไปด้วยกันเถิดท่าน ท่านจะสั่งให้ทำอะไรจะปฏิบัติทุกอย่าง ขอแต่ให้ ไปด้วยเท่านั้น ”

พราหมณ์ ไม่มีท่าเบี่ยงบ่าย ตกตงตามเดด็จไปด้วย.

ครั้นเดด็จมาถึงแม่คงคา มีรบตั้งให้เจ้าพนักงานปลุกพัดบัวพัดริมฝั่งแม่น้ำ ทรงดำราญพระกาย ณ ที่นั้นพร้อมด้วยบรรดาผู้ตามเดด็จ

ฝ่ายกุมาร ทรงรักใคร่พราหมณ์ ผู้เป็นอาจารย์มาก ไม่ว่าพราหมณ์จะไปทางไหนเป็นเดด็จตามติดไปด้วย วันหนึ่งกุมารทูลพระบิดา “ลูกอยากจะอาบน้ำในแม่คงคา ”

พระเจ้าแผ่นดิน ให้มหาดเล็ก พาพระโอรส ไปตรงน้ำ แต่กุมารมองไม่เห็นพราหมณ์ก็ไม่ตรงตรง เดด็จกลับไปทูลพระบิดา “ลูกไม่อาบ ถ้าท่านอาจารย์ไม่ลงไปอาบด้วย ”

พระเจ้าแผ่นดินมีโองการให้พราหมณ์เข้ามาเฝ้า ตรัสให้ตามเดด็จกุมารไปอาบน้ำด้วย ”

พราหมณ์ตกใจหน้าซ้ดกราบทูล “มหाराช! ข้าพระเจ้าได้กราบทูลแล้วว่า ข้าพระเจ้าไม่ขอลงอาบน้ำในแม่คงคา ถ้าขึ้นลงไป ก็จะถูกจรเข้กินเท่านั้น ”

พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งให้กุมารลงตรงแต่องค์เดียว แต่
 กุมารไม่ยอม ยิ่งพราหมณ์ขัดไม่ไปกุมารก็ยิ่งเร้าหนัก ดง
 ท้ายพระเจ้าแผ่นดินต้องทรงอ่อนน้อมพราหมณ์ “ท่านอาจารย์
 ไปหน่อยเถิด ฉันจะจัดการป้องกันอันตรายให้เอง” ครั้น
 แล้วรับสั่งให้เจ้าพนักงานเอาช้าย ต่อมที่จะอาบน้ำให้เป็นวง
 และให้ม้ ผดอวรุคคยระวงระไว ทั้งในน้ำ และบนบกเป็นอัน
 มาก กับทั้งให้ม้คนห้อมล้อมระวงพราหมณ์เวดาค้างไปอาบ
 ด้วย (๑)

ราชโองการ ของพระเจ้าแผ่นดิน ได้บันดาล เป็นการ
 เรียกร้อยทันที กุมารและพราหมณ์ก็ลงไปในแม่คงคาที่
 นาคิน พวกทหารคอยระวงอย่างกวดขัน.

พราหมณ์ไม่เห็นอันตรายก็หายกลัวระดำใจ (๒) อาบ

(๑) แต่ไม่เป็นผล เพราะ ‘สิ่งซึ่งกรรมทำลายล้าง ต่อให้ใคร
 พัทธัญปานไร ย่อมวินาศจนได้ = สุรัถยิตี ไทหวดี วินศยติ’ — บัญ
 จตันตระ By F.K. I 20

(๒) ล้มระวัง เพราะ ‘เมื่อวาระมาถึงตน จิตของมนุษย์มักมืด
 มนต์ไม่เห็นกับ’ — ทิโตปเทศ I 27 บัญจตันตระ by G.B. II 4

แต่ถึงจะตั้งกองระวงอย่างไรก็ไม่พ้น เพราะ ‘เวรมาถึงป่วยการ
 ระวัง’ — Anvari Suhaili = นิยายเปอร์เซีย ถ่ายจากทิโต
 ปเทศ บัญจตันตระ by J.H. II 3

น้ำกระเด็นคว่เดือนหงายไปตักที่ตะนิต จนน้ำตักท่วมเพียงคย
 ทัณฑ์นั้นกุมารก็ตรัสถึงพระราหมณ์ “ธูรากูร เราไม่ใช่ราช
 กุมารดอกคือกรรมดุษฏีนะ” พุ่ดพดางกลายเป็นจระเข้ ตรง
 เข้าคาบพระราหมณ์พาหายไป (๑)

---

(๑) * สรรพประชาต่าง ๆ ทั้ง ทุกหน แผล่งแล
 ล้วนลึขิตนายนาล ห่อหม่นหน้า
 พระตราทุกทุกตน ดิตประ จำเฮบ
 คักดลลขิตนนั้นนั้นอ้า เอกด้วยฤาษณ์

ท้าววิกรมมาทิตย์ กอนเลอกกั

ท้าววิกรมมาทิตย์ (๑)   มักปลอดมพระองค์ได้ตั้งไป

(๑) ท้าววิกรมมาทิตย์ กษัตริย์ครองนครอุชชินี ในโบราณ สมัยราว ๑๕๐๐ ปีล่วงแล้ว ชาวอินเดียนิยมนับถือว่าเป็นมหากษัตริย์ อันประเสริฐ ทรงเดชาบุภาพ ดำรงมั่นในทศพิธราชธรรม รัชกาลของ พระองค์เจริญรุ่งเรืองไพบุลย์ บรรดानीยานิทานต่าง ๆ ชาวอินเดียมัก เถลนถำให้ท้าววิกรมมาทิตย์เป็นนายโรงแทบทุกเรื่อง ตามตำนานว่า โปรด ในการปลอดมพระองค์ได้ตั้งประพาส ณ ที่ต่าง ๆ พุศทางพงสาวดาร ท้าว วิกรมมาทิตย์มีเรื่องที่น่าขบขันไม่น้อยไม่แน่นอน, ทางตำนานมีเรื่องราวพิสดาร แปลก ๆ : ใน Dowson's Classical Dictionary of Hindu Mythology etc. หน้า ๓๕๖ กล่าวว่า 'ท้าววิกรมมาทิตย์ เป็นโอรสท้าวครทิล' ใน Burton's Baital Panchisi. Memorial Edition ว่า 'เป็นโอรสของท้าวคนธรรพเสน' ใน Kathasaritsagara, Trans. by C.H. Tawney เล่ม ๒ หน้า ๕๖๓ มีพิสดารออกไปว่า 'เป็นโอรสของท้าวมหานทรทิตย์ผู้ครอง เมืองอุชชินี เหตุเพราะครั้งหนึ่งทวยเทพพากันไปเฝ้าพระศิวะ ร้อง ทูลขี้ว่า จัปเต็มแต่พระวิษณุอวตารลงไปปราบปรามอสูรเหล่าร้ายราบคาบ แล้ว บัดนี้เกิดมีพวกมเลจันะ (คือคนป่าที่ขี้รักทั้งหมัดนอกจาก อารยัน) ก่อความเดือดร้อนราววิญชี่พราหมณ์ ไม่มี ใครปราบปรามได้ พระศิวะจึงมีเทวโองการให้เทพตน ๑ ในคณะ (กองมหาดเล็กของพระ ศิวะ) ชื่อ 'มาลิวัด' จุตินไปเกิดเป็นโอรสท้าวมหานทรทิตย์ ประทาน พรให้เป็นใหญ่ใน ๑ ทวีป มีอำนาจเหนือพวก รากษส, ยักษ์, โพิताल ปุศาจ, ฯลฯ ท้าววิกรมมาทิตย์ทรงอาณุภาพเป็นที่เกรงขามกันมาก เพียง ใครถูกรากษสหรือยักษ์ ปุศาจทำร้าย ให้ออกพระนามท้าว (พวกเหล่า ร้ายตกใจหนีไปเอง (เทียบกับท่านสุเลมมันในทสมนตรี) มีฤทธิ์จน กระทั่งเขียนรูปศัตรูแล้วเอาพระแสงพันรูปเท่านั้น ศัตรูก็ตาย'

ตรวจเมืองต่าง ๆ เพื่อทรงทราบความทุกข์สุขของพลเมือง
 ครึ่งหนึ่งทรงปลอมเป็นคนบ้าพิการ ได้ตั้งประพาศไปตาม
 หัวเมืองประเทศราช เย็นวันหนึ่งถึงเทวาลัยอันอยู่ในเมือง
 ประทับบรรทมในนั้น เทวาลัยนี้มีรูปพระกาดิ ตกเตียง
 คับราษชิตาของเจ้าประเทศราชเมืองนั้น พร้อมด้วยชิตาของ
 ประธานมนตรี (๑) ของที่ฉันทนายก (๒) และของพาณิช
 ประมุข (๓) ในเมืองนั้น พวกนี้มาทำบูชาในเทวาลัย พบคน
 บ้าพิการนอนขวางทางที่จะเข้าไปหน้าแท่นมณฑล ชิตาของ
 พาณิชประมุขร้องถาม “ใครที่โหดมานอนนี้? หัดักทาง
 หน่อย”

คนบ้าพิการนอนเฉย คอบ “จะไปที่ข้ามไปเถิด”

ชิตาพาณิชประมุขก็ข้ามไป ชิตาประธานมนตรีและ
 ชิตาที่ฉันทนายกก็ข้ามตาม ๆ ไป ครั้นถึงคือนราษชิตา นาง

(๑) Principal Minister = อัครมหาเสนาบดี.

(๒) Kotwal = หัวหน้าตำรวจ English Notes P. 67.
 L. 3 by N.B. Godabole B.A. ในทีโตะปเทศ ของนารายณ
 บัณฑิต.

(๓) Principal Merchant = หัวหน้าพ่อค้า.

ไม่กล้าข้าม ตรัสแก่ชายพิการ “ใครนี่? ขอฉันไปที่ จะเข้าไปทำบูชา”

ชายพิการตอบเหมือนคราวก่อน ราชนิตาปฏิเสข
“ฉันทำไม่ได้ ไม่บังคับข้ามใคร” (๑)

ชายปดอม— “ฉันก็เดือนให้ไม่ได้เหมือนกัน ข้ามไปเกิด”

ราชนิตาทรงอ้อนวอนหลายครั้ง ชายนั้นไม่ยอมหัดกให้เท่าเดี้ยว จนที่สุดเห็นนางอ้อนวอนไม่หยุด จึงตอบ “ถ้าจะให้หัดก็ต้องมีสัตญาณอย่างน้อยหนึ่ง”

ราชนิตา— “สัตญาณอย่างไร?”

ชายเชียวใจ— ให้คำสัตย์ครบสามครั้งเดี้ยก่อน (๒)
จึงจะบอกได้”

ราชนิตาทรงให้สัตญาณถ้าวาจาครบสามครั้ง แล้ว
ตรัสถาม “สัตญาณอะไรเล่า?”

---

(๑) การข้ามคน ถือเป็นการสบประมาทอย่างอุกฤษฏ์

(๒) ให้สัตญาณ ๓ วาร เป็นอันถือว่ามันดีแล้ว : ผู้สัตญาณไม่กล้า

ท้าววิกรมมาทิตย์ ตอนเลือกคู่

รุ่งขึ้นเป็นวันเลือกคู่งานใหญ่ บรรดาเจ้าผู้ครองเมือง
และโอรสประเทศต่าง ๆ โกลดและโกลดพากันมา (๑) ไม่ต้อง
สงสัย ต่างคนหวังว่าตนจะต้องมีกระแสนับเลือกด้วย.

พระเจ้าแผ่นดินทรงต้อนรับแขกเหล่านั้นเป็นอันดี ได้
ฤกษ์พระชิตาแต่ตั้งออก มีราชบริพารตามถือพวงมาลัย
หม้อกระแจะจันทร์และหม้อพวยบรรจุน้ำเต็ม.

(๑) เมื่อนั้น
ต่างองค์กระห่มข้มพราย
บ้างหยิบผ้ากทองมุงลงดู
พรั้งนี้มีคนหนึ่งก็คนไร
บ้างนั่งตริกนึกหาอุปเท่ห์
เห็นจะรุมรกราทังเจ็ดองค์ ”
ต่างองค์ล้อมันโดยปัญญา
สุดแท้แต่กุศสสร้างไว้
บ้างเรียกหมอดูมาจับยาม
“จะสมคะเนหรือไม่ในพรั้งนี้ ? ”
ครั้นรุ่งแสงสุริยใสไตรตรัง
สอดเครื่องประดับระยับตา
บ้างถือห่อบุหงา, ทัดยาตม,
ต่างองค์กราบจรจรรัล

พวกเหล่าท้าวพญาทั้งหลาย
ให้กระสันมันหมาขุ่นวายใจ
“ ใคร ๆ เห็นไม่สู้รูปคู่ได้
จะจงจิตพิศมัยเป็นมันคง ”
“ จะทำด้วยเสนห์ให้ลุ่มหลง
คิดทวงเปรมปรีมกระห่มใจ
“ วาสนาหลังส่งแล้วคงได้
จะเดียดเนื้อร้อนใจไปไหม ? ”
ให้ท่ายตามชดราศี
แต่เข้าซัซกไซร์ไม้นิทร
ทั้งร้อบเอ็ดกษัตริย์ทรงกุษา
แต่งกายาโอ้อวดประกวคกัน
ผ้าห่มชุบน้ำกุหลาบกลิ่น,
พากันเข้าไปในวัง — สังข์ทอง

บรรดาเจ้าเห็นราชธิดา ต่างตะลึงตะลึงด้วยนางทรงรูป
 โฉมควรพิศวงประหลาดยิ่ง (๑) แต่นางมิได้ชำเลืองแต่เจ้า
 เหล่านั้น หลุ่ตย่มุ่งแต่หาชายพิการ ดึกครู่จึงทอดพระเนตร
 เห็นนั่งอยู่ข้างหนึ่ง ห่างจากหมู่เจ้านายที่ประกวดประชัน
 แต่งตัวกันมา พอแต่เห็นก็เด็ดใจไปที่ชายนั้น ต่างเท่าให้
 ด้วยน้ำในหม้อ แล้วด้รวมมาดัยเอากระแจะจันทร์เจิมที่
 หน้าผาก.

กิริยาของนางได้ เป็นไปอย่างที่ไม่มี ใครคาดหมาย
 ดงนั้น ย่อมเกิดการกาหดกันใหญ่ บรรดาเจ้านายที่
 ประชุม ต่างออกอวจาแสดงกิริยาอย่างตูลุกโกรธแค้นไป
 ตามกัน บ้างว่า “ไม่นึกเลยว่าจะเด็ดอกไอ้คนบ้าชาติต่ำช้า”
 ต่างคนต่างถลบไปเสียเฉย ๆ

พระเจ้าแผ่นดินเดี่ยพระเหตุยหนึ่งอนพระเคียรตก ทรง
 จินตนาด้วยความแค้น นัหรืออตุกที่กรุกใครสู่อุตต่ำให้ถนอม
 เดียงดุมันมาเคิบโคซันก็หวังว่าจะได้หน้าได้ตา มั่นถดับมาเป็น
 หมิง กาดั ทำให้ชาย ทงชาติทงชอ แตะ อะไร ต่อยอะไร หมดทุก
 อย่าง เดียงอะไรมันได้ ไถมันไปเดี่ยจึงจะสาแก่ใจ”

---

(๑) ‘ปลาบปลื้ม,’ ไม่ใช่ ‘ปลาบ = แปลกใจ’

ส่วน ราชกุมาร ที่เป็นเชษฐา ของพระธิดา หาดยองค์
ด้วยกันต่างกระต๊อบบาท กรวดกษัตริย์นี้ ชักกระบือออกจะ
ประหาร แต่พระราชนิ (๑) ทรงห้ามไว้ “อย่าทำมันเดย
ไหน ๆ มันก็ชั้วไปแล้ว เมื่อพระดิชิตตราไว้ ที่กระบาทเป็น
อย่างไรก็ต้องเป็นไปตามนั้น ได้เดี่ยจะไปไหนให้ไปตาม
บุญตามกรรมของมันกัเดวกัน ”

พระราชาทรงเห็นด้วย ชับพระธิดาและเชยไปอยู่
ที่กระท่อมนอกพระราชวัง ซึ่งพระองค์มีรับสั่งให้เจ้าพนักงาน
ปลูกชน ” (๒)

พระธิดา จับเดิมแต่ถูกชับมาอยู่กับสามีที่กระท่อม
ประพฤติก้อย่างฉันทนหญิงที่ดี มิได้โกรธเคืองหรือเกลียดชัง
สามีที่เป็นคนบ้า ยิ่งกว่านั้นช่าทรงปฏิบัติให้ได้รับความสุข

(๑) คือราชินี, พุดกันไปพุดกันมา ‘ช’ หายไปเป็น ‘ราณี’
เช่นภาษาไทยเรา ‘พระหทัย’ หรือ ‘พระหลุทัย’ พุดหนักเข้า
‘ห’ หรือ ‘หล’ หายไป เหลือแต่ ‘พระทัย’

(๒) ‘ครั้นถึงจึงเที่ยวเที่ยวแฝก ตัดไม้ไผ่แบบมาอั้งมี,
บ้างกล่อมเสา, เกลลฟากมากมี, ปลูกกระท่อมลงที่ท้องนา,
แล้วมัดปูเสื่อฟูกผูกมุ้งม่าน หม้อข้าว, เริงกราน, ตุ่มน้ำท่า,
หังลูกผัก, พัก, แฝง, แดงกวาง, จอบ, เสียม, มีด, พร้า, หาดพร้อมไว้

ทุกอย่าง ส่วนคนบ้างก็แถมทำอะไรต่าง ๆ ที่อาจจะทำให้นางเดือดร้อนไม่พอเหตุนี้ เพื่อทดสอบความรักความอดทนของนางว่าจะมันหรือไม่ แต่จะทดสอบประการไร นางมิได้หวั่นไหว มิได้แสดงความเกตุยดขงแม้แต่ด็กน้อย คงตั้งหน้าเอาใจได้ปฏิบัติเยี่ยงภรรยาดี จนชายบ้า—ท้าววิกรม มาทิดย์—พิศวงและพอใจในนางยิ่งนัก.

ล่วงเวลามาถึงนี้ จนถึงคราวที่โอรสองค์เด็กของพระเจ้าแผ่นดิน จะเริ่มได้รับพิชชบองข้าว (๑) เป็นครั้งแรก บรรดาภักดีคนอื่น ๆ ของพระชิตาแห่งพระเจ้าแผ่นดิน อันครองเมืองต่าง ๆ ก็พากันมาพร้อมในงานพิธีนี้ ในระหว่างนี้โอรส ทง หาดาย ทรงจัด การเพื่อ จะมี การ ดำเนิน อย่าง ใหญ่ ความทราบถึงชายบ้าพิการ พุดกับพระชิตาว่า “ถ้าพระบิดา ประทานม้าให้สักตัว ก็จะไปดำเนอกับเขาบ้าง”

พระชิตา— “จะไปขอม้าจากพระบิดาได้อย่างไร เพียงแต่หน้าพระองค์ก็ไม่อยากเห็นเดี่ยแล้ว ถ้าไปหากพี่ชายฉันเห็น ก็จะมาเดี่ยทันที ทั้งพวกพี่สาวจะด่าว่าให้เจ็บช้ำหน้าใจไม่มีสิ้นสุด ทึ่งมีเยื่อใยอยู่บ้างก็แต่พระมารดา เวลา

(๑) อันนประसान — พิธีให้เด็กกินข้าวเป็นครั้งแรกแต่เกิดมา

ขออะไรก็ประทานมา แต่กระนั้นก็ต้องปิดบังซ่อนเร้นมาให้
ถ้าขึ้นไปชมมาก็คงดูว่าจะไม่ได้กับ จะตายเสียทีหน "

ชายทศตะ— “ไปเกิด ไม่ต้องกลัวดอก อย่างร้าย
ก็เพียงแต่ไม่ให้นำตามที่ไปขอเท่านั้น อย่างกลัวเลย ”

พระธิดาจำเป็นจำทุกข์ต้องเสด็จ ดองเข้าไปหา
พระมารดา เห็นประทับอยู่แต่พระองค์เดียวก็ดัดพระหฤทัย
ตรงเข้าไปกรรแสงทูล “ พระแม่ได้กรุณาอุกด้วย เดียวนี้
สามีของลูกอยากไปดำเนินอกกับเขาแต่ไม่มีมา จึงใช้ให้ลูก
มาทูลขอ ”

พระราชนัดดาเห็นพระธิดากิ่งงาย กรรแสง
พลางตรัสพลาง “ อนิจจา ! ลูกเอ๋ย ไม่น่าเลยจะมาเป็นดังนี้
เขาเออะแม่จะไปทูลขอให้ ” ตรัสแล้วเสด็จไปเฝ้าพระสามี
ทูลความตามน.

พระเจ้าแผ่นดินทรงพระโกรชกระทืบบาท ตรัส “ นี่
หัดนอนเป็นบ้าไปด้วยหรืออย่างไร ? ไ้คนรียาผวอนัน จะช
มาเที่ยวหรือ ? แต่ตัวมันเองยังเดินไม่ได้ดี ต้องโยก
เขยกอยู่แล้ว ยังจะอดคิดไปดำเนินอกด้วย ไม่ให้มัน ” แต่

พระราชนิทรเงาไม้หยด พระราชาชนไม้ได้ เพื่อชอว์าคาญ
จึงประทานม้าแก่ไซตัวหนึ่งซาหัก

พระชิตา จูงม้าไซเด็่จกดับมากระท่อมนำให้ดำมี
ชายบ้าพิการทำเป็นดีใจ แต่่น่าประหตาด พอมาเห็นกันำ
คาไหล เขาดูมม้าด้กกรู บอกพระชิตา “พรงนดุกชนहु
ข้าวให้เขาด้กหน้อย” พระชิตารับคำ

ไต่เวดาเข้ามัดพระชิตาคันบรรทม จิตแจงหาอาหาร
เด็่จ ชายพิการกินข้าวแดงชนมาข้ไป.

พระชิตาประทับดูอยู่ที่ประตูระท่อม ทรายใดที่นาง
ยังทอดพระเนตรเห็น ม้าก็ไซยกเขยกไปเข้า ๆ แต่พอ
ดับนาง รูปม้าที่ผสมก็กลายเป็น บัษิราช (๑) ทอดท้าว วิกร
มาทิตยทุกตะบรูษ— “น้พระองค้จะทรงปลดอมอยุ่อย่างน้อก
ก็มากน้อย?”

ท้าววิกรมาทิตย— “บัษิราชเอ๋ย ! เจ้าต้องอดทน
ไปก่อน ไม่นานก็มากน้อยดอก” ครีด้พดางทรงขับม้าหือ

(๑) เบงคลี—Poquiraj=ม้าวิเศษรู้จักพูดภาษามนุษย์ [บัษิ
แปลว่า ‘สัตว์มีปีก’ แต่ในที่นี้กลายเป็นม้า พอเทียบกับ ‘พาชี่’ ของเรา
ได้ เพราะ ‘วาช’ แปลว่า ‘ปีก,’ พาชี่ = ‘สัตว์มีปีก’ หมาย
ความว่า ‘นก’ แต่เราใช้กันโดยมากกว่า ‘ม้า’]

ปลิวคั้งดมเสด็จเข้าไปถึงถาดป่าใหญ่ ดงจากหลังม้า ทรง
ระลึกถึงศาลาและเพตาด (๑) ในพิริบตาเดียวพอดเหง้านหน้า
ประชุมแน่น

พระองค์ตรัส “นี่แน่ะศาลาและเพตาด! เจ้าจง
นิรมิตปราสาทชนบทนี้ และคือนบรรรคาเนอถกทงต้นทมิ ในป่า
มาอยู่ในบริเวณปราสาทให้หมด และจัดททางให้เราอยู่ให้
เรียบร้อย” พอดตรัสขาดคำในทนนมปราสาทชนบทนี้
อึกตักครุบรรรคาเนอในป่าทงหมด ก็มาออกกันอยู่ที่ ในदान เขต
ปราสาท ท้าววิกรมมาทศย์ก็ตบร่างจากรูปคนพิการ ทรง
เครื่องกษัตริย์ พอดศาลาและเพตาดแปลงเป็นผู้คนเฝ้าปราสาท

ในเวลาทักถ่าวข้างต้นนี้ เป็นวันที่โอรสและเชยพระ
เจ้าแผ่นดินออกประพาสถ่าเนอถกป่าแต่เช้า หาเนอมาทงวน
ไม่ได้พบตักถั่วเดียว จนเวลาเย็นตงก็ยังไม่ไดเนอ รู้ตัก
หิวกระหายและอดโรย แทมมีถ่ามารถเสด็จค่อไปได้ ครน

(๑) ตาลและเพตาด ; เพตาด—คือภูกที่เข้าสิงศพ มีเรื่องพิสดาร
ใน Burton's Baital Panchisi, ตาล—คือเพตาดนั่นเอง ตัด
'เพ' ออกเสีย, เพราะความเชื่อของแขกในเรื่องผี ๆ มันในสันดาน เลบ
เกิดมีสัตว์ 'ตาล' อีกพวกหนึ่ง, แท้จริงก็ 'เพตาด' ตัวเดียวกัน.

ทำวัตรมาทิตย์ ตอนเลือกคู่

๘๕

คนเฝ้าปราสาทกลับเข้าไปทูลทำวัตรมาทิตย์ ตามที่
เจ้าชายเหต่านนยอมนตกลง พระองค์ได้ตั้งออกมาเอง เป็น
ผู้ให้การนามปฤษฏางค์เจ้าชายเหต่านนทุกองค์ เดรั้งแล้ว
ประทานเนื้อให้องค์ละตัว (๑)

เจ้าชายได้เนื้อกัศพระหฤทัย เดรั้งกลับเป็นที่ว่าไป
ถ้ามาได้.

ฝ่ายทำวัตรมาทิตย์เห็นเจ้าชายกลับแล้ว มีรับสั่ง
ให้ตัดแกะเพตาดบนันดาตให้ปราสาทหาย ส่วนพระองค์
เสด็จชมม้ากลับ พอจวนจะถึงกระท่อมก็กลายเป็นชายม้า
เข้ญใจ ม้าบักษีราชกลับเป็นม้าไซตามเดิม.

พระชิตาเมื่อรอกอยด้ามี่จนเย็นยังไม่เห็นกลับ เป็นทุกข
ร้อนเสด็จไปดูที่คันทาง พอแต่เห็นกัศพระหฤทัย จึงออก
ไปรับ ช่วยพะยุงด้ามี่ลงจากม้า.

ชายพิการแกดั่งทำเป็นเห็นอยมา พุดกระหืดกระหอบ
“เห็นอยเต็มทช่วยพะยุงไปด้วย”

---

(๑) “แล้วว่า ‘อย่าพักประดักประเดิด เอาไปเถิดคนละตัวตาม
ได้, ถ้าจะต้องการเนื้ออีกเมื่อไร อย่าเกรงใจจงออกมาบอกเรา”

นางต้องเข้าพะยุงประคองมากกระท่อม จัดหาอาหาร
เลี้ยง อิ่มหน้าตำราญแล้ว ชายด้ามเข้าห้องนอน แต่นาง
ทรงกรรแดงอยู่ข้างนอกกระซิก ๆ.

ชายด้ามถาม— “เป็นอะไรไปหรือน้อง?”

นาง— “บอกให้รู้ก็ป่วยการ”

ด้าม— “ถึงป่วยการก็บอกให้รู้เถิดน้องรัก”

นาง— “พริ้งเป็นนวนทนของชายคนเด็กของฉันจะเข้า
พิธีบ่อนชาวเป็นครั้งแรก บรรดาญาติพี่น้องทุกคนจะมาพร้อม
กันในงานนี้ และเขาของทั้งาม ๆ ทำขวัญเด็ก ใคร ๆ
เขาก็มีของไปให้ ฉันคนเดียวเท่านั้นไม่มีอะไรไป เสียใจ
ตงน” นิ่งอนตักครุ แล้วตรัสต่อ “กตัญจะรำคาญใจ จึง
นิ่งเสียไม่บอกให้รู้”

ด้าม— “เรื่องเท่านั้นดอกหรือ? ไม่ควรจะร้องให้
ให้หมองหน้าเลย หญิงที่ด้ามมีความซื่อสัตย์เอาใจได้ปฏิบัติ
ด้ามเหมือนเช่นน้องของพี่ จะต้องการอะไรคงได้สมประสงค์
หากควรเป็นทุกข์ไปไม่” ปดอบประโตนางต่าง ๆ จนนาง
ม่อยหลับไป.

ทำวัตรมาทิตย์เห็นนางหลับ ก็เด็ดจุกุชณะรัก
 ให้คาดและเพาดมาแล้ว ครวดีให้พอกเหต่านไปเอาเครื่อง
 อภรณ์อันมีค่ามาให้หนึ่งสำหรับ ผ้าสาฤอย่างงามหนึ่งผืน
 กับมาณิก (๑) ต้องคาด พวกคาดและเพาดหลายฉบับในพริบ
 ตาเดียว นำของที่คองพระประดังค์มา ทำวัตรมาทิตย์
 ให้วางของนั้นลง และกำดังครวดีให้กลับไป พอดันางตื่น
 ได้ยินเสียงคนพูดลูกชณะมา ทำวัตรมาทิตย์คตพระหฤทัย
 หยิบรูปปดอม (๒) ซึ่งวางไว้ด้รวมไม้ทัน นางตรงเข้าจับพระ
 หัตถ์ทำวัตรมาทิตย์ ร้องถาม “ท่านเป็นใคร แปรดปดอม
 มาดังนี้ ? ฉันไม่ยอมให้หุดอกฉันได้อีกต่อไปละ ถ้าไม่บอก
 ให้รู้ ฉันจะเร้าถามอยู่รำไป ทนได้ก็คอยดู” ครวดีพดางแย่ง
 หยิบรูปปดอม (๓) โยนเผาไฟเสีย.

(๑) เบงคลี—‘มาณิก;’ ลี—‘มาณิกย;’ มักแปลว่า ‘ทับทิม,’ หรือ
 จะเป็นพลอยวิเศษอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไทยเรียก ‘บุษราคัม’ ก็ได้; มีค่าควร
 ๑ สมบัติกษัตริย์.

(๒) ตอนต้นไม่ปรากฏว่าทำวัตรมาทิตย์ปลอมพระองค์ โดยสวม
 รูปวิเศษ หรือบิตเบือนกายได้

(๓) “ทรงเอยทรงฤทธิ
 แม้นไม่เมตดาจะฆ่าตี
 พระสวม.....ราชชายหน้าเมือ
 ถึงพระเรียวแรงจะแบ่งชุต,
 ขอบผิดจะรับใส่เกศี
 น้องนี้จะสู้ม้วยมุด
 จะชิงเอาเผาเสียให้สิ้นสุด,
 ผิดขอบแขนหลุดไม่วางมือ”
 — สัจข์ทอง

ท้าววิกรมาทิพย์ ทรงเห็นว่าไม่ควรจะบีบบังคับต่อไป จึงตรัสบอก “ดูราพระธิดายอดรัก! พันคือวิกรมาทิพย์”

พอได้ยินพระนาม นางสะดุ้งถอยห่างจากพระราชา ยืนประดาน้ำหัดกั พดางทูลขอโทษ “ข้าแต่พระองค์! ขอพระกรุณาโปรดประทานโทษหม่อมฉันที่ได้ทำการล่วงเกินให้ ชุ่นเคืองพระหฤทัยมาแต่ก่อนเถิด พระเจ้าข้า”

ท้าววิกรมาทิพย์ทรงประโคม “นี่เมียอดรัก พุดอะไรเหลวไหลตั้งนี้ ฉันควรจะชอบใจหัดอนทมิความซื่อสัตย์ ปฏิบัติฉันได้มีความรังเกียจแม้สักน้อย จะหาหญิงให้เหมือน หัดอนนแค้นยาก” ตรัสพดางทรงประคองชนเห็นอพระเพลา

นางเหลือบเห็นกองมานิก จึงทูลถาม “นี่อะไร พระเจ้าข้า?”

ท้าววิกรมาทิพย์— “ก็อะไรเดี่ยอีกเด้า เห็นหัดอน เป็นทุกข์โศก ไม่มีของอะไรจะไปทำขวัญพระน้อง พี่จึง ยุคด่าที่หามาให้”

นางปดมจนเหลือบดม หมดคีจะพุดอะไรออกมา ได้อีก ได้แต่เพ่งนังอนอย ในหฤทัยเต็มไปด้วยปีติรู้สึก วานคอวาดนาของตน.

รุ่งเช้านาง แดงองค์ ทรงเครื่อง ซึ่งพระดำมีประทาน
หยิบภาควางมาฉีก ดัดตาออกจากกระท่อมทับตรงไปยัง
พระราชวัง.

บรรดาผู้ที่ ได้เห็นนางทรงภูษาสง่างามก็พิศวงไปตาม
กัน พระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นพระบิดาก็ทรงตกตะลึงพ้ออยู่ แต่
ยังไม่เท่านางนำของเข้าไปทำขวัญอนุชา ซึ่งใคร ๆ ที่อยู่นั้น
ตะลึงแตกกันเป็นตาเดียว แล้วพระธิดาเสด็จเลยเข้าไปเฝ้า
พระชนนี กราบทูล “พระแม่ข้าตุ่มมีข่าวดีมาเด้นขอ คือ
บุตรเขยของพระแม่ไม่ใช่คนอื่นไกล ท้าววิกรมทิตย์มหาราช”

พระราชนัดสะตง— “จริงหรือลูก?”

พระธิดา— “จริง ๆ ไม่ใช่ปด ท่านเสด็จปลดอม

พระองค์มา จึงไม่มีใครรู้จัก ถูกแย่งรูปปลดอมเผาไฟเสีย
เมื่อคนนั่นเอง”

พระราชนัดสะตงพระหฤทัยจนสะอื้น รับขมิ้นมันไปทูลพระ
ดำมี “พระองค์! ถูกสาวเรากนนั้น ใครว่าชั่วดูชิ ทำโทษ
ทำโทษโกรธแค้นขับให้ไปอยู่กระท่อม นำส่งสารเจ้าหัดอน
พระองค์ทรงทราบไหมว่าคนที่ถูกเรานำพวงมาดัย สรวมคอนั้น
คือใคร? นั่นแหละคือท้าววิกรมทิตย์”

พอทราบข่าวว่ามีพระธิดาคือท้าวฉกรรมาทิตย พระ
เจ้าแผ่นดินก็ตั้งจงง ระวังถึงโทษที่พระองค์ทรงปรามาด
จวบจ้วงด่วงเกินมาแต่ก่อนเก่า เคยไม่ถวายพระฤทัย ด้วย
ทรงคาดไม่ถูกว่าจะได้รับอย่างไรเป็นผล.

ท้าวฉกรรมาทิตยทรงเรียกตาตและเพตาด ให้จัดหา
ราชยานคานหาม พร้อมพริ้งด้วยคนรถคชพาช (๑) บริพา
ทหารเหล่าให้ครบจนทุกอย่าง ในทันทีตั้งที่ทรงประดังก็กมีมา
บริบูรณ์ พระองค์ขึ้นราชยานเสด็จด้วยราชมหานุภาพ ครั้น
ไปสู่พระราชวัง พวกตาตและเพตาดตามเสด็จเป็นกระบวน
ท้าย พอถึง พระเจ้าแผ่นดินก็เสด็จออกรับ ยกชายพระ
ภูษาทรงตอนบนชนเฉื่อยงพระอังสา ประทับหยงท่าเทพประ
ณม ทูลขอโทษที่ด่วงเกินมาแต่ก่อน.

ท้าวฉกรรมาทิตยทรงประครองราชดีดั่งระ ให้ดำรงพระ
องค์โดยปรกติ ครั้นเสด็จเอาพระฤทัย “มีบังคับทำอย่างนี้

(๑) ส — ‘วาชินี’ ชื่อที่โหนดเราเรียก ‘พาช’ = ‘ม้า’ นั่นเอง
‘อรวา คัธโรว ศว สัปติรวาชี ตุวิคมัสตุรค ; ตารักโยย หรือตุริโต ยุ
รุกโต โหมฏโก โหโย วาเช: || ๒๔๑ ||’ (ศัพท์ม้าทั้งนั้น) — หลาย
กัณฑ์ ๒

ท้าววิกรมาทิตย์ ตอนเลือกคู่ ๕๕

ท่านก็เป็นพระบิดาของชายาข้าพเจ้า ชอบที่ข้าพเจ้าจะต้อง
แต่งความเคารพก่อน พระองค์ก็ไม่ได้ทำอะไรด่วงเกิน
ถึงกับจะต้องมาขอโทษข้าพเจ้า ที่มาเฝ้าวันนักษหมายจะมา
ตามหาพวกคนใช้ของข้าพเจ้าด้วย”

พระเจ้าแผ่นดินประหาดพระหฤทัย— “ข้าแต่
พระองค์! บรรดาภักษัตริย์ในโลกลี้ เป็นคนใช้ของพระองค์
ทั้งสิ้น ใครเล่าที่พระองค์จะต้องพระประดิ่งคอก?”

ท้าววิกรมาทิตย์— “ที่ทรงพูดนั้นเรื่องหนึ่ง ที่มา
หานคือคนใช้ที่ข้าพเจ้าได้ทำเครื่องหมายเป็นตราไว้ที่ข้างหลัง”
ครั้นพดาง มีรับสั่ง ให้พวก ทาด และ เพตาด ไปจับตัว พวก ที่มี
เครื่องหมายทาดในที่ประชุม พวกทาดและเพตาดจึงไปจับ
โอรด์และบรรดาเชยของพระเจ้าแผ่นดินมา แล้วเด็กเสื้อ
ให้เห็นเครื่องหมาย ที่ประชุมแฉะดั่งไปตามกัน พระ
เจ้าแผ่นดินทูลขอโทษโอรด์และเชย ในข้อที่ได้ประพฤ
ติด่วงเกินไปแล้ว และทูลว่าที่ทรงทำโทษให้มีเครื่องหมายไว้
ที่หลัง ก็พอจะรู้ ดึกเข็ดหลาบเป็นแน่แท้.

ท้าววิกรมมาทิตย์ทรงยกโทษให้ เพราะพอพระฤทัย
 เท่าที่ได้ทรงทำมาแต่เดิมแล้ว พระองค์ประทับอยู่ที่เมืองน
 ค่อไปอีกสองสามราตรี ทูลดาพระดีดู่ระพาพระชายาคันดู่
 นคร.

กาเหว่า (๑) หลานพราหมณ์เฒ่า

พราหมณ์ ผู้หนึ่งเป็นคนขยันขันแข็ง ลูกชายแต่เข้า
ออกไปดูแลตุ๊กจ้างทำงานในนาของแก ซึ่งมีกับเขาบ้าง
เล็กน้อย จนเย็นมืดจึงได้กลับบ้านดงนเป็นนิตย์ พอเก็บ
หอมรมริบเงินทองได้บ้าง แต่เมียตาพราหมณ์เป็นหญิง
ชั่วช้าด่ามาหย้ ดบทำชู้กับชายคนหนึ่ง เงินที่ตาพราหมณ์
อุตสาห์ประดมเล็กประดมน้อยมาได้ ถ้าตกมาถึงมือเมีย
เป็นควาเอาไปซื้อขนมมเหยบ้อยอบำเรอชู้ แดวกัหาความ
กะตาพราหมณ์พาดดำว่ามีรูจบ เวตาเที่ยงตาพราหมณ์
กลับจากนมาบ้าน ได้ กินข้าวก็อย่างเดวทีสุด ไข่แต่
เท่านั้นยงต้องทนรับคำดำดำว้าของแม่แปรดอีก ตาพราหมณ์
เป็นคนแก่ไม่มีญาติพี่น้องจะพึ่งพาอาศัย จึงต้องจำใจทน
วาจาตำรากร้ายของเมีย.

ตาพราหมณ์ ผู้หนึ่งเป็นผนบถอพระวิษณ (๒) เกร็ง
ครัด แม้มความเดือดร้อนได้ทุกข์เท่าไร ก็จะไม่ละเลยสัก

(๑) คือคำว่า กัณห = กฤษณนั่นเอง

(๒) คณะไวษณพ ดูภาคผนวก

ระตักถึงพระวิษณุเป็นไม้มี
'นารายณ, นารายณ' (๑)

ปากพร้าภาวนาอยู่เต็มอ

พระนารายณย่อมนไปรดปรานผู้นับถือพระองค์ ไม่
ทรงดะตัง ให้พราหมณ์ครัทธา ถัดรับความ เดือดเนื้อ ร้อนใจ
เดย เหตุนี้ จึงจำแดงองค์เป็นหุดานชายตาพราหมณ์ได้ตั้ง
ดงมาหา.

ตาพราหมณ์เห็นหุดานมาด้ใจร้องทัก "หุดานเอ๋ย !
ดุงด้ใจมากที่เจ้ามา เพราะดุงก็แก่เฒ่าเร็วแรงไม่มี ทำ
อะไรกะเขามากไม่ไหว เจ้ามาอยู่เดียวที่นี้เกิด จะได้ช่วย
ดุงบ้าง ไม่อย่างนั้นก็ไม่ม่ใครเขาจะเป็นธุระ"

หุดาน - "ก็เพราะอย่างนี้หุดานจึงได้มา จะอยู่กับ
ดุงให้นาน การงานอะไรทั้งหมัดหุดานจะทำเอง ไม่ให้
ดุงตำบากอีกต่อไป"

(๑) เบงคลี—Narayan "จีนเรียก 'นาล้อเอณู' 'น ล้อเอ
ย็อน' 'นาล้อเอย็อนเถียน' เขาแปลว่า 'เหยงเซงป็น = ผู้สร้างมนุษย์
(พรหม),' หรือว่า 'กินหลิสื่อ=วีรบุรุษผู้มีทิพยานุภาพ,' หรือว่า
'เกียนกู่=มันคง, ถาวร' ๑. นามพระพรหม ตามซึ่งเป็นพิธาตาบุรุษ
[เชิงอรธหน้า ๔๑] ๒. ตำแหน่งของนเรนทรชค (ผีต)"—Hand-
book of Chinese Buddhism.

จับเดินเต้านมา การงานทุกอย่างตาพราหมณ์ทอด
ชُرระได้ เพราะหาดานทำให้เสร็จ เวลาไปนาหาดานชายก็ไป
เดี่ยวเอง ให้ตาพราหมณ์อยู่บ้านตามสบายใจ.

วันหนึ่งหาดานชายกลับมาจากนา เห็นพราหมณ์ผู้
เป็นลุงยังไม่ได้อาบน้ำ มีความประหลาดใจ ถามลุงว่า
มีอะไรคิดขัดจึงไม่ได้อาบน้ำ.

ตาพราหมณ์ตอบ “หาดานเอ๋ย! ลุงหาน้ำมันไม่ได้

(๑) ไปขอที่บ้านของเจ้า เขาบอกว่ามี”

หาดาน— “อะไร!” รีบเดินตรงเข้าไปในห้องหยิบ
น้ำมือนอย่างคี่ ซึ่งเมียตาพราหมณ์ ซ่อนไว้ ให้ชู้ ใช้ ออกมาให้

(๑) เป็นธรรมเนียมของชาวเมือง ชอบเอาน้ำมันงา หรือน้ำ
มันละหุ่งชะโลมตั้งแต่ศีรษะกระทั่งเท้า แล้วเอาต้นขยาบางอย่างขัดถูตัว
ให้เหงื่อไหลออก จึงเอาน้ำขี้มออาบล้างตัวที่หลัง เวลาถึงงานใหญ่เขามัก
แจกน้ำมันแก่พวกพราหมณ์ เพื่อทาตัวแล้วอาบน้ำ แม้ศพเขาก็ชะโลม
ด้วยน้ำมัน—Hindu Manners etc.—Dubois การเอาน้ำมัน
ชะโลมตัว, ในหมู่ชนชาวฮินดูก็ถือว่าทำให้สะอาดและสบาย คุณัมภีร์
มัฑุทายทีหม่ออเมริกันพิมพ์ขึ้น ๖ ข้อ ๑๑ หรือคัมภีร์ลู่กาบั้น ๑ ข้อ
๓๘ ในหมู่พระสงฆ์ลังกาก็ยังมีการนิยมนทาน้ำมัน ดังกล่าวไว้ในอาคัน
ตุกวัดดี ในบุพพสิกขาวิธานว่า ‘ถ้า น้ำมันของตนมี ฟึ่งเอาทา
เท้าให้ ถ้าไม่มี ฟึ่งเอาน้ำมันของอาคันตุคนนั้นทาให้’ (ถ้าขวน้ำ
มันอยู่ในขามของอาคันตุคน มิต้องกรากเข้าไปล้างขามที่เคียวหรือ?)

พราหมณ์เจิมและชะโลมดูบได้ตัวเสร็จแล้ว เรียกเมียตา

พราหมณ์— “บ๊า เอาข้าวมาให้ดูกินชื้อบ๊า”

เมียตาพราหมณ์ ไปหยิบเอาข้าวหยาบ ๆ และผัก จะนำมาหน้าแห่ ได้ขามเดว ๆ ยกมาให้ตาพราหมณ์กิน.

หุดานชายเห็น ร้องขึ้น “นั่นบ๊าเอาข้าวอะไรมาให้ดูกิน?” กรากเข้าไปในห้องหยิบเอาข้าวอย่างดีที่เมียตาพราหมณ์ซ่อนไว้เพื่อชื้อออกมาให้.

วันนั้นพราหมณ์เฒ่าได้กินข้าวเอร็ดอร่อยเต็มใจอยาก เมียแกโกรธกัดเขี้ยวเคี้ยวฟัน ที่เห็นตาพราหมณ์กินข้าวซึ่งซ่อนไว้สำหรับชื้อ แต่พูดไม่ออก การเป็นไปดังนี้มาหลายเวลา.

วันหนึ่งหุดานชายนำเอาอาหารอย่างน่ากิน มาฝากดูนางเมียพราหมณ์เห็น ตั้งใจว่าอย่างไรก็ต้องให้ชื้อได้กินบ้าง จึงไปตามชื้อมาและบอกอุบาย “ที่ในห้องมีตะกร้าใบใหญ่ได้เตี้ยฝาอยู่ตะกร้าหนึ่ง แกเข้าไปซ่อนในนั้น พอตกกลางคืนนั้นจะไปตักเอาของดี ๆ มาให้กิน”

ขยอมตามนั้น ถึงเวดากดางคืนเมียตาพราหมณ์รัก
ของมาให้ชู้กินจนอิ่มหน้า แต่เดี๋ยวจะพาชู้ออกจากบ้านไปไม่
ได้เพราะหลานชายคอยระวังอยู่.

รุ่งเช้า หลานชายพูด “ บ้า บ้า ใส ในตะกร้าใบ
นั้นหากตัวจะมีหนูตัวใหญ่เข้าไปซ่อน คุณชู้ชดุกชดักอยู่ตลอด
คืน ฉันทจะฆ่ามันเอง ” ฉวยตะกร้ายกชนพาดลงกับดินเต็มแรง
ชายชู้หลุดออกจากตะกร้าได้ ตะเกียกตะกายหนีกลับบ้าน
เหนือตัวฟกช้ำไปหลายแห่ง.

เมียพราหมณ์เห็นแต่ไม่รู้จะทำอย่างไร ได้แต่ทำ
ตาเบิ่ง ในใจนั้นไม่ต้องถาม โกรธจนไม่มีอะไรจะซัง
นำหนักได้.

มาอีกวันหนึ่ง หลานชายเอาของกินอย่างดีมาให้
ลุงอ๊ก นางบ้าดอดไปบอกชู้เหมือนคราวก่อน “ มาเถอะ
ตานี้ ไม่ใช่ไร ฉันทจะเอาเดือนม้วนตัวซ่อนแกไว้ ” ชายชู้ไม่
ค่อยขยอม ครนเมียตาพราหมณ์รับรองว่าไม่มีอันตรายจึง
ขยอมมา พาตัวไปซ่อนอยู่ในม้วนเดือน ตกกลางคืนก็ไป
รักของกินมานำเธอ แต่หลานชายวิ่งเร่องตลอด เพราะ
ฉันทพอรุ่งเช้ากริบแบกเอาเดือนออกไปที่ถาดบ้าน เขาไม่

คึดเดียดัดใจ ชายชู้อยู่ในนั้นโดนฤทธิ์ไม้เจ็บปางตาย จะ
ร้องก็ไม่กล้าต้องทนเอา พอหูดานชายไปแล้ว จึงคุดาน
ออกมาได้ เดินเก็กงเดียงกดับไป คราวนั้นเมียพราหมณ์
ก็เห็นแต่พุดไม่ออก ได้แต่นักด่าแข่งชกหักกระดุกหูดาน
ชายอย่างสาหัส.

ด่วงมาอีกไม่ช้า หูดานชายจนเอาอาหารอย่าง
ประณคมาให้ดู เมียพราหมณ์ก็ ไปบอกชู้เหมือนคราวก่อน
ชายชู้ ไม่ยอมมาทักเดียว.

เมียพราหมณ์พุด “คราวนี้ไม่ต้องกดับ ไปช้อนเดียด
ทกของฟัน ฉนั้นจะเอาฟันดัมบงไว้ แทนเป็นฟันอนศราย
ไอ้หน้าดำถูกไฟดวก (๑) มันไม่เข้ามาในครว้ดอก” พุด
จวระไนหนกเขาชายชู้เห็นท่าพันภยจริงจึงยอมมา.

(๑) คือพระกฤษณพระกาษดำ ถึงนิรมิตพระกาษเป็นอย่างอื่นได้
แต่ลงไว้สี่พระฉวี เทียบกับเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งเขียนสำแดงด้วยภาพ
ที่ผนังพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ใคร ๆ ก็ตาม รูปเต็มสี่
กายเป็นอย่างไร เมื่อจำแลงเพศเป็นอื่นแล้ว มักลงสี่กายตามอศภาพ
เดิม (หรือบางที่ข้างवाद จักระบายให้รู้ว่าส่วนนั้น ๆ เองก็ได้) เช่น
ทศกัณฐ์แปลงเป็นฤๅษีไปหานางสีดาในอาศรม.

‘ทศพักตรชลลักษณ์มณฑัง   เทพินทร์
แปลงเพศเป็นชฎิลลิน   ลาดเต้า
โลมหลอกบอกโฉมฉิน   “ขอสุ ธรรมแม่”
ชกสี่ชวณสุเหย์   ยักษ์เบองมืองมว’

—รามเกียรติ์ โคลงสุภาพ เล่ม ๑ ตอนนภาพพระสุธรรมฤๅษีผิวกาษเขี้ยว

กาไ้หน หลานพราหมณ์เฒ่า

๑๐๓

เมื่อยพราหมณ์ก่นาชายชู้ไปชอนไว้ทกของพิน เรืองน

หุดานชายรู้ตะเอียด เพราะหุดานชายคือพระกฤษณ์ (๑)

ผู้ทราบความในใจของใคร ๆ ทังหมด เพราะฉะนั้นจึงเข้าไป
ในครัวพูดกับบ่า “บ่า ในครัวพินเห็ดน้อยเต็มที ฉิน
จะไปขนมาไว้่อัก”

บ่า— “อย่า อย่าเตย หุดาน ไม่ต้องดอก ไป
ทำงานของเจ้าเกิด พินในครัวม่พอลมไป”

หุดานชายไม่ฟัง กัดบดอกไปแบกพินหอบสนัดโยน
พรวดเขาเต็มแรง ตรงที่ชายชู้ชอน แด้วกดับออกไป เมีย
พราหมณ์รบรือพินพุงเอาชายชู้ ซึ่งทาทำจะตายออกมา เมีย
พราหมณ์คองหวดพินเป็นครุ ชายชู้จึงกลับไปได้

มา่อักครั้งหนึ่ง หุดานชายไปเอาปลาตัวใหญ่มา
นางบ่าก็ไปบอกชายชู้่อัก พูกรับรอง “คานช่อนอยู่ในบ่อ
หลังมานกแดงกน ฉินจะเอาปลาเทไปให้ทรวงテナชาว

(๑) พระกฤษณ์ = พระวิษณุวตารปางที่ ๘; ถือกันว่าเป็นปาง
สำคัญที่สุด เท่ากับพระวิษณุทั้งเป็นที่เดื่อว.

แล้วแกก็หยิบกาน้ำแก้วกัน (๑) ชายชู้เห็นด้วยอีก ไปซ่อนตัวอยู่ตามที่ตกลงกัน (๒)

ฝ่ายเมียพราหมณ์เห็นข่าวตักเธอมาตั้งไว้ให้เย็น แต่กาให้—พระกฤษณ์—ทราบความประสงค์ของเมียพราหมณ์ได้ก็ตรงเข้ามาในครัวพูด “บ๊ว ๆ น้ำข้าวทำไมตักปรกมาก!” พูดขาดคำควยหม้อข้าวเอียงเทน้ำข้าวกำลังร้อนลงไปที่เท้า ชายชู้คอยอำปากรับปลา โคนน้ำข้าวกรอกราดตักหน้าคอดตเนื้อตัวปกป้องกันไปหมด ปวดแสบปวดร้อนเหลือทน เผ่นออกจากบ่อห้อยกลับบ้านโดยเร็ว. (๓)

(๑) นำกินเสียเต็มที ทำจะอดอยากไม่เคยกินอะไรกับเขาเลย มากินที่ไร ดูรื้อนรู่กลับไปทุกคราว เท่ากับเอาชีวิตเข้ามาแลก กระนั้นยังไม่รู้จักเข็ด ย่องเข้ามาอีก ให้ลงไปอยู่ในร่องเทน้ำข้าว หมักแก้อยู่กับของบูดของเน่าก็สู้ทนเอา.

(๒) ‘ความโลภบังคับให้ต้องคืนบรรบริโภคอาหาร’ (ซึ่งไม่มีทางอื่นจะหาได้)—หิต. ตอน ๑

(๓) ‘สรรพกรรมใหญ่ น้อย ทรามงาม กัด จิตคิดพยายามราม เริงสร้าง กรรมจำผลดีวิบากตาม ติดกระชิต ตมนา กอปรชอบชมผลส้าง สฤษดีร้ายเห็นเชษฐ’

เมื่อยพราหมณ์แค้นนักแค้นหนา พุดไม้้ออก ทำแต่
 คาเขยอเท่านั้น ตงแต่นมาเมื่อยพราหมณ์พยายามที่สุดจะ
 ใ้หลานชายถดถบ แต่หลานผดตจะไปวันหนึ่งแ่ววันหนึ่งเฒ่า
 ว่า “พรุงนเถอะ พรุงนเถอะ” ตงนเรื่อยมา.

วันหนึ่งตาพราหมณ์พุดกะหลาน “หลานเอ๋ย ตง
 แต่เจ้ามาอยู่นี้ ตงมีความตบายมาก ไม่เคัดเนอรันใจอะ
 ไรตักอย่าง นี้ก่นานแ่ดวยังไม่ได้ทำการถ่นตรวง (๑) พ้อ
 ของตุงที่ถ่วงตบไปแ่ดว ถ้าเจ้าช่วยจัดแเจงได้ ตุงจะทำต้อย
 ในเร็ว ๆ นี้.

หลาน— “เรื่องเท่านั้นตุงไม่ตองทุงช้ หลานจะจัด
 การเตรียมไว้ให้พร้อม” ตาพราหมณ์ดีใจมาก ยกมือ
 ทงตองชนให้พรหลาน พอถงวันฤกษ์ดี พระกฤษณ์ก
 จัดของเขาไว้แ่ดวรีจ เขยพราหมณ์อื่น ๆ มากินต้อยตบตอง
 คน คนหนึ่งค้อพราหมณ์ชายชู้ของเมื่อยตาพราหมณ์ เมื่อ
 พราหมณ์ถูกเขยนงตงพร้อม พระกฤษณ์เป็นผุยกกบชาว ถง
 ตอนกบชาวทต ๆ เมื่อยพราหมณ์บอกกบหลานช้ ไปทางชายชู้

(๑) ครวทธ ดูภาคผนวก

“หุดานเอ๋ย ! พราหมณ์คนหนึ่งที่อยู่นั้นเป็นคนอวดดี เขา
ของเพิ่มเติมให้มากอีกสักหน่อย ”

หุดานตอบรับคำ กำตั้งตั้งกับข้าวของกิน พอถึง
พราหมณ์ชายชู้ ก็ถามเบา ๆ “ ท่านไม่ใช่หรือที่เข้าไปซ่อน
อยู่ในตระกร้าไว้มานานนี้ ? ”

พราหมณ์ชายชู้— “ ไม่ใช่ฉัน ”

พระภุชงค์ดับมาบอกกับเมียพราหมณ์ “ ให้แก่
แก่ว่าไม่ใช่ ”

เมียพราหมณ์— “ ไปอีกที่ เานี้ไปให้แก่จะชอบ
กินบ้างกระมัง ”

พระภุชงค์ดับไปอีกที่ ตามค่อย ๆ “ ท่านเคยซ่อน
อยู่ในม้วนเตื่อใหม่ ? ”

พราหมณ์ชายชู้— “ ไม่ใช่ ไม่ใช่ ไม่ใช่ฉัน ”

พระภุชงค์ดับมาบอกเมียตาพราหมณ์อีก “ บ้า
แก่ไม่กินเหมือนกัน ”

เมียตาพราหมณ์— “ ถ้าเขาไม่เต็มใจก็เอาไปยัด
เข้าในปากก็แล้วกัน ”

พระภุชงค์ดับไปตามอีก “ ท่านอยู่ในกองฟืน
ใช่ไหม ? ”

พราหมณ์ชายชู้— “ เป้าจะ ไม่ใช่ฉัน ”

พระกฤษณ์ย่อนมาบอกข้า “ แก่ไม่กิน ทำอย่างไร
เด่าข้า? ถามเท่าไรแกบอกไม่ใช่ตัวแก่ที่จะเป็นผู้รับกับข้า
เพิ่ม ”

เมื่อย พราหมณ์ หมด ทำ ไม่รู้จะ ทำ อย่ าง ไร ค่อ ไป
พราหมณ์ชายชู้เคยกินเลี้ยงไม่ได้ ชิมหน้า.

พอแขกเห็ดอกดับไปหมด พระกฤษณ์เรียกตา
พราหมณ์เขามาพูด “ ดุง จะบีตบึงไปอื่กก็เท่าอันนี้ ดุงมอง
คุณที่ว่าใครกัน ”

ทันใดนั้นรูปนิมิตปรากฏมีจักร (๑) ทรงเทพศักดิ์ตรา
ดังชั จักร์ คทา (๒) และดอกบัว พราหมณ์เฒ่าเห็นรูป
ลักษณะของพระนารายณ์ ผุดดุ๊กชนรวบยกผ้าห่มเข้าคดอง
คอ (๓) ลวดดรรชนีพระคุณ พระนารายณ์เฝ้าบ้าน
พราหมณ์พร้อมทงเมียดาพราหมณ์ แดงจูงมือพราหมณ์พา
ไปสู่สวรรค์ทันใด.

(๑) จักรกุช

(๒) ‘จักร์’ สุทรศนั, จาปี สารังคั, เกาโมทกั คทา ชังโค’ ส
นัทละ, คัช. ปัจจันนยะ: ปรีกรัรดีต: || ๑,๒๖ ||’ — Halayudha’s
Abhidhanaratnamala.

(๓) เเชิงอรรถ หน้า ๔๗

เทพธิดาอิตุ (๑)

นมมานานมาแล้ว พราหมณ์ผู้หนึ่งมดลูกดำวงศ์ของคน
คนพีชอุมร (๒) คนหนึ่งชื่ออุมร (๓) วันหนึ่งพราหมณ์อยาก
กินขนม บอกเมีย— “พราหมณ์ วันนี้ออยากกินขนม
จริง ๆ”

(๑) Goddess Itu นิยายเรื่องหนึ่งเนื่องด้วยพิชศาสนาอย่าง ๑
เรียกว่า ‘พีชบุชนเทพธิดาอิตุ’ เขาทำในวันอาทิตย์ ทั้ง ๔ อาทิตย์ ใน
ปลายเดือนการติก (Karatik) และต้นเดือนอัครหาณ (Agra-
hayon) ต่อกัน รูปพระอิตุ เขาใช้โหนดเล็ก ๕ หรือ ๖ ใบ บรรจุ
น้ำมีหญ้าแพรก (Durva ดูเชิงยรรต ๒ หน้า ๕๐) และข้าว
เปลือก, พิธีนี้ผู้หญิงทำ ผู้ชายไม่เกี่ยวข้อง ถือว่ามีกุศลแรง นัก
อะไรได้สมปวารณา (“การติก=เดือนซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน
และธันวาคม คือ เดือน ๑๒ — เมื่อพระจันทร์เพ็ญเสวยฤกษ์
กรรติกานักษัตร [ดาวลูกไก่ = Pleiades], อัครหาณ = ‘ต้น
แห่งบี’ ชื่อเดือนอินดู [มารคสี่รย, ตั้งต้นราววันที่ ๑๒ ธันวาคม]”
—M.W.)

(๒) Umro ในหนังสือ Sacred Tales of India by
Dwijendra Nath Neogi มีนิยายเรื่องนี้ เนื้อเรื่องตรงกันแต่
พิสดารแปลกออกไปกว่า ชื่อลูกสาวพราหมณ์เป็น ‘รมา’ และ ‘อิสานี
ส่วนพีชบุชชาอธิบายว่า ใช้โหนดในเดือนมีจางรองและมีปลายี่ดด้วย

(๓) Jumro

พราหมณ์— “อยากกิน ก็จะไปเอาอะไรมาทำเต่า
ไปหาอะไรมาชื ได้มาจะทำให้”

พราหมณ์ออกไปชื้อเขาตามชาวบ้าน (๑) ได้ข้าว
ตำรอนมแต่น้ำตาตอดโดนตบ้าง มาให้เมียทำขนม

พราหมณ์^{๕๖๕}เป็นคนตะกตะกีนจมาก (๒) เพราะ
ฉะนั้นจึงได้ตั้งใจจะคอยนับขนมที่เมียทำว่าจะเป็นที่^{๕๖๕}แผ่น ไป

(๑) การที่ขวภิกษาจารย์เป็นปรกติของพราหมณ์ ไม่เป็นการนำ
อภัยอะไร จนมีชื่อเรียกพราหมณ์ว่า ‘ภิกษุ’ แปลว่า ‘ผู้ขอ’
แต่แม้คำ ‘ภิกษุ’ แปลว่า ‘ผู้ขอ’ ก็จริง คงใช้เรียกจำกัดชั้นของบุคคล
จักไม่เรียกผู้ขอทั้งหมดว่า ‘ภิกษุ’ เพราะฉะนั้นในพุทธกาลพระพุทธเจ้าตรัส
เรียกพระสาวกว่า ‘ภิกษุ’ ไม่ตรัสเรียกพราหมณ์ดังนั้น พราหมณ์คนหนึ่ง
พูดว่า ตนก็ประพฤติการภิกษาจารย์เป็นพรตเหมือนพระสงฆ์ในพุทธศาสนา
ทำไมไม่ตรัสเรียกตนอย่างพระสงฆ์นั้นบ้าง พระพุทธเจ้าทรงชี้แจงว่า

“น เตน โส ภิกขุ โหติ ขาวตา ภิกขุเต ปเร,
วิสุสฺสํ ธมฺมํ สมหาหยา ภิกขุ โหติ น ตาวตา

“เพียงขอข้าวเขากิน ยังไม่ถึงเป็นภิกษุ,

ประพฤติหน้าที่ไม่สม (แก่ตน) เพราะข้อนั้นเองเป็นภิกษุไม่ได้”

—นัย ในพระธรรมบทแปล เล่ม ๖

(๒) ‘ต้องให้เต็มกระเพาะ’ เป็นสำนวนซึ่งชาวฮินดูชอบพูด และ
จะได้ยินบ่อย ถ้ามีการเลี้ยง เจ้าของบ้านมักถามแขกว่า ‘เต็มกระเพาะ
หรือยัง?’

“เวลากินข้าว มักโคลงหัว ลูบหลังลูบตัว เพื่อให้อาหารลงไป
ในท้องสะดวก ถ้าไม่อิ่มแน่นจนแถมไม่ ข้าก็ไม่ลุกจากอาสนะ แล้ว
ต้องกินมหาหิงคุ์ ทัพ้ออีกชั้น กินไม่ให้ท้องขึ้น” —Hindu Manners
etc. —Dubois

หนึ่งคอยระวังอยู่หลังครัว   เวลาเมื่อยทอดขนมอันหนึ่งเพียง
 นามนตงตทหนึ่ง   แก้กนบไว้วาเป็นขนมหนึ่งอัน   นับตาม
 ด้ยงนเรอຍไปไดร้อยก็   จังรู้ว่าทำขนมไดร้อยอัน   แต่
 เรอຍนยายพราหมณไม่รู้   ครนทอดได้ร้อยคาพราหมณก็
 ด้ยงออกป็นึงที่ระเบยงหน้าบ้าน   ตงใจจะกินด้ยให้ด้มอยาก
 แต่ก้าตงทยายพราหมณทอดขนม   ลูกสาวทงด้ยงอยู่ใคร้ว
 แดเห็นด้ย   ซนซ้อว่าเด็กจะไม่อยากกินขนมเป็นไม้ม้ดะ
 เพราะฉะนั้นจึงร้องขอ   ยายพราหมณไม่ก้าให้   แต่
 หนักเข้าเห็นลูกร้องง้า ๆ งอด ๆ   ไม่หยุด   อดรทนไม่ได้จึง
 หนีบให้คนฉะแผ่น   แด้วยกขนมทงหมดขาดด้ยงซนเขาออกไป
 ให้คาพราหมณ   คาพราหมณกินพดางนับพดาง   กิ่งที่ด้ดรู้ด้ด
 ว่าขาดไปด้ยงซน   พนไม่ด้ด   ร้องเรยักเมยทท.

พราหมณ— “ขนมนี้ทำไมขาดไป?”

เมย— “ขาดที่ไหน ทำได้เท่าไรก็ยกเอามาให้หมด
 ไม่ได้ชยักไว้ด้กซนด้ยง ”

พราหมณ— “ที่ไหน เมอก้าตงทอดชาอยู่หลังครัว
 คอยนับอยู่ นับไดร้อยซน   นี้เอามาให้เพียงเกาดิบแปดซน   หาย
 ไปไหนด้ยงซน ?   อย้าคอแหด ”

ยายพราหมณ์ห่มตทางจะแก้ตัว   เลยรับตรง ๆ

“ดูมันเอาไปกินคนละชั้น”

พราหมณ์ไม่พูดอะไร   กินเสร็จจ้อออกไปข้างนอก
ในใจนึกแค้นดูกสาวจัด.

ต่อมาไม่นาน พราหมณ์บอกกับเมียว่าจะพาดูกล่าว
ทั้งต้องไปหาดู   พาดูกล่าวไปแล้ว   เดินตามทางจนไกล
ถึงดงทับแห่งหนึ่ง   ดูกล่าวยังเป็นเด็กเด็ก   เดินต่อไปไม่ไหว
พูดกะพ่อ “พ่อชา   เดินไม่ไหวแล้ว   หยุดพักที่นี้สักครู่เถิด”

พราหมณ์ก็หยุดพักให้ดูทั้งสองนอน   ดักครู่ใหญ่เห็น
ดูทั้งสองหลับสนิทราวจะท่อนไม้   ไม่กระดุกกระดิก   คนก็ค่อย
เดินตัวดูคนพูดว่า “อตุกรียา   มิ่งอยู่นี่เถิด   กูจะปล่อยไว้ใน
ป่าให้เดือต่างมันกินเดือ   เพราะมิ่งกล้ากินขนมกูไปส่งงูชั้น”
ออกไค้ทั้งดูรีบหนีไป   กัดบมาถึงบ้านบอกกะเมียว่าเดือ
กินดูเดือแล้ว   เมียเดือใจร้องไห้โฮ   รู้เท่าว่าผัวโกรธ
ดูเรื่องกินขนมจึงเอาดูไปทิ้ง   ไม่รู้จะทำอย่างไร   ไค้แต่
คือกชกตัวคร่ำครวญไปคนเดียว.

พอจวนเย็นเด็กทั้งสองคนชนไม่เห็นพ่อ ที่แรกเข้าใจว่าจะไปชะระอะไรตามแถวนี้ จึงรอกอย ไม่เห็นกตบมาเข้าใจว่าเด็กกินพ่อเดี่ยวแล้ว เทียมมองหารอยเด็กก็ไม่มี ขณะนั้นคนน้องดาวเอ่ยขึ้น “เห็นจะไม่โง่อย่างนั้นคอกพี คงจะไม่ใช่เด็กกิน คร้ายจะโกรธเราที่เอาขนมไปกินเดี่ยวคนละชิ้น ทำโทษเราพามาปล่อยไว้ที่นี่ จะทำประการใดดี ? เวลาเย็นเข้าทุกทีเดือดีห่มบ้างจะทำร้าย ชนอยู่ก็มีแต่จะตายอนิจจา ! ไม่พอกที่ไปกินขนมเข้าเลยจึงต้องได้รับทุกขตั้งนไปเถอะพี เผื่อจะหาที่พอกให้พ้นอันตรายได้บ้าง ”

ทั้งสองออกเดินมาถึงต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง เข้าไปใกล้ต้นไม้เอาผ้าเข้ากดอคงคอ แ่ดคงความนับถือกดาวอ้นวอน “โอ้ต้นไม้ ถ้าฉันทั้งสองเป็นลูกที่เกิดมาจากแม่ที่ตัดของท่านกรุณามันดาตให้ดำต้นไม้แยกออก ให้ฉันเข้าไปซ่อนอยู่ด้วยเถิด ” พุชชาดำต้นไม้แยกเป็นช่อง เด็กทั้งสองพากันเข้าไป พุชชอีก “โอ้ต้นไม้ ถ้าฉันทั้งสองเป็นลูกที่เกิดมาจากมารดาที่ตัด ขอให้ท่านบีบช่องที่แยกออกเดี๋ยวนั้นดิฉันไม้กรวมกันเข้าดังนี้ทอย่างเดิม เด็กทั้งสองได้อาศัยพักนอนในต้นไม้ นั้น พ้นจากภัยในป่า.

รุ่งเช้าเด็กทั้งสองออกมาจากในต้นไม้ โดยกล่าวด้วย
 ยาริษฐานขอเหมือนก่อน กราบไหว้ต้นไม้แล้วเดินต่อไป
 ดักครู่ได้ยินเสียงคนเบ้าดังซัดและเสียงผู้หญิงร้อง “อตุ อตุ”^(๑)
 เด็กทั้งสองรีบเดินตามเสียงไป ไม่ช้าถึงที่นั้น มีผู้หญิง
 ตัวแก่และเด็กออกันอยู่แน่น ทั้งสองตรงเข้าไปถามพวก
 เหล่านั้นว่า “นี่ทำอะไรกัน?”

หญิงเหล่านั้นเห็นเด็กแปลกหน้าเข้ามาก็สงสัย ต่าง
 ถามกันเอง “นี่ลูกใคร? มาแต่ไหนหนอ?”

ขณะนั้น หญิงแก่คนหนึ่งซึ่งอยู่ในหมู่หญิง ตรง
 มาถามเด็กทั้งสองว่า เป็นลูกเต้าเหล่าใคร มาแต่ไหน?

เด็ก— “ฉันเป็นลูกพราหมณ์” แล้วถามหญิงแก่
 “นี่ทำอะไรกัน?”

หญิงแก่ยม— “นี่หนู ไม่รู้จักดอกหรือ อนิจจา
 อนิจจา นี่เขาเรียกว่าการบูชาพระอิตู”

เด็ก— “ทำ ทำไม?”

(๑) คำอุทานที่ผู้หญิงร้องในเวลาถึงงานพิธี แต่ในอรรถรพเวทมีว่า
 ‘อตุลิตี’ เป็นคำเปล่งมุ้งขอความสวัสดิ์.

หญิงแก่— “ทำ ทำไม ! เขาก็ทำบูชาให้อยู่เย็น
เป็นสุข ให้มั่งมี ให้ได้เป็นตะโกทั่วพญา ให้หม้อปูนแตก
แต่หม้อเนย (๑) ได้เต็มเปี่ยม ให้พวกศัตรูตาย ให้พวก
เพื่อนมามาก ถูกเอ๋ย ! เจ้าไม่บูชากับเขาบ้างหรือ ?”

เด็กตอบว่าจะทำ

หญิงแก่— “อย่างนั้นไปอาบน้าด่างตัวเดียวที่บ่อ
ใกล้ ๆ นั้น เสร็จแล้วกลับมา”

เด็กพากันไป ถึงบ่อเห็นน้ำแห้ง กลับมาบอก
กะหญิงแก่ “แม่ บ่อเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ น้ำไม่มี”

หญิงแก่ปาดใจตามเด็กไปดู เห็นบ่อแห้งจริง แก
หันมาพูดกับเด็ก “หนูเอ๋ย ! ชะรอยพ่อแม่ของเจ้าคงจะไม่ได้
ทำบุญอะไรเลยเลยเป็นแน่” (๒) หญิงแก่ยอบตัวลงภาวนาขอ
ความอนุเคราะห์ของเทวดา ดึกครู่หนึ่งในบ่อมีน้ำขึ้นมาเต็ม

(๑) เบงคลี—Ghee; ตี—ขูด

(๒) บุญหรือบาปเป็นเชื้อโรคติดกันได้ คล้ายกับศาสนาคริสต์นิกาย
โรมันคัทลิกนิกาย (บาทหลวง) ที่สันตปาปาแบ่งบุญซึ่งมีเงินเหลืออัน
ชายแก่ผู้ที่ทำบาป ผู้ช้อปลดเปลื้องตัวจากบาปได้ — เรื่องพวกศิษย์พระ
เยซูเจ้า (พวกหม้ออเมริกันพิมพ์เป็นภาษาไทยแล้ว)

เด็กทั้งสองลงไปอาบน้ำตามเนื้อตัวเสร็จ กลับไป
หาหญิงแก่ ณ ที่ซึ่งเขาชุมนุมกันทำบูชา พวกผู้หญิงเห็นเด็ก
ทั้งสองจะทำการบูชาด้วย คนหนึ่งให้หม้อดิน บ้างให้ดอกไม้
หญ้าแพรก ข้าวตาก และอะไรต่ออะไร.

เด็กทั้งสองทำบูชาพระอิตู ตามวิธีที่หญิงแก่สอน
เสร็จแล้วตามไปอยู่บ้านหญิงแก่ และทำบูชาพระอิตูเป็นกิจ
ดินเรื่อยมาได้หลายปี.

วันหนึ่งหญิงทั้งสอง (คือเด็กนั่นเอง) ไปอาบน้ำ
ยังท่า (๑) ที่สระแห่งหนึ่ง หญิงผู้พี่หย่อนเท้าลงไปในน้ำ ชัก
ผลุบผลิบสน บอกล้องสาว “ไปถูอะไรไม่รู้ที่ในน้ำ”

น้องสาว— “ตรวจดูซิว่าเป็นอะไร?”

พี่สาว— “ไม่ได้ พี่กลัว”

น้องสาว— “ฉันจะดูเอง” เขามือกดำคว่ำของ

นนชนมา ของนนเป็นทองคำก้อนใหญ่ ทั้งสองดีใจรีบ
กลับบ้าน เอาทองคำที่ได้มาทำเป็นหม้อสำหรับบูชาพระอิตู
ในไม่ช้าชาวบ้านก็เดือดร้อนเคียงก็แต่เห็น บ้านของหญิงทั้งสอง
เจริญยิ่งกว่าใคร ในหมู่บ้าน

(๑) เบงกลี— Ghata; ส—ขลุ; (แต่ดูเหมือนจะไม่ตรงกัน)

ขอขียนเด้าถึงพ่อแม่ของสองหญิง   คืนวันหนึ่ง
 พรหมณ์พ่อนอนหลับฝันว่า พระอิศเรศเจ้ามาและตรัสว่า ถ้า
 ไม่ไปรับบุตรทั้งสองกลับมาโดยเร็ว จะทำโทษให้ตักเลือด
 ตาย และบอกตำแหน่งแห่งที่อยู่ให้ พรหมณ์ตกใจตื่น พอ
 ตว่างก็ถูกชนแค้นให้เมี้ยพัง.

พรหมณ์ตกใจ ร้องว่า “ถ้าอย่างนั้นตักเราก็งยังอยู่
 ไม่ตายน่าซี ไปรับมาเด้าวันเกิดแกैयाข้า”

พรหมณ์ผัวต้องการจะไปอยู่เด้า ซ้ำเมี้ยตั้งช้อน
 ชนมามากไม่รอช้า รีบออกจากบ้าน คุ่ม ๆ ไปถึงหมู่บ้านข้าง
 บ้าได้ ทั้งตักไว้ พอตักเด้าทั้งสองเห็นพรหมณ์พ้อมาก
 จำได้ ตรงเข้าโถกคอกพรหมณ์ ร้องให้ถาม “พ่อ
 ทำไมทิ้งฉันไว้ ในป่าได้?”

พรหมณ์— “ก็พ้อมานี้จะรับเจ้ากลับไปอย่าง
 ไรเด้า?”

ตักเด้าทั้งสองตกใจ ถ้าตาชาวบ้านที่กรูณาธิบดี
 คน กลับไปบ้านกับพรหมณ์พ้อม และนำหม้อทองคำ
 ของพระอิศเรศมาด้วย ถึงบ้านยายพรหมณ์เห็นตักเด้ากลับ

มาดีใจจนดินเหต้อ ร้องทักดูเงาตัวช้ำอยู่หลายครั้ง “กตัญ
 มาแล้วหรือ ดูรักของแม่” ตรงเข้ากอดจูบ ร้องให้พาดง
 ใต้ถ้ำมาถึงที่คกรระกำลำบาก.

ดูทองต้องเล่าความให้ฟัง และพูดต่อไป “นี่เพราะ
 พระอิกุทรงกรณาลูกจึงได้กตัญมาพบแม่อีก” แม่ดูพูดจา
 กันตามประสาที่จากพรากกันไป.

จับเดิมแต่ดูเงาตัวกตัญมา พรหมณณ์ผัวเมียก็เกิด
 หุนหันดุจ จะทำการอะไรดีบเหมาะคดองเจริญไปทุกอย่าง.

ล่วงมาวันหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินในประเทศนั้นเดด็จ
 มาประพาสดำเนินในป่า โกลดหมู่บ้านที่พรหมณณ์อยู่ ต้อง
 แดงแดดแผดร้อนจัด ทรงกระหายเป็นกำดัง รับผิดชอบ
 มนตร์มุขที่ตามเดด็จ “ถ้าไม่ได้น้ำกิน เราเห็นจะตาย”

มนตร์มุขกราบทูลว่า ในป่าแถบหม่มหมู่บ้านอยู่แห่ง
 หนึ่งไม่สู้ไกลนัก แดงขม่านำเดด็จพระเจ้าแผ่นดินไปในป่า สัก
 ครู่หนึ่งถึงบ้านพรหมณณ์ ตาพรหมณณ์รู้จักพระเจ้าแผ่นดิน
 ก็เอามาเข้าคดองคกรกระทำความเคารพ อัญเชิญเดด็จเข้า
 ในบ้าน.

พระเจ้าแผ่นดินเปรมพระทฤทัย ที่ทรงเห็นพราหมณ์
รับรองพระองค์เป็นองค์ รับผิดชอบนำด้วย พราหมณ์
เข้าไปตักน้ำมาดองถ้วย และเขามมของดุกด้าวทั้งต้องผูก
ไว้ที่ถ้วย นำเอามาถวายพระเจ้าแผ่นดินถ้วยหนึ่ง อีก
ถ้วยหนึ่งส่งให้มนตร์มุข.

พระเจ้าแผ่นดินแฉะมนตร์มุข ดังเกิดเห็นเด่น
คิดอยู่ที่ถ้วย จึงถามว่าเป็นผมใคร พราหมณ์ฉันของว่า
เป็นผมของดุกด้าวคน.

ราชา— “พราหมณ์ เราจะขอรับหญิงที่เป็นเจ้า
ของผมนไปเป็นชายาจะเห็นอย่างไร?” ส่วนมนตร์มุขก็
พูดขอแต่งงานกับเจ้าของผมที่ผูกถ้วยนาของคนด้วยอีกคนหนึ่ง

พราหมณ์มีความยินดีตกลง กราบทูลขอพระเดช
พระคุณ แล้วเข้าไปในห้องนำดุกด้าวออกมา คนพี่ถวาย
แต่พระราชฯ คนน้องยกให้มนตร์มุข พระเจ้าแผ่นดินมี
รับสั่งให้มหาดเล็กและทหารที่ตามเสด็จ นำยานมารับหญิง
ทั้งสองแล้ว ทรงดาพราหมณ์ได้ตั้งจากคันทันพระราชวัง”

ดูดาวพราหมณ์คนที่มบุญได้เป็นราณี มีความอิม
 เียบกำเริบใจ ต้มหม้อทองคำสำหรับทำบูชาพระอิศุเดีย มิ
 ได้เอามาด้วย แต่้องดาวเป็นคนดี คิดถึงคุณหม้อบูชา
 เสมอ มาตามทางบังเกิดทุนิมิต ปรากฏแก่พระเจ้าแผ่นดิน
 และราณี ฝนไฟตกลงมา ดุ้ซ้จิงจอกเห่าหอน่าเดียด
 แดียง บนอากาศแซ่ไปด้วยเดียงนกเหยี่ยวแร้วร้องขรม แต่
 ด่วนมนตรึมขกับภรรยาตามทางอีกข้างหนึ่ง พบแต่คุภ
 นิमित ฝนตกเป็นดอกไม้ เดียงนกร้องพุดอกกู่เพราะ
 ว่างเวง เดียงคนโห่ รินเวงในคราวมกคต พระเจ้าแผ่นดิน
 ทอดพระเนตรเห็นดาวดิงนี้ ก้อจ้จรรยพระหฤทัย พดาง
 รับตั้ง “จะมีเหตุเภทภัยประการไรหนอ ? ฟากถนนที่
 เรามามีแต่อ้อมมกคต แต่ข้างฝ่ายทางที่มนตรึมขเดิน ได้
 บังเกิดแต่ด้อมมกคตนิमित” พระองค์ทรงนึกสันเทห์ในพระหฤทัย
 จนมาถึงพระราชวัง มนตรึมขทูลดาพารรยาแยกทางไปที่อยู่
 ของคน.

ด่วนพระราช พาราณีเด็ดจมาถึงพระทวาร เกิด
 เหตุอาเภทพระทวารพังตง ตกพระหฤทัย นับแต่นั้นมา

ความอดมวงคลงมาสู่พระองค์เรื่อยเป็นลำดับ แต่ฝ่ายมนตรี
 มุขกตบเกิดหนุ่หนุ่พุนเจริญชุนทุกวัน ค่อมาไม่ขำมีการกาด
 ชุนในเมือง ผู้คนพดเมืองต่างพากันไปอยู่เมืองอื่น พระ
 ราชาทรงดูบิ่เห็นว่า ราชันเป็นรากษดี (๑) ควรจะจับได้เดี่ย
 จากเมือง ครนรุ่งเช้ารีบตั้งให้หามนตรีมุขเข้ามา ครัด
 “ราชันของเราคนนี้ ชะรอยจะเป็นหญิงอัปลักษณ์ (๒) เป็น
 เหตุให้เราได้รับความชั่วร้ายต่าง ๆ ท่านต้องพาตัวไปปล่อย
 ปล่อยในป่าจึงจะได้”

มนตรีมุขพาราณไปปล่อยในป่า กตบมาบ้านเด่า
 ความให้ภรรยาซึ่งเป็นน้องสาวราชันฟัง

ภรรยา— “เรื่องของท่านคงช่วยพี่สาวฉันให้กตบ
 มาจนได้ ช่วยที่เกิดท่าน”

มนตรีมุข— “ไม่ได้ดอกหัดอน เจ้าไม่รู้อะไร ชัน
 ไปพากตบมาน่าจะร้ายถึงตัว หากพระเจ้าแผ่นดินทรงทราบ
 เข้า ฉันท้องถูกประหารชีวิตทันที”

(๑) เบงคลี— Raghoshi

(๒) อัปลักษณ์ = ‘ปราศจากสิ่งมงคล, หมดราศีบุญ, ถ้อย’

ภรรยา— ท่านไม่ต้องวิตก ขอให้ไปพากลับมา
เกิด ฉันจะบีบคั้นให้มิดเม้น ไม่ให้ทราบถึงพระเจ้า
แผ่นดินได้”

สามีชดภรรยาไม่ได้ รุ่งเช้าจึงเข้าไปในป่า พระ
ราชนั้ร้องให้ตาบวมอยู่ คร่งที่ ๆ คนได้นำมา ปลดปล่อยไว้ เมื่อ
วานนี้ จึงรับเอามาบ้าน ภรรยา मनตรีมุขออกไปต้อนรับ
พี่สาวพาเข้ามาในห้องแล้วพูด “ดูซิพี่ ที่ต้องได้รับความ
ทุกข์ลำบากคร่งนี้ เป็นความผิดของพี่เอง จะโทษใคร
ไม่ได้ พี่ต้องเริ่มทำบูชาพระธิดาอิตูเสียเถิด”

พี่สาวยอมรับว่าเป็นผู้ผิด และสัญญาว่าจะทำบูชา
แต่บัดนี้ฉันคานของนาง กลายเป็นกระด้างกระเดื่อง ไปเสียแล้ว
ทั้งรูปร่างหน้าตาที่ฉันด้วยไม่มีราคี ใคร ๆ ได้แต่เห็นเป็น
ต้องบอกว่าพระธิดามี (ความงาม) มิได้ถึงสถิตอยู่เลย ที่
นางรับคำว่าจะทำบูชาที่แต่ปาก แท้จริงในใจไม่ยอมทำ

ครั้นถึงเดือนออกกรมหายณ น้องสาวเดือนอีก
“คราวนี้ถึงกำหนดแล้ว ควรพี่จะต้องทำบูชา”

พี่สาวตอบเหมือนเคย “เอาเถอะ พี่จะทำ” ตก
เวลาดกต่างคนต่างกำลังนอนหลับ พี่สาวร้องโวยวายตื่น

ชน ปากฉันบอกกะหนึ่ง “พี่นรายนพตัก ฉันว่ามีใคร
มาพันคอขาดและเอาศีรษะไปอยู่กับกองขี้เถา”

พ่อน้องสาวได้ฟังเท่านั้นก็พูดชน “เข้าใจตลอดแล้ว
พี่กษณะไรก่อนทำบุชาไว้บ้างหรือเปล่า?” (๑)

พี่สาวรับสารภาพว่ากษนหม.

น้องสาวโกรธและเคียดเย็น— “พี่ตะอย่างนี้ ฉัน
เคียดแล้วไม่ใช่หรือ?”

พี่สาว— “พี่ก็ไม่ต้องใจจะกินดอก เจ้าถูกชายของ
เจ้ามาหาพี่ บอกว่า ‘กษนิ บ้า กษนิ’ ด้วยด้นหมเข้าไป
ปากพี่ ไม่ทันรู้ตัว”

น้องสาว— “อ้อ! ฉันเข้าใจละ รอให้ถึงวันอา-
ทิตยหน้าเกิด ฉันจะคอยระวังพี่เอง”

ตั้งแต่คนนั้นมาน้องสาวก็ไม่ได้พูดอะไรอีกจนถึงวันอาทิตย์
พอรุ่งเช้านางน้อง ก็เอาชายผ้าห่มของตน ผูกกับชายผ้าห่มของ
พี่สาวไว้ ถ้าพี่สาวจะไปไหนน้องสาวต้องไปด้วย จะ

(๑) การบุชา ผู้ทำต้องถือศีลอดอาหาร มิฉะนั้นไม่ได้ผลสำจร
ซ้ำให้ร้ายด้วย

ออกห่างจากกันไปไม่ได้ พัดาวจึงหมดหนทางที่จะกินอะไร
ได้ ในเวลานั้น ทั้งต้องร่วมกันทำบูชาพระอืดด้วยหม้อทอง
และขอพรขอให้พระอืดโปรดช่วยเหลือ.

ตั้งแต่นั้นมานิสัยพัดาว ซึ่งเดิมเคยกระต้างกระเดื่อง ก็
ค่อยลดน้อยลงไป และเอาใจใส่ทำบูชาเป็นนิตย์เนื่องด้วย
เหตุที่พระเจ้าแผ่นดินกตัญถรงมีความเจริญขึ้นอีก บ้านเมือง
รุ่งเรืองผู้คนหนาแน่นดุจดั่งนานเหมือนแต่ก่อน วันหนึ่งทรง
ระลึกถึงราชนิมนตรีมุนช “ท่านช่วยจัดการ
ไปรับเมียเรามาเถิด”

มนตรีมุนชทำตกใจ กราบทูล— “ก็พระองค์มีรับสั่ง
ให้รับได้ไปเสียโน่น ข้าพระเจ้าไปตามที่ไหนจะพบ”

พระเจ้าแผ่นดิน— “เรื่องนั้นซึ่ง ท่านต้องไปพา
ตัวมาให้ได้”

มนตรีมุนชเห็นว่าจะไม่มอันตรายแน่ จึงทูลด่ารภาพ
โทษ ว่าราชนิเดอยู่กบหนองดาวที่บ้านตน พระเจ้าแผ่นดินทรง
ไต่มนัดด่าร้ายตั้งให้มีการรับราชนิ.

ครนถงวน กำหนดที่จะ รับราณ คินกถับ พระราชวง
 ในเมืองจตุการรับถนกรักรน ถนนตงแต่บ้านมนครมุข
 ถึงพระราชวง ทำปรัาคด้อมตดอดเป็นพืดเดียวกัน สำหรับ
 ให้ราณเดด็จ ขณะนางเดด็จมาตามถนนที่ทำปรั บาท
 ของนางไปกระทบอะไรซึ่ง ไรทงไวที่ถนนฟกชำมาก พระ
 ราชาทรงพิโรธเป็นอันยิ่ง ดั่งพระสุรเดียงถามว่า ใคร
 เป็นผู้กวาดถนน พอดรัดหลุดพระโขนงูเจ้าหน้าทีกจับคว
 คนกวาดถนนมาทันที พระเจ้าแผ่นดินไม่ทรงไต่ถามอะไร
 อัก ให้คุมตัวไปพันคอเดี่ยทีเดี่ยว.

ทีในพระราชวง วนนหมการวินเริงเดยงคกน พระ
 ราณเพดินจนถัมการบษา ต่อเดี่ยอาหารเดวจันักได้
 ตกพระหฤทัยมีรับตั้งให้ชาหดวงไปเทยวตีบหาใคร ที่ยัง ไม่ได้
 กินข้าววนนบาง พวกชาหดวงเทยวค้นหาจนจบบมิได้พบใคร
 คนไหนที่ยังไม่ได้กินข้าว พระราณยงตกพระหฤทัยเป็น
 อันมาก.

นางชาหดวงคนหนงนกชนได้ทูล “มารดาของคน
 กวาดถนน มีความเดี่ยใจทีถูตกตาย หาได้รับประทาน
 อาหารอะไรไม่ในวนน.

พระราชนัดพระหฤทัย รับผิดชอบให้ไปตามตัวแม่คนกวาด
ถนนมา ข้าหลวงไปตาม แต่แกไม่ยอมมา พุดด้วยความ
แค้น “ได้ทุกชดช้อยครวณก็เพราะพระราชนัด”

ข้าหลวงกลับมาทูลพระราชนัดตามนั้น พระราชนัด
รับผิดชอบให้พวกข้าหลวงกลับไปบอกอีกว่าให้มาหาเกิด ไม่ต้อง
กลัวอะไร ข้าจะได้ตามด้วย ครวณแม่คนกวาดถนนยอมมา
พระราชนัดทรงรับรองเป็นอนัด รับผิดชอบ “ที่เชิญแม่นานี้ จะ
ขอวานให้ทำบูชาพระอิตุแทนฉันสักหน่อย” และทรงอ้อนวอน
ต่อไปอีกเป็นนาน หญิงนั้นจึงยอมทำอิตุบูชาแทนพระราชนัด.

ครั้นแล้วพระราชนัดทรงบูชาพระองค์ถวายแก่พระอิตุ (๑)
สำหรับชายกวาดถนนนั้น ในขณะที่นางเอนกายบำเพ็ญ
บูชาอยู่ข้างรูปหม้อพระอิตุ รู้สึกตั้งพระอิตุลงมาบอกว่า
“ให้เอาน้ำ ในหม้อ ของเรา พรหมที่คอก และหัว ของ ชาย กวาด
ถนน ก็จะกลับคิดมีชีวิตอย่างเดิม ”

พระราชนัดพระหฤทัย ถวายหม้อน้ำพระอิตุรับได้จึง
ไปยังบ้านของชายกวาดถนน ไปถึงรับผิดชอบแก่หญิงแม่ “ดู
ชายแม่อยู่ไหนเด้า? ”

(๒) คือทำหัตถยาเทวา เป็นพิธีขอพรเทวดา ผู้ทำนั่งหรือนอนข้าง
เทวรูปที่ตนจะขอพร (เช่นเทวรูปหม้ออิตุ) และอธิษฐานใจว่า ถ้าไม่
สมปรารถนาเพียงไร จะไม่เลิกพิธี ขอมอดตาอยู่ที่นี่

หญิงแม่ร้องไห้— “ดูชายคิดนั้นก็อยู่ในเมืองพระยม

(๑) พระราชนิ

(๑) เบงคลี—Yom ; “ยม ; จีนเรียกว่า ‘เงน่ม่อถ้อ’ หรือ ‘เหยม่อลู่เกีย’ หรือ ‘เง่น’ หรือ ‘ตั้ง’ หรือ ‘ม่อ’ หรือ ‘เง่นถ้อ’ เขาแปลว่า ‘สี่ผืน’ = บั้นเวลา (= พระกาล) หรือว่า ‘ซวงอ้อว้าง’ = ผู้ปกครองทั้งคู่อุ (= พระยมและพระขม) หรือผู้ปกครองสองหน้าที่ (คือเป็นผู้พิพากษาเอง และเป็นผู้รับโทษด้วย), หรือว่า ‘เจจี้’ = เหนี่ยวคร่า (ซึ่งผู้ประพฤติดุจริต) [แต่ตามอักษร เจจี้ แปลความว่า จดผู้ถึงเขตอายุ]

๑. ผู้เป็นเจ้าแห่งกลางวันของชาติอารยัน. มีน้องสาวฝาแฝดชื่อ ‘ขม’ (ราชินีแห่งกลางคืน) เป็นผู้เป่าประตูดุให้มนุษย์ไปทางตะวันตก (นรก ?)

๒. ในคัมภีร์แสดงประวัติเทวดาสวรรค์ของพราหมณ์ตอนหลังว่า บรรดาโลกบาลทั้ง ๘ พระขมผู้หนึ่งมีหน้าที่บริรักษ์ภาคใต้และปกครองขมโลก กับเป็นตุลาการของเปตชนด้วย

๓. ในคัมภีร์ใช้นั้นของพวกถือพุทธว่า พระขมเป็นผู้ปกครองครอบทุกนรก, ทักษิณทิศแห่งชมพูทวีป (ขมสถาน) นอกขอบจักรวาลเป็นที่สถิตของพระขม [ดู ‘มฤตยู’ ในหิต. ตอน ๑] วิมานแล้วด้วยทองแดงและเหล็ก แต่เดิมพระขมเป็นกษัตริย์ครองไวศาดี ในขณะที่ทำศึกอย่างอกุศลครั้ง พลังอธิษฐานขอให้เป็นเจ้านรก, จึงได้ไปเกิดในนรกตามที่ตั้งอธิษฐาน, แม่ทัพ ๑๘ คนกับทหาร ๘๐,๐๐๐ คนของพระองค์ในเวลานั้นก็ไปเกิดในนรกด้วย เป็นตุลาการผู้ช่วยบ้าง ผู้คุมบ้าง เพชฌฆาตบ้าง กนิษฐภคินี (ขม) เป็นผู้ควบคุมนักโทษฝ่ายหญิง แต่พญายมกับบริวารต้องรับโทษบาปที่ทำไว้แต่ก่อน โดยมีปิศาจคนหนึ่งกรอกน้ำทองแดงลงไปปาก ๓ ครั้ง (= ขม) เสมอไปทุก ๒๔ ชั่วโมงจนกว่าจะสิ้นกรรม แล้วจึงจะไปเกิดเป็นท้าวสมันตราช” —Hand book of Chinese Buddhism.

พระราชนัดดา— “ไม่ใช่ ฉันหมายความว่าศพนั่นเขา
ไว้ที่ไหน ?”

หญิงแม่— “ศพนั่นอยู่กลางทุ่ง”

พระราชนัดดา— “รับสั่งให้ไปนำศพมา ทรงหยิบคัมภีร์

คอกับคอแล้วเอาน้ำพรม ทนโตชายกวาดถนนกับมีชวี
ชันมาอย่างเต็ม หญิงแม่เห็นตู่ชายนกดับพินชนมาได้
อย่างเก่า มีความดีใจเป็นอย่างยิ่ง ทรงเข้ากอดบาทขอบคุณพระ
ราชนัดดา.

พระ ราชนัดดา— ทรงแนะนำให้ทั้งสอง รู้จักทำบุญชรา พระธิดา
แล้วแต่ดีจกดับ ตั้งแต่นั้นต่างมีความดีชด้ารายบุคคลออกมา
ทุกคน.

แพะ เสือ ถึง

คนแดงแพะหลายคน คือนฝูงแพะเข้าไปขายในเมือง
มาตามทางแพะผู้และแพะเมียปรับทุกข์กันว่า “ถ้าถึงเมือง
เมื่อไร เราคงขายเราไป ใครซื้อไว้ก็จะฆ่าเรากินเสีย
ทำอย่างไรดี? ถ้าหาทางหนีได้พอจะรอดตายบ้าง แต่หาก
ว่าหนีได้จะไปอยู่ที่ไหนกัน ถ้าวิ่งกลับไปหมู่บ้านเดิม เขา
จะจับเราลงแบบเก่าอีก ต่างว่าหนีไปหมู่บ้านอื่นมันก็
จะจับเราอีก ไม่เอาไปขายเสียก็ฆ่ากินเท่านั้น คิดดูมีแต่
เขาทารุณทุกอย่าง” หนึ่งไปพึ่งต้องตัวได้สักครู่ แล้ว
นางแพะเอ๋ยชน - “นี่แหละท่าน จะหนีไปทำไมคนไม่ได้ทองนั้น
หนีเขาฆ่าเสียเป็นอย่างไร?”

แพะผู้คาน - “ไปอยู่ในป่าหมายความว่าพ้นอันตราย
หรือ? ในป่ามันก็มีสัตว์ดุร้ายน้อยเมื่อไร ขึ้นไปไม่เข้าไปอยู่
ในท้องดีก็กกทองเดือนนแหละเป็นแน่”

แพะเมีย - “ก็เห็นจะไม่แน่นอนอย่างที่พูดนัก ถ้าเรา
หนีไปอยู่ในป่า ถึงจะมีอันตรายมา ยังพอหนีรอดไปได้
บ้าง ถ้าไปอยู่ที่มีคน ความตายเป็นต้องมาถึงตัวเราแน่กว่า”

แพะผู้เห็นพ้อง ตกตลงว่าจะหนีไปอยู่ป่าด้วยกัน
 ในคืนวันนั้นเอง กำดั่งเจ้าของนอนหลับ แพะทั้งต้อง
 ค่อยเดินออกจากฝูงตรงเข้าป่า เดินบ้วนเปียขึ้นมา จนถึงป่าที่
 พบต้นโพธิ์ใหญ่ต้นหนึ่งข้างในเป็นโพรงโต แพะทั้งต้องอาศัย
 ในโพรงนั้นเป็นสุขเรื่อยมาจนเกิดลูกต้องหรือล่ามตัว

วันหนึ่งกำดั่งแพะทั้งต้องนอนในโพรง ถูกแพะเจ้า
 กรรมรื่องตงชน เผอิญเดินผ่านมาทางนั้นด้วยได้ยินเสียงแพะ
 ร้องก่ตรงเข้ามาที่โพรงไม้ แพะทั้งต้องเห็นเดินเข้ามาตกใจ
 กตวเป็นท่สุดจะหนีก็ไม่มีทางไป นึกว่าวันนั้นตนและลูกตนไม่
 ฆ่าคงต้องเข้าไปอยู่ในท้องเดินแน่แล้ว หมดหันทางหนี แพะ
 ผู้เดินอธิบายเอาคอก ๆ ขอไปที่ พอเห็นเดินใกล้เข้ามาก็แกล้ง
 ทำดังเสียงเข็ดตุก “เอ็งทำไมจึงกวนนั้ก ไม่รู้ว่าจะกินเอาไป
 ไหวไหน ไม่อื่บบังเที่ยวหรือ ฟังกินเดินเข้าไปห้าตัว
 หมี่ล่ามตัว แรดต้องตัว และยังแถมควายต่างปากอีกห้าตัว
 ครึ่ง ไม่ระใจยังรบกินอีก นึ่ง ๆ เดินมาโน่นตัวหนึ่งแล้ว
 พอจะฆ่าเอามาให้” เดินได้ยินหยุดชะงักบ่ถอนใจ “ไม่
 ได้การ ใ้้อยู่ในโพรงจะเป็นตัวอะไรมาแต่ไหนก็ไม่รู้ ใ้

ตัวพ่อพึ่งให้ลูกมันกินเนื้อถึงห้าตัว หมี่ดำมตัวและอะไรคือ
อะไรอีกหลาย แต่อย่างนั้นยังไม่พอมันกิน จะออกมา
เล่นงานเราอีก น่ากลัวมาก จะกล้าเข้าไปใกล้สักไม่ได้”
นักพดางค่อย ๆ ถอยห่างออกมา

แพะพ่อเห็นแกลงชู้ดำทับ “บอกว่าให้หนึ่ง ๆ ใ้ลูก
รึยา ทำจนไอ้เดื่อได้ยินตกใจจะไปเดี่ยแล้ว อุดปากท
ดักครูปอให้ออกไปจับมาไม่ได้หรือ?” เดื่อได้ ยินไม่รอพึ่ง
คือไป ตกใจเต็มเกียรติยศเดื่อ หือหนีไปเต็มที ไม่หยุด
พักที่ไหน จนหมดกำลังดัง หยุคนอนหอบอยู่โคนไม้.

บนต้นนมมดงหนุมาน (๑) ตัวหนึ่งอาศัยอยู่เห็นเดื่อ
ทำอาการวิปลาด ก็ไต่ต้นไม้ลงมาถาม “พี่เดื่อเป็นอะไรไป?
ดูหอบฮัก ๆ”

เดื่อหนึ่งหอบเดี่ยพักใหญ่ พอค่อยยังชิวจึงตอบถึง
ออก “อย่ารู้เดย น้องเขย นี่พ่อแม่เข้าไปทำบาปอะไรไว้
จึงมาตกถึงกัน น่ากลัวจริง แต่ยั้งเคราะห์ดีหน่อนตราย
อย่างน่ากลัวที่สุดมาได้”

เบงกาลี— Honuman; คำเรียกถึงชนิดหนึ่งตัวโต ๆ สีเทา
ขาวหน้าดำ มีหูกลมในประเทศนั้น.

ถึง-- “ตายจริง ไปเจอะอะไรเข้า?”

เลื่อ— “เดี๋ยวจะบอกให้ รอให้หายเหนื่อยเสียก่อน” ได้สักครู่พอทุเลาเหนื่อย ชีพจรเต้นตามปกติ เลื่อจึงเดาให้ถึงฟัง “เพื่อนเอ๋ย เกิดมีไอ้สัตว์พิศดารอะไรไม่รู้ บอกไม่ได้ว่ารูปร่างเป็นอย่างไร เข้ามาอยู่ในบ้าน ที่แรกก็เห็นเข้าใจว่าเป็นแพะ ย่องเข้าไปหมายว่าจะดากเอาออกมากิน พอเข้าไปใกล้ได้ยินเสียงไอ้ตุกร้องหึง ๆ และได้ยินไอ้ตัวโตตุตุว่า “ไอ้ตุกริยา ยังไม่อ้อมอีกหรือ ให้กินเลื่อถึงห้าตัว ห้าเจ็ดตัว ยังแสดเอ๋ย ควายเอ๋ย ช้างเอง อะไรอีกบ้างจำไม่ได้ พอมันเห็นกัน มันกำขับตุ้มมันว่า ‘นั่นแน่ะ ทตองการออยเดยวณ นิ่งสักครู่ไม่ได้หรือ? เลื่อมาอีกตัวหนึ่งแดงเดยวจะเอามาให้กิน’ เพื่อนเอ๋ย! ได้ยินเท่านี้ ช้างรออยู่อีกไม่ได้ละซี เพราะรู้แล้วว่าหาที่ตาย ออกไปเบ็ดหื้อเต็มกำดังมานี้ คิดดูบ้างซีเจ้านองแกว ชนชอว่าเลื่อก็ยอมกินสัตว์อื่น ๆ เป็นอาหาร นี่มันเกิดมีสัตว์กินเลื่ออีกต่อหนึ่ง แปลกใหม่ละ เกิดมาเคยได้ยินรูเห็นอย่างนี้ไหม?”

ถึงเยะ “ชะ! ทำไมแกจึงโง่จนหมดดี ไอ้ที่ไปพบเข้า
ใจว่าแพะมันก็แพะนั้นเอง อะไรเดี่ย้ออีก มันเห็นแกตกใจ
แกตั้งทำเป็นซุกๆ โดกะทบทอดอกคอกหน้า มาไปตุ้ด้วยกันให้
เห็นเท็จแฉะจริงเดี่ยวน”

เดื่อ— ‘อะไรให้กั๊ตบไปทีนั้นอ้อกะหรือ เซ็ญพ่อ
คักด้าเด็คัจไปเองเถอะ กั๊นเป็นไม้ไปละ’

ถึง— “ตุ้เนาะ! อย่าเป็นบ้าพิศดารไปหน่อยเดี่ยนะ
มาเถอะ” พุดเท่าไรวเดื่อไม่ยอมไปเท่าเดี่ยว ถึงที่สุดเจ้า
หนุมานแนะนำให้เดื่อไปซั้ที่ให้ตุ้แต่ห่าง ๆ ก็เดັวกัน.

เดื่อ— “ไอ้ที่แกพูดนั้นมันง่ายแต่ปาก พออะอะ
ยังไม่ทันไร ก็จะมีคนไม่หันเท่านั้น กะโคดแมดเดี่ยว
ก็พิน แดวไอ้กนละ ก็คองคกเป็นเหยื่อไอ้ดีด้วยกะฝ่ายเดี่ยว

หนุมาน— “ถ้ากั๊วอย่างนั้น ทำอย่างนั้นเป็นไร เรา
เอาหางของเราผูกไว้ด้วยกันให้แน่น”

เดื่อ— “คองอย่างนั้นถึงจะเอา ความคิดใช้ได้
ฉวยเกิดเหตุแจะได้อะไรเอาเปรียบเบ็ดหน้าง่าย ๆ ปล่อยให้
กั๊นตายตัวเดี่ยว”

ตกตงจึงเอาหางต่อหางผูกกันไว้ พวกกันดุ่ม ๆ ไป
ที่โพรงต้นไม้ แต่เดื่อนั้นเดินข้างหลังเป็นทัพหนุนไว้ได้มอ
พอถึงแดดเห็นต้นไม้ เดื่อนบอก “ที่ตรงต้นไม้หน้ากันไม่
เข้าไปใกล้สักละ”

ฝ่ายแพะเห็นเดื่อนมาอีก ไม่ใช่แต่ตัวเดียว พาหนุมาน
มาด้วย ตกใจไม่น้อย นึกวิตก “เห็นจะหมตมันจริงจริง
หุดอกไอ้เดื่อนโง่รอดไปครั้งหนึ่ง เกิดไปพาเจ้าหนุมานกลับมา
เจ้าตั้งมันโง่อยู่เมื่อไร หุดอกมันได้ง่ายอยู่หรือ” ก้างนี้
พอเดื่อนกับเดื่อนเข้ามาใกล้ทุกที แพะจนปัญญา เลยตะโกนออก
ไปคือ ๆ “ไอ้ลิงริยา กูบอกมึงหรือว่ากูจะกินเดื่อนตัวเดียว
ใช้ให้มึงไปหาทั้งวัน ฟังดวงเดื่อนมาได้ตัวเดียว พอกูกิน
ที่ไหน ไอ้ลิงอับปรีย์ กูต้องกินมึงเดียนด้วยจึงจะได้”

เดื่อนได้ยินสำคัญว่า เจ้าหนุมานเป็นลูกสมุนของสัตว์
ประหลาดที่ขู่ในโพรง ดอดดวงคนพามาให้นายมันกิน ก็ไม่
รออยู่อีก ค้างคางจะหนี ไปฝ่ายเดียว ส่วนลิงก็วิ่งไ้เต็มที
หมายจะให้เดื่อนเห็น สัตว์ที่อยู่ในโพรงเองว่าไม่ใช่สัตว์ร้าย
อะไร คานหางต่อหางที่ผูกเอาไว้ถูกรังกันหนักเขากิ่งแน่น
ต่างตัวต่างตั้งจนหางเดื่อนขาดปุดออก พอหางขาดเดื่อนก็วิ่ง

หันพรอดพราดไปไม่คิดแก่ชีวิต ส่วนถึงมองดูเห็นคนมีดวง
 หางก็กระโดดโดดค้นไม่เป็นตำแหน่งแห่งที่ เพื่อสละบัลลังก์ให้
 หางเดื่อหลุด เพราะรู้สึกอยู่ว่ามีหางสองหางไม่ใช่ของดีอะไร
 จะทำอย่างไรมันก็ไม่หลุดเพราะไม่แก่มัน ที่นี้ไม่ว่าไปทาง
 ไหน บรรดาสัตว์ก็แต่เห็นก็หวงระเวยะเยี้ยต่าง ๆ จนหัน
 เข้าป่าสูงไปซ่อนอยู่ในดงทึบ จึงค่อยสบายใจหายชานหน้า
 ส่วนแพะ แม้จะโล่งใจที่รอดอันตรายมาได้ก็ดี เห็น
 ว่าจะอยู่ที่นั่นต่อไปไม่เหมาะ จึงพาลูกไปหาที่อยู่ใหม่ ซึ่ง
 เชื่อว่าพอจะพ้นภัยได้.

สองเจ้าบ่าว

ในท้องพระโรงพระเจ้าจักรมาทิตย์^(๑) มั่นกแชกเต้า
คัวหนึ่ง^(๒) ซึ่งโปรดปรานมาก เพราะสามารถจะบอกเหตุ
การณ์ที่ดวงเดว บัจจุบันหรือยังไม่มาถึงให้รู้ได้อย่างแน่นอน
ท้าวจักรมาทิตย์จะทรงราชกิจอย่างไร หรือจะเสด็จไปไหน
ต้องรับตั้งถามนวกเดี้ยก่อน จึงทรงทำราชกิจนั้น ๆ เท่ากับนวก
แชกเต้าเป็นมนตรีประมุขของพระองค์.

วันหนึ่ง ท้าวจักรมาทิตย์เสด็จไปประทับที่ท้องพระโรง
นวกแชกเต้าเฝ้าอยู่ด้วยในที่ใกล้พระแท่น วันนั้นไม่มีราชกิจ
อะไร จึงรับตั้งถามนวกแชกเต้าเด่น “เจ้ารู้ใหม่ว่า เวदान
รานันภานุมาตี^(๓) ทำอะไรอยู่ในห้อง?”

นวกแชกเต้า— “พระนางกำลังทำพวงมาลัยอยู่พระ
เจ้าข้า”

ท้าวจักรมาทิตย์— “ทำพวงมาลัยให้ใครกัน?”

นวกแชกเต้า— “ทำเพื่อทำขวัญพระกนิษฐภคินีของ
พระนาง ซึ่งกำหนดจะทรงวิวาห์คนอนัน”

(๑) ดูเชิงอรธ หน้า ๑๗

(๒) นวกแชกเต้าเป็นนกลสำคัญในนิยายของอินเดีย เป็นที่ยกย่องว่า
เป็นสัตว์วิเศษรู้โบราณคดี เล่าเรื่องเก่า ๆ ให้คนโบราณเป็นอันมาก
ดังที่มนุษย์ได้ร้อยกรองไว้แล้วถึง ๑๐ เรื่อง เรียกว่า สุกสัปตติ นวก
แชกเต้าเล่าให้ฟังทั้งนั้น.

(๓) Bhanumati Rani : พระนามมเหสี.

ท้าววิกรมมาทิตย— “เจ้าพูดเถอะเยอะมาก ก็ภานุมัตราณีของเราอยู่นี่ น้องสาวของนางอยู่ตงนครพระเจ้าโกชะห่างจากนี้ไปต้องข้ามมหาสมุทรถึงเจ็ดห้วง และแม่น้ำถึงสิบสามสาย ทำอย่างไรนางจึงจะนำพวงมาลัยไปทำขวัญให้ทันในคืนนี้ได้ อีกประการหนึ่งนางก็ไม่ได้บอกให้เรารู้เลย”

นกแขกเต้า— “ข้าแต่พระองค์ ขอททรวงذنเทให้หนพอจะกราบทูลอธิบายได้ง่าย ที่พระนางภานุมัตมีได้กราบทูลให้ทรวงทราบ ก็โดยเกรงว่าจะไม่ประทานอนุญาตให้ไป แต่ขอที่พระนางเสด็จไปได้อย่างไร ต้องขอกราบทูลว่า ในคืนวันนั้นจะมีนางทากินี (๑) ต้องคน นำต้นไม้ต้นหนึ่งมาจาก

(๑) เบงกลี— Daini : ส — ทากินี ปรากฏ — ทากินี ; รากศัพท์หนึ่งบริวารของพระกาลี ในอภิธานส์ว่า “ถาสตีสาสกร เป็น ‘ทากินี’ ตรงที่ ๑๐๒, ๑๐๘” แต่ที่พบเป็น ‘ทากินี’ ทั้งสองตรงที่ ในกถาสตีสาสกรนั่นเอง ดังนี้ :

ตรงที่ ๑๐๒ พหุภุตคณาภิรมมากริชัททากินีปริยัม |

มหาโภรวมาสันนจิตาฐุมมลิ้มลิ้ม || ๕ ||

‘พระมหาโภรวผู้มีร่างหม่นเพราะถูกคว้นจากจิตการาร ซึ่งอยู่ใกล้เคียรดาชไปด้วยฝูงภูตหลายเหล่า เป็นที่นิยมของทากินีชอบมาเล่นคลุกคลี’

ตรงที่ ๑๐๘ | กิว ทากินีภริภติ : सा किव सुखि दच्च दत्तक्षयัม |

อจิน์ โดย พค! ไทเวนาปียาปาด ; สุขทุ ; ขโย : || ๕๑ ||

‘อันว่าถ้อยซึ่งเหล่าทากินีสำแดง เป็นการเล่นรูปตรงกันข้ามกับสุขซึ่งเกิดในขณะเดียวกัน, เออหนอ ! สุขและทุกข์เมื่ออันกรรมบันดาล, [เป็นหลักอยู่แล้ว] ก็ยังเป็นอจินต์ย : ไม่มีใครละเนตูก’

นครโกษา พระนางมานุมตจะเด็จจขนบตนไม้ แด้ว
นางทากินจะพาพระนางไปพระนครของพระบิดาเซอ เดรัจพิช
จะพาเด็จจกตบมาในคืนเดัยวกัน ”

พระเจ้าอภิมาทิยทรงพิศวงที่สุด รูดักชอบพระหญทัย
ที่นกแขกเต้ากราบทูล ทรงดูบชนนกดวยพระกรุณา แด้ว
เด็จจขนคานัก พระราณ เรือกว่า ตาม ขรรมดา ที่ เคย เด็จ
ทอดพระเนตรเห็นพระนางมานุมตกำลังรื่อยมาดัยอยู่ แต่พอ
พระราณเห็นพระราชดำมเด็จจเข้ามากรบชอนพวงมาดัย ท้าว
อภิมาทิยทอดพระเนตรเห็น แต่ทรงเบ็อนพระพักตร์ทำ
เป็นไมเห็น “อนนณรุ ดักไมด์ลบาย อยากจะนอนเดัยแต่
หิวค้ำ ” พระราณรบชมขมนจิตพระที่เฝ้าอยู่งานปฏิบคณวด
พนเป็นอนนต จนเวลาดองเขากตางคิน ท้าวอภิมาทิย
แดรัจทำเป็นบรรทมหลับ ดักครุหนิงนางทากินต้องคณนำ
ตนไม้เข้ามาในราชอุทยาน แจ้งความให้พระราณทราบ.

พระราณทรงดูราชดำมี้ เข้าพระหญทัยว่าบรรทม
หลับด้นิทแน้แด้ว เด็จจออกไปแต่่งพระองคคดวยภุษาอาภรณ
อนมค้ำ ณ ห้องค้ำหนกอก้องหนิง เหตุุนท้าวอภิมาทิย

จึงมีโอกาสรีบเสด็จออกไปที่อุทยาน ชนช่อนกำบังพระองค์ บนต้นไม้ทนางาทากินนำมา.

ฝ่ายพระนางภานุมตี ทรงเครื่องเสด็จหยิบพวงมาลัย เสด็จตามนางาทากินมาที่ต้นไม้ ทงด้ามชนบนต้นไม้แล้ว นาง ทากินตดนอชนด้ามกรง ทนใดต้นไม้ดอยดัวข้ามมหาสมุทร เจ็ดห้วง แม่น้ำสืบด้ามด้ามสาย ตรงเข้ามานครโกชะ ตักครุ หนึ่งต้นไม้มาหยุดลงที่สวนแห่งหนึ่งในพระนคร พระนางพร้อม ด้วยนางาทากิน ทงต้องเสด็จลงเข้าไปในพระราชวัง.

ท้าววิกรมมาทศย์ช่อนพระองค์อยู่บนต้นไม้ เห็นนาง เสด็จไปแล้วจึงทรงรำพึง “จะอยู่บนต้นไม้ต่อไปทำไมควร ดงไปคุดะไรบ้าง” จึงเสด็จลงแต่ไม่กล้าไปไกล เพราะ ทรงภูษาเก่า ๆ เกรงใครจะแฉเห็น จึงประพาดอยู่ตาม บริเวณสวนซึ่งเงียบดังคิไม่มีคนเดิน เพื่อจะมีให้ ใครเห็น จำพระองค์ได้ เอาผู้ทาทพระกาย เมื่อทรงได้ ยืนเคียง ดนตรีซึ่งอยู่ไม่สู้ไกลนัก เหลียวไปทอดพระเนตรเห็นแสงไฟ ทรงนึกว่า ชะรอยจะเป็นเจ้าบ่าวเขาแห่แหงกันมา จึงเสด็จ เข้าไปแอบหลังต้นไม้ใหญ่ใกล้ทาง เอาผู้ทาทพระกายให้

มากขึ้น ในไม่ช้ากระบวนแห่มาถึง มีเจ้าบัวนั่งมาในวอ
ชายที่เป็นเจ้าบัวหลังค่อม มีโรคเรื้อรังประจำกาย เพราะ
ฉนั้นเจ้าตวจึงรดกเกรงเจ้าดาวเห็น จะไม่ชอบ พอมา
ถึงที่ท้าววิกรมมาทิตย์ช้อนอยู่ ก็ตั้งให้คนหามวอหยุด เด็ดจ
ไปในที่นอนอยู่ห่างจากที่นั้นแต่องค์เดียว จะเด็ดจไปไหนแฉะ
ไปทำไมไม่มีใครทราบ ส่วนคนหามวอพากันนั่งคอยอยู่ที่
ใต้ต้นไม้ คนหนึ่งแฉะไปเห็นพระเจ้าวิกรมมาทิตย์ กำลัง
ทรงหยิบฝู่นาพระกาย เข้าใจว่าคนบ้าตรงเข้าจับพาไปถวาย
พระราชา ซึ่งเป็นบิดาของเจ้าบัว แฉะจะหนักถ่วงอย่างไร
ไม่ทราบ แฉะกล่าวหาว่าชายที่จับตัวมานแฉะฝู่นาฉคน.

พระราชาทอดพระเนตรดูลักษณะท้าววิกรมมาทิตย์เห็น
คมฉนั้น บังเกิดความคิดฉนั้นมาอย่างหนึ่ง แฉะตั้งทำเป็นกรวด
ศรีด “เฮ้ย ! ไฉฉนี้เรื่องราวฉะไรฉฉเอาฝู่นามาฉฉคนของฉฉ?”
ท้าววิกรมมาทิตย์— “เปฉฉ่า ! ยืนอยู่ฉฉ ๆ ก็จับเอา
ตัวมานฉฉ”

พระราชา— “เด็กที่เกิดฉฉ ไฉฉเรื่องแฉฉฉอย่างฉฉ
ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉของโศษ ฉฉทำฉฉฉให้เรฉฉฉอย่างฉฉฉฉฉฉแฉฉฉ
ฉฉฉฉฉฉ”

ท้าววิกรมมาทิตย์— “ก็สุดแล้วแต่จะโปรด”

พระราช— “ดีแล้ว เรื่องที่ขยาก็ใช่เจ้าเป็นดังนี้
คือเจ้าดูชายเรารูปร่างน่าเกลียดมาก มีโรคประจำตัว ใช่
เท่านั้น หลังยังเป็นหนอกโกงด้วย ถ้าจะพาไปแต่งงานกับพระ
ธิดาพระเจ้าโกชะ น่ากลัวจะไม่ได้เรื่อง พระเจ้าโกชะ
จะทรงนึกประการไร คิดดูที่ เห็นว่าออกจะลำบากหน่อย ตัว
เจ้ามีรูปร่างหน้าตาหมดจด หมายถึงจะวานเจ้าให้แต่งงานเป็น
เจ้าบ่าวแทนลูกเราชั่วคราว เมื่อแต่งงานเสร็จแล้วจะต้องอยู่
ในห้องเจ้าดำว จนบรรดาพวกผู้หญิงซึ่งต่อเดือน^(๑) เจ้าออกไป
หมดแล้ว เหลือตัวเจ้ากับเจ้าดำวอยู่ในห้องต้องคอยส่ง
เจ้าต้องหาอุบายหนีออกมาให้ลูกชายเราเข้าไปแทน”

ท้าววิกรมมาทิตย์ทรงรับคำ พวกบริวารที่มาตรงเข้า
จัดแจงแต่งองค์ ให้เป็นเจ้าบ่าว ท้าววิกรมมาทิตย์มีพระรูปร่าง
งามอยู่แล้ว เมื่อได้ทรงเครื่องประกอบเข้า ความ
งามของ พระองค์ย่อมเป็นที่ พิศวงแก่พระราช และพวกที่ตาม

(๑) คำนวณที่แต่งงานแล้ว เจ้าสาวเจ้าบ่าวจะต้องเข้าไปอยู่ในห้อง
ให้พวกผู้หญิงล้อเลียนเจ้าบ่าวเสียพักใหญ่ ดังนี้เป็นธรรมเนียมเก่าด้วย
พิธีของเขา.

แต่จ้จ แดงเดี๋ยจ้จเดี๋ยจ้จจนวน มีพวกแหนแห่ตรงไปพระ
 ราชวง ได้ตั้งครุ่หนึ่งเจ้าบัวอด้วจริงกดับมาไม่เห็นใคร
 จ้งเดินตามไปถึงพระราชวง พบคนของพระราชาที่ไต่ถาม
 ได้ความตามที่พระบิดาได้คิคอบายไว้ ดีพระหฤทัยไม่ทักท้วง
 อย่างไร จ้งหุดบเข้าไบบ่อยู่ในที่แห่งหนึ่ง คอยก่ว่าจะถึงเวลาท
 จะได้เป็นศด้วเจ้าบัว,

ในไม่ช้าเจ้าบัวอดอมถึงพระราชวง ปรบทยังที่
 ที่เขาจ้จใจ บรรดาผู้มาในงานพิช เห็นเจ้าบัวมีรูปร่าง
 งดงามกัชมเชยกันทุกคน ถึงพระนางภานุมด้เอง จำพระราช
 ด้วมิไม่ได้ยังชมว่าด้วยกกว่าราชด้วมิของพระนางเอง ด้วณ
 พระเจ้าโภชะเพ่งพิศด้วเจ้าบัว มีความปราโมทย์ทรงนึกว่า
 พระองค์เป็นผู้ทมเคระหัดที่สุด ได้เซยขวัญคู่ควรกับพระชิตา
 ครึง ถึงถูกษกำหนดกัเริ่มทำพิชด้วหาตาม ราชประเพณี เดี๋ยจ
 เรียบร้อยแล้ว เจ้าบัวเจ้าด้วอด้วพากันไปห้อง มีพวกผู้หญิง
 ที่เป็นญาติพระวงศ์ตามไปด้ว ถึงห้องแล้วพระนางภานุมด้
 ปรทานพวงมาลัยแก่เจ้าบัวแะทรงอด้วเดี๋ยนอะไรต่าง ๆ ตาม
 ประเพณี มีด้งพระกรรมเจ้าบัวเดินเป็นศด้ว

ท้าววิกรมมาทิตย์ทรงนั่งชันในหยุดยั้ง ครู่หนึ่งพระนางภานุมิต์และบรรดาหญิงทั้งหลายออกจากห้องไป อยู่ข้างน้ดองต่อสอง ท้าววิกรมมาทิตย์ครัด “ดูรา พระชิตายอดรัก ตัวฉันไม่ใช่เป็นสามีของนาง สามีของนางนั้นเป็นคนหลังโกง หน้าตาหน้าเถี้ยด ได้พบฉันกลางทาง ฉานให้มาเป็นเจ้าบ่าวแทนชั่วคราว บัดนี้ก็ได้เสร็จธุระแล้วจะต้องขอตา ให้เจ้าบ่าวแก่เขาเข้ามา เพราะฉะนั้นขอตาทำ” ทรงทำท่าจะเสด็จออกไป.

พระชิตาคกคตั้ง— “ข้าก่อน ท่าน นี้เรื่องราวเป็นอย่างไร ฉนยังไม่เข้าใจ ก็ท่านมิใช่หรือที่ใดทำວาหกับฉน เพราะฉนั้นท่านก็เป็นสามี จะพาใครเข้ามาเปิดฉนตัวฉนไม่ยอม”

ท้าววิกรมมาทิตย์— “จะทำประการไรได้ ถ้าอยู่ได้ก็จะอยู่ นี้เพราะให้สัญญาไว้ทางโน้นแล้ว จำเป็นจำใจต้องตาไป มิฉนั้นจะเสียดศย์ที่ฉนไว้ เขาจะได้เข้ามาไม่ต้องคอยนาน”

พระชิตาดั่งพระเดียงดัง— “ทำอย่างไรฉนเป็นไมยอมให้เจ้าคนฉนเข้ามา ไม่เชื่อกก็คอยดู นี้ฉันนึกว่าอย่างไร

หรือ คุณ ! แต่งงานกับคนหนึ่ง จะให้ไปอยู่เดียวกับอีกคน
 หนึ่ง ทำอย่างนั้นถูกตะหรือ ถ้าขึ้นไปฉันจะฆ่าตัวฉันเดี่ยวคนเดียว
 ได้ผัวรูปร่างเหมือน เช่นท่านทงที่จะให้กลับไม่ได้ ไช้หลัง โกง
 หน่ายนี้ ใครบ้างเขาจะยอมรับ ใครบ้างจะยอมขายหน้า ขอ
 ให้ท่านคิดดูดี ๆ.

ท้าววิกรมมาทิตย์— “จนใจจริง ๆ อย่างไม่รู้ก็ค้อง
 ดาไป ค้องดาไปเดียนนี้ จะมีทางแก้ไขได้ก็ทางเดียว คือ
 ขอให้เบียดยนแหวนกันไว้ ถ้ากุดศตมบุญตั้งเป็นวาดนาของ
 เราทางดอง คงร้อนถึงพระพิราดาทรงช่วยเหลือเราให้ ได้พบ
 กันอีก ” ท้าววิกรมมาทิตย์ทรงแนะนำ นางค้อยบรรเท
 ความเคืองแค้น ยอมเบียดยนพระจำรงค์กับของพระเจ้า
 วิกรมมาทิตย์.

ตามที่ได้ตกลงกันไว้แต่เดิมว่า ถ้าเจ้าบ่าวปลด
 ออกมาเมื่อไร เจ้าบ่าวจริงจะเข้าห้องแทน เพราะฉะนั้นตัว
 เจ้าบ่าวจริงจึงมายืนรออยู่แล้ว พอท้าววิกรมมาทิตย์ได้จ
 ออกจากห้อง เจ้าบ่าวจริงกรากเข้าไปทันที.

ฝ่ายพระธิดาทรงรำพึงไว้ในพระหฤทัยแล้วว่า เวลา
 เจ้าบ่าวหลังโกงเข้ามา จะทรงประพฤติประการไร เพราะ

ฉะนั้นพอเจ้าบัวขาวเข้าไปถึงนางก็เอาไม้คันทันใหญ่ประเคนเจ้าบัวขาวอย่างเต็มแรงรักซ่อนหทัยที่ ยังมีหน้าชาติบ่ขอกออกมาจากห้อง แล้วหีบพระทวารดั้นกดอนแน่น.

ฝ่ายเจ้าบัวขาวถูกไม้ตะบองน่วมไปทั้งตัว ร้องให้ช่วยออกถัน ได้ยินไปถึงพระราชผู้เป็นพระบิดา รับเด็คัจมาธิบดีตั้งถามว่า เรื่องราวอะไรกัน.

โอรส— “พระบิดาเอาไม้ตะบองคันทันถักแล้วถักบ่ขอกออกมาจากห้อง.

พระราชาทกพระหฤทัยทั้งทรงพิศวง เฝยบันดาดโทษกริ้วพระธิดา แฝยจาจาออกมาดั่ง ๆ อย่างหมดความเกรงใจ “ผู้หญิงอะไรร้ายกาจเกิดมากี่พันพบ เมืองยักษเมืองมารอะไรถึงกับผู้หญิงที่อำมหิต จะให้เป็นเมียลูกชายอย่างไรได้ น้ำใจมันจะฆ่าเด็คนั้น ร้ายกาจจริง ๆ คดีเด็คนั้นดั่งโกงแกงเด็คนั้นเด็คนั้นไปหมด (๑) เด็คนั้นมันตานดุกเรา เด็คนั้น เด็คนั้น” เด็คนั้นของพระราชายังดั่งชนทุกที่ พวกราชบริพารพดอยผดมเอ็ดตะโรด้วย จน

(๑) หมายความว่า ไซ้แต่ดีด้วยไม่อย่างเด็ย ยังใช้วิชาอาคมทำให้เสียคนด้วย.

ส่วนทำวัตรมาทิตยัและพระนางภานุมัตได้เด็ดจกดับ
ถึงพระนครโดยต้นไม้วิเศษในคันทนเอง แต่ทำวัตรมาทิตยั
ทรงกำบังพระกายอยู่บนต้นไม้ดเมยงค์ ราชชายาจึงไม่ทรง
ทราบ เด็ดจกัณพระราชวัง ถ่วงตามดีวันพวกที่เป็นความกัน
ก็มาถึง.

พระเจ้าโกเชทุดเรื่องที่เป็นมาถวาย ขอพระวินิจฉัย
คดีนี้เรื่องที่ไม่ตกตงกัน.

พระเจ้าอกรรมมาทิตยัทรงทำเป็น ไม่ทราบถึงเรื่องที่ตั้ง
งาน แด่รังตัดพ้อพระดีดัดระทมไต่แจ้งให้พระองค์ทราบบ้าง
แต่รวบรวมกำหนดอนทจะทรงวินิจฉัยคดีนี้.

ครั้นถึงวันกำหนด ทั้งต้องข้างมาประชุมกันพร้อม
ณ วินิจฉัยสภา พระธิดาซึ่งประทับอยู่หลังฉาก (๑) ทรง
เบิกความว่า “ชายใดแแต่ดงการณต่าง ๆ ที่เป็นไปในห้อง
แต่งงานของข้าพเจ้าในคราวแรกได้ถูกตัดอง ชายนั้นคือด้าม
ของข้าพเจ้าแน่แท้”

(๑) การสับพยานผู้หญิง (Parda—Nishin) จะใช้ในที่
เปิดเผยเหมือนหญิงในสกุลต่ำไม่ได้ ในปัจจุบันมักมีกรรมการของศาล
มาสับพยานผู้หญิงเป็นพิเศษ.

ท้าวฉกรรมาทิตย์ ห็นพระพักตร์ ถาม เจ้าบ่าวหลัง โกง ให้แกล้งข้อความเหตุนั้น เจ้าบ่าวก็ให้การอะไรต่าง ๆ ตามที่จะนึกชนมากถ้าวได้ ในเวลาปัจจุบันทันด่วน ส่วนพระจิตาฉันพระเคียรแสดงว่า ที่เจ้าบ่าวหลัง โกง อธิบายมาแล้ว หากถูกต้องไม่.

ท้าวฉกรรมาทิตย์ทรวงยม— “พระจิตาฉันพระพักตร์ อธิษฐาน ถ้านั้นสามารถบอกเรื่องที่เป็นไปถูกต้องทุกอย่างได้ นางเห็นจะรับรองว่าฉันเป็นสามีได้กระมัง?” แล้วทรงเล่าเรื่องให้ที่ประชุมฟัง จับเดิมแต่พระองค์ ได้ทรงพบปะกับเจ้าบ่าว จนถึงได้ดัดเบียดพระขำมรงค์กับนาง และเสด็จออกจากห้องมา ทรงได้เสร็จก็หยิบพระขำมรงค์ของนางที่พระองค์ได้แตกไว้กับนางออกมา และทรงให้นำพระขำมรงค์ที่ได้ ไข่ออกมาด้วย พระจิตาก็ทำตามรับสั่ง

ที่ประชุม ได้เห็น พระขำมรงค์ มีพระนามาภิไธยของพระเจ้าฉกรรมาทิตย์ ก็ศกตะดังพิศวงทราบความจริงกันตลอด.

คดีเป็นไปโดยเรียบร้อยแล้ว พระเจ้าจักรมาทิตย์
 เสด็จขึ้นตำหนักพระนางภานุมตี พร้อมด้วยพระธิดาซึ่ง เป็น
 กนิษฐภคินีของพระราชนัด ทรงล้อเลียนพระราชนัดต่าง ๆ เป็น
 ทด่าราญราชหฤทัย.

บรมเกวียน

พราหมณ์คนหนึ่ง ชัดเจนจนยาก กรากกรำทำงานหนักทุกวัน จึงได้มาเตยงดูมียพอบประทังไป เมื่อถูกคนหิวบได้หูกหรือเจ็ดชวบ ตาแกดั่งไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนในหมู่บ้านนั้น แต่เรียนอะไรไม่ได้สักอย่าง โดยมากมักเห็นเที่ยวชุกชนเกาะกระรวานชาวบ้านร้านถิ่น พราหมณ์พ่อพยายามถึงที่สุด เพื่อให้ดูเรียนหนังสือ แต่ไม่דםปรารถนา ยิ่งโตยิ่งเกยจกรันทำรำคาญไม่หยุด พ่อเห็นไม่ได้เรื่อง จึงยักให้ไปเรียนวิชาโหร ที่แรกก็เอาใจใส่ดีอยู่ ได้ความรู้ไวบ้าง ครั้นนานวันชุกเบือหน่ายเป็นคนเกยจกรันเข้าด้นดานเดิม ตาพราหมณ์ พนเดยต้นฮาดย พุดคต “มึงนี่เกิดมาทงทแฉ่นรียำจนเกินรียำ กูจะมานั่งเตยงมึงตดอดไปหรือ ? นับวันนับจะแก่เฒ่าหมดกำดั่งวงชา แต่กระนั้นยังอุตด้าห์กักพันทนดำบากทำงานมาเตยงมึงแฉ่น้องของมึง หมายถึงเคิบโคชนจะได้พงพาอาศัยสักนิต มันไม่เอาถ่านเตยงเตย มึงไป ได้หัวไป ไปไหนช่างหัวมึงอย่ามาหากู่อักเป็นอันขาด” แกضبได้ให้้ออกจากบ้าน ดูชขายไม่คอบดักคำ ออกไปโดยซ้นคา.

เด็กหนุ่มคนนั้นตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยไปไหนเกินหมู่บ้านที่ตนอยู่ เพราะถนนหนทางจะไปไหนถึงไหนบ้างจึงไม่รู้ เป็นแต่เดินเซอะเซิงตะบิ่งไปทางหนึ่ง ไม่ต้องกะว่าจะไปถึงไหนล่วงหน้าเวลาดูเพียงเดินทางมาได้ ไท คราวนี้รู้สึกเหนื่อยหิวโหยจัดจน จำเป็นต้องพักผ่อนคิดว่าถ้าพบบ้านที่ไหนจะขอพัก ครั้นพบบ้านหลังหนึ่งก็เข้าไปเรียกที่ประตู.

เจ้าของบ้านเห็นพราหมณ์เป็นแขกมาหาในเวลาเที่ยงก็ออกมาเชอเชิญเป็นอันดี ให้นำสิ่งของมาให้ต่างเท่า จิตมะระกุ่มาให้ดู กับทิ้งไปจัดหาของมาให้สำหรับทำอาหาร (๑) พราหมณ์หนุ่มต่างเท่าดูมะระกุ่มาแล้วก็ไปอาบน้ำ (๒) ดึกครึกดึบมาสดมภ์นตร์ภาวนาเวลาเช้า ตามจารีตของพราหมณ์ได้รู้จัก ร้องเพลงเดิน คอยกว่าเจ้าของบ้านจะไปหาของมาทำกับข้าว พราหมณ์หนุ่มเป็นคนร้องเพลงพอใช้ ได้ยินเข้าไปในห้อง ซึ่งมีหญิงแก่อยู่ แก่ชอบออกชอบใจออกมาถาม “พ่อคุณ ร้องเพลงเรื่องอะไร?”

(๑) เป็นธรรมเนียมรู้จักกันดี ถ้าเจ้าบ้านไม่ใช่สกุลพราหมณ์ จะเลี้ยงพราหมณ์ซึ่งเป็นแขกมา ต้องหาอะไรต่ออะไรมาให้หุงต้มกินเอง [ดูเชิงอรธหน้า ๑๒] ก็เป็นความสมควรดีแก่เจ้าบ้านอย่างหนึ่ง

(๒) พราหมณ์ต้องอาบน้ำวันละ ๓ ครั้ง Alberune's India เล่ม ๒ หน้า ๑๓๓.

พราหมณ์หนุ่ม— “ อ้อ! เรื่องรามายณ ” (๑)

ยายแก่— “ ดิถีเดี่ยว ที่นมหนึ่งคือเรื่องรามายณ
กัณฑ์ดงกา (๒) อยู่เรื่องหนึ่ง บางทีจะอ่านเป็นทำนองเพราะ
ให้ฟังได้บางกระมัง? ”

พราหมณ์หนุ่ม— “ กายาจะชอบอย่างไหนเด้อ อยาก
จะฟังตอนกัณฑ์ดงกาหรือว่าอยากจะดูเองทีเดียวน ”

ยายแก่— “ โอ๊ย! พ่อคุณ อยากดูทำไมจะไม่อยาก
แต่ทีไหนจะได้ดูกัณฑ์ดงกาด้วยตาเอง ตายเดี่ยวชาติหนึ่งคง
ไม่ได้พบ ”

พราหมณ์หนุ่ม— “ ไม่ยากอะไร ขอให้พูดคำเดียว
ว่า ‘อยากดู’ เท่านั้นฉันจะทักให้เห็นทีเดียวน ”

(๑) เบงคลี— Ramayon คือเรื่องรามเกียรติ์เรานี้เอง.

(๒) เบงคลี—Lonka—Kando= ลงกาศัณฑ์หรือยุทธกัณฑ์
เรื่องตอนที่ ๖ ของ รามายณ คือตอนพระรามยกทัพไปรบกับราพณ์ (ทศ-
กรรฐ์) คำว่า Kando = กัณฑ์ ในเบงคลีหมายความว่าเกือบจะเท่า
กับคำว่า ‘ มาศมาย ’ หรือ ‘ ชูช่าใหญ่โต ’ เพราะฉะนั้น ‘ ลงกาศัณฑ์ ’
ก็หมายความว่า ‘ เรื่องใหญ่สำคัญของลงกา ’ คืออุกฤษฏ์มานเสด็จกาเสี
ยนั้นเอง.

ยายแก่— “ขอกรุณาได้เห็นด้วยเถิด พ่อมหา
จำเรียม แหม! บุญของยายมากถึงกับจะได้เห็นกณัฏ์ดงกา
วณห์ พ่อมหาจำเรียมต้องการอะไรบ้าง?”

พราหมณ์หนุ่ม— “ในหมู่บ้านแถบนี้ มีดงบ้าง
หรือเปล่า?”

ยายแก่— “ดงนะหรือ ทำไมเดียงไว้ในบ้านก็ดง
หนึ่ง” แล้วแสร้งเข้าไปนำดงมา.

ดงพราหมณ์หนุ่ม ชนคันทิงชาวถิ่นเดิมอ้อมแปดว่า
เผ่าเดียวด้วย ชนกวณนทงวณจกไม่คองพงบานนออก แดงก
จับตึงเขามาชรวชุนนามนพนเข้ากับหางจุดไฟโพตง พอไฟติด
หาง เจ้าดงร้อน โจนกระโดดพรวดพราดบนชนบนหลังคาน
แผ่นไปหลังคาโน้น เวदानันหลังคาตามบ้านแห่งกรอบคอยหา
เหตุอยู่แล้ว พอกระทบไฟก็ไต่ที่ ในไม่ช้าเหยาเรือนในหมู่
บ้านหนักกลายเป็นเถ้าถมดินไป คราวนี้ไม่ต้องสงสัย ชาว
บ้านต้องดับดาวหาดันไฟ ได้ความจากยายแก่จึงดุ่มมุ่มกัน
จับพราหมณ์หนุ่ม.

พราหมณ์หนุ่มโกรธ ทาม “นี่ฉันไปทำอะไรให้
จึงมาจับตัว?”

ชาวบ้าน— “ฉันไปทำอะไรให้ ทำจนบ้านช่องเป็น
ขี้เถาหมด ยังจะถามว่าทำอะไรอีก”

พราหมณ์หนุ่ม— “ที่บ้านฉันใหม่ มันจะผิดอยู่ที่
ฉันอย่างไร ไม่มีใครขอดูเรื่องกันทั้งถ้ำ บ้านฉันจะใหม่
ที่ไหน?”

ชาวบ้าน— “เดี่ยวเวลายูพบกับคนพรรณนี้ ไปรักกัน
ที่ศาล”

พราหมณ์หนุ่ม— “ไปก็ได้ ไม่เห็นขัดข้องอะไร”

ชาวบ้านพาตัวคุมไปในเมือง มาตามทางแดดร้อน
จุดเข้าทักที่ พราหมณ์เก็บเบยใครทำตกได้หนึ่งเบย ดักคร
หนึ่งถึงดระนำพราหมณ์ขออนุญาตผู้คุมลงอาบน้ำ ชาวบ้านที่
คุมตัวมาขอมให้พราหมณ์หนุ่มเดินไปที่ดระ พบยายแก่นงชาย
น้ำมัน (๑) พราหมณ์หนุ่มตรงเข้าไปขอชื่อน้ำมันเบยหนึ่ง.

ยายเจ้าของน้ำมันโกรธ— “ไปตายเดี่ยวเถอะพามน
(๒) ขอชื่อน้ำมันเบยเดียว (๓) ใครเกิดมาเคยได้ยินบ้าง?”

(๑) ใช้ล้างตัว ดูเชิงอรรถ หน้า ๕๕

(๒) เบงกลี — Bamon คงออกจากคำ ‘พราหมณ์’ นี้เอง
แต่เป็นคำที่ชายแก่พูด เป็นธรรมดาที่ชาย ๆ แกชอบพูดเฉี้ยว ๆ ถ้า
มีตัวกล้ำมักพูดออกมาไม่เต็มคำ เช่นได้ยินชายแก่บางคนพูดว่า “ฝน
ตกลง ๆ ๆ ไ้ไปปกเบ้ออกต้นมหาปายไว้ ถิ่นพาดซาพิกล้มพวดลง
โคนเปอะไม้ตรี”

(๓) ๑๖๐ เบย = ๑ ไปต์ ๆ ๑ รวดตางคักว่า ๆ

พราหมณ์หนุ่ม— “นึกหนึ่งก็เอาเถอะยาย มีเงิน
มาเท่านี้จะทำอย่างไรได้”

ยายเห็นเป็นพราหมณ์จึงตักน้ำมาให้หน่อย แต่เวลา
คักหยดลงดินไปต้องด้ามหยด

พราหมณ์หนุ่มเห็นก็บอกว่า “หกเดี่ยเปล่า ยังมาก
กว่าที่ขายให้”

ยายแก่— “ให้มันหกไปยิ่งดีกว่า เพราะน้ำมันหก
อายุข้าจะยืน”

พราหมณ์หนุ่ม— “อ้อ! น้ำมันหก อายุยืน ไม่รู้
นี่” นวยไม้ตักหม้อน้ำมรดกแตกหมดด้ามหม้อ.

ยายแก่ทั้งแค้นทั้งเดียดใจที่เดียดของ ปาว ๆ เอา
พราหมณ์หนุ่ม “ไอริย้า! ไปตายเดี่ยเถอะมึง (๑) ชุระอะ
โรมังจึงมาทุบหม้อน้ำมรดกแตกหมด ไอ้อายร้าย”

พราหมณ์หนุ่มทำตกตะลึง— “อ้าว! นี่ทำไมมา
ตำได้ตำเอา? หมายถึงทำคุณให้ยังจะโกรธอีก”

(๑) เห็นจะตรงกับของเราว่า ‘ไอ้ตาบโหงตายน่า’

ยายแก่ง่วนใหญ่— “ไอ้ตายโหง! ทูบหม้อก
แตกหมด ยังจะบอกว่าทำคุณให้โคตรอะไรของมึงอีก หา?
ฮัม! เดียวแม่—ฮัม!”

พราหมณ์หนุ่ม— “ก็ทำไมจะไม่ทำคุณเมื่อยาย
ทำนามันหกดองด้ามหยดบอกฉันว่าอายุจะยืน คิดดูซิ นิน
ช่วยทำหกให้หงด้ามหม้อเต็ม ๆ อายุยายจะมี ยืนยืนมากจน
อีกหรือ? ประการหนึ่งยายก็แก่มากจนจะเข้าโดงแล้ว
อายุยืนคือไปอีกยังไม่ชอบหรือ?”

ยายแก่— “มึงไม่ต้องพูดมาก ต้องไปตั้งพระเจ้า
แผ่นดินด้วยกัน นั่นแหละมึงจะรู้ตัวนักตัว”

พราหมณ์หนุ่ม— “ตามใจ”

คราวนึกคิดเพิ่มจำนวน ยายแก่ขายนามันเป็นใจทก จน
อีกคนหนึ่ง พาคนมาตามทาง พราหมณ์หนุ่มเก็บเบ
ไตออกต้องเบย ดีใจร้องขอผู้คนไปชอหมากสักหน่อย ผู้คน
อนุญาต ก็ไล่ต้อนนมคนชาวฮินดูตั้งคานหนึ่งชวยหมากพ
พราหมณ์หนุ่มตรงเข้าไป ยืนเบยให้สองเบย พตางพูด
“ชอชอหมากทีอรอย ๆ ต้องเบยเดิด”

คนชายหมากพ่นเคี้ยว “แกนี่บ้าหรือ? มัมาต้องเบย
 เท้านจะมารอซื้อหมากกิน ไป ไป เห็นใครเขากินหมาก
 ปากแดงก็เอาดินไปเคี้ยวเขา นั่นแหละเป็นราคาต้องเบย
 ออกไป”

พราหมณ์หนุ่มหันไปหันมา เห็นเมียคนชายหมาก
 กินหมากปากแดงนั่งอยู่ในร้าน ตรงเข้าไปจะเคี้ยวปากผู้หญิง
 ผัวแดงเห็นโกรธ ทำไมกะมัน กรากเข้ามาขวางด่าเอ็ด—
 “ไอทรตักษณ กัดอย่างหนักเดยหรือ? มึง”

พราหมณ์หนุ่มทำหน้าคั้น— “มวด่ากันทำไม ?
 บอกให้มาอย่างไรก็ทำอย่างนั้น”

คนชายหมากตัวคั้น— “คึดะมึง ไปค้ำตเทยง”

พราหมณ์หนุ่ม— “ไปก็มาซี”

คราวนี้กระบวนแห่ออกเดินต่อไป มีชาวบ้านถูกไฟ
 ให้มบ้าน ยายแก่ชายน้ามพี่ ชายชายหมาก ตัวนเป็นโจทย
 คุมพราหมณ์หนุ่มมาทงนน ดักครุใหญ่ ๆ ก็ถึงค้ำต เข้า
 ไปแจ้งเรื่องทีเบนมมาแก่เจ้าหน้าท พระเจ้าแผ่นดินบระทบ
 อยุททนต์วย ทรงทรวาเบอง มีรับตั้งให้พาควพราหมณ์

พราหมณ์หนุ่มทำเป็นโด่งใจ— “แหม! ท่านโด่งใจจริง ๆ เมื่อก่อนที่หลังฉันเป็นหนอกโปงจนน่าเกลียด ได้วานเขามาผูกไว้กับหลังคนเดียวหายโปงราวกับปลิดทิ้ง เห็นไหม? คักคักดีทจริงหลังก่อนนเกิดมาพึ่งมารู้ว่าเป็นของวิเศษ”

ชายหลังโกง— “คักคักดีทจริงยังพูดเท็จหรือ? ถ้าจริงอย่างที่พูด ท่านช่วยผูกฉันไว้กับหลังบ้างซี ไอ้หลังของฉันตั้งแต่เกิดมาก็โปงจนน่าหม่นได้ เตือดร้อนเค็มที่ ถูกทิ้งที่แค้นดำบาก ไปไหนก็ขายหน้า ถ้าผูกไว้กับหลังทำให้หายได้ ก็ช่วยตั้งเคราะห์ให้ด้วยเถิดนึกว่าเอาบุญ”

พราหมณ์หนุ่ม ก็จะช่วยท่านอย่างไรได้ ไม่เห็นดอกหรือมือคักคักผูกอยู่กับหลังแน่น ถ้าช่วยแก้ฉันออก เขาเถอะฉันจะช่วยท่านเอง ไม่ช้าจะรู้ดีกว่าหลังหายโกง”

การแก้มัดพราหมณ์หนุ่มให้ออกจากหลังไม่เห็นช้าเลย เพราะชายหลังโกงกระหายอยากให้หายโปงเร็วที่สุด พอพราหมณ์หนุ่มหลุดออกแล้ว แกกเขานั่งข้างหลังแทนที่อย่างเรียบร้อย โดยไม่ต้องรอให้เค็ม พราหมณ์หนุ่มรีบผูกชายหลังโกงไว้กับหลังแน่นแล้วค่อยเดินหายไป.

ชายหลังโกงตกใจ ทูล “ขอเดชะ ข้าพระเจ้าไม่
 ดำรงจะกราบทูลให้ทรงทราบได้ เป็นแต่เมื่อวาน ข้า
 พระเจ้าเดินทางมา พบชายคนหนึ่งผูกมัดอยู่กับหลักหิน ร้อง
 เรียกข้าพระเจ้าเข้า ไปหา และถามว่า หลังกองเขา หายไปแล้ว
 หรือยัง ข้าพระเจ้าตอบว่าไม่เห็นพิการอย่างไร ผู้นั้นได้
 ยินข้าพระเจ้าบอกกตัญญูว่า หลังกอนนั้นพิเศษนัก ถ้าใคร
 พิการยอมควมติดกับหลักเป็นหยาขาด เหตุคงนชาพระเจ้าจึง
 แก่ชายคนนั้นออก และให้ข้าพระเจ้าเข้าผูกกับหลักพิเศษแทน
 พระองค์จะทอดพระเนตรเห็นได้ว่า ข้าพระเจ้าเป็นคนพิการ
 ใจร้อนนัก อยากรจะให้หายด้วย จึงยอมให้ชายคนนั้นผูกไว้
 ึ่งที่ข้าพระเจ้ากราบทูลได้ก็เพียงเท่านี้”

พระราช— “ชะ! ไช้คนนั้นไม่ใช่ผู้ร้ายธรรมดาไป
 ่ยแล้ว ชันปลด้อยไว้ไม่ได้” รั้งให้ทันทนายก็ตามา
 จับตัวให้ได้โดยเร็ว.

ทนายทนายกอดดักกราบทูล “ข้าพระเจ้าขออาดำรับ
 ุดของพระเดชพระคุณจับตัวให้ได้ในอนัน มันจะหนีไป
 ไหนพ่ะ”

ย่อนกต่างดั่งหญิงชายดอกไม้ว ซึ่งพราหมณ์หนุ่มไป
ขออาศัยอยู่ที่บ้านด้วย เป็นคนเคยดั่งดอกไม้วในวังหลวง
เต็มอ วนที่พระราชามัรบตั้งให้ทนายกออกดัดจับตัว
พราหมณ์ ยายแก้อยู่ทนดวย จึงนำความที่ทนายกอวด
อ้างมาเด้าให้พราหมณ์หนุ่มฟัง.

พราหมณ์หนุ่มนึกเคื่องคิดแก่แก่น จึงได้ถามหญิง
ชายดอกไม้ว ถึงครอบครัวของทนายกโดยละเอียด ได้
ความว่ามีลูกเขยอยู่คนหนึ่ง ไม่ได้อยู่บ้านเดียวกัน เป็น
แต่ไป ๆ มา ๆ หาเมียเต็มอ พราหมณ์ครองหาอุบาย
เกิดความคิด ออกไปซื้อผ้าผ่อนอย่างดีมาแต่งตัว ตก
เวลาดีกลงไปบ้านทนายก บอกกะหญิงสาวใช้ ที่นั้นว่า
ลูกเขยมา คนในบ้านทราบก็ดีใจกันทุกคน พอสาวใช้ออกมา
เชิญตัว ลูกเขยปลดอมตั้ง “ตั้งที่บ้านไม่ต้องหาอะไรไว้
เลี้ยงคินันให้ดำบากเปด้า ๆ เป็นแต่ในห้องดับไฟเลี้ยงด้วย
ยังมีกระดูกจะกดับมา แดวกก็เคยไปนอนที่เดียว” พู๊ดได้

เท่านั้นไป ดักครูกลับมา ตรงเข้าห้องไม่ยอมให้ใครเห็นหน้า
 ได้ ขึ้นไปนอนอยู่บนเตียงดูดาวที่หน้าต่าง พอนอนได้ก็
 อัดใจเดียว ถูกเขยปดอมทำเป็นบ่นว่าเครื่องทองหยองของ
 นางที่แต่งอยู่กับตัว เกะกะซุกซุกตัวรำคาญให้ถอดออกวาง
 ไว้ ถูกดาวที่หน้าต่างพาซื้อ ถอดเอาวางไว้ข้างที่นอน
 พร้าหมอนหนุนนอนนั่งคอยจนนางหลับสนิท ก็เก็บเครื่องแต่ง
 ตัวเดี่ยวเกลี้ยง ย่องออกจากห้องไป หลุดถึงถนนก็วิ่งคอดิ่ง
 มาบ้านคุณบ๊าย ตั้งเครื่องแต่งตัวให้ พลงพุด “เจ้า
 ที่นายนายกกำลังตามจับตัวฉันออกขัง แต่มันยังไม่รู้ดีกว่า
 เกิดชะโมยชนในบ้านมันเอง ”

รุ่งเช้าที่นายนายกกลับบ้าน ได้ทราบเรื่องที่ถูกชะโมย
 ก็ตกใจรีบเข้าไปเฝ้าพระราชกราบทูต “ขอเดชะ ใ้ผู้ร้าย
 คนนั้นกดหาญมาก บดนมันทาแกชาพระเจ้าเอง ” แล้วทูล
 เรื่องที่เป็นมาโดยถนัด.

พระราชาทรงฟังก็ตกตะลึงจึ่งรับ ครัด “ไอ้นี่ดำ
 คัญมากต้องเอาตัวมันให้ได้ เรื่องอื่น ๆ งดไว้จนกว่าจะ
 จับไอ้ผู้ร้ายรายนั้นให้ได้ ”

ที่เห็นนายกวานยังชายให้มาช่วยจับด้วย และ
ระดมเจ้าพนักงานช่วยจับจับทุกทาง ส่วนตัวเองพยายามเต็ม
ที่จนไม่กล้ากับกินข้าวในเข้านั้น

พราหมณ์หนุ่มนั้นนอนซนตัวอยู่ด้วย วิเวงที่เขา
จัดการกันจากหญิงชายดอกไม้โดยละเอียด เด่นก่ดก่กษ
จัดแจงแต่งตัวปลอมเป็นนักบวชใส่พิกาย ด้รวมดูประกาศ
เมื่ตรูทรักษา เอามุดเถ้าทาตามตัว (๑) ใฝ้ผมเป็นแผ่นแข็ง (๒)
เอาผงไม้จันทน์เจิมหน้าผาก (๓) เป็นด้ามเดิน มีถักถักและ
หวดว (๔) รวมเบ็ดเสร็จรูปร่างหน้าตาที่แต่งก็ดูพิลึกอยู่แล้ว
ปากยังภาวนาว่า 'โอม! โอม' (๕) อึก ออกจากบ้านเดิน
คุ่มไปที่อยู่ของที่เห็นนายก เวลานนั้นพวกผู้ชายไม่อยู่ ถูก
ระดมไปจับจับผู้ร้าย เหลือแต่ผู้หญิงเฝ้าบ้าน ชนชอวานักบวช
มาหา พวกผู้หญิงเป็นเกิดปีติยินดีมาก เพราะจะได้ถามทุกข

(๑) ถัสม—ธรรณ

(๒) พวกโยคีปล้อยผมขาวตามธรรมชาติ ไม่ต้องหวีล้างหรือสระ
เลย เป็นรังเหาอย่างดี

(๓) ตีร์ปุมท์รค [ดูเชิงอรรถ ๒ หน้า ๖๑]

(๔) Tongs, Trident = ตีร์ศูล

(๕) โอม ! โอม !

โศกโศกดากร้ายดี ขอยาแก้ โนนแก่นี่อะไรคือมิอะไรตีปาละ

(๑) สัมคะเนพรหมณ^๕หนุ่มที่ปลดอมมา พออย่างเข้าบ้านพวก
ผู้หญิงซึ่งกันเป็นออกมาหมิ่นตจืดแจงหาที่^๕ให้หนึ่ง.

ท่านนักบวช เอาหนึ่งตั้งปดุง^๕นั่งตำรวม อินทรีย์^๕เครื่อง
ไม่ต้อกแตก คราวนั้นแม่ผู้หญิงเข้ามาหาที่ตะคนตองคน ถาม
โน่นถามนี้ ท่านนักบวชแก่ไปตีโหวรคอบไปตามเพลงให้
ชอบใจ ในจำพวกหญิงในบ้าน มีภรรยาของท่านนายก
และภรรยาของน้องชาย เป็นคนแพ้มหายารักษานักไม่หาย
ผมยั้งโกรันบางดังทุกที่^๕ซาหองอกประปราย คราวนั้นเห็นเป็น
โอกาสเดยขอยาแก้ โรคผมเดียวด้วย.

(๑) ตีปาละ ขอแปลเอาไว้ว่า ‘สามเล่มสมุด’ และขออธิบายพู่ๆ
สักหน่อย ๆ : การที่พูดเกี่ยวกับนับพระคัมภีร์จำนวนตั้งสาม ๆ มัก
หมายความว่าหมดสิ้นเชิง เช่นรู้พุทธวจนะจบพระไตรปิฎก (๓ ตะกร้า)
แปลความว่ารู้พระพุทธานุศาสน์ทั้งหมด หรือเรียนคัมภีร์จบไตรเพท เป็น
อันเข้าใจว่ารู้ไสยศาสตร์บริบูรณ์รู้ไตรปิฎก (๓ ตะกร้า) ก็คือ รู้ไตรเพท
(๓ เวท) ก็คือ เป็นความรู้เฉพาะพุทธานุศาสน์และไสยศาสตร์, แต่
เมื่อกจะพูดถึงความรู้นี้ไม่จำกัดประเภทแล้ว คำว่า ‘รู้ตีปาละ’ = ‘รู้จบ
สามเล่มสมุด’ เป็นคำใช้^๕ได้ทั่วไป และทั่วไปถึงกับอย่างอื่นนอกจาก
ความรู้ก็ได้ เช่น ‘กินตีปาละ, เล่นตีปาละ, ดูตีปาละ, เอาตีปาละ ฯลฯ’
เพราะฉะนั้นในที่นี้คำว่า ‘ขอะไรตีปาละ’ จึงหมายความว่าได้อย่างเดียว
กันว่า ‘ไม่ว่าอะไร ถ้าขอได้ เป็นขอหมด’

ท่านนักบวชรับรอง “เรื่องท่านไม่ลำบาก ยากกว่ายังรับได้ โรคแพ้มไม่ลำบากมากนัก โน่นแน่ บ่อน้ำเก่าที่เป็นโคลนอยู่ข้างบ้านโน่น เห็นไหม ถ้าอยากจะให้ผมตก โทนมเก่าเดี่ยให้เกลี้ยงจนหมดเชอโรค แล้วจุ่มศีรษะลงไปใบบ่อให้เปียกโชก ผมก็จะออกงามเท่านั้นเอง”

หญิงทั้งสองดีใจ - “จริงอย่างนั้นหรือฐาภูร ดิฉันจะได้ทำเดี่ยทันที ผมงอกใหม่จะเป็นอย่างไรไม่ทราบ?”

นักบวช— “อ้อ! งามกว่าเดิมหลายเท่า จะออกงามยาวลงมาถึงข้างล่าง ดำเป็นมันขยับ”

หญิงทั้งสองปลื้มใจที่สุด เข้าไปข้างในโกนผมจนเกลี้ยง อยู่ข้างนักบวชทำบูชาอย่างคันท้ายปลายชาดรวรด เขาเป็นเดรัจฉิพธิ พอหญิงทั้งสองโกนผมเสร็จออกมา ท่านนักบวชพาไปที่สระ ทำเป็นว่ามนตร์เดี่ยชนิดหนึ่ง แล้วตั้ง “กระโดดลงไปใหน้าชี ยิ่งดำไปได้นาน ๆ ยิ่งวิเศษ”

หญิงทั้งสองกระโดดลงไปดำน้ำทันที ฝ่ายนักบวชเดี่ยหนักดับไปบ้านคนบ้า หญิงทั้งสองดำน้ำจนกดดันใจต่อไปไม่ได้อีก ก็ผุดขึ้นหน้าว่าผมจะออกงาม เขามือคดำโดน

แต่ปดิงเกาะแทนผมอยู่เต็มหัว เดี่ยวใจรังให้โฮวิ่งกลับมาบ้าน
หนึ่งปดปดถึงกันเดี่ยวนาน กว่าจะออกหมดเดือดแดงทั้งกระบาท

ต้องดองยามไม่กี่นาที ทนทนหายกกดบ้าน เห็นอย
เกือบตายตามจับผู้ร้ายไม่ได้ ข้าได้ข่าวนักบวชผดมชนอีก พน
เดี่ยวกดพันรื่อง “ไอ้นี่คงใจเด่นเรากคนเดียว ยับมัน” หมด
บัญญัติ ออกจากบ้านเข้าไปเฝ้าพระราชกราบทุตเรื่อง.

พระราช— “ไอ้นี่สำคัญ ถ้าฟังเจ้าเห็นจะจับมัน
ไม่ได้ ต้องเรียกโหรช่วยดูด้วยจึงจะดำเรื่ง” ให้หาโหร
หุดวงเข้ามาเฝ้า ครดีให้ตรวจดูว่าไอ้ผู้ร้ายสำคัญเวदानัน
อยู่ที่ไหน โหรคำนวณเดชเดวกราบทุต “มันหนีไปอยู่บ้าน
หญิงชายคอกไม้ เวदानันกำลังนั่งเด่นไฟอยู่”

พระราช— “เด่นไฟกนกคน?”

โหร— “ดีคนด้วยกัน”

พระราช— “ถ้าอย่างนั้นจะรู้คนไหนเด่า? ดูให้
มันแน่ที่วามันนั่งข้างไหน?”

โหร— “นั่งอยู่ตรงทิศนั้นๆ”

พระราชารับสั่ง ให้ทหาร ไปตามจับตัวผู้ร้าย ในบ้าน
หญิงชายคอกไม้ตามทิศที่ โหรกราบทุต.

พราหมณ์หนุ่มเรียนโหราศาสตร์มาบ้างแล้ว แต่ก่อน
 ในเวลาที่ตกอยู่ในอันตรายรอบข้างเช่นนี้ จำต้องเอาวิชาโหร
 มาใช้เป็นคู่มือทุกขณะจิต เวลานอนจับยาม รู้ว่าจะมีทหารมา
 จับตัวในเวลาตามที่โหรหลวงบอก จึงขอเปิดย่นที่นั่งกับคน
 เด่นไฟด้วยกันคนหนึ่ง เปิดย่นที่นั่งเสร็จไม่ช้าพวกทหารก็มาถึง
 ตรงเข้าจับคนที่นั่งอยู่ในที่ซึ่งโหรหลวงบอกมา คุมตัวไปในวัง
 พอพระราชาทอดพระเนตรเห็นนักโทษ ทรงจำได้ว่าไม่ใช่ตัว
 ฎราย เป็นบุตรของคนชั้นสูงในเมืองคนหนึ่ง ซึ่งพระองค์รู้จัก
 ก็ทรงกริ้วโหรว่าดูเหลวไหล.

โหรกราบทูล— “ขอเดชะ ข้าพเจ้าขอคำนวน
 ถวายใหม่”

พระราช— “ให้แน่นา ระวัง”

โหรคำนวนคู่อีก ทบทวนไปมาหลายเที่ยวแน่นแก่ใจ
 แล้วกราบทูล “ขอเดชะ ข้าพระเจ้าอาจกราบทูลยืนยันได้
 แน่ช่นในคราวนี้ มันนั่งอยู่ที่คั่นนั้น ๆ”

พวกทหารจึงไปบ้านหญิงชายคอกไม้่ออีก จับคนที่
 นั่งอยู่ตรงที่โหรบอก แต่ไม่ใช่ตัวการ เพราะพราหมณ์หนุ่ม

จับยามรุดวงหน้าก่อน จึงเปลี่ยนที่นั่งเดียว คนที่จับมา
พระราชาทรงรู้จัก เป็นเชอพระวงศ์ ทรงกริ้วโหโรเคราะห์
ร้ายอย่างยิ่ง ทวาดแหว “มิ่งมีความรู้แต่ไอ้ควายก็ไม่ได้”
ครัดได้โหรง ประทับนั่งทรงหาอุบาย ทำอย่างไรจึงจะจับ
ไอ้ผู้ร้ายตัวดำคัญได้ ทรงครึกครองอยู่ช้านาน ถึงที่สุด
ตกลงพระหฤทัย “ไม่มีทางอื่นแล้วต้องลงมือจับมันเอง ไช้
ใคร ๆ ก็เหตอกลับมา ต้องเราเอง” พอมีตงเด็kJจนมาที่
นี้้ออกจากพระราชวัง.

ฝ่าย พราหมณ์ จับยาม ทราบเรื่อง ตลอกรับ ออกไป
กตางทุ่งนอกเมือง แฉกवादที่ท้าวภนชุตหลุมกุนท์บุชา
ตงคีระตงคหอยโอมะคุม แต่งตัวเป็นฤษี นั่งตงระวางหลุม
กุนท์ ปากบ่นภาวนาเดียงออกไอ้.

พระราชารัดเจตยวดีจับตัวผู้ร้าย มาถึงที่พราหมณ์
หนุ่มนั่งทำปริกรรมอยู่ ทรงดำคัญว่าฤษีก็เร็ดจีเข้าไป ครัด
ถามว่า เห็นใครผ่านไปทางนี้บ้างหรือเปล่า.

ฤษี— “ถวายพร มคนหนึ่งพงผ่านไปทางนเมอก
ถวายพร รูปทราบว่าเกิดมีผู้ร้ายดำคัญชนในเมืองชองบพิตร

ถวายพร และทำความเดือดร้อนต่าง ๆ ไม่มีใครสามารถจับ
ได้ ถวายพร แคร่รูปเข้าเฝ้าอยู่ ที่นี้ทราบเรื่องของผู้ร้ายตลอด
ว่ามันทำอะไร อยู่ที่ไหน เวลาไร ได้ทั้งสิ้น ถวายพร ”

พระราชา— “ ฐากูร เห็นจะรู้จักตัวมันด้วย
กรรมัง ? ”

ฤษี— “ หามิได้บพิตร รูปไม่เห็นด้วยตา เห็นด้วย
ฌาน ”

พระราชา— “ ถ้าอย่างนั้นเห็นจะจับมันไม่ได้ ”

ฤษี— “ ถวายพร ไม่ควรทรงวิตก เสด็จตามไป
ทางนี้จะทรงพบจับตัวมันได้ ” พดวงชมือไปทางหนึ่ง

พระราชารับม้าไปทางซ้ จนไกลเกินที่มนุษย์จะเห็น
ทัน มิได้พบใครย่อนเสด็จกลับมาตรัดกะฤษี “ ไม่พบ ฐากูร
ใครคนเดียวก้ไม่พบ ”

ฤษี— “ ถวายพร บพิตรเสด็จไปคลาดกันนิดเดียว
ไฮ้ผู้ร้ายถนัดมานี้ แล้วหนีไปทางน ” พดวงชไปออกที่หนึ่ง

พระราชาคอมม้าไปอีก ไม่พบ เสด็จจนเวียนตามดงน
หลายเที่ยวหลายทางจนอ่อนพระกำลัง ทรงลงจากหลังม้าเข้า

ไปหาฤษัตรีดี “ฐาการุ ข้าพเจ้าเห็นเคยมีที่ ตามอีกเห็น
จะไม่ไหว ดูเหมือนบอกว่ามีผ่านมาทางนี้เวลาดวงคืนเต็ม
ไม่ใช่หรือ ทำไมฐาการุไม่จับตัวมันไว้?”

ฤษั— “ถวายพร จะให้รูปจับอย่างไร ผู้ถือ
พรหมจรรย์ อย่างดีที่สุดก็มีหน้าที่เพียงเจริญอุเบกขาพรหม
วิหาร เพียงที่รูปทุกแนะนำเท่านั้นผิดธรรมดาไม่น้อย ถึงกระ
นั้นเมื่อบพิตรยังจับมันไม่ได้ รูปจะจับมันได้อย่างไร? เพราะ
ต้องนั่งอยู่กับที่ ถ้าชนดุกชนตะบะที่ใดทำบาเพญ์ไว้ก็เต็ม
หมดประการหนึ่ง ถ้าแต่งตัวอย่างนี้ไปจับผู้ร้าย ไซ้ผู้ร้าย
มันจะจับตัวรูปเดี่ยอก การเป็นดงนี้จะให้รูปจับผู้ร้ายได้
อย่างไร?”

พระราชาปริกษา “อย่างนั้นจะทำอย่างไรดี?”

ฤษั— “มีอุบายทางเดียว ถ้าพระองค์จะทรงปลดอม
เป็นฤษัประทับอยู่ ทนงค์กรูหนึ่ง ขอแต่อย่าให้ที่อยู่ของ
รูปเป็นอันตรายแล้ว รูปแต่งเครื่องของบพิตรพร้อมทั้งมาทาง
อาดาไปจับมันเอง แท้จริงเรื่องดงนี้ไม่ใช่กิจของบรรพชิต
แต่มาคิดถึงที่ ได้อาศัยพึ่งพระโพธิสัตว์ในราช อาณาเขต มี

ความสับสนบังเตมิใจจะฉดองพระเดชพระคุณ ฐานพลเมือง
 คนหนึ่ง อาศัยเหตุที่ไต่ท่านเนื่องด้วยกิจอันควรกระทำ ต่อ
 ไปรู่จักได้บำเพ็ญตะบะระดวก เพราะบ้านเมืองราบคาบ
 ถ้าทรงตกลงก็ ให้เป็นตามนี้”

พระราช— “ดี! ข้าพเจ้าเห็นอยเค็มที่จะขอพัก
 เสียสักครู่” ทรงถอดฉดองพระองค์ประทานแก่ฤษั ทรงรับ
 เครื่องฤษัมาด้รวมแทน.

ฤษัปลอมเป็นพระราชชนมาตรงมาพระราชวัง ทหาร
 ใ้พระทวารเข้าใจว่าพระราชกัปล่อยให้เข้าไปโดยดี ราชา
 ปลอมไม่พูดจากับใคร ตรงเข้าค้ำหนักรานั ไปถึงพูด “เครื่อง
 แต่งศวกที่มีราคาถดมาให้นัเก็บไว้เถิด เดียวไ้ผู้รายดำคณ
 มั้จะเด็ดฉดตเข้ามาดักเอาไปได้”

รานักำลังง่อบรรทม พังได้คความบัง ไม่ได้คความ
 บ้าง ถอดตั้งถดตั้ง.

พรหมณัหันุมรวบรวมของออกมา ดั่งเจ้าพนักงาน
 รักษาทวาร “เจ้าต้องระวังให้กวดขันในคันวนนอยาให้ ใคร
 เข้ามาเป็นอันขาด ถ้าชั้จะเข้ามาให้ได้ จงจับตัวไปขังไว้

ในห้องปูน จะเป็นใครก็ตาม ถึงตัวกูเองก็อย่ายอม ชังได้
จนรุ่งเช้าเวลาดាំโมงจึงค่อยถอดคุดมาหาๆ”

พราหมณ์หนุ่มออกนอกพระราชวัง ชนมาห่อไปเห็น
ว่าโกธแล้ว ถอดฉลองพระองค์แตะปลดอยมาเดี่ย เดินตรงไป
บ้านนางคุณบ้ำตั้งของให้”

พระราชา ประทับคอยฤษั้ปลดอมเป็นช้านาน ยังไม่เห็น
กตบัมา ยิงนานผิดปกคิบังเกิดความสงสัย เด็ดจ้โดยพระบาท
ตรงมาพระราชวัง เมื่อเด็ดจ้ถึงทวารเป็นเวตาจนจะรุ่งเช้า
แต่ยังมีค้อย เจ้าหน้าท้เห็นใครเดินเข้ามา ร้องถาม “คน
รียาท้ไหนหนน ?”

พระราชาตกตะลึงจ้งง เด็ดจ้เข้าไปให้โกธ ตรัส
“ กูเอง คือพระราชา ”

เจ้าหน้าท้— “ ออ ! น้พระราชา ดันัก เฮ้ย ! ทหาร
จับเอาตัวพระราชไปชังในห้องไ้วปูน ”

พระราชา— “ น้พวกมึงจะทำอะไรกู ? ”

เจ้าหน้าท้— “ อย่าพูดมาก ”

พระราชา— “ กูเป็นพระราชา นายมึง— ”

เจ้าหน้าที่— “โกหกหลอกลวงไม่ได้ ระวัง พระ
ราชาเดด็จมาทันเมื่อตึกครุ ฟังเดด็จออกไปไม่ว่านัก เขย!
ทหารพาตัวไปเดยวณ”

พวกทหารเข้าจับพระรชานำไปขังในห้องปูน

พระราชาประหลาดพระหฤทัย ที่ต้องถูกมาอยู่ในห้อง
ขัง “นี่มันอย่างไรหนอ เจ้าคนเฝ้าประตูมันจึงบอกว่าเรา
เข้ามาแล้วออกไป ทรงรำพึงค้นหาเหตุไปมา เรื่องก็ชาวแจ่ม
“อ้อ! นึกออกแล้ว ฤษันั้นเองเป็นตัวผู้ร้าย ถ้าคณูมาก
ไฉนนี้ หลอกต่อหน้าต่อตาได้อย่างฉันทัดนม”

รุ่งเช้าราวสามโมง โดยคำบัญชาที่พระราชาปดอม
ตั้งไว้ เจ้าหน้าที่เข้ามาเปิดห้องปูน อะไรจะทำให้ตกใจเท่า
กับที่เบตประตูเห็นพระราชาของตนประทับอยู่ในห้องนั้น ขวัญ
หายตกประหม่าแผ่นดินเหต็องหมด รู็ดีกว่าตนมีชีวิตอยู่ใน
วนนไม่กัซวโมง ชบตงแทบพระบาทหมอบนึ่งควดัน

พระราชา— “เรื่องราวเป็นอย่างไรจงเด่าให้ฟัง ไม
ต้องกถว”

เจ้าหน้าที่กราบทูลเรื่องที่เป็นมาจนตลอด.

พระราชาก็ไม่ตรัสประการไร รับเสด็จเข้าตำหนักพระ
 ราชัน รับสั่งถามถึงเรื่องราวที่เป็นไปในคืนนั้น พระราชัน
 ทูลตามที่เกิดขึ้นทุกประการ.

พระราชาทรงทราบเรื่องตลอดดั่งพิศวงมากจน ประ
 ทับนั่งอาอึ้งตรองหาอุบายร้อยแปด ไม่เห็นทางจะด่มพระประ
 ดงค์ ในที่สุดรับสั่งให้ออกประกาศ มีเจ้าพนักงานตักตอง
 บ่าวร้องไปทั่วทุกแห่งแห่งตำบตในพระนครว่า ถ้าใครจับ
 ผู้ร้ายสำคัญได้ จะโปรดยกพระนครให้ครึ่งหนึ่ง

พราหมณ์หนุ่มรูปหล่อความประกาศก็ตั้งใจ แต่งตัว
 ตรงเข้าไปเฝ้าพระราชามิได้สะทกสะท้าน กราบทูล “ตาม
 ประกาศกระแด้พระโองการถ้าประทานอนุญาตแล้ว ข้า
 พระเจ้าจะขออาสาจับผู้ร้ายคนนั้นเอง”

พระราชาก็ได้บ่าวร้องแล้วเป็นอนุญาตอยู่ใน
 ในตัว จะต้องมาขออนุญาตอะไรอีกเล่า?”

พราหมณ์— “ขอเดชะ ข้าพระเจ้าคือตัวผู้ร้าย!”

พระราชาก็— “มีพะยานหลักฐานอย่างไรบ้าง ที่พอ
 ให้เห็นว่าเป็นตัวผู้ร้าย?”

พราหมณ์หนุ่มกราบทูตบรรยายเรื่องที่เป็นมา ตั้งแต่
ต้นจนจบด้าน.

พระราชินีทรงพระโกรธ ชำชมความฉลาดอย่าง
อัศจรรย์ของพราหมณ์หนุ่ม ประทานราชอภัย ทรงยกพระ-
นครให้ครองกิ่งหนึ่ง.

บรมแก้วนั้นก็ได้รับความสุขดีบายตลอดมา.

บรมเช้อะ

ตำบลบ้านแห่งหนึ่ง มีประกาศป่าร้องทำ ‘ศรม
ชน’ (๑) คือเลี้ยงพราหมณ์งานใหญ่ มีพราหมณ์ตั้งตนแต่
อยู่ต่างหมู่บ้านกัน จะมากินเลี้ยงในงาน เจอะกันกลางทาง
เคยไปด้วยกัน ส่วนทางกับทหารคนหนึ่ง ทหารทำเคารพ
ตามธรรมเนียม คือประดานมือพร้อมกับปากว่า “ศรม
อัยยะ” (๒) พราหมณ์รับเคารพพร้อมกันว่า “อสิรพาท”

ทั้งดีเกินมาถึงบ่อข้างถนนแห่งหนึ่ง แวะดื่มน้ำแก้กระ
หายแล้วพากันไปพักใต้ร่มต้นไม้ใหญ่ ต่างนั่งนิ่งไม่รู้อะไรจะพูด
อะไรกันดี คนหนึ่งเป็นผู้ทาดายความดังบอเอยชน “ทหารท

---

(๑) Samaradhanas ; การเลี้ยงพราหมณ์ในพิธีมงคล เช่น
สมโภชเทวรูป, อวาทะ วิวาหะ, ขอลฝน และขอความเจริญ
สวัสดิ์ ๆ ล ๆ

(๒) ชาวบ้านฮินดูซึ่งไม่ใช่พราหมณ์ จะมีสักการพราหมณ์ย่อม
ประสานขึ้นเหนือหน้าผาก พร้อมกับออกเสียงว่า “Saranam
Ayya = ศรม อัยยะ” แปลว่า ‘ขอถวายความเคารพ, ผู้เป็นเจ้าของ
ในขณะนั้น ฝ่ายพราหมณ์ยกมือขวาแบออก เหมือนจะรับอะไรจากผู้
นมัสการ เป็นการรับไหว้ และกล่าวตอบ “อสิรพาท = ‘ขอพระ
ผู้เป็นเจ้าของประทานพร’ อันผู้จะกล่าวคำ ‘อสิรพาท’ ได้ ต้องเป็น
พราหมณ์หรือครุเท่านั้น— Dubois หน้า ๓๒๘

เราพบเมอก นก วิทยา มารยาท เรียบร้อยจริง ๆ พอเห็นฉันก็ทำ
 เคารพฉันคนเดียว ”

พราหมณ์ที่นั่งถัดไปค้ำ “ใครบอกจะทำเคารพแก่
 เขาเคารพฉันไม่พูด ”

พราหมณ์ที่ตามมาไม่เห็นด้วย— “ที่ไหนได้ เข้าใจ
 ผิดทั้งคู่ เขาเคารพฉันต่างหาก ข้อพิรุณนี่คือเวดาเขาพูดแต่มา
 ทางฉัน ”

พราหมณ์ที่ดีท้วง “เข้าใจผิดหมด ที่จริงผิดหมด
 ทั้งสาม เขาเคารพฉันเอง ไม่เช่นนั้นฉันจะตอบเขาหรือ ? ”

ต่างเถียงไม่ยอมแพ้กัน ยิ่งเถียงยิ่งหน้าแดงถึงกับ
 จะวางมวย แต่คนหนึ่งมีสติอยู่บ้างเห็นว่าไม่น่าจะมาวิวาท
 กันด้วยเรื่องเบ็ดเตล็ดเท่านั้น จึงร้องห้าม “นี่บาหรืออะไรจึง
 มาวิวาทกัน ไม่เป็นเรื่อง เป็นราว ถึงจะ ทะเถาะ กันดี กันจน ยับ
 อย่างพวกคู้ทร (๑) ใครเล่าจะเป็นผู้ตัดสิน ทหารคนนั้นคน
 เดียวจะบอกได้ว่าเขาเคารพใครแน่ ป่านนี้คงไปไม่สู้ โทงนั๊ก

(๑) สกุลทำไร่ไถนา, เป็นวรรณะที่เลวกว่าวรรณะอื่น.

พราหมณ์ คนหนึ่งเข้าไปไกลทางที่ประชุม แลดูเรื่องที่เป็นมาทั้งหมด

ที่ประชุมฟังคำแถลงการณ์จบก็ฮากันครืน ผู้เป็นประธานในศาลเป็นคนชอบสนุกอยู่ด้วยแกลงถั่งตา ตั้งบังคับให้ที่ประชุมหยุดนิ่ง แล้วพูดกะพราหมณ์คนนั้น “คุณท่านเป็นคนต่างถิ่นไม่ใช่ชาวบ้านนี้ ยากนักที่จะนำพยานสืบให้ได้ว่าท่านเป็นบรมเชอะแน่ จริมทางให้วินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างเดียว คือ ท่านจะต้องอ้างตัวเองเป็นพยานชี้แจงเรื่องให้ศาลฟังโดยแจ่มแจ้ง จะเล่าประวัติของตนคนไหนก็ได้ที่เป็นเรื่องหลักฐานสำคัญประกอบคดีให้ศาลฟังจนว่าเป็นบรมเชอะ เมื่อศาลฟังคำแถลงการณ์ทุกคนตกลงแล้ว จะได้พิจารณาปรึกษาชวาคดลงไปว่าใครเชอะที่สุด สัมควรเป็นผู้มีอำนาจ อันชอบธรรม รับผิดชอบต่อภัยพิบัติ จาก ทหารคนนั้น เป็น ดีทริแก่คน ”

พราหมณ์คนหนึ่งจึง ชิงขออนุญาต ค่อยเล่าประวัติของตนอย่างเก่งที่สุด ดังนี้:—

พราหมณ์กับผ้า

ข้าพเจ้าเป็นคนท้อตกใจเครื่องแต่งตัว ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ไม่ใช่ว่าจะพึงมาแก่งปอนในคราวนี้ ขอประทานเต่ามุดกรณีก่อน หาดยี่มาแล้ว พ่อค้าเศรษฐีในหมู่บ้านข้าพเจ้าเป็นคนใจบุญสุนทรเอื้อเฟื้อพวกพราหมณ์มาก ให้ผ้าอย่างงามแก่ข้าพเจ้าสองผืน ข้าพเจ้าเอาไปยวดยืดเพื่อนฝูง ต่างคนชมว่างามมาก ทุก ๆ คนพูดว่ารางวัลราคาคงหนักคนที่ทำบุญไว้ในชาติก่อนเท่านั้นจึงได้ ก็คนที่เขาจะใช้ ข้าพเจ้าเอามาซักเสียดความขรรมเนียม เพื่อดังดังได้ใครทักคิดมาจากช่างทอและคนขาย (๑) ซักแล้วเอาไปตากไว้ที่ราวซึ่งผูกเข้ากับกิ่งไม้สองต้น มีสุนัขตัวหนึ่งวิ่งรอกราวผ้าไป ข้าพเจ้าเด

---

(๑) 'ผ้า บางชนิดอัน ใครถูก ต้องแล้ว พราหมณ์ถือว่า ไม่บริสุทธิ์ ต้องซักเสียก่อนจึงใช้ได้ แม้นจ้างเขาซัก ครั้นเขานำมาส่ง พราหมณ์ต้องเอาจุ่มน้ำซักอีกที เพราะที่พวกกรรมต่ำถูกต้องทำให้มีหมองไม่ควรรที่ผู้บริสุทธิ์เช่นพราหมณ์จักบริโภค ถ้าเป็นแพร ถือว่าเป็นของบริสุทธิ์อยู่เสมอ แม้กระทมมือใครมาแล้วก็ไม่ม้มลทินจับ' —Dubois
หน้า ๑๘๓-๔

เห็นเจ้าสัตว์ดำมาก (๑) ก็แต่เวลาที่มันรอดไปเสียแล้ว และ
 ทุ่งอยู่ไกลด้วย จึงไม่แน่ใจว่ามันถูกผ้าหรือไม่ ได้ถามพวก
 เด็ก ๆ ที่อยู่ใกล้มันกับบอกว่าไม่ได้สังเกต การเป็นดังนี้จะให้
 ข้าพเจ้าทำอย่างไร จึงจะรู้ว่ามันถูกผ้าหรือเปล่า ข้าพเจ้า
 ต้องพิสูจน์ด้วยตนเอง เดินดีซาอย่างหมาคตงานเข้าไปไต่ราว
 ผ้า กระนั้นยังไม่หายสงสัย หันมาถามเจ้าพวกเด็กที่ขมของดู
 “เฮ้ย ! สัตว์ถูกผ้าไหม?” เด็กตอบว่าไม่ถูก ข้าพเจ้าดีใจ
 กระโดดเหิง ดีกว่านึกเชียวว่าตัวมันไม่ถูกผ้า หางมัน
 จะถูกเข้าบ้างกระมัง ไม่เชื่อแน่ในใจ ข้าพเจ้าซึ่งเป็นผู้รักษา
 ความบริสุทธิ์ไม่มีใครจับ เขาเคียดแค้นเขาต่างหากหมา
 ดงดีเท่าคตงานไปอีกที่ คราวนั้นเจ้าเด็กที่ข้าพเจ้าขอให้เป็น

(๑) ‘มีสัตว์หลายชนิดที่พราหมณ์ยอมให้สัมผัสไม่ได้ ถือว่าเป็น
 บาป ทำให้ร่างกายเศร้าหมอง เจ้าสุนัขเป็นสำคัญ เวลาพราหมณ์
 พบศพสุนัขมักหลีกเลี่ยงเป็นวงเป็นกงนำดูมาก, ถ้าหลีกเลี่ยงแต่เพียงไป
 เลียดลูกเข้า ต้องรีบไปกระโดดน้ำทันที โครมลงไปทั้งเสื้อผ้าจึงจะ
 หายลามก ภายตัวและผ้าผ่อนที่นุ่งห่มมา จึงกลับเป็นของบริสุทธิ์
 ดั่งเดิม’— Dubois หน้า ๑๘๑

สุนัขมีประโยชน์แก่นมนุษย์ไม่น้อย แต่เป็นสัตว์อาภัพ พวก
 พราหมณ์ พวกอิสลาม พวกยิวส์ พวกนี้เกลียดหมด เห็นเป็นตัว
 กิเลสอย่างร้าย

พระยานบอกว่าเคยบังคับถูกผ้า ข้าพเจ้าเสียใจด้วยเชื่อว่าอย่าง
 ไรเสียเจ้าหางหมาต้องถูกผ้า เกิดโทโสขึ้นมาไม่คิดหน้าหลัง
 กระชากเอาผ้าฉีกเสียหมด พอชาวบ้านโกธเรื้อนเคียงทราบ
 เรื่องหนักทว ก็คงให้ข้าพเจ้าเป็นคุณเชอะ โดยแสดงเหตุ
 ว่า “ถึงหมามันจะถูกผ้าทำให้ไม่บริสุทธ์ ซักเสียอีกครึ่งหนึ่ง
 ก็หายสกปรกหมด” อีกคนหนึ่งว่า “ทำไม เมื่อไม่ต้อง
 การ จะให้คนที่เบ็นศัตรูยากจนก็ได้ ชุระอะไรจะต้องไปฉีกเสีย
 ทำอย่างนั้นแล้วใครเขาจะศรัทธาให้อีก ให้มาก็เอามาฉีกเดิน”
 ซอน ข้าพเจ้าขอเพิ่มเติม เพื่อให้แน่นว่า เป็นความจริง ของเขา
 เพราะข้าพเจ้าจะไปขอผ้าใครครวไร เป็นได้รับตอบว่าไม่ให้
 คุณเชอะใช้บัญญัติได้แต่เพียงฉีกเท่านั้น.

เมื่อพราหมณ์เล่าประวัติของตนจบ สุ่มหับญช้คัด
 เขยชน “ถ้าจะเดินดีเท่าเก่ง”

พราหมณ์ได้หน้า— “ก็ข้านาญคต้องแคว่ดวอยู่” แล้ว
 ก็ถงดีเท่าคถานไปทางโน้นที่มาจากทางนทึ เดียงคนในศาลฮ่ากัน
 คริน ๆ

นายตุฎการ— “พอที่ พอที่ ตามที่ได้ฟังเรื่อง
และทำท่าประกอบเป็นหลักฐานให้แน่นแฟ้นขึ้น ก็ควรให้
เป็นคุณซะจะได้ แต่ก่อนจะซัดลงไปศาลจะต้องฟังเรื่อง
ของคนนอก

พราหมณ์คนที่สอง จึงเริ่มเล่าเรื่องของคนดังนี้—

การเลี้ยงพราหมณ์

วันหนึ่งมีการเลี้ยงพราหมณ์ที่โถงบ้าน ข้าพเจ้านึก
ว่าจะไปกินเลี้ยงทั้งที จะต้องแต่งเนื้อตัวให้ดีสักหน่อย เรียก
ช่างโกนมาโกนผมและเคราเดี๋ยวจ้ ข้าพเจ้าเรียกภรรยาให้
หยิบเบยทองแดงให้ช่างโกนหนึ่งอัน แต่จะเป็นด้วยฟังผิดหรือ
อย่างไรไม่ทราบ ภรรยาข้าพเจ้าสั่งให้ช่างโกนสองอัน
ข้าพเจ้าอันวอนช่างโกนขอให้กลับคืนมาอันหนึ่ง แต่มันดื้อ
ไม่ยอมคืนให้ เกิดเถียงกัน เจ้าช่างโกนทำเสียงอ่อนว่า
“เรื่องนี้จะตกลงกันได้ทางเดียว โฉงเงินที่เกินมา ฉนั้นจะรับ
โกนผมเมียแก่ให้ เห็นอย่างไร ?”

ข้าพเจ้าตรองเห็นเขาคือ ตอบ “ได้เหมือนกัน รุ
แล้วรูดไป ไม่ต้องเสียดเสียดเปรียบกัน”

ภรรยาข้าพเจ้าได้ยืนยันว่าจะถูกโกนผม ก็ทำท่าจะหัน
แต่ข้าพเจ้ายึดตัวเอาไว้ บังคับให้นั่ง ให้ช่างโกน ๆ ผมจนได้
เวลาโกน ภรรยา ข้าพเจ้าร้องให้พาดง ดำข้าพเจ้า และ เจ้าช่าง
โกน ฮึดฮัดคืบคืบ ๆ ถีบเอาด้วย แต่ข้าพเจ้าต้องการให้ โกน
ดีกว่าจะ ให้ ไช้คนรียา ช่างโกน โกงเงิน กินไป เบด่า ๆ ถึง
เบยหนง ภรรยาข้าพเจ้าถูกโกนผมอันยาวงามหมดเกลี้ยง
รับผลสุดเข้าห้องไม่กล้าออกมาอีกด้วยอาย ส่วนเจ้าช่างโกน
ผมเสร็จก็เบ็ดหันไปพบแม่ข้าพเจ้า ถวางถนน ก็เล่าเรื่องให้ฟัง
แม่แตรับกอดมาบ้าน เพื่อให้เห็นแน่แท้คา พอแแก่เห็นลูกสะไภ้
หัวเกลี้ยง ยินจงงตั้งกลัวอดใจ แดงกรากเข้ามาดำข้าพเจ้า
ข้าพเจ้านิ่งไม่ตอบสักคำ เพราะรู ดีกว่าทำผิดจริง ไช้ช่าง
โกนรียา มันเห็นเป็นต้นก เทียวบ่าวร้อง ให้ ใครต่อใคร รู หมด
เขาหัวเราะกันสนุก ไช้ที่ปากอยู่ไม่สุขต่อเติมเรื่องให้วิดถาร
ซนทุกที ถึงกับโจษกันว่าข้าพเจ้าทำโทษภรรยาเพราะนอกใจ
คราวนี้ ไม่รู ใครต่อใครเป็นกลุ่ม ๆ แห่มาที่ประตูบ้าน ถึง
กับจงถาด่างว่าชายซู้แห่ไปตามถนน

ชาวเรือนนี้ ไม่ซำรไปถึงพวกพื้ของชำงภรรยา
 ซำพเจำ ค่ำงรับมำพื้ชำง ทำนคงจะนึกได้งำยว่ำ เวล่ำได้
 มำเห็นภรรยาซำพเจำมเกิดยงจะป่ำว ๆ เขำ ซำพเจำ ก็มำก
 น้อย ในที่ถุ่คพำภรรยาซำพเจำถดับไปเด็ย ไปในกตงคั้
 นั้นเอง ไม่หยุดพักที่ไหนด กตวโศรเห็นจะชำยหน้าเขำ พำ
 ไปเด็ยดีบีเต็ม ๆ ไม่ตั้งชำวครำวมำว่ำอย่งไร ภายหตงจึ้
 ได้ตั้งถดับมำให้ซำพเจำ.

เรื่องเคระหรัยเทำน ทำให้ซำพเจำอดไปกินเด็ยง
 ซำร่ำยใหญ่ ได้ทรำบภำยหลังว่ำการเด็ยงครำวณนใหญ่ที่ถุ่ค
 มั้ของกินคั้เช่นเนยได้ เขำเด็ยงอย่งไม่เด็ยคำย (๑) ถ่วง
 มำถึถดับถึถวนเขำมการเด็ยงอื่ก ซำพเจำไปกับเขำคด้วย พอ
 ไปถึงพวกพรำหมณที่พำกนมำกินเด็ยงรำวเจ็ดแปดร้อยคน ก็
 กู้ก้องร้องกันเอ็ดตะโร ถุ่กรมจัมซำพเจำไว้ บังคับให้บอก
 ควคณทเบ้นชู้กับภรรยาซำพเจำ เพื่จะได้จตุ้การร้องพื้องคำม
 กฏธรรมเน็ยมของพวกพรำหมณ ซำพเจำรับรองว่ำในเรื่อง
 นซำพเจำเบ้นผุ้คเอง แตะถ่ำควำมจริงให้พื้ง พวกเหล่านั้

(๑) ควำมตะกละของพวกพรำหมณเบ้นถื่อชื้อ ถึ้กับมีภำยถ้ว
 “กินให้เต็มกระพေး”

รูเรื่อง มีความประหลาดใจแตกตาคัน พุด “ผู้หญิงที่มี
เรือนแล้ว ไม่ได้ทำชั่วซ้ำตามอะไรสักนิด บังคับให้ โทณ
หุดงน ไซไตท ไหน ชายคนนั้นถ้าไม่ใช่คนโกหกก็คงเป็นโอรัง
บรมเชอะในโตกัน”

“ท่านทงหลาย เมื่อได้ฟังเรื่องข้าพเจ้าแฉวข้าพเจ้า
หวังใจว่าท่านคงคิดเหมือนเช่นข้างตนน และข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า
ความเชอะของข้าพเจ้าเด็สึกว่าของพราหมณ์ทณูกมาากนิก”

คำดพลอยเห็นว่าหลักฐานดำคณอย แต่เพื่อความ
ยุติธรรม จึงตั้งให้พราหมณ์คนทีด้ามเดาเรื่องของตน มี
ความดงน :—

ยาแก้โรคไข

ข้าพเจ้าชอนนตย (๑) แต่ในบดินเขาเรียกชอกนว่า
‘พลอนนตย’ เหตุที่ข้าพเจ้ามีคำว่า ‘พุด’ นำหน้าชื่อ คือ
ภรรยาข้าพเจ้าชอกกับข้าพเจ้าได้ตั้งเตอนกว่า มาคินหนงเวดา
เขานอนจะเป็นดวยเรื่องอะไรไม่ทราบ ข้าพเจ้าพุดชนว่า ผู้

(๑) Anantayya

หญิงปากจัดพูดมากทุกคน ภรรยาข้าพเจ้าโกรธร้องตอบว่า
 ผู้ชายบางคนพูดมากยิ่งกว่าผู้หญิง ข้าพเจ้าทราบได้ทันทีว่า
 หัดฉวนเปรียบข้าพเจ้าเป็นคนพูดมาก นักคุณชนมาทันที ทำ
 ออกไปว่า “มา เราต้องคนตองกันดูว่าใครจะพูดก่อนใคร”

ภรรยาข้าพเจ้า-- “ดองดูก็ได้ ถ้าใครชนะได้อะไร
 ได้ ?”

ข้าพเจ้า-- “ใครแพ้เสียใบพัดใบหนึ่ง” สัญญา
 ตกตงต่างคนเข้านอนไม่พูดจากัน.

รุ่งเช้าจนตะวันขึ้นสูง ข้าพเจ้าและภรรยาต่างคนไม่
 ออกจากห้อง คนในบ้านเห็นผิดตั้งเกตุตะโกนร้องเรียก เจียบ
 ไม่ตอบ ตะโกนดังขึ้นก็เจียบ เคาะประตูถี่แล้วถี่ประตูถี่แล้ว
 เจียบอีก เอะใจ ดั่งสงสัยว่าเห็นจะตายเสียทั้งคู่ รีบไปตามช่างไม้
 มางัดประตูห้องเปิดเข้าไป ไปถึงเห็นข้าพเจ้าและภรรยาไม่
 หัดฉวน นอนดืมตาโพรง ไม่เจ็บไม่ไข้อะไร เป็นแต่ไม่พูด
 เท่านั้น พวกนี้ประหลาดใจถึงกับหาอุบายให้พูดแต่ไม่สำเร็จ
 มารดาข้าพเจ้าเป็นคนตื่นตกใจมาก ถึงกับร้องไห้เสียใจ
 ออกโฮ ๆ ได้ยินไปถึงเพื่อนบ้าน ต่างพากันมาดูว่าเกิด

เหตุอะไรจนแน่นบ้าน เมื่อเห็นข้าพเจ้าแฉะภรรยาหุบปากหนึ่ง
 ไม่พูด ก็คิดเป็นโน้นเป็นนี่ต่าง ๆ ที่ลงความเห็นพ้องกันมาก
 คือเข้าใจว่าถูกศัตรูทำให้เป็นไม้ พี่น้องข้าพเจ้าจึงไปเชิญ
 หมอผีลือชื่อในย่านนั้นมาแก้รังควาน ตาหมอมาถึงจึงตางมิ่ง
 ทิ้งดูข้าพเจ้าสักครู่ แล้วเดินรอบแถวข้าพเจ้าหลายครั้ง ปากก็
 ภาวนาว่าอะไรไม่ทราบ ฟังแปลดหูฟังตลก เดียวหนักจนได้
 ยังกดนิ้วหัวเราะไม่อยู่ เวียนรอบ ๆ ได้สักครู่ บอกว่าข้าพเจ้า
 แฉะภรรยาถูกคนทำ ข้าบอกชื่อผีที่เขาตั้งด้วยวาซอห์น ๆ
 ถ้าสิ่งใดใครได้ให้ออกยากนัก เพราะมันติดคานมาก ถ้า
 จะขับให้มันออก ต้องใช้จ่ายชื่อ ครองบวงสรดวงบูชา แฉะ
 อะไรคืออะไรไม่น้อย เพราะฉะนั้นจะขอคำบวการอย่างน้อย
 ห้าเหรียญทองปโคท (๑)

พวกพี่น้องข้าพเจ้าไม่ใช่คนมีมั่งมีอะไร พอหมอบอกคำ
 บวการเท่านั้นก็ตกใจ ครั้นจะปล่อยให้เจ้าไขเป็นไม้ก็ทนดู
 ไม่ไหว ตกตงยอม ตัญญาว่าถ้าแก้ให้หายไม้ได้จะสมนาคุณ
 ให้ถึงใจ ถ้าถึงหมอมผีจะจัดแจงเริ่มทำพิธีพิถักพิถันอะไรของ

---

(๑) Pagoda = เหรียญทองอย่างเก่าในอินเดีย ราคาว
 ๕ บาท

เขา พราหมณ์เพื่อนบ้านคนหนึ่งอยุ่ที่นั่นด้วย มีความเห็น
 ต่างกับผู้อื่น บอกว่าโรคชนิดนี้เคยเห็นมาหลายรายแล้ว
 รักษาไม่ยาก รับประทานไม่ต้องเสียเงินเสียทองอะไร ขอแค่
 ถาดไม้ถ่านที่ติดไฟร้อนจัดกับทองแท่งเล็ก ๆ ดึงแท่งหนึ่งก็
 พอ เมื่อได้ของสองสิ่งมาเขาก็เอาทองเผาไฟให้ร้อนจนแดง
 เอาคัม คัมมาจ ที่ปลายเท้า ขำพเจ้า และ ที่ช่อ ศอก ที่ทอง และ
 ที่ศีรษะ ขำพเจ้ากดพันทนมานอย่างร้ายกาจ แม่แต่กิริยา
 ที่เจ็บปวดก็ไม่แสดงออกมามีดกนิค ขำพเจ้ายอมตายดีกว่าให้
 แพ้ะนั้น ฝ่ายเจ้าหมอนัดคาดเห็นรักษาขำพเจ้าไม่สำเร็จ ก็
 พูดว่า “ตองคฺผู้หญิงบ้าง” ตรงเขาจภรรยาขำพเจ้าที่ช่นเท้า
 ภรรยาขำพเจ้า พอถูกร้อนยังไม่ทนอะไร ก็หืดเท้า ทนที่ ร้องว่า
 “พอ พอที่” แล้วหันมาทางขำพเจ้า “แพ้แก่ เอานแน
 พลุ”

ขำพเจ้ารับไปพูดมา— “บอกแล้วไม่ใช่หรือว่า
 หล่อนต้องพูดก่อนฉัน ก็จริงสมกับที่พูดไว้เมื่อคนนั้นว่าผู้หญิง
 ละเป็นคนพูดมาก”

คนที่อยู่ในห้องได้ยินขำพเจ้า กับภรรยาพูดกันยังไม่
 เข้าใจเรื่องมันได้แต่แดดดูตากัน จนขำพเจ้าอธิบายให้ฟังจึง

เข้าใจเรื่อง ต่างเบ่งอุทานว่า “นี่เด่นอย่างบ้าหรืออย่างไร
 พระนั้นเอาใบพัดใบเดียว ทำให้เพื่อนบ้านต้องตกใจคนเดินกัน
 หมหน้าใจซึ่งกระไร ทนทรมาณเพื่อเอาชนะใบพัดใบเดียวก้ได้
 ในโลกนี้เห็นจะไม่มีใครบรมเชอะดังนี้” ตงเตนนมาซาพเจ้า
 จึงมีคำว่า ‘พัด’ เดิมหน้าเป็นเกียรติยศ

เรื่องนี้ค่าดงความเห็นว่าเป็นเรื่องประหลาดแต่ดง
 ความเชอะของมนุษย์พอใช้ แต่ควรให้เป็นยุดิกรรม พังเรื่อง
 ของคนที่ดีก่อนว่าจะพิศดารอย่างไรบ้าง เพราะฉะนั้นคนที่
 ดีจึงเดาเรื่องดงนี้:—

พาเจ้าสาวมาบ้าน

ภรรยาซาพเจ้าเมื่อได้แต่งงานกันใหม่ ๆ ยังเป็นเด็ก
 ไม่สมควรจะชุกินด้วยกัน ได้ฝากไว้ที่บ้านพ่อตาแม่ยาย
 จนดวงหกหรือเจ็ดปีโตเป็นสาว (๑) ซาพเจ้าจึงบอกมารดาให้

(๑) ‘ภรรยา มักจะมีอายุอยู่ใน ๕ ขวบ ๗ ขวบ หรือ ๘ ขวบ
 อย่างมาก.....เพราะฉะนั้น ชายแก่อายุตั้ง ๖๐ ปี ถ้าเมียตายมักมีเมีย
 ใหม่เป็นเด็ก อายุ ๕ - ๖ ขวบ ดังนี้..... ธรรมดาผู้จึงตายก่อนเมีย
 โดยมาก และตายก่อนกว่าเมียมีอายุเป็นสาว ผู้หญิงต้องเป็นมายแต่เด็ก
 ซ้ำตามประเพณีสกุล จะมีผู้อีกไม่ได้ด้วย’ — Dubois หน้า ๒๑๔-๕

ทราบเพื่อรับมา บ้านพ่อตาข้าพเจ้าอยู่ไกลมาก และมารดา
 ข้าพเจ้ายังป่วยไปรับเองไม่ได้ จึงมอบให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ไปรับ
 และตั้งต่อนว่าไปถึงนั้นควรทำอย่างไร พูดอย่างไร เพราะ
 ทราบอยู่ว่าข้าพเจ้าเป็นคนโง่ เกรงว่าจะไปทำดุ่มดีดุ่มห้าขาย
 หน้า ข้าพเจ้ารับทำตามตามที่มารดาตั้งทุกอย่างแล้วก็ไป.

ถึงบ้านพ่อตา เขารับรองเต็มท้มการเดียงพราหมณ์
 ในย่านนั้นทั้งหมด เพื่อเป็นเกียรติยศข้าพเจ้า ครั้นถึงวัน
 กำหนดได้ฤกษ์ ข้าพเจ้าก็สถาปนาพราหมณ์มา.

เวดามาถูกฤดูร้อน ๆ จัดมาก ตามทางแดดต้อง
 เปรียงแดดบตา ทั้งต้องข้ามทะเลทรายมาด้วย ภรรยา
 ข้าพเจ้าเคยอยู่ในบ้านไม่เคยกรากกรำลำบาก มาถูกเดินบน
 ทรายร้อนจัดเท่าที่พอถึงก็บร้องไห้ไม่เดินต่อไป ข้าพเจ้า
 อ่อนนอนแนะนำต่าง ๆ ก็แล้ว นุคก็แล้ว หด่อนไม่ยอมถ่าย
 เดียว จะนอนนอนยู่ทนจนถึงจะตายก็ไม่ว่า ข้าพเจ้าหมดปัญญา
 ตกตงต้องนั่งอยู่ด้วย ดักครุ่มองไปเห็นโคต่างบรรทุกดินค้ำเต็ม
 เดินมาทางนั้น ข้าพเจ้าร้องเรียกให้แฉะอ่อนนอนขอให้ช่วย
 ด้วย เจ้าของต่างเขามามองดูภรรยาข้าพเจ้า แล้วบอก

“ ภรรยาท่านน่าจะกลัวอันตรายมาก ถึงจะอยู่หรือจะไปก็เท่า
 กันไม่พ้นอันตรายทั้งนั้นด้วยอากาศร้อนจัด ถ้าขึ้นตายไป
 ในขณะที่เขาก็จะสงสัยว่าฆ่าภรรยาตาย ให้ฉันเสียเถอะจะ
 เอาชนหงงว(๑) พาไปให้รอดตาย ถึงท่านจะต้องเสียภรรยา
 ไปคนหนึ่งก็บังคับที่ช่วยชีวิตมนุษย์ไว้ ทั้งจะไม่ถูกเขาสงสัย
 ว่าฆ่าภรรยาด้วย ” ข้าพเจ้าเห็นจริงตามที่แนะนำ อุ่มภรรยา
 ชนหงงว เด็ดใจแล้วข้าพเจ้าจากตบมาบ้านคนเดียว ถึงบ้าน
 ต่ำมากเพราะเท้าพอง ด้วยเดินมาบนทรายคดออกทาง แม่แก่
 เห็นมาคนเดียวจึงถามว่าภรรยาข้าพเจ้าอยู่ที่ไหน ข้าพเจ้าก็เล่า
 เรื่องให้แกฟัง แกร์เรื่องโกธธข้าพเจ้าใหญ่ ต่ำว่าเด็กร้อย
 อย่างพี่น้อง— “ไอ้เซอะแด่นรีย่า ให้เมียแก่คนอื่นเขา
 ไปได้ มนุษย์อะไรมีรู ยอมให้เมียพราหมณ์ต้องตกเป็น
 เมียน้อยไอ้คนค่างกุด นี่พี่น้องช่างผู้หญิงเขารู้ว่ากระไร
 มีเกิดเรื่องหรือ จะหาใครโง่เท่ามันงเป็นไม่มีแล้ว ”

(๑) ใกล้เคียงกับสำเนียงจีนหลวงว่า ‘จิ้ง’ แต่จิ้งว่า ‘หงู’

เรื่องความเซาะของข้าพเจ้านั้น ทราบไปถึงพี่น้องข้าง
 ผู้หญิง ต่างคนโกรธแค้นรีบพากันมาบ้านข้าพเจ้าหมายจะตี
 เดี่ยวให้ตาย ถ้าหนีไม่ทันคงตายจริง นี่หากเคราะห์ดีข้าพเจ้า
 ทราบล่วงหน้าเดี่ยก่อน จึงพาแม่แกลหนีไปโดยเร็ว เมื่อพี่น้อง
 ข้างผู้หญิงแกลแค้นทำโทษข้าพเจ้าไม่ได้ จึงนำข้อความไปร้อง
 ต่อหัวหน้าสกุล^(๑) ข้าพเจ้าถูกตัดสินทำโทษเสียเงินค่าทำขวัญ
 แกลพวกพี่น้องผู้หญิงสองร้อยบโคท ข้ามิประกาศห้ามไม่ให้
 ใครยกผู้หญิงให้เป็นเมียไอ้เซอะคือข้าพเจ้าอีกต่อไป มิฉะนั้น
 จะต้องถูกตัดขาดออกจากสกุล เหตุนี้ข้าพเจ้าจึงตกลงมีภรรยา
 ไม่ได้จนตลอดชีวิต เคราะห์ยิ่งดีที่ไม่ถูกตัดขาดจากสกุล เป็น
 เพราะบิดาข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ชาวบ้านเขานับหน้าถือตามาแต่ก่อน
 “บิดนข้าพเจ้าขอให้ท่านวินิจฉัยว่า ความเซอะของ
 ข้าพเจ้าจะมากกว่าทั้งสามหรือไม่ ถ้ามากกว่าข้าพเจ้าขอรับ
 เกียรติยศให้ได้เป็นบรมเซอะเถิด”

ศาลประชุมปรึกษาร่วมกัน ลงความเห็นได้ว่า ควรได้
 รับเกียรติยศเป็นบรมเซอะทั้งนั้น ด้วยมีพยานหลักฐานแปด

(๑) ‘พราหมณ์นิกายหนึ่ง หมู่หนึ่งก็มีหัวหน้าสกุล หรือเรียกว่า
 กุรุ’—Dubois หน้า ๑๒๑

บรมเซอะ [พาเจ้าสาวมาบ้าน]

๑๕๕

ประหลาดไปคนละอย่าง จึงพิพากษาว่า “ท่านทั้ง ๒ คน
คิดด้วยกันทุกคน เพราะฉะนั้นจึงเดินทางต่อไปเถิด อย่าได้
โต้เถียงอะไรกันอีก”

บรมเซอะทั้ง ๒ คนดีใจที่ได้รับคำตัดสิน เป็นยุติธรรม
ต่างคนต่างตระโกนจนสุดเสียง “เราชนะ เราชนะ” แล้วออก
จากศาลเดินทางต่อไป.

ธิดาของทณทนายภก

พระราชาประเทศหนึ่งมี โอรสองค์เดียว ทรงรักใคร่
มาก เหตุที่จะได้เป็นผู้สืบราชสมบัติ วันหนึ่งราชกุมารพร้อม
ด้วยบริวารเสด็จประพาสผ่านทางบ้านนายทณทนายภกทอดพระ
เนตรเห็น นางงามด้ายยสม ผั่งอากาศอยู่บนหลังคาบ้าน (๑)
บังเกิดความปฏิพัทธ์ ไม่บอกเล่าแก่ใคร พอเสด็จกลับพระ
ราชวัง ก็ตรงไปตำหนักหลังหนึ่งจับถวารแน่น ประทับนั่งอยู่
ในนั้น.

พระราชาไม่เห็นโอรส ทรงตามหาทุกแห่งไม่ได้ร้อง
รอย พระราชนิทรทราบว่าโอรสหายไป เสด็จพระหฤทัยทรง
กรรแดง ในพระราชวังเกิดกาหกกันใหญ่ ภายหลัง
มหาดเล็กคนหนึ่ง ดังเกตเห็นห้องตำหนักห้องหนึ่งปิดมิดปกติ
จึงนำความมาทูลพระราชา พระองค์รีบเสด็จไปที่นั้น ร้อง
เรียกโอรสแต่โอรสไม่เปิดประตู ก็เสด็จกลับ วันหนึ่งพระ
ราชนิเสด็จมาเอง ทรงร้องเรียกอันนอนอยู่นาน โอรสจึง
เปิดประตูออกมาเฝ้า.

(๑) 'หลังคาหัด'

พระราชนัดดาที่ทอดพระเนตรโอรสมีนิ้วเท้าหมอง จึง
 ตรัสถาม “ดูกรักของแม่ ไม่ได้บายเป็นอะไรไปหรือ ทำไม
 จึงบิดประตูไปอยู่ในนั้นคนเดียวเด้า หรือดูอยากได้อะไร
 บอกแม่เถิด จะหาให้เดียน”

โอรสทูลเรื่องตลอด พระราชนัดดาโอรสให้ด้วยกระ
 ยอาหาร แล้วพามาเฝ้าพระราช ทูล “มหाराชพระองค์ไม่
 ทรงคิดอะไรบ้างเลย ดูเราเดียนเคิบโตเป็นหนุ่มสมควรจะ
 มีเหย้าเรือน จะตรัสเรื่องนัดกนัดกไม่มี ดูเหมือนว่าดูยัง
 เด็กเด็กเพียงห้าหกขวบ ไม่คิดบ้างเลยว่ามีดูอยู่คนเดียว
 ขอทรงตรึกตรองเรื่องให้มาก”

พระราช— “เรื่องเท่านี้ไม่ควรวิตกกิจารณ์ให้มาก
 มาย ฉันทจะให้คนไปเที่ยวสืบหาหญิงงามไม่ช้า ได้แล้วจะตั้ง
 ให้พาคัวมาให้ดู”

พระราชนัดดา— “ไม่ได้ มหาราช จะทรงทำอย่างนั้น
 ไม่ได้ ดูชายไปเห็นหญิงสวยในเมืองเราเอง เกิดชอบใจ
 อยากได้ผู้หญิงคนนั้น คนอื่นไม่ได้เป็นอนูชาติ”

พระราช— “ก็ยิ่งระตวกใหญ่” เด็ดจ้อออกมา
 ถามพวกมหาดเล็ก “ดูผู้ใดที่ดูเราเห็นอยู่บนหลังคา
 เมื่อวณน?”

พวกมหาดเล็กออกไปดื่บ ดักครูกลับเข้ามาทูล “ผู้
 หญิงที่พระโอรสทอดพระเนตรเห็น พวกข้าพระเจ้าเข้าใจว่า
 จะเป็นธิดาของท่านนายก”

พระราชารับสั่งให้หาตัวท่านนายกเข้ามาเฝ้า ตรัส
 “ท่านนายก เราจะขอผู้สาวท่านให้ดูเรา จะคิดเห็น
 อย่างไรบ้าง?”

ท่านนายก— “ข้าแต่มหाराช ที่ทรงพระกรุณา
 ดึง^๕ พระเดชพระคุณหาที่ผู้ดีมิได้ แต่ข้าพระเจ้าขอไปถาม
 เจ้าตัวก่อน”

พระราช— “เออ ! ทำอย่างนั้นกดี รับไปซี จะ
 ได้กลับมากบอกให้รู้เร็ว ๆ”

ท่านนายกกลับบ้าน เจ้าความให้ผู้สาวผู้ฟัง

ดูกล้า— “ทำไมเป็นอย่างนั้นเล่า พ่อก็รู้ว่า
ตั้งแต่ลูกเกิดมาจนแต่หน้าตาผู้ชายก็ไม่อยากพบอยากเห็น จะ
ให้ลูกมีผิวอย่างไร?” (๑)

ทนต์นายก— “ลูกเอ๋ย! ถ้าเจ้าชดชนไม่ยอม
พระราชพงพิโรธพ่อองโทษถึงตาย เจ้าจงคิดดูให้ดี” จะ
อ่อนน้อมประการไร บุตรีหายนยอมด้วยไม (๒)

ทนต์นายกจำเป็นต้องเข้าไปทูลพระราชา “ข้าแต่
มหाराช พระอาชญาแผ่นดินพิน ข้าพระเจ้าได้ผูกกับ

(๑) ‘หญิงที่สมควรมีเรือนแล้ว แต่ยังไม่ มี เช่นบุตรีของทนต์
นายกนี้ ถ้าจะพูดตามหลักประเพณีของฮินดู ก็เป็นคนลิดธรรมดา
เกือบจะไม่มีที่เดี้ยว หญิงฮินดูต้องมีเรือนก่อนอายุจะเข้าสู่วัยความเป็น
สาว ในเบงกอลกำหนดขีดให้หญิงมีเรือนตั้งแต่ ๒๒ ถึง ๓๓ ขวบ
ถ้าเลยขีดนี้ตกเป็นสาวเหื่อ ไม่มีใครต้องการซ้ำพ่อแม่เสียชื่อด้วย’ —

Eastern Romances and Stories By W.A. Clouston

แต่ในเร่องนิยายของอินเดีย ผู้หญิงที่มีอายุเกินขีดกำหนดมีเรือน
ของเขา มักปรากฏบ่อย ๆ นิยายในภคาสริตสาครเป็นมีมาก, แต่
อธิบายว่าไม่ใช่เป็นหญิงสามัญ เป็นนางสวรรค์ลูกสาปจุติลงมาเกิดเป็น
นางมนุษย์

(๒) ตามความเห็นของพวกฮินดู ลูกชายและลูกสาวซ้ำพ่อแม่
ด้วยเร่องการแต่งงาน ก็ไม่ให้ผู้ใหญ่บังคับข่มขืน : ที่จะยกว่าเป็นพวก
สวรรค์ลงมาเกิดกรรมัง ?

บุตรแล้ว นางไม่ยอมจะมีเรือนหอจนเท่าไรก็ไม่ยอม เหตุ
ทั้งนี้เพราะนาง ตงแต่เกิดมา นอกจากข้าพระเจ้า คนเดียว แล้ว
ชนชอวามุชยเพียงแต่เห็นนางก็ไม่ปรารถนา การเป็นเช่น
สุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด”

พระราช— “เจ้าไม่ต้องการอยากให้ดูสาวจึง
พูดแกล้งดังนี้ ถ้าแม่ไม่ยอมยกดูสาวให้ ย่าบอกว่าเจ้าจะ
มีชีวิตอยู่ต่อไป กลับไปบอกดูสาวเจ้าให้รู้ตามนี้”

ทันทนายกตกใจ หน้าซีดกลับมาบ้านด้วยความ
ทุกข์ให้ภรรยาฟัง ภรรยาสะดุ้งวิ่งไม่รอช้า รีบไปพูดกะดู
สาว “ดูเอ๋ย! นี่เจ้าจะฆ่าพ่อฆ่าแม่หรือ ชดช้นไม่เชื่อ
ถ้อยฟังคำ ถ้าเจ้าไม่ยอมจะถูกทำโทษตายทั้งครัวเรือน” ไซ้
แต่เท่านั้น นายทันทนายก็มาอ้อนวอนอีก ถึงกับผัวเมีย
ทั้งสองพูดพาดง่าตาไหลพาดง จนนบุรีเห็นว่าจะชดช้นต่อไป
ไม่บังควร จึงตอบ “ดูยอมตามใจพ่อ แต่ต้องให้ข้าง
เจ้าชายปฏิบัติตามคำสั่งของดูบางอย่าง”

ทันทนายกดีใจ “ให้สัญญาอย่างไรดูรัก?”

ซาถึงเวลาดวงคืนก็ไม่อยู่เลยด้วย ทรงนึก “นี่เราจะทำประ
 การไรดีหนอ จึงจะปราบนางให้หายใจแข็งได้?” อี
 ผู้หญิงคนเดียวเท่านั้น ถึงกับหมกมุ่นอยู่หรือ? เด็ดใจออก
 จากพระราชวัง แสงสว่างวิชาความรู้ทำให้นางหายใจแข็ง
 ตะบึงไปจนถึงป่าใหญ่ พบอาศรมน้อยหลังหนึ่ง มีมุนีบำ
 เเพญพรต เจ้าชายคงพระหฤทัยว่าจะประทับอยู่นั้น เพราะ
 ฉะนั้นถึงเวลาเช้าตรู่คนบรรทมจัดแจงบดกวาดอาศรม หา
 เครื่องใช้ ไม่ด้อยอน เนื่องด้วยการบำเพญตะบะ บูชามาตั้งวาง
 ไว้ครบทุกอย่าง ทำตังเป็นนิตยทุกเช้า แต่ระวงมี หมุน
 แดเห็น เพราะความเกรงกลัว.

ฝ่ายมุนีกลับมาอาศรม เห็นสะอาดเรียบร้อยมีเครื่อง
 บูชาตั้งไว้พร้อมทุกวัน แต่ไม่เห็นหรือรู้ว่าใครเป็นผู้ทำให้
 วันหนึ่งอดใจไม่ไหว ตะโกนถามออกไปลอยๆ “ใครที่ม
 แก่ใจปฏิบัติเราทุกๆ วัน ขอเชิญมาพบสักหน่อยจะต้องการ
 พรอย่างไรจะให้”

เจ้าชายได้ยินมุนีประกาศ ดั้พระหฤทัยเด็ดใจเข้าไป
 หมัดการ มุนีแต่ไปเห็นเจ้าชายก็รูเรื่องพูด “เจ้าชาย เรื่อง

นางมาถึงบ้านตงจากวอดเดินตรงเลยเข้าไปห้องชั้นบน
 เจ้าชายก็ตามไปด้วย ถึงห้องมีผ้าขาวใช้ต้องคนออกมาช่วย
 ถอดเครื่องแต่งตัว เอนามันมาขัดดีกายประคองให้อาบน้ำ
 เสร็จแล้วนางทำบุชา เจ้าชายฟังได้แต่เห็นนางถนัดเป็นครั้งแรก
 ให้พิศวงตามตะลึง ด้วยรูปโฉมงดงามเกินความคาดหมาย
 นางทำบุชาเสร็จก็กินอาหาร ในระหว่างนี้เจ้าชายตรวจดูห้อง
 จนทั่ว แล้วถนัดบังเข้าบรรทม.

รุ่งเช้าพอชิตาของทันทนายมาถึงวัง มหาเด็ก
 เข้าไปปลุกเจ้าชาย เจ้าชายตื่นบรรทมทำเป็นคุมมหาเด็ก
 ต่าง ๆ มหาเด็กทำตกใจ ทูลถาม “ข้าพเจ้าเข้ามาปลุก
 บรรทมดี ๆ มิได้ทำผิดอะไร เป็นไฉนจึงกริ้วข้าพเจ้า?”

เจ้าชาย— “ก็กูกำลังฝันอย่างประหลาด กำลังฝัน
 ไม่ควรจะทำให้ตื่น ”

มหาเด็ก— “ทรงฝันเรื่องอะไร พระเจ้าข้า?”

เจ้าชาย— “อยากกรูก็ได้ให้ฟังได้ ฝันว่าเมื่อวาน
 ได้ไปบ้านนายทันทนายกร พร้อมด้วยชิตาของเขา ไปถึง
 บ้านนางตงจากวอดเดินตรงเข้าไปในห้อง เราตามไปด้วย

พอเข้าไปในห้อง มีหญิงสาว ไซ้ต้องคน นำน้ำมันออกมาขัดถู
นางแล้วอาบน้ำให้ ค่อมานางนั่งทำบุชา เสร็จแล้วนั่งตักกิน
อาหาร ในระหว่างนั้นเราเดินไปเห็นมีของนั้น ๆ ตั้งอยู่ในที่
นั้น ๆ” - ทรงจาระไนสิ่งของทุกอย่างที่มีอยู่ในห้อง— ผู้
ใดเท่านั้นเจ้าก็เข้ามาปลุกตกใจตื่นชน ช่างชั่วชาติแท้ ๆ ถ้าไม่
เข้ามาปลุก บ้านนักคงเห็นอะไรต่ออะไรอีกมาก”

บุตรสาวทณฑนายกได้ยินเจ้าชายตรัสถึงนักประหลาด
ใจ “นี่อย่างไรหนอ เมื่อวานนี้ไม่เห็นใครไปด้วย ทำไม
จึงพูดถูกตองทุกอย่าง ผู้ใดจริงตงนเฉยวหรือ วนนจะ
คอยระวังดูให้ดี”

ตกเวลาเย็นนางกลับบ้านตามเคย เจ้าชายได้ยยา
วิเศษอีกเม็ดหนึ่ง รับประทานดวงหน้าไปก่อน นางถึงบ้านเข้า
ในห้องถามสาวใช้ว่า มีใครแปลกหน้าเข้ามาหรือเปล่า สาว
ใช้ตกตะลึง ตอบ “ก็ไม่เห็นใครเข้ามา จะเข้ามาได้อย่างไร
ไรถึงในห้องในลับ?”

นาง— “ช่างเถอะ แต่คืนนี้ระวังให้ดี” ขำระถ้าง
กายแล้วนั่งทำบุชา ในระหว่างนั้นเจ้าชายเสด็จไปหยิบอาหาร

ว่างซึ่งตั้งไว้สำหรับนาง (๑) ซึ่งเสวยดองดามคำ นางทำบุชา
 เสร็จก็มากินของว่าง พอเปิดฝาเห็นใครกินแห้วไว้ ร้อง
 เรียกสาวใช้มาถาม “นี่ใครกินของข้า?”

สาวใช้— “ไม่ทราบ จัดมาเต็มเหมือนแต่ก่อน
 ทุกวัน ”

นางนิ่งไม่ตอบว่าอะไร ไม่แต่ต้องกินของที่มีใคร
 ทำออกจอกแล้ว ตั้งให้ยกข้าวมากินทันที ถึงคือนั้นเจ้าชายเด็ด็จ
 กลับ.

รุ่งเช้าบุตรสาวที่ตนหมายไปในวังตามเคยมหาเด็ก
 เข้าไปปลูกเหมือนคราวก่อน เจ้าชายทำโกรธเหมือนเมื่อวาน
 และเล่าเรื่องที่ขึ้นมาประหนึ่งว่าทรงดูบิเห็น.

นางได้ยินตลอด ตกตะลึง— “นี่อย่างไรหนอพิลึก
 จริง เรื่องที่เล่าถูกต้องทุกอย่าง ผันเห็นได้จริงดังหรือ นัก
 ดูไม่น่าเชื่อ วันนี้จะระวังให้กวดขัน ดูซิว่ามีใครไปแอบดู
 บ้าง ” เพราะฉะนั้น เมื่อนางกลับบ้านเวลายื่น ไปถึงก็ตั้ง
 ให้คนปิดประตูทันที แต่เจ้าชายดอมเด็ด็จเข้าไปอยู่ในห้อง
 เดี่ยวก่อน พอนางชนบันได เจ้าชายเด็ด็จตามไปด้วย คราว

(๑) ของว่างกินรองท้องแก้หิว จนกว่าจะถึงเวลากินข้าว.

นักควรวางกำลังทำบุชา เจ้าชายตอบด้วยใจแต่ของว่าง
อย่างเดียว ยังด้วยข้าวและแกงในสามทองเดียวหมด เด็วจ
แต่ด้วยหมากดื่บมะระกู่ของนางด้วย.

นางทำบุชาเด็วจ เดินไปหมายจะกินของว่าง พอ
เปิดฝาเห็นแต่จานเปล่าตะโกนเรียกสาวใช้มาดู สาวใช้หน้าตื่น
ตอบว่าไม่รู้เรื่อง เวदानางเข้ามาชนมกยังมอยู่เต็มจาน ไม่
เห็นใครเข้ามากตักตายเลย นางโกรธแต่ไม่รู้จะโทษใคร
เลยจัดแจงจะกินข้าวเดียวที่เดียว เปิดฝาดูข้าวก็ไม่มี แกงก็
หมด แค้นเคืองมาก หวนจะไปกินหมาก ๆ ก็หมด ชื่นเดียวก็
ไม่มีเหลือหมดปัญหาว่าสาวใช้เสียกใหญ่ เวदानั้นเจ้าชาย
เด็วจออกจากบ้านมา.

รุ่งเช้าพอนางมาถึงพระราชวัง มหาดเล็กเข้าไปปลุก
เจ้าชาย ๆ ก็ทรงคุมหาดเล็กเหมือนครั้งก่อน และทรงเล่า
ความฝัน จั้เติมแต่นางไปถึงบ้านจนนางดูสาวใช้ ทรงเล่า
ดัง ๆ ให้นางได้ยิน นางนั่งฟัง คกตะดัง— “นี่ทำไมจึงรู้
เรื่องในบ้านเราได้ตลอด? หรือเจ้าชายเป็นเทวดาไม่ใช่มนุษย์?
ถ้าเป็นมนุษย์คงไม่ใช่มนุษย์ธรรมดา อย่างไรก็ดีต้องนึกดูไป
ก่อน”

ตกกลงคันทางกตบบ้าน เจ้าชายก็เสด็จตามไปด้วย
 คราวนี้เสวยอาหารเต็มเกือบหมด พอนางอาบนํ้าทำบุษบาและ
 กินข้าวเสร็จก็ได้ตั้งครุ่ หมิงหงตั้งดำมก็มาหา เจ้าชายรีบเสด็จ
 ออกไปทอดวงขนอยู่บนต้นไม้ พอหมิงหงตั้งออกมาทอดวงขนต้นไม้
 ไม่ได้จริง คนหนึ่งคิดทวนขนดำมครั้ง คนไม่เลือนดอยขนไปใน
 อากาศโดยเร็วอย่างน่าอัศจรรย์ ช้ามมหาสมุทรเจ็ดห้วง แม่
 น้ำดิบดำมถ่าย ถึงดวงดงามแห่งหนึ่ง ต้นไม้หยุด นางทง
 ตั้งจากต้นไม้ เจ้าชายเสด็จลงด้วย ตั้งครุ่เสด็จมาถึงไพชยนต์
 กำดั่งในสวรรค์มีเทพสโมสรต้นนิบาต เจ้าชายประทับอยู่ด้วย
 โดยใครมิสามารถเห็นพระองค์ ในไม่ช้าก็มีการจับระบำ นาง
 นฤตกาดีและนางเพือนทงดำมเป็นผู้ระบำ แต่พวกที่ทาดนตรี
 ไม่คด้องแคว่ตามจิงหระ นางทงตั้งจิงเต้ระบำให้งามไม่ได้
 บรรดาพวกที่มาประชุมต่างเสียใจ ตรงนชอบอกให้แจ้งด้วย
 ว่า อนันการตนตรีเจ้าชายทรงชำนาญชำนาญมาก เมื่อเห็นไม่

ใต้เรื่อง จึงได้จุดกษัตริย์ร่ามระนามาต์เดี่ยวเอง ได้จึงหวะ
 เหมาะเจาะ นางหงส์รำไต้ดงาม พระอินทร์พอพระทัยเป็นที่
 ดุ้ต ประทานมาตย์ดอกปาริชาติ (๑) แก่นางหงส์ เหด้่านาง
 รับพวงมาตย์หันมาโยนเป็นรางวัลแก่ผู้ทศร่ามระนามาต์ พอโยน
 มา เจ้าชายรับไว้หมดทั้งด้พวง ดันเวตาประชุม นางหงส์
 กัดบจากด้วรคมาชนคนไม้ เจ้าชายได้จุดกษัตริย์ ทนโคนน
 คนไม้ต้อยตะด้ดด้วงมหาดมุทระแตะแม่น้ำมาจนถึงบ้าน นาง
 หงส์ดำมต่างคนต่างกัดบบ้าน นางนฤคกาดด้เข้ามาด้ห้อยของ
 เจ้าชายได้จุดกัดบพระราชวง

รุ่งเช้านางนฤคกาดด้กัดบไปพระราชวงด้ตามเคย มหาด
 เด็กเข้าไปปลุกบรรทมเจ้าชายอีก เจ้าชายทำเป็นกรวดมาก —

๑ ‘ปาริชาติ หรือ กัลปทรม เป็นต้นไม้ทิพย์ ใครนึกขออะไรได้
 สมความปรารถนา เกิดจากเกษียรสมุทรคราวทวยเทพกวนน้ำทิพย์ พระ
 อินทร์นำไปปลุกไว้บนสวรรค์ แต่พระกฤษณ์แย่งจากพระอินทร์มาปลุก
 ไว้ในนครทวารกา เมื่อพระกฤษณ์ล่องไปแล้ว ต้นปาริชาติจึงได้กัดบไป
 อยู่บนสวรรค์อย่างเดิม’ — Vishnu Purana I 144, v 98,
 155

“นี่มันไม่จำเป็นหรืออย่างไร กำลังฝันฉันถูกเป็นเข้ามาปลุกให้ค้าง
ทุกที คราวนี้ฉันอย่างวิจิตรพิสดาร ไม่ควรเลยจะมาปลุก
ให้ค้างได้”

มหาเด็กทำเป็นหน้าตาดี — “ข้าพระเจ้าดูพระองค์
ทรงดูบินทุกวันและแปลกทุกที คราวนี้ทรงดูบินเรื่องอะไร
พระเจ้าข้า?”

เจ้าชายตั้งใจตรัสให้ได้ยินถึงนางซัดทุกคำ ทรงเต่า
เริ่มแต่ฉันจนนางทั้งดีไปถึงสวรรค์ แล้วนางกับเพื่อนทั้งสาม
รำถวายพระอินทร์ แต่รำไม่ได้งาม เพราะขณะคนครีดีไม่ได้
จึงหว่า พระองค์กรากเข้าไปตัวเอง นางจึงรำได้งาม พระ
อินทร์โปรดมากที่รำดี ประทานพวงมาลัยดอกปาริชาติเป็น
รางวัล นางทั้งสามรางวัลเราๆ รับไว้ ถ้าไม่เชื่อจงดูพวง
ดอกปาริชาตินี้แน่” ครีดีแล้วทรงหยิบพวงมาลัยซ่อนอยู่
ใต้แขนยกออกมา.

บุตรีนายทณฑนายกได้ยินเรื่องตลอด ยิ่งฟัง ยิ่ง
พิศวงมากจนทุกที พอเห็นพวงมาลัย (?) ก็มีดำมารถจะนั่งได้

ต่อไป ตรงเข้ามาฟุบตัวลงแทบพระบาท พดางทูตขอโทษ
 “หม่อมฉันรู้สึกตัวแล้ว ที่ได้ทำผิดต่อพระองค์ไว้มาก ขอ
 ได้ประทานอภัยหม่อมฉันด้วย ที่ถ้อยทูลวิมานะไม่อ่อนน้อม
 พระองค์มาแต่เดิม”

เจ้าชาย — “ฉันรู้ว่านางเป็นชาวสวรรค์ ฉัน
 เป็นแต่ชาวมนุษย์ ที่ไหนนางจะเห็นควรดีมาคมด้วย ฉันแค้น
 มองนางก็เห็นว่าไม่ควร” ถึงตรงนางร้องให้อ่อนน้อมขอ
 โทษต่างๆ ด้วยเข้าใจว่าเจ้าชายโกรธ แท้จริงมิใช่เช่นนั้น
 เจ้าชายทรงแกลงทำเท่านั้น พอนางอ่อนน้อมได้หน่อย ก็ทรง
 ทำหายโกรธประทานโทษแก่ชายนาง

ถึงเวลายื่นนางกลับบ้านตามเคย เจ้าชายได้ติดตาม
 ไปด้วย คราวนี้ไม่ต้องเดี่ยวยาวอีก ถึงบ้านนางเชิญเจ้าชายให้
 เดี่ยวยอาหารร่วมกัน อิ่มแล้วสนทนาเป็นที่เบิกบานดำราญใจ
 ด้วยกัน เมื่อนางส่งหายทงเข้ามา นฤตกาดิแนะนำส่งหาย
 ให้รู้จักกับพระดำมี ทงต้องฝ่ายปราศรัยกันตามธรรมเนียม
 แล้วทงหาปากกนขนต้นไม้วิเศษไปบนสวรรค์ นางทงดีเป็นคน

ว่า เจ้าชายเป็นผู้ที่จงหระตนตรี เผอิญเคราะห์ให้บัณฑิตให้นาง
 นฤททาดมิ่งไปดับตาตำมี นางตกประหม่าอย่างเท่าว่าพาด
 จงหระ พระอินทร์ทอดพระเนตรเห็น ก็ทรงทราบทันท่วงที
 มนุษย์ปดอมขนมมาด้วย กรวดครีดีเรียกนางนฤททาดเข้ามา
 เผ้าเฉพาะ ริมต้ง “เจ้าชะตาใจพามมนุษย์ขนมมาบนนมได้ม
 ความเกรงกลัวเรา ต้งแต่นไปเราดำปให้ต้งไปเกิดเป็นนาง
 ค่างคาวอยู่ในมนุษย์โลก ”

นางนฤททาดัดคกใจขวัญหาย กรรแดงพลางทุดขอ
 โทษพดาง ว่าพิไรค่างๆนานา จนพระอินทร์คตายพระโกรช
 ทรงกำหนดเวลาดำปว่า “ค่อเมื่อไร มีใครรือเทวดายทเจ้า
 จะไปเป็นค่างคาวอาศัยอยู่นนและไถพนดินทรือเทวดาย แล้ว
 หว่านเข้าปลุกผัก ให้โตผัดเตียงพราหมณ์ให้ทนในคั่นเตยว
 กัน ณ บดินนเจ้าจจะต้งกำหนดดำปกลับมادتวรรคได้ออก ”
 ครีดีแล้วโปรดให้เด็กประชุม.

นางนฤททาดัดแค้นโคกดำตาตำมีด้วยอาลัย บัดใจ
 ร้างก็กตายเป็นนางค่างคาวตัวน้อยบินหายไปดับตา.

เจ้าชายให้อาครุฑที่คองพรากจากชายายอดรัก แต่มี
 ถ้ามารภจะบึ้งกันด้วยสถานที่ใด แต่ดีจกดับมายังมนุษย์โลก
 ก็มีใครได้ดีจกดับพระราชวัง ตั้งเหตุที่ว่าถ้าช่วยนางยังไม่ได้
 จะไม่กดับ แต่ดีจกเนจรอาชวาชำมประเทศเขตบ่ามาหตายแห่ง
 จนตุอาศรมหนึ่งกลางดงทึบ เห็นมุนหนึ่งเข้าฉานหนึ่งไม่กระดุก
 กระตัก เจ้าชายทรงกระทำกิจปักดวงตาอาศรมอยู่หตายเวด
 จนมุนตมตาเห็นเจ้าชาย ก็แจ้งเรื่องโดยทางฉาน จึงพูดด้วย
 เมตตา “แต่ดีจกานมีขุระอะไรรูปแจ่งคดอดแล้ว ขออย่า
 เพิกเฉยใจ รูปจะช่วย จงเอาของดังตั้งนี้ไป ตั้งหนึ่งเรียก
 ชื่อว่า ‘รัชชพนชน’ (๑) นี้เรียกว่า ‘พหตทณต’ (๒) จะ
 ตั้งให้มันทำอะไรได้ทุกอย่าง”

เจ้าชายปดม กราบมุนีดามา ดักครุใหญ่ก็หยุดพัก
 วางเชือกและไม้ค้ำเชิงข้างหน้า ครัด “เจ้ารัชชพนชนและ
 พหตทณต บदनเจ้าอยู่กับใคร?”

รัชชพนชน พหตทณต — “เดิมข้าพเจ้าอยู่กับมุน
 บदनมาอยู่กับท่าน”

---

(๑) เชือกมัด (๒) ไม้ใหญ่

เจ้าชาย — “เช่นนั้น จงพาเราไปยังที่ซึ่งชิตาทัศนินายกอยู่”

ทันทีที่ รัชชูปนชนและพหุตทัศน์ ก็พาเจ้าชายไปทอดย ที่นางนฤตกาตั้งอยู่ด้าปเป็นค่างคาวอยู่.

เจ้าชายไปถึงทรงเที่ยวค้นหาค่างคาวต่อหลายวัน จึงเห็นค่างคาวตัวน้อยอาศัยอยู่ในนั้น ครดิ้กระรัชชูปนชน พหุตทัศน์ จึงรือเทวดยกลงให้เกลดยง แดวไถ่ทนนปลุกชาวและผก ให้ทนได้เดยงพราหมณ้หม่นรูปในคั่นอนน” ครดิ้ชาคกำรัชชูปนชนและพหุตทัศน์ ก็จัดการรือเทวดย ปราบดิน แดวไปนำชาวนามาไถ่ โดยผูกมัดคั่นอนพวกชาวบ้านในแถบนั้นบังคับให้พากันมา นับด้วยจำนวนคั่นงแค้นๆ ในไม่ช้าก็ได้ไถ่เดรี่จ รัชชูปนชนและพหุตทัศน์จัดการหว่านชาวปลุกผก อีหนึ่งอกงามขนมมาได้ทนใจ แดวรัชชูปนชนและพหุตทัศน์ไปนำพราหมณ้มาเดยงหม่นรูปด้วยชาวและผกทปลุก พอพวกพราหมณ้กินเดยงเดรี่จ รูปค่างคาวตัวน้อยก็กลบร้างเป็นนางงามไผเข้ามาหาเจ้าชาย ความรู้คั่นงของครุ้ทกทงด้อยงที่จากกัน

ไป โดยต้องทนทุกข์แทบเดือดตากระเด็น แล้วกลับมาพบกัน
 เหลือด้วยที่จะสรรหาคำมากล่าวว่า ทั้งสองมีความโง่เขลาเพียง
 ไร ครั้นแล้วเจ้าชายบังคับให้รัชบุพชนและพหุทนต์ พา
 พระองค์และนางกลับประเทศของพระองค์ ครั้นบัดคำใน
 ปรินตาเดียว ทั้งสององค์ก็มาถึงพระราชวังไม่ทันรู้ตัว แต่
 นั้นมา พระองค์ ก็ด้วย ดุษเกษมเปรม หฤทัย ด้วยนางนฤคกาด
 ชายายอดชีวิต คดอดอดด้าน.

ตากาโห็น พนังกงานสวน

คนทำสวนคนหนึ่งชื่อกาโห็น เป็นคนดูแลอุทยานของ
พระเจ้าแผ่นดิน เย็นกดับไปนอนบ้าน คั้นหนึ่งจะเป็นเหตุ
อะไรยากที่จะอธิบาย ตากาโห็นไม่ได้กลับบ้านนอนค้างอยู่ใน
อุทยาน ตกกลางคืนดึกพระจันทร์ส่องสว่าง แดดกชนดิน
เด่นอยู่ข้าง ๆ สระ ทนไต้นั้นมีเตียงโครมครามตั้งหันมาทาง
ทิศตะวันออก ไม้ไผ่ต้นตั้งโผล่ๆ ตากาโห็นตกใจหลบ
เข้าแอบต้นไม้ใหญ่ ดึกครู่เห็นข้างตัวโตเหาะลงมา เดิน
เที่ยวอยู่ในสวน ตากาโห็นนั่งอยู่ดึกครู่ ค่อยมีใจกล้า แข็ง
ใจเดินไปนั่งอยู่ที่ปากสระ นั่งพดางนั่งพดาง “นี่มันอะไร
หนอพิลึกพิลั่นจริง แต่เกิดมาไม่เคยเห็นข้างใหญ่เท่านี้ เป็น
แต่จำได้เขาว่าข้างสวรรค์ ชื่อโอราพต (๑) มีรูปร่างใหญ่โต
น่ากลัวจะเป็นตัวตนเอง จะคอยดูให้รู้ว่ามันจะไปไหนอีกต่อไป”
แดดกชนค่อยเดินสะกดรอยตามไป.

ข้างกินลูกไม้แฉะรากไม้ในอุทยานจนอ้ม ก็ทำท่าจะ
เหาะชน ตากาโห็นฉวยหางรังควาชนไปห้อยอยู่ ข้างโอราพต

(๑) เบงกลี — Oirabotii ข้างหนึ่งของพระอินทร์

เหาะดิ้วขึ้นไปถึงสวรรค์ ตากาให้เ็นปด้อยหางข้างข้าง กัดบเข้าวิมานไพชยนต์ ตากาให้เ็นเทียวเดินคู้พันสวรรค์เดียทุกแห่ง ได้เห็นทศนะไต้ยืนเดียงแปดกประหตาดต่าง ๆ ซึ่งตาเกไม่เคยพบเคยเห็นเคย เพราะฉะนั้นทำให้แก่ค้ใจจนไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรถูก อะไรจะทำให้แก่ประหตาดใจไม่เท่ากับของที่ขายบนสวรรค์ มีราคาถู่มาก ซ้ำแต่ละอย่างใหญ่โตเกินขนาดด้วย เกะซอชนมสวรรค์กินเดียงจนอ้ม แดงซอหมากพดุต่วนใหญ่ไม่ใช่เด็น เพราะเป็นหมากสวรรค์พดุตสวรรค์ เđerจแđerนั่งคอยอยู่ข้างข้าง.

ตกกลางคืนข้างโหราพตงไปที่อุทยานอีก ตากาให้เ็นเห็นยวหางห้อยไปด้วย พอถึงอุทยานปด้อยหางข้างกระโดดลงดินรีบตรงมาบ้าน พบเมียมาคอยอยู่ก่ดงทาง เพราะเกเคยกัดบ้านทุกวัน น้หายปด้องวันเต็ม ๆ ก็ยอมจะทำให้ยายเมียม้ความวิตก พอเห็นตากาให้เ็นมากก็วิ่งเข้าป้รับ ซักถามถึ “น้ไปไหนมา? น้ไปไหนมา?” ตากาให้เ็นไม่ตอบ เอาพดุตแđerหมากอย่างพิสดารออกมาอวด.

ยายเมี่ยมเห็นดีใจเต็มเหียง ร้องถาม “นี่ไปเอามาจากไหน?”

ตากาไ้เห็นจึงเล่าเรื่องที่ไปบนส่งวรรค์ให้ฟัง ยายเมี่ยมกระหายอยากไปใจระริก ๆ พูด “ฉันต้องไปบ้าง”

ตากาไ้เห็น — “ได้ แต่ระวังอย่าบอกใครให้รู้”

ยายเมี่ยม — “อย่ากลัวเลย คำเดียวก็ไม่บอกใคร”

แต่นิสัยของผู้หญิงน้อยนักที่จะปิดปากได้ (๑) ต่อมาไม่ทันไร ยายเมี่ยมไปตักน้ำที่ท่า พบเพื่อนรักขดไม่ได้เลยบอกให้รู้ด้วย และกำชับไม่ให้บอกแก่ใคร คราวนั้นเพื่อนคนนั้นไปบอกเพื่อนของตนอีกต่อหนึ่ง และก็บอกต่อ ๆ กันไป ด้วยบังคับเป็นความลับกดขันธ์ไม่ให้บอกแก่ใครทุกคน คราวนั้นพวกผู้หญิงที่รู้เรื่องกลับไปบ้าน เต้าให้ผัวฟังอีกต่อหนึ่ง ดังทำยใคร ๆ ไนย่านนั้นรู้เรื่องกันหมด พวกนั้นแห่มาบ้านตากาไ้เห็น ขอขึ้นส่งวรรค์ด้วย ตากาไ้เห็นต้องรับโดยด่า.

คืนวันนั้นพอกันชาวแฉว พวกชาวบ้านพากันมาหา ตากาไ้เห็น แยกพาไปในสวน พบพข้างไ้ไรพต แฉดั่ง “ฉันจะเป็นผุยตหางข้าง แฉดเมี่ยมฉนเกาะฉนอีกที่ และพวกท่าน

(๑) ผู้หญิงปากจืด พูดมากทุกคน — หน้า ๑๘๘

เกาะต่อกันไปตามลำดับ ทำเช่นนี้จึงจะไปได้”

พวกที่มายอมตามโดยไม่ขัดข้อง เพราะฉะนั้นพอ
ข้างกินอาหารเสร็จ เตรียมท่าจะไป ตากาให้หนักดอดย่อง
กริบไปข้างหลัง นวดหางหมับยัดไว้แน่น คราวนี้ถึงที่ใดนัด
กันได้ ต่างคนก็เกาะกันต่อๆไป ข้างหะปรีชขึ้นไปในอากาศ
สูงต้วๆ ชนทุกที่

เพื่อนของยายเมียตากาให้นือยากูเรื่องจริงๆ เอ่ย
ปากถามยายเมีย “หิมากที่ว่าได้มาจากสัตว์รค์โตเท่าไหน?
ขนมที่ได้ไปกินเห็นจะอันโตๆ ด้วยกรรมัง?”

ยายเมียร้องถามผัว

ตากาให้บอกผัว “ค่อยก่อน แด้วจะบอกให้”

ยายเมีย — “ไม่ได้ เดี่ยวเพื่อนจะโกรธ บอกให้

รูเดยวณเกิด

ตากาให้หัวเดยวตอบ “แทนแะ” พอกางมือ
ออกเพื่อประกอบคำพูด เดยว่วงดงมาคินหมด (๑)

(๑) ‘อย่าให้พลาดไม้พลาดมือในเวลากลางคืน’ — ภาษิตติดปาก
ของชาวเบงกอล

เรื่องนี้ เนื้อเรื่องเหมือนในกถาสริตสาคกรของ Tawney เล่ม ๒
หน้า ๑๑๑, แปลกลับที่ข้างโอราวต ในนั้นเป็นโลกของพระหิวะ ชาวบ้าน
เป็นภิกษุ ในฉบับสังกฤตตรังค์ ๖๕ คถา ๑๗๗ ถึง ๑๘๘

๒๘ หุหนวกทงส์

ชาวนาหุหนวกคนหนึ่ง ได้มุ่งแคะไปเตียงในทุ่งใกล้ๆ บ้าน คอยเมี่ยงจะเอาข้าวมาดังก็ไม่เห็นมา จนเวลาดยเที่ยงไปมาก ครันจะกลับไปที่บ้าน อยู่ทางนี้ไม่มีใครเฝ้าแคะ อดด่าห้ค้อยไปอีก ท้องยังหิวจัดทนไม่ไหว ต้องดิ้นอุบายขอไปที่ ค่อมักนยามที่ตะแวงบ้านนั้นมาคตัญญาให้วอของตณกินอยู่ข้างตำธาร ชายเตียงแคะตรงเข้าไปหา ขอให้คนยามคุดแคะให้ตักครุ่ ตัญญาว่ากลับมาจะให้รางวัลตมกับค่าบ่วยการ แท้ที่จริงชายเตียงแคะก็ไม่ได้จะไว้ใจคนยามนั้ แต่จำเป็นเพราะหาใครคุดไม่ได้

คนยามเจ้ากรรมเผอญหุหนวกเหมือนกัน ฟังเตียงชายเตียงแคะพูดไม่เข้าใจ ตัญญาไปอย่างหนึ่งมีความโกรชนักโกรชนา พด้อยปากออกมาว่า “หญานี้ เอ็งเป็นเจ้าของคัวหรือ? คตเกือบตาย จะมาเอาไปใครจะยอม หนอยแน่ จะเอาไปเตียงแคะ ตอผนังของกุดี มึงจะปด้อยให้คตตาย เป็นเจ้าหัวใจนี้ ไป!” พูดพดางทำไมทำมือได้ให้ไป

ชายเดียงแกะเข้าใจว่าคนยามรับขุระ ตีใจหือมา
บ้าน นึกว่าถึงบ้านจะนอนเมื่อยเดียวโดยไม่ให้ละใจดมกับที่
เฉยเมยไม่ตั้งข่าวให้กิน ถึงบ้านเห็นเมียนอนแผ่อยู่ข้างบระตุ
กำลังจุกอด ๆ เพราะกินถั่วดิบเข้าไปมาก

ชายเดียงแกะพอเห็นเมยเจ็บเดยหายโกรธ กุดักจอย
ช่วยเมยแล้วหาข่าวกินเอง โนใจเป็นห้องแกะที่มอบให้คน
ยามรักษาไว้กัถวจะถูกโกงรับกินข่าวแกะทั้งเมยกดบมา เห็น
ฝูงแกะยังกินหญ้าอยู่ที่เกานับควดคุครบ ตีใจมาก ถึงกับเปล่ง
วาจา “คนยามคนหนซอดดีแท้ ๆ หายากนักคนชนดิน ดัญญา
ว่าจะให้รางวัล ต้องให้ ต้องให้” มองไปเห็นแกะตัวหนึ่งขา
หัก แด่อดนพดี ตรงเข้าควาแกะตัวนั้นชนแบกบ่า พามาหา
คนยาม พดางพูด “แกแดงแกะฉนเรียบร้อยดีมาก นี่แน่ะ
ฉนส่งมมาคุณแก แกะควน”

คนยามเห็นคนเดียงแกะเอาแกะขาหักมา แด่ทำปาก
หมุบหมิบด้วย ถ้าคัญว่าแกต่อดว่า ชมวดควพูด “นี่ขุระอะไร

อยู่ดี ๆ หากความว่าทำแกะซาหัก ดับถให้ได้ว่าชยุทั้นไม่ได้
ไปไหน ไม่ได้เข้าไปซ่งแวงกับฝูงแกะของแกดักนิต ”

คนเดียงแกะ — “ จะ อ้วนพ่นากิน เขาไปเดียงกัน
ได้อิมที่เดียงตัวหนึ่ง ”

คนยามโกรชใหญ่ — “ บอกแล้วว่าไม่ได้เข้าไป
โกดแกะ ยังจะหาว่าทำแกะซาหักอีก ไป ไป เดียงก็ — ”
เงอมอทำท่าจะเอาจริง

ชายเดียงแกะเห็นเจ้าเพื่อนกันทำท่าจะดี คิดไม่ออก
ว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร คงทำคอยรบก้ามบ้องกันตัว จัก
แห่กันจะดมยกันแล้ว พอดมีใครขมามาผ่านมา ทงต้อง
ร้องให้คนขมมาหยุดก่อน ชายเดียงแกะตรงเข้าจับม้งเหียนมา
ร้องทุกข์ “ ท่านทั้นบถอ กรุณาฟังเรื่องทีฉันจะเล่าให้ฟัง
สักครู่ ว่าใครผิดใครถูกกัน ฉันนำแกะมาให้ชายคนนั้นด้วยคิด
ถึงคุณที่ช่วยเหลือนางเด็กน้อย อยู่ดี ๆ กัดบจะมาตักกัน ”

ถึงคราวคนยามให้กำรบ้าง “ โอ้ชชาคนน ไม่ได้ทำ
อะไรให้มันตักนิต หากความเอาว่าทำแกะของมันซาหัก ใคร
บ้างจะไม่โกรช ”

ชายขีมาทคนทั้งสองขอให้เป็นผู้ดูแลการ ซ้ำร้ายเป็นคน
 หุนหันมากกว่าคนทั้งสองอีก ฟังความไม่รู้เรื่องตั้งคำเดียว
 ตอบ “จริงจริง ยอมรับว่ามาที่ขีมาทไม่ใช่ของฉันทัน เห็น
 เดินผ่านอยู่ตามถนน ฉันท้องการจะรีบไป ก็กระโดดขึ้น
 หดงห้อมา ถ้าเป็นของท่านก็เอาคนไปเถิด ฉันทจะได้ไป อยู่
 ซักจะเดี่ยเวตามากชน ”

คนเตี้ยงแคะแคะคนขีมาท ต่างดำคัญว่าคนขีมาทคิดฉันท
 เข้าข้างคูฉันท เดยโกรรคดำวาคคนขีมาทเตี้ยงโหมง หาว่าไม่
 ยุติธรรมเข้าข้างโน้น

กำลังบงกชอยู่ พอดัพรหมณั้แกเดินมาทางนั้น
 ทงดำมเห็นท่าทางภาคภูมิฉันทเป็นผู้คิดฉันทเรื่องพิพาท จึงร้อง
 ขอให้หยุด ต่างคนต่างเถ่า และอธิบายเรื่องของตนให้ดา
 พรหมณั้ฟัง และขอให้พูดออกมาว่าใครผิด

ดาพรหมณั้อกฉันทันแหะไม่แพคันทงดำม ตอบ
 “จะ เข้าใจ เข้าใจ เมียฉันทให้พวกท่านมาคอยห้ามฉันทไม่ให้
 ไป และมาเชิญกลับบ้าน แต่ฉันทงได้คงใจแฉฉันทว่าไม่กลับก็
 เป็นไม่กลับ ให้พูดเตี่ยให้ยากเป็นไม่ยอม เมียฉันทนเป็น

คนต้นคานอย่างไรก็รักกันอยู่ไม่ใช่หรือ? ใครนะ เขาจะอยู่กับมัน
ได้ แม่แปรดแท้ ๆ คงแต่เชื่อมั่นมา (๑) จะหาความดีชดักกันดีกว่า
ไม่มี มันทำฉันดีร้ายบาปจนนับไม่ถ้วน เพราะฉะนั้น ไป
ตั้งใจจะไปเมืองพาราณสี ถึงที่นั่นหมัดการแล้ว จะชำระ
ล้างบาปได้ที่แม่คงคาให้มันบริสุทธ์เสีย ต่อไปจะอาศัยขอ
เขากินในบ้านเมืองอื่น อยู่คนเดียวจนกว่าจะตายไม่ขอพบขอ
ปะมันอีก ”

กำลังทั้งดีหุหนวกโก่งคอ เกียงกัน จ้าเดหัวน จนุดุค
เดียง ต่างคนไม่รู้เรื่องกัน คนขี้ม้าแดงไปเห็นใครหตายคน
วิ่งตามมาด้อ ๆ ถัดกว่าจะเป็นเจ้าของม้าที่คนดักมา ตกใจ
กระโดดจากหลังม้าวิ่งหนีจนตัวกลม

ฝ่ายชายแดงแคะรูตักว่าตะวันเย็นลงมาก เลยไม่พูด
อะไรอีก ผดะออกไปต้อนแคะที่เดินกินหญ้าแตกฝูงให้เข้า
หมูกันได้กลับบ้าน เดินพดางบ่นพดางว่า ตุฎการแต่ตะคนจะ

(๑) ‘ชื่อหรือแต่งงานหมายความอย่างเดียวกัน’ — Dubois
เชิงอรรถ ๑ หน้า ๔๕๕

หาธุกรรมสักนิดไม่มี บ่นหนักเข้าก็นึกเคยไปเสียว่าคน
 เคราะห์ร้ายนั่นเอง เพราะเมื่อเช้าพบงูผ่านทางที่เดินไป (๑)

ส่วนคนยามเห็นคนขึ้นมาและคนเลี้ยงแกะก็รีบไป
 ก็จะไปบ้าง ตรงเข้าหอบหญ้าที่ตัดไว้ เหลือบไปเห็นแกะ
 ซากก้อยู่นั่น เลยอุ้มเอาไปเสียด้วย นึกว่าเป็นเบี้ยปรับคน
 เหยงแกะที่หาความคนเปล่า ๆ

ถึงคราวตาพราหมณ์ แก่ก็ออกเดินของแก่มุม ๆ ค่อย
 ไปคนเดียว จนถึงศาลาโกดังหมู่บ้านแห่งหนึ่ง แวะหยุดพัก
 นอนกลางคืนนั้น ได้นอนอ้อมเต็มตาหายอ่อนเพลีย ความที่
 โกรธเมียค่อยบรรเทาลง รุ่งเช้ามีพวกพราหมณ์ญาติพี่น้อง
 และเพื่อนฝูงมาตาม พบอยู่ที่ศาลาพูดจาเล่าโถมต่าง ๆ ให้
 ตาพราหมณ์กลับบ้านตั้งญัตติว่าจะพยายามไม่ให้เมียประพฤติ
 ทุจริตต่อไป ตาพราหมณ์ใจอ่อนหายโกรธยอมกลับมา

(๑) ถือเป็นกลางร้ายที่สุด

ทองขโมยสามท่อน

โอรสพระเจ้าแผ่นดิน กับบุตรชายของ ประธานมนตรี เป็นสหายรักใคร่กันมาก จะนั่งเดินนอนหรือไปไหนก็ต้องไปด้วยกัน จะคาดกันสักครู่หนึ่งไม่ได้ แต่ทั้งต้องเป็นคนมีนิสัยเรียบร้อย งานการอะไรแม้แต่เด็กน้อยก็ไม่ปรารถนาทำซ้ำไม่ชอบอยู่บ้านด้วย เทียวเดินเสียดังแต่เช้าจนค่ำทุกวันและได้ไปรู้จักชอบพอกับบุตรชายนายทนต์นายก และบุตรชายของพานิชประมุขในประเทศนั้นผู้กล้ามีศรีรักใคร่กันเป็นสหายรวมด้วยกันคราวนี้เป็นดีสหาย จะเดินหิวอะไร เป็นแผลง่อความรำคาญเสมอ

พระราชาทรง ตั้งเกิดความ ประพาศของโอรส ยิ่งวันยิ่งเหลวไหลไม่ได้เรื่อง จะมีแก่ใจคักษาราชศาสตร์หรือเชื้อ พังราชโอรสด้วยกันก็ไม่มี จนพระองค์หัดความเพียรจะทรงสั่งสอนได้ต่อไป ส่วนประธานมนตรีก็อีกจะแนะนำตักเตือนบุตรชายให้กลับประพฤติดีไม่สำเร็จ ช้างฝ่ายนายทนต์นายก และนายพานิชประมุข ก็หัดบัญญัติด้วยเรื่องบุตรเหมือนกัน

วันหนึ่งทั้งสาม คือประธานมนตรี นายทนต์นายก

และนายพานิชประมุข เข้าเฝ้า พระราชาตรีรัตน์ “โยผู้
ชนิคน ถ้าเราต้องไปแล้ว ราชสมบัติเห็นจะตกไปอยู่กับ
คนอื่น ”

ประธานมนตรี — “ ข้าพระเจ้ากษัตริย์คนเดียว บุต
ข้าพระเจ้าคงนำความเดือดร้อนมาสู่ผู้ตกให้เหลวแหลกในไม่ช้า ”

พานิชประมุข — “ ทรมณ์มบคข้าพระเจ้าที่ไต่พยา-
ยามระดมไว้ มาเกิดรว้อออกไปได้ เพราะบุตรข้าพระเจ้าคน
บางที่ข้าพระเจ้ายังไม่ทันตายเห็นทรมณ์จะหมดยก่อน ”

นายทนต์นายก — “ ส่วน ลูก ของ ข้าพระเจ้า ๆ
หมดยก่าดังจะว่ากล่าว โทได้ร้ายนัก ชนทำชะด่าว่าหรือคุ่มัน
เขา ก็จะถูกตักศิระ ต้องระกตใจหนึ่งอน ”

พระราชาทรงทราบว่ ทงถ้ามมีความเดือดร้อนด้วย
เรื่องตูกเช่นเดียวกับพระองค์ก็ควรดี “ เรื่องของเราคต้ายคตง
กัน มีทางบารบม้นอย่างเดียว กตบไปบ้าน จงตั้งให้ภรรยา
คตูกช่าวกับชเภาให้ม้นกัน (๑) ส่วนฉนจกตั้งให้ทำเตี่ยวกัน
บางที่ม่นจะรูต่านักไต่บางกระมัง ? ”

(๑) คำตั้งนี้ แปลว่าสบประมาทอย่างลึกซึ้ง

ทั้งด้ามเห็นชอบด้วย กลับไปตั้งภรรยา “หัดนอน
ถ้าไอ้ตุกรียากดบมากินข้าวเมื่อไร จงเอาช้เถาคดกกับข้าว
ให้มันกิน ”

ภรรยาไม่ทราบเรื่อง โกรธผัวถึงขีดตะโร “นี่คิด
อะไร! มีดุกกับเขาคคนเดียว จะให้เอาช้เถาคดกกับข้าวให้มัน
กิน ”

ฝ่ายด้ามก็ไมยอมผ่อนตาม — “กฉันต้องการให้
หัดนอนทำอย่างนั้น มีดุกคนเดียวก็ขงมัน มีโรงงวเปิดดักกว่า
มีโรงงวเปิดยว (๑) เป็นหมันไม่มีดุกดักกว่ามีดุกชนิดนี้ ไอ้ตุก
ที่ทำไมให้พ่อแม่มีความสุขเป็นคุณประโยชน์ ทำแต่ความ
เดือดร้อนชรายหน้าเป็นนคย ดงนี้จะมีอะไรให้มันกินดักกว่าชว
คดกชเถาคอีกหรือ? ”

ภรรยาขตอบ “อ้อ! เธอจะรู้จักรดกุกที่ไหน
ถ้าเธอต้องอุ้มทองเหมือนอย่างฉนตงแปดเกาคเดือน นั้นแหละ
จึงรู้จักรดกุก เจ้าดุกชรายกยงเด็ก จะให้มันเหมือนผู้ใหญ
อย่างไร ชอบที่จะค่อยส่งอนค่อยไป มันโคชนกรู้จักผิดกุกเอง
ไม่ควรจะมาทำแก่ดุกเต้าอย่างนี้ ”

(๑) สุภานิตเบงคลี่

สามีโกรธ ตั้งคำขาด “ที่ฉันตั้งให้หัดอนทำ ขอ
ทราบว่าจะทำหรือไม่ ถ้าไม่ละก็ แต่ถ้ายกฉันอยากให้คุณ
ความสุข ก็ต้องทำตามฉัน”

ภรรยาจะทำประการไร เมื่อถูกยื่นคำขาดดังนี้ ไม่มี
ทางอื่นนอกจากปฏิบัติตาม

ฝ่ายเจ้าชายเวธาเดด็จมาเสวยกระยาหารตามธรรมเนียม
พระมารดาเคยประทับอยู่ด้วย แต่ครั้งใหม่ได้ประทับ ด้วย
ตั้งตำโอรส ขึ้นแต่ข้างเดียว พระนางยังไม่กล้าปนมุดเกล้า
ใช้ถ่านไฟกั้นเด็ก ๆ กั้นเดี่ยวนไว้ กระนั้นยังต่างถ่านเดี่ยว
ละขาด เจ้าชายกำลังจะเสวยเห็นถ่าน ก็ร้องถาม “นี่อย่างไร
มีถ่านถ่านมาอยู่ในข้าว? แม่ทำอะไรอย่างนี้?”

ชนแรกพระราชนิ่งไม่ตอบ ครั้นโอรสเฝ้าไม่หยุด
จึงได้ตรัส “ตัวเจ้าทำแต่ความชั่วให้เดือดร้อน ตั้งไรควร
เรียน เจ้าจะเดยเดี้ย พระบิดาจะทรงตกเดือนอย่างไร เจ้า
ทำหวนถนมคือदानไม่กลัวเกรง เหตุนี้จึงมีรบตั้งให้เจ้ากิน
ข้าวกับชเถา”

เจ้าชายทรงทราบเรื่อง นิ่งนัยพระหฤทัยไม่เสวย

ต้องขโมยสามต่อ

๒๓๑

ข้าว เด็ดจตุกชั้นไปบ้านประธานมนตรี พบบุตรประธานมนตรีนั่งอยู่นอกบ้าน ได้คิดว่าถูกกินข้าวกับมุดเถ้าเหมือนกัน จึงโกรธออกมานั่งเดี่ยวนอกบ้าน ทั้งต้องทราบเรื่องของมัน จึงชวนไปพบกับบุตรนายทัศนายนายก และบุตรนายพานิชประมุข ต่างคนทราบเรื่องว่าต้องถูกกินข้าวกับมุดเถ้าทุกคน ปรีกษาเห็นพร้อมกันว่าไม่ควรจะอยู่ในบ้านต่อไป จึงถนัดไปรวบรวมตั้งของมีราคาพอจะเอาไปได้ ออกจากบ้านพากันไปในคืนนั้น ”

เดินทางผ่านประเทศและป่ามาหลายแห่ง รอนแรมหลายราตรี จนถึงทางดีแพร่งก็หยุด เจ้าชายพุดชน “ ควรเราจะแยกไปคนละทางตั้งดีบดีย่ำหัวนจึงกลับมาพบกัน ณ ที่นี้ใหม่ใครพบปะอะไรแปลกประหลาดจะได้เล่าสู่กันฟัง ” ทั้งหมดเห็นพ้องกัน จึงต่างคนแยกทางกันไป

เจ้าชายเมื่อแยกจากสหายแล้ว เด็ดจเรี่ยมาตามทางหลายวัน ไม่พบปะสิ่งไรที่ควรทอศพระเนตร ภายหลังมาถึงเมืองใหญ่เที่ยวประพาศไปทุกทางในเมืองนั้น ให้พิศวงด้วยเมืองนี้มีตาดาวดวงอาวรามงคงามใหญ่โตมาก ทอดพระ

เนตรเพดิน กว่าจะรู้ดีกพระองค์ก็เลยเวดาเห็นเดี่ยเด้อ มีความ
 อิดโรย ไปประทับพักเหนื่อยได้ต้นไม้ใหญ่หน้าพระราชวัง
 เวดาเห็นดวงเป็นคำค้น แดงสว่างค่อยหลวเดือนหมุกหมวมืด
 ดงทุกที่ แต่ยังไม่ม้ใครตามโคมไฟ นึกประหตาดจึงเด็ดใจไป
 ถามคนที่เดินไปมา แต่โดยมากดูไม่ม้ใครอยากจะบอกเรื่อง
 ราวที่ไม่จุดไฟ ทอดพระเนตรเห็นชายชราคนหนึ่ง เดินเงอง ๆ
 มา เด็ดใจเข้าไปถาม “ท่านท่นบถือ เมืองนึ่งดงามใหญ่โต
 แต่ทำไมบ้านนึ่งยังไม่จุดไฟ?”

ชายแก่ — “ท่านเอ๋ย! เห็นจะเพงเคยมาเมืองน
 กระจม้ง จึงได้ถามอย่างน”

เจ้าชาย — “ก็เช่นนั้น ฉนเพงเคยมานั้นแหละ”

ชายแก่ — “ไม่ต้องดงดัย มิฉนนั้นคงไม่ถามเรื่อง
 น ทตรงนเห็นใหม่ท่าน พระราชวังของพระเจ้าแผ่นดิน ดง
 ตระห่านแดงดงดงามเห็นอยุนั้น พระองค์มีพระริดาองค์หนึ่ง
 ดวญนัถ อีกดีกครู่ท่านจะแดงเห็นเอง เพราะเด็ดใจออกมาที่
 ระเบียงปราดาทริศม์ของนางดองแดงสว่างนำพิศวง พอเด็ดใจ
 ออกไนนครก็สว่างได้วคด้ายกดางวัน ผู้คนพลเมืองจะทำการ

ต้องขโมยสามต่อ

๒๓๓

งานอะไรได้สะดวก นางประทับอยู่ที่หน้าปราสาทจนถึงเที่ยง
คืนจึงได้เข้าข้างใน คอยดูอยู่ที่หลังกู่จะเห็นด้วยตาเอง”
ชายแก่พูดไม่ทันขาดคำ พระชิตาทรงเครื่องแตรฉิ่งฉาบไปด้วย
อาภรณ์อันมโหฬาร ด้ยบายพระเกศายาวเป็นพวง ด้ด้จออกมา
ราชบริพารที่สนิทตามด้ด้จออกมาด้ด้ตามคน ท่วงท้งจังหวัด
พระนครก็ว่างเปล่า พดเมืองทำการงานกันได้เหมือนกลางวัน
เจ้าชายตะตึงแตรพาดวงรำพึง “แปดกประหลาดมาก งตงาม
นำตุ้จริง เกิดมาด้ด้ได้เห็น ในโลกนี้จะหาให้เหมือนด้ด้นำจะ
ไม่มี จะต้องหาอุบายให้ด้ด้พระชิตามาเป็นพระชายาจนด้ด้”
เจ้าชายทรงหลงใหลพิศวาทพระชิตา คั้นนึ่งทงคั้นไม่ทรงนึก
เรื่องอะไรนอกจากหาอุบาย

รุ่งชนเจ้าชายเที่ยวด้ด้สืบข่าวเรื่อง โดยนึกหวังว่า
จะมีโอกาด้ด้สามารถหาอุบายด้ด้ตามประด้ด้งค์ ครั้นด้ด้ได้ความ
ทำให้พระองค์ทอดด้ด้ด้วยมีด้ด้ด้ด้ที่แด้ด้นยากยิ่งกว่าที่ทรงคาดหมายไว้
คือพระราชาทรงบ่าวร้องพะนั้นว่า ถ้าใครด้ด้สามารถทำการ
ขโมยให้ด้ด้ครบด้ด้ตามราย รายหนึ่งให้ขโมยในเรือจ้าง ราย
ด้ด้องในตลาด แด้ด้รายด้ด้ตามในพระราชวัง ด้ด้ตามรายน้อยให้

รูและจับได้จะทรงยกพระชิตาให้

ในเมืองมัมบัณทิตชื่อหเรกฤษฏ (๑) มีความรู้ทาง

โหราแม่นยำ ถ้าเกิดเหตุอะไรอันถึงการไต่สวน ตาหเรกฤษฏ
 นั้นคำนวณเดี่ยวประเดี๋ยวเดียวกรูเรื่องหมดไม่คาดไปสักที ไซ้
 จะรูแต่ปัจจุบันแม้การณในดัดดและอนาคตก็ย่อมอยู่ในอำนาจ
 แห่งความรู้แก แก่เป็นคนโตรับราชการในพระราชวัง พระ
 เจ้าแผ่นดินทรงนับถือมาก โดยอำนาจแห่งความรู้ของแกยัง
 ไม่เคยปรากฏว่ามีใครทำการขโมยสำเร็จ โดยไม่ให้แกรูได้
 สักรายเดี่ยว ฮาศัยเหตุนี้จึงยังไม่ มีใครสามารถได้พระชิตา

เจ้าชายดีบได้ขอความเหล่านี้โดยละเอียด มาคำนึง “ดู
 ไม่ใช่ของง่าย แทบจะทำไม่ได้ทีเดียว ฆะรอยกฤษฏของเราจะ
 ไม่ได้พระชิตามาเป็นคู่ครอง อย่งไรก็ดี จะต้องย่นกดับไป
 ที่ดีแพรงคอยส่งหาย ต้องปรึกษาหารือกันว่าเราจะมีอุบาย
 อะไรบ้าง ถ้าได้พระชิตาก็นับว่าเป็นวาสนาของเรา ถ้ามีดัม
 หวงจะไม่ยอมมีชีวิตอยู่อีกต่อไป” จึงเสด็จไปยังที่นั้น รอยได้
 ต้องถามเวรดาพวงดีหายก็กลับมาที่ตะคนจนครบตาม ต่างมี
 ความยินดีเล่าเรื่องดีกันฟัง ครันดีหายทั้งด้ามเล่าเรื่องของตน

(๑) Hore Krishto

จบตง เจ้าชายทรงเต่าเรือของพระองค์บ้าง จาระในความ
งามของพระริตาเดี่ยดยืดยาว และแด่ตงพระประดิ่งคัทมุง
หมายพระริตาไว้ ดงสุดท้ายถอนพระหฤทัยยาวครัด “แต่
เราเห็นจะหมดหวังเดี่ยยคราวนี้ เพราะพระเจ้าแผ่นดินทรง
กำหนดไว้ ยากยิ่งสุดที่ใครจะทำสำเร็จ”

บุตรประธานมนตรี— “ข้อกำหนดที่ตั้งไว้คืออย่างไรกัน ? ข้าพระเจ้าเชื่อว่าถึงจะยากอย่างไรคงไม่กินความ
ด้ามารถของมนุษย์เหมือนอย่างโก่งธนูพระศิวะจนคันหัก” (๑)

เจ้าชาย— “ข้อบังคับพิสดกพิถนณะ เกิดมายังไม่
เคยได้ยิน ใครก็ทำตามนั้นไม่ได้ พุทธชนก็บ่ช่วยการ”

บุตรประธานมนตรี— “อะไร ! ดั่งที่ว่าทำไม่ได้ก็
ยังมีผู้ด้ามารถทำได้แทบทุกวัน ไม่รู้ว่าก็รายมาแล้ว เรื่องที่
พระเจ้าแผ่นดินทรงกำหนดนั้น ถึงกับหมดความด้ามารถทีเดียว
หรือ ? ดูกระไรอยู่ ครัดออกมาเกิด ข้าพระเจ้าตั้งญญาว่า
จะพยายามช่วยจนเต็มสติปัญญา อย่างไรเดี่ยยก็จะทรงเห็นเอง

(๑) นำความไปถึงรามายณะ ตอนพระรามจันทร์ชกศรพระศิวะ
ของห้าวชนกเพื่อได้นางสีดา พระรามไซ้จะชกศรเท่านั้น ยังโก่งจนคัน
หักหัก : ศรนี้คือรัตนธนู มีความพิสดารในบ่อเกิดรามเกียรติ์

“ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง คงช่วยพระองค์ให้สำเร็จประโยชน์
ได้”

เจ้าชายตะท่อนพระหฤทัยหนักชน— “ดีหาย นึกหวัง
ในสิ่งที่มันไม่ได้จริง ๆ จะไปนึกหวังทำไม แต่เขาเถอะจะ
บอกให้รู้ คอยฟัง คือพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งกฎไว้ว่า ถ้า
ใครด่ามารดาทำการชโมย ในเขต พระนครให้ ได้ครบด้ามครึ่ง
โดยไม่มี ใครรู้ จะยกพระชิตาให้ แต่เรื่องชโมยต้องชโมย
ในที่จำกัด ครึ่งหนึ่งให้ชโมยในเรือจ้าง ครึ่งที่สองใน
ตลาด และครึ่งที่ด่าในพระราชวัง เรื่องชโมยนั้นถ้าจะไป
ทำในประเทศอื่นก็พอจะสำเร็จ แต่ที่ในเมืองนี้มีพราหมณ์
บัณฑิตหุดวงคนหนึ่งชื่อหเรกฤษฏ มีความรู้ทางโหราทำนาย
ไม่มีใครสู้ ตั้งไว้ให้ดัดดัดดั่งชั่งเท่าไร จะรอดความรู้แก่ไป
ไม่มี เพราะฉะนั้น ฉันจึงว่าพยายามเสียเปล่าไม่สำเร็จดอก”

บุตรประธานมนตรี— “เท่านั้นหรือ ถ้าเท่านั้นขอ
ทรงมอบพระเถิด ว่าการเรื่องนออย่างไรเสียก็มันทำ ดั่งซึ่งเกิน
ความมานะพยายามของมนุษย์ จะคิดเหลืออยู่ในโลกนี้ไม่ได้
เชิญเดี๋ยงไปในเมืองด้วยกันเดยวัน เริ่มดงมือที่เดยง ”

ต้องขโมยสามต่อ

๒๓๗

เจ้าชายทรงฟังกษัตริย์ผู้ปกครองเตรียมจะไปในเมืองทั้ง
ผู้คน ก่อนจะไป บุตรประธานมนตรีแนะนำให้จัดซื้อเสื้อผ้า
เครื่องแต่งตัวต่าง ๆ ไว้มากมาย เตรียมเสร็จก็ออกเดินทางจนจะ
ถึงเมืองต้องข้ามแม่น้ำสายหนึ่ง ดั้งหายลงไปท่าเรือข้างเห็น
เรือผูกอยู่ท่าหนึ่งก็ลงไปนั่ง วนนินเจ้าของเรือไม่อยู่ให้ลูกชาย
เฝ้าไว้ เมื่อเห็นมีคนลงจะข้ามฟาก จึงบอกค่าจ้างเป็นเงินคนละ
๑๖ บัณ (๑) ทั้งด้อยมิให้ราคาตามนั้น เด็กก็จัดการพาข้ามฝั่ง
แต่รับเงินค่าจ้างครบตามราคาเพียงห้าคน บุตรประธาน
มนตรีตั้งเบียดให้เพียง ๑๖ เบียด เด็กไม่ยอมรับ บุตรประธาน
มนตรีบอกว่ามีอยู่เท่านั้นจะอย่างไร พ่อของเด็กถ้าตั้งทำ
การอะไรอยู่ไม่สู้ไถ่เด็ก เด็กจึงตะโกนถามพ่อ “พ่อ คน
ให้เบียดได้ ๑๖ เบียด”

พ่อฟังไม่ชัด ตาคัญว่าให้ค่าจ้าง ๑๖ บัณ แต่เบียด
ได้ ๑๖ เบียด จึงตะโกนตอบไป “รับไว้เถิด ข้าจะไป
จัดการเองยังไม่ได้”

(๑) Pon ส=ปณ=๑๐ เบียด ๑๖ บัณ ๑๒๕๐ เบียด รวบรวม ๑๐ สต่าง

เด็กได้ยินพ่อบอกดังนั้นก็ใจ รับเบยมา ทั้งดี
ซนบกไป ก่อนจะเข้าเมืองได้เปลี่ยนตัวเครื่องแต่งตัวกัน ไป
เข้าบ้านหรรหราชหลังหนึ่งพักอยู่ด้วยกัน.

ภดาวัดถึงคนเรือจ้างทำธุระเดี๋ยวจดที่บ้าน ถามลูกชาย
ว่าได้ค่าจ้างเท่าไร ตรวจนับเงินพบเบยเก ๑๖ เบย ถาม
“เบยอื่นที่ได้ ใ้รายนหายไปในไหน?”

ลูก— “มีท่านเองก็ตะโกนบอกพ่อไปว่า มีคนให้
เบยเก ๑๖ เบย พ่อก็บอกทำให้เขาเกิด ฉนั้นจึงรับไว้”

พ่อ— “พ่อฟังไม่ถนัด เข้าใจว่าไอ้คนนั้นให้ค่าจ้าง
๑๖ บัณ แต่เป็นเบยเกเดียว ๑๖ เบย”

ลูก— “ที่ไหนได้ มันให้หมดด้วยกัน ๑๖ เบย
เท่านั้น เบยเกทั้งหมด ไม่ใช่ให้ ๑๖ บัณ”

พ่อ— “ตายจริง ไอ้คนนั้นโกงทีเดียว ใหม่ดำ เกิด
มีขโมยขโมยในเมืองแล้ว ต้องไปกราบทูลพระเจ้าแผ่นดินให้
ทรงทราบเสียจึงได้” แต่งตัวออกจากบ้านไป.

ดีดหายพักอยู่ในบ้านเข้าได้สามสี่วัน แล้วย้ายออก
จากบ้านนั้นไปเข้าบ้านแถบอื่นอยู่ พ่อได้ต้องสามวันก็ย้ายไป

ไปอื่นอีก ส่วนเครื่องแต่งตัวก็ดัดให้แปลกอยู่เสมอ จะชำชุด
เกินกว่าสองวันไม่ได้ ย้ายบ้านและเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวได้สัก
อาทิตย์หนึ่ง บุตรประธานมนตรีจึงพูด “บัดนี้เราทำการ
ขโมยในเรือจ้างดำเร็วไปอย่างหนึ่งละ จะต้องจัดการที่ใน
ตลาดต่อไป” ทั้งสองพากันไป เดินเข้าถนนนอกถนนพบ
พบร้านขายเครื่องดนตรีหนึ่ง บุตรประธานมนตรีบอกเพื่อน
“แวะกินอะไรแก่กระหายเสียก่อน” ทั้งสองพากันเข้าไปในร้าน

เจ้าของเห็นคนแต่งตัวเป็นผิดเขามากรับรองเขาออกเอา
ใจมาก ดีสหายนั่งพักดื่มชาเสร็จ บุตรประธานมนตรี จึง
พูดกระต่าย “ดวงหน้าไปก่อน จะเป็นคนใช้ค่ากินเอง แล้ว
จะตามไปไม่ช้า” ทั้งสองออกจากร้านไป อยู่ข้างบุตร
ประธานมนตรีนั่งคุยประจบประแจง จนเจ้าของร้านพอใจมาก
ถึงที่สุดบอกว่า “โอ ! ฉันดื่มคิดเงินมาด้วย แต่ไม่เป็นไร
ฉันอยู่ที่ขามแม่น้ำัดโน้นไปไม่ไกล ถ้าท่านตามมาที่บ้าน ฉัน
จะใช้ให้”

เจ้าของร้าน— “มหาศัย ข้าพเจ้ากำลังมีธุระมาก
ข้างเถะ ไม่ต้องไปเองก็ได้ จะให้ลูกคนเด็กของข้าพเจ้า
ตามท่านไปรับเงิน”

บุตรประธานมนตรี— “ก็ได้อะ ไม่ได้เกิดหนัก ดักครุ
เดียวคงกลับมา” แล้วตาเจ้าของร้านให้เด็กตามมาด้วย
ออกเดินเดี่ยวเข้าถนนออกถนนหนน ไม่ค่อยถึงบ้านได้เลย จน
เด็กหอบ ถึงต้องถาม “นี่จะไปอีกกี่มากน้อย?”

บุตรประธานมนตรี— “ออกดักครุถึง ตรังเอง”
แล้วพาเด็กเข้าตรอกออกถนนมาอีกหลายสาย เด็กเหนื่อย
เต็มที ร้องทุกข์ “ฉันไปไม่ไหวแล้ว ขอให้ฉันรู้จักขอท่าน
เถิด”

บุตรประธานมนตรี— “ข้าขอ พ่อ” (๑) คอบ
พลางเดินพลาง เด็กตะเกียกตะกายตามไป ปากก็ร้อง “พ่อ
ขอเงินเถิด พ่อ ขอเงินเถิด”

บุตรประธานมนตรีทำหุวนตม เดินเฉย ได้ดักครุ
แฉะเขาไปทหน้าร้านขายของแห่งหนึ่ง ร้องขอเจ้าของร้าน
“มหาศัย อย่าว่ากระไรเลย ขอสู่มะระกูดักออกเถิด”

เจ้าของร้านดึงมะระกู่ให้

ก่อนทมาถึงร้าน ในเมื่อเดินเข้าตรอกโน้นออก
ตรอกนี้ ถึงทเปิดยวบุตรประธานมนตรีได้เปิดเองเดือผาทด

(๑) เบงคลี—พพ (Baba)

ต้องขโมยสามต่อ

๒๔๑

เดี่ย เหลือแต่มันึงเกาชาคตึงซอณาข้างใน ถอดเดี่ยกับ
รองเทาเดี่ย เพราะฉะฉนเมือมาขอตู้บมะระกุงมดกษณะเป็น
คนเซี่ยใจน่าทุเรศมากกวาอื่น ฉะฉนทึงตู้บยา เด็กก็เข้ามา
เว้าร้อง “พ่อ ขอเงินเถิด ขอเงินเถิด”

บุตรประธานมนตรีหันไปพูดกับเจ้าของร้าน “มหา-
คัย ตุเอาซี ยากจนอย่างนี้ เพียงหาเลี้ยงได้ทองก็เด็นยาก ยัง
มีภรรยาและบุตรอกตงครึ่งโหด ทำงานให้มากอย่างไรหามา
ก็ไม่พอเลี้ยงกัน ดุซิท่าน ถูกชายของฉฉนคนนตามมาตังแต่เข้า
ร้องว่า “พ่อ ขอเงินเถิด พ่อ ขอเงินเถิด ตังแต่เมือฉฉน
มาแล้ว มันยังไม่ได้กินข้าว เข้าฉฉนก็ยัง เพราะฉฉนไม่มีด็ก
เกเดียวจะซอข้าว ทงฉฉนก็ยังหางานรับจ้างไม่ได้ เพราะ
ฉฉนถ้ามีใครอยากซอเด็กคนนก็จะตัดใจขายให้ มันจะ
ได้ไปกินอยู่บริบูรณ์ ฉฉนอยู่อย่างนี้จะอดตาย กับจะได้เงิน
ไปเลี้ยงดูอยู่ทบ้านพอประทังชีวิตไปได้ฉฉน ชายเดี่ยคนหนึ่ง
ยังดกว่าให้อดตายทงศรวี หมดหนทางเพียงเท่านั้น แม่มหาคัย
รับซอได้ ก็เท่ากับอนเคราะห์คนเซี่ยใจให้รอดตาย ตังแต่
ฉฉนมาแล้วยังไม่ได้กินข้าว จะเที่ยวหางานทำก็ไม่แข็งแรง ทง

ไอ้ลูกก๊ว๋องขอเงินอยู่แห่งใด ๆ ไม่รู้จะไปหาที่ไหนให้มัน คิดๆ ก็ให้คงแทบเป็นบ้า” ถัดถึงพูด เด็กก๊ว๋องทองเงินอยู่ไม่หยุดปาก “พ่อ ขอเงินเถิด พ่อ ขอเงินเถิด”

เจ้าของร้านพึ่งเรื่องนักเวทนา— “ฮือ ! ก็หน้าดำมาก ไม่ใช่เล่น เขาเถอะจะช่วยเห็ดือ ชายเท่าไร ?”

บุตรประธานมนตรี— “มหาคัยเป็นคนมั่งมี คงจะเคยซื้อเด็กมานับไม่ถ้วนคน ส่วนฉันไม่รู้ว่าเขาซื้อชายคนเท่าไร ถ้าไม่เดือดร้อนจำเป็นจริง ๆ ใครบ้างจะกล้าขายลูกในได้ แค้นจำเป็น สุดแล้วแต่ท่านจะกรุณาเท่าไรก็ตามเถิด”

เจ้าของร้านยังรู้ตั้งตาร— “ให้ห้าพันรูปี^(๑) เห็นเป็นอย่างไร ?”

บุตรประธานมนตรีทำเป็นดีใจมาก— “ขอท่านจงมีความเจริญเถิด ให้ได้เป็นขุนเป็นพระยา เงินห้าพันรูปีเกิดมายังไม่เคยเห็นเคยจับ ท่านพ่อเดียงลูกเมียได้ตัดอดอายุที่เดียว” พูดพาดยรมือชนให้พระเจ้าของร้านยกบุญขอบคุณเสียพร่าปาก.

(๑) ถ้า ๑ รูปี ราวาทเท่ากับที่ใช้กันในปัจจุบัน ก็ออกจะมากเกินไป

ต้องขโมยสามต่อ

๒๔๓

เจ้าของร้านนำเงินออกมานับให้ พ่อบุตรประธาน
มนตรีรับเงินเสร็จ รับออกจากร้านไปทันที เด็กก็ตามไป
ร้องทวงเงินยังดังชน “พ่อ ขอเงินเถิด พ่อ ขอเงินเถิด”

เจ้าของร้านกรากออกไปจับเด็กไว้ ดากตัวกลับมา
พดางค “จะไปไหน พ่อเจ้าเขาชายไว้ ให้แก่ข้าแล้ว”

เด็กได้ฟังทราบความ ร้องไห้โฮ

เจ้าของร้านปลดอบ “ร้องทำไม ใจหนู ที่บ้านเจ้า
ซำกก็ไม่มกน ผัด ๆ ก็ไม่มีนุง มาอยู่นซำกก็มกน นุงผ้า
งาม ๆ พ่อเจ้าเขาชายเจ้าไว้กับข้า จะกดับไปไม่ได้ อยู่ที่นี่
สบายกว่า” ปลดอบอย่างไรเด็กไม่ฟัง กดับร้องไห้มากรชน

ในขณะนั้นที่บ้านเด็กอดห่ม่านกนใหญ่ แม่ของเด็ก
ร้องไห้รำพันต่าง ๆ นา ๆ ส่วนพ่อก็ออกพูดไม่ออก เป็น
แต่นึก “นี่เจ้าตุ้มมันไปอย่างไรปานนี้ยังไม่กลับ บาบูนคนนั้น
บอกที่บ้านอยู่ข้างแม่น้ำใกล้ ๆ ให้เจ้าหนูไปเอาเงินอัดใจ
เดยวกไต นี่ไปหายชวโมงยังไม่เห็นกลับ”

เพื่อนบ้านทราบเรื่อง ก็ช่วยออกตามหาไปทั่วทุก
ทิศ ส่วนตัวพ่อเองออกเที่ยวหาเดี่ยวแทบทุกแห่ง คดงเจียน

เป็นบ้า เทียวหาไป มาถึงร้านที่เด็กถูกขาย พ่อเด็กเห็นพ่อ
มาก็ก๊โผออกไปเข้ากอดแน่น.

เจ้าของร้านที่ซื้อเด็กวิ่งออกไปอุ้มเด็กไห้ก้มลงมา พ่อ
ของเด็กไม่ยอมรับเอาไว้ ถาม “เรื่องราวอะไรจะมาอุ้มลูก
เค้าของเขาไป ?”

เจ้าของร้าน— “นั้กระอะไรมาถาม? ก็เด็กคนนั้น
ซื้อได้จากพ่อมันให้เงินไปแล้ว แถมาจากไหนจะมาอุ้มว้าย
กับเด็กของฉันท้าไม ปด้อย เดียวเกิดเรื่อง”

พ่อเด็ก— “ใครที่ไหนมีอำนาจจะมาขายลูกเค้าของ
ฉันท้า ขอรบอดักหน้อย ฉันท้าให้มันตามบาบูนหนึ่งไปเอา
เงินค่าซื้อของที่บ้าน มันหายไปไม่กดับ เทียวตามหาเดี่ย
แทบแผ่นดินถล่ม ฟังมาพบอยู่ในบ้านแก ซึ่งไม่ขายหน้าบอก
ได้ว่าซื้อมาจากพ่อของมัน ไม่เมากั้คงเดี่ยดีอะไรอย่างหนึ่ง”

เจ้าของร้านฉันท้า ย้อนตอบ “แกเหาะเป็นคนพาด
โกงซึ่งหน้า ก็ฉันท้าเงินดัด ๆ ให้พ่อมันไปถึงห้าพันรูปี
เจ้าเด็กร้องตามขอเงินพ่อมันอยู่ไม่หยุดปาก ไม่เชื่อก็ถามคน
ที่เขายืนฟังอยู่นั้น”

คนทายนครบรองเป็นเลี้ยงเดียว “จริงของเขา ได้
ชชเด็กคนนจากพ่อของเด็กจริง ฉนกกเห็น”

ขณะนั้น มีคนขายข้าวแกง เป็นคนอยู่ ใกล้กับพ่อ ของ
เด็กมาด้วยกัน จึงช่วยกัน “ที่เห็นได้ ก็นพ่อของเด็ก
แท้ ๆ”

ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมแพ้กัน เกิดเสียงทะเลาะหนักสน
ทุกที ถึงที่สุดต้องพากันไปเฝ้าพระราชา เพื่อขอพระวินิจฉัย.

พระราชาทรงฟังคำกราบทูลให้การทรงต้องฝ่าย และ
คำพยานหลายปาก ทรงทราบความจริงได้แจ่มแจ้ง ประทาน
พระวินิจฉัยให้เจ้าของร้านแพ็คดี บังคับให้ คั้นเด็กแก่พ่อของ
เด็กไป.

เจ้าของร้านแพ็คความ กราบทูล “แต่ข้าพระเจ้าต้อง
เสียเงินไปห้าพันรูปี จะทรงพระกรุณาประทานไร?”

พระราชา— “ก็จะทำอย่างไร ? เจ้าแพ้วรู้ให้คนโกง
ไปได้ จะมาร้องเอาใคร ?”

พ่อเด็กเมื่อได้ลูกกลับคืนไปก็ดีใจ แต่ฝ่ายคนที่
ชชเด็กไว้บนอุ ออกดบไป ทำให้พระราชาอาอองเดือดร้อน

ทรงเชื่อแน่ว่าเรื่องท้อโง่กนโนเรือจ้าง ซึ่งมีผู้มากราบทุล
 ร้องทุกข์เมื่ออาทิตย์หรือสองอาทิตย์มานี้ น่าจะเกี่ยวกัน จึง
 ครัดกะประธานมนตรี “นี่แน่ท่านมนตรี เกิดมีชโยมยฉ้อโกง
 ชนท ในเรือจ้างและที่ตลาดในระยะเวลาติดๆ กัน ยังไม่มีใคร
 จับตัวชโยมได้ จะคิดอ่านประการไรดี?”

ประธานมนตรี— “ข้าพระเจ้าเห็นควรมรับตั้งให้หา
 ท่านหเรกฤษฏเข้ามาเฝ้า”

พระราชารับตั้งให้ตามด้วยบัณฑิตผู้เฒ่า
 คาหเรกฤษฏรับแต่งตัวสะอาดสะอาด เติมเงินทองที่
 หน้าผาก สรวอมชุดีและฉัตรแพร่มีย่านตร์พนักายจารึกนาม
 ของเทวดาที่แก่นับถือ^(๑) หยิบไม้เท้าคว่ำคว่ำราหั้นรักแร้ ย่าง
 ออกจากบ้านไปพระราชวัง ครั้นถึงพระราชาทรงต้อนรับให้
 เกียรติยศอย่างสูงแก่ตาพราหมณ์ ซึ่งเป็นทนต์ถอความความรู้
 ทางศาสตร์ไม่มีใครสู้ เด็ดจตุกชนจากราชอาณั้ยออกไปรับ
 โปรดให้เฝ้าในตำแหน่งหัวหน้าข้าราชการ หเรกฤษฏถวาย
 พระพรแด่กษัตริย์

---

(๑) Namavali = นามาวลี

ต้องขโมยสามต่อ

พระราชารัตนก่อน “มหาศย์ บดิน เกิดมเรือง
อย่างอัศจรรย์ชน มหาศย์ทราบแล้วมิใช่หรือที่ฉันตั้งสัญญาไว้
ว่า ถ้าใครด่ามารดทำการขโมยที่ในเรือจ้างครึ่งหนึ่ง ใน
ตลาดครึ่งหนึ่ง ในพระราชวังอีกครึ่งหนึ่ง ครบสามครึ่ง โดย
ไม่มีใครจับได้ ฉันจะยกบุตรสาวของฉันให้ ตั้งแต่ได้สัญญา
ไว้ ผู้ที่ชนอาดาทำการไม่สำเร็จสักครึ่ง มาบดิน จูมาก็มีขโมย
เกิดขึ้น ไม่มีใครรู้ว่ามาจากไหน ทำการขโมยหรือฉ้อโกง
อย่างอัศจรรย์ชน ในเรือจ้างและในตลาดถึงสองครึ่ง ให้เงิน
ค่าเรือจ้าง ๑๒ เบย แทนเงินที่ต้องให้ ๑๒ เบย และเบย
ที่ ให้ก็เป็นเบยเกทง ๑๒ เบย แล้วไปกินอาหารไม่ให้เงิน
ข้ากตบดอดดวงพอบุตรชายเจ้าของร้านไปขายเดี่ยวห้าพันรูปี ยัง
เหลือการที่จะต้องขโมยอีกครึ่งหนึ่ง คือ ที่ในบ้านฉัน ถ้า
ทำสำเร็จฉันก็ยกบุตรสาวให้ฉัน ฉันจะมีเป็นการเต็ม
เสียแก่นั่นหรือ?”

หเรกฤษฏ์ทูล “เรื่องนี้ไม่ควรทรงวิตก ใต้ภาระ
ในข้าพระเจ้าเกิด คนที่เป็นขโมยไม่ว่าจะซ่อนอยู่ที่ไหน บน
ดินหรือใต้ดิน จะรอดพ้นโดยข้าพระเจ้าไม่แจ้งไม่มีเลย ขอ

ทุเดาคำนวณครุฑก็ครุฑเดียวก็จะกราบทูลได้ว่า "ขโมยคนนั้น
ซ่อนอยู่ที่ไหน" พดางแก้ห้อยคำภีร์ (๑) พลิกคำนวณครุฑ

ในระหว่างนี้ บุตรประธานมนตรี ถัดไปพบ ดัหายทั้ง
สาม และรูด้ก็อยู่ดี ๆ ว่าในไม่ช้าเรื่องที่ตนทำไว้คงฉาวช
บุตรประธานมนตรีมีความรู้ทางโหราอยู่บ้าง จึงคำนวณครุฑ ได้
ความว่า พระราชามันรับสั่งให้เรกฤษฏ์คำนวณเลขเพื่อช
ตำแหน่งที่ซ่อน และคงจะมาตามจับตัวในไม่ช้า ทราบความ
ดังนี้ จึงบอกกับดัหาย "เราต้องรีบหนีออกจากที่นี่ไปทันที
ด้วยขณะนี้" โย้เฒ่าหมอดูกำลังจะกราบทูลพระราชาวาเรา
อยู่ที่ไหน "

เหตุนี้ทั้งดี จึงเปิดย่นเดือมา แล้วรีบหนีไปอยู่ที่บ้านอีก
แห่งหนึ่งซึ่งเช่าตำรองไว้ พอดีหเรกฤษฏ์คำนวณเลขเสร็จจ
กราบทูลพระราชาวา "ขโมยใหม่ตนหนึ่งอยู่ในบ้านนั้น ๆ ที่
ตำบลนั้น ๆ" จึงรับสั่งให้นายทหารรักษาพระองค์รีบไปจับตัว
มา ครั้นไปถึงพบแต่บ้านเปล่าไม่มี ใครอยู่ ถัดมาทูล
ตามน.

(๑) ตำรา ถ้าจะเอาไปไหนด้วยต้องใช้ผ้าห่อ เรียกว่า 'Daftar'
= ทาฟตาร'

พระราชานั้พระพักตร์ ๑ ไปทางบัณฑิต ๒ รับตั้ง “มหา
คัย ๓ อย่างไรเด้าครา๑วหนึ ๒ ไหนท้าน๑อด๒อ้า๑งว่ารู๑?”

๑ หเร๒กฤษ๑ฏ๒ต๒ก๒ะ๒ด๒ิง๒ค๒ิด๒ไม่๒เห๒็น๒ว๒่า๒ทำ๒ไม๒จ๒ึง๒พ๒ด๒า๒ค ๒รู๒ด๒ึ๒ก
๑ ข๒าย๒หน๒้า๒มา๒ก ๑ ด๒อง๒ค๒ำ๒น๒ว๒ณ๒เด๒ช๒อ๒ีก๒ค๒ร๒ง๒แ๒ด๒ว๒ทุ๒ด “๑ ข๒้า๒พ๒ระ๒เจ๒้า
๑ ข๒อ๒รับ๒พ๒ระ๒อา๒ช๒ญา๒ค๒ร๒า๒ว๒น๒แน๒น๒อ๒น๒ไม่๒เ๒ิด ๑ ข๒โม๒ย๒หนึ๒ไป๒ช๒อ๒น๒อ๒ย๒ู
๑ ณ ๒ท๒น๒น ๑” ๒ ๒ทุ๒ด๒ข๒แจ๒ง๒ด๒ิ๒ก๒ษ๒ณะ๒ด๒ั๒ณ๒ฐ๒า๒น๒บ๒้าน๒ท๒ด๒ี๒ด๒ห๒าย๒หนึ๒ไป
๑ ช๒อ๒น๒อ๒ย๒ู๒ใน๒ค๒ร๒า๒ว๒หนึ๒ด๒ัง.

๑ พระ๒รา๒ชา๒ให้๒ท๒หาร๒ไป๒ตาม๒จ๒ับ๒ด๒อย๒เร๒็๒ว๒อ๒ีก ๑ แ๒ต๒บ๒ุ๒ค๒ร
๑ ป๒ระ๒ช๒า๒น๒ม๒น๒ต๒ร๒จ๒ับ๒ยา๒ม๒ร๒ู๒เร๒็๒ง๒เห๒็๒ม๒อ๒น๒ก๒ัน ๑ จ๒ึง๒บ๒อ๒ก๒เพ๒็๒น๒ให้๒รับ
๑ เ๒็๒ด๒ิ๒ย๒น๒ค๒ร๒็๒ง๒แ๒ต๒ง๒ค๒ัว๒หนึ๒อ๒อ๒ก๒จ๒า๒ก๒บ๒้าน๒ไป ๑ พ๒อ๒ก๒ท๒หา๒ร๒มา๒ไม่๒พ๒
๑ อ๒ีก ๑ เห๒็๒น๒แ๒ต๒บ๒้าน๒เ๒็๒ด๒ำ๒ค๒็๒ง๒ค๒า๒โ๒ร๒ม๒า๒ก ๑ ก๒ด๒็๒ไป๒ทุ๒ด๒ว๒่า๒ที่๒บ๒้าน
๑ ๒หนึ๒ไม่๒มี๒ค๒็๒ร๒อ๒ย๒ู

๑ พระ๒รา๒ชา๒ต๒ริ๒ด๒ะ๒ห๒เร๒ก๒ฤษ๒ฏ “๑ มหา๒คัย ๑ เร๒็๒ง๒จ๒ับ
๑ ยา๒ม๒ข๒อง๒ท๒า๒น๒น๒ำ๒ก๒ด๒ว๒จ๒ะ๒เก๒็๒เด๒ะ๒แ๒ด ”

๑ พ๒รา๒ห๒ม๒ณ๒ให้๒เร๒ก๒ฤษ๒ฏ ๑ ป๒ระ๒ห๒ด๒า๒ค๒ิ๒จ๒ห๒ม๒ด๒็๒ญ๒ญา ๑ ก๒ระ
๑ แ๒ม๒ก๒ระ๒โ๒ก๒ร๒า๒ม๒ทุ๒ด “๑ ข๒้า๒พ๒ระ๒เจ๒้า๒เก๒ร๒ง๒ว๒่า๒เห๒็๒น๒จ๒ะ๒ไม่๒ช๒้ ๑ ข๒โม๒ย
๑ ช๒ร๒ร๒ม๒ด๒า ”

พระราช— “เรื่องท่าน ไม่ต้องโหโรยงเช่น
ท่านคิดได้”

พราหมณ์บ่นทศหน้าเขา— “เรื่องชะโมยเช่นนี้
ทรงทราบอยู่ว่าแต่ก่อนร้อนโรมาไม่เคยมีปรากฏ ข้าพระเจ้า
ขอแก้ตัว กลับไปคิดดูที่บ้านให้ละเอียดอีกสักครั้ง แล้วจะ
กราบทูลให้ ได้เรื่องทั้งหมดในเวลาพรุ่งนี้”

พระราช— “ดีแล้ว แต่อย่าให้มันเหมือนนกบวชน
ก็แล้วกัน”

คาพราหมณ์โหกราบทูลตา เห็นคอคอกออกจาก
พระราชวัง ในใจก็รำพึง “เคราะห์เราซึ่งกระไรหนอ จะมา
ดังหารความดีความชอบในเวลาที่แก่เฒ่า ตามที่คำนวณดูก็
ไม่ผิด ไม่เคยพลาดสักครั้งตั้งแต่เคยมา นี่เพราะเคราะห์เรา
ร้ายไม่ใช่อะไรอื่น นึก ๆ ก็น่าเด๋ยใจ ใคร ๆ เขานับถือทั้ง
บ้านทั้งเมือง จะมาเด๋ยกันคราวนี้เอง เพราะไอ้ชะโมยขบถ
คนเดียว” ทันใดนั้นมีใครเข้ามาบอก “ฐาภุมหาศัย มี
ใครเขาขอพบด้วยเรื่องธุระอันสำคัญอย่างหนึ่ง จะขอเด๋ย
คำปอวยการให้พอใจ” คาพราหมณ์เดินตามชายแปลกหน้า
คนนั้นไป.

ชายแปดหน้าคนบุครพาณิชประมุขนั่นเอง คือ
 เมื่อครั้งตั้งหายย้ายมาอยู่บ้านที่ตองแดง ได้หารือกันว่า
 ต้องหนีไปบ้านโน้นบ้านนี้อีกซ้ำหนักก็มากน้อย ตรีภคตรอยู่
 ด้วยกันตั้งครุ บุครประธานมนตรีเอ่ยขึ้นก่อน “ถ้าจะ
 ให้ตัดช่องทางทางรับมอดิตาหเรกฤษฏให้รวดเร็วเสียก่อน ถ้าไม่
 เช่นนั้นเราจะต้องย้ายกันไม่รู้จักจบ ต้องคอยถือดินดอทั้ง
 กตางวันกตางคืนคิดคำนวณ ถ้าวางดินดอเผดออกไปครุเดียว
 เพียงบายปูนพุดเข้าปากเท่านั้นเราก็จบ” เหตุฉะนั้นบุครประ
 ธานมนตรีจึงคิดอุบาย ให้บุครนายพาณิชประมุขเอาตัวคา
 ไหрма ส่วนเพื่อนทั้งสามนั่งคอยอยู่ที่บ้าน ครั้นคนพาตาไห
 มา ไปทางหน้าต่างด้วยยื่นหยดน้ำ

ตาไหระออกส่งสัย นึกคร้าม ถาม “นี่บ้านอะไรกัน
 ที่พามา?”

บุครนายพาณิชประมุขตอบรับรอง “ไม่เป็นอะไร
 ดอกท่าน คอยสักครู่ ผู้ที่ต้องการอยากพบท่านก็จะออกมา”
 พุดขาดคำ ด้ายทั้งสามก็ออกมาที่หน้าต่าง บุครนายพาณิช
 ประมุขร้องบอก “นั่นแน่ออกมาแล้ว มีเพื่อนมาด้วย
 ต้องคน”

คาพราหมณ์ — “ถ้าอย่างนั้นเขาไปข้างในเป็นอย่าง
ไร? จะได้อะไรมาหรือ?”

บุตรประธานมนตรีอยู่ในห้อง ร้องขุด “ไม่ต้อง
เข้ามาให้ลำบากดอกท่าน มีอะไรจะพูดกับท่านต้องถามคำ
เดียว”

คาพราหมณ์ — “มีอะไรที่พูดออกมาเถิดพอ
เถย”

บุตรประธานมนตรี — “ข้าพเจ้าทราบที่ท่านเป็น
นักปราชญ์ มีความรู้ดั่งขง จะดูอะไรแม่นยำไม่ผิด ถ้ามี
ขโมยกระโจรอยู่ที่ไหน ให้ซ่อนมิดเนียนอย่างไรท่านอาจารย์และ
บอกให้เจ้าพนักงานมาจับตัวได้เดี๋ยวนี้ ความจริงพวกข้าพเจ้า
เป็นพวกขโมย แต่ไม่ใช่ขโมยใหญ่ขโมยโตมีพิษสงอะไร
เรื่องของมีราคาเป็นไม้กตาเออม ได้แต่เด็กเด็กเล็กน้อย เช่น
ส้มส้มลูกทุกไม้ในสวนเป็นต้น นี่แน่ท่านพวกข้าพเจ้าเป็นคนจนไม่
ต้องการจะทำใครให้ได้รับความเดือดร้อนมาก ที่เชิญท่านมานี้
เพื่อขอความกรุณา นึกว่าเอาบุญด้วยเถิด ถ้าหากท่านค้ำ
นวนจนจับขโมยเมื่อไร แม้ใครนชื่อพวกข้าพเจ้าคนใดคน
หนึ่งขออย่าได้บอกให้เขาจับข้าพเจ้าเลย เพราะถึงท่านบอก

ก็ไม่ได้เกียรติยศอะไรนัก ไม่คู่ควรกับคนอย่างท่าน ที่จะช่วย
 เหลือจับขโมยสำระเดว คือพวกข้าพเจ้า ซึ่งขโมยเฉพาะกตด้วย
 อ้อย อีกประการหนึ่งจะทำให้ข้าพเจ้าต้องล้มจมด้วย กับ
 ท่านก็จะไม่ได้ความดีความชอบจาก พระราชามีเกียรติยศมาก
 นึก ถ้าท่านสัญญาว่าจะไม่ทำอันตรายพวกข้าพเจ้าแล้ว จะ
 ขอสมณาคุณท่านให้ถึงใจ”

คาพราหมณ์เต็มใจ — “ได้ตกลงตามนึกได้ขโมย
 กตด้วยอ้อยก็มากน้อยก็เชิญให้พอเกิด ใครเขาคงไม่เดือดร้อน
 ส่วนเราก็จะไม่บอกให้ใครรู้ ถ้าให้สินบนเราพอใจ ถึงจะเข้าไป
 ไปขโมยในพระราชวังก็ได้ ไม่ต้องวิตกวิจารณ์ว่าเราจะบอก
 เพราะพระราชาก็ต้องประสงค์ให้เราบอกเรื่องใด ก็พระราช
 ทานสินจ้างให้เราถ้าเจ้าให้สินจ้างเราอย่างพอใจ ก็ใช้ได้เท่า
 กัน เสร็จธุระท่านไม่ใช่หรือ? จะได้เข้าไปที่”

บุตรประธานมนตรี — “ไหน ๆ ท่านจะตาไปไม่ควร
 ให้เสียเวลาไปมือเปล่า ข้าพเจ้าหมายจะฉดของคุณท่านบ้าง
 ตามมีตามเกิดเท่าที่มีอยู่ เชิญท่านยื่นมือเข้ามาทางช่องหน้าต่าง
 ค้างซีท่าน”

คาพราหมณ์ตั้งใจหมายได้ฉดก ยื่นมือเข้าไปรับ

ทันใดนั้นบุตรประธานมนตรีด้วยมือคาพราหมณ์ คดนิ้วเขาไป
 เดียนวหนิง แด้วเบ็ดหนไปทงัดคน อยู่ข้างนคาพราหมณ์
 ร้องโอดเซว่า จำหน้าพวกนนั้นก็ไม่ได้สักนิด และเวดามาก
 จวนค้ำ เดียใจนวดขาดไปนึ่งหนิง ลากก็ไม่ได้ ค่องกุมม็ช
 ครางอู้กดับมำบ้าน บิดประตุถันตานเงียบ ไม่เบ็ดประตุไป
 ไหนหลายวัน ถึงใครจะมาเซิญแกก็ไม่มี เพราะแกเซ็ดและ
 ชายหน้าแก

ในระหว่างนี้ เรื่องจับขโมยเป็นอันหยุดเซงักไป ดี
 ดหายโปร่งใจจะไปไหนได้สะดวกไม่ต้องกลัวใครจับตัว บุตร
 ประธานมนตรีลงไปอาบน้ำแต่เช้าทุกวัน บรรจงเจิมจันทน์ผั่ง
 ที่หน้าผาก ดรวมธุติและฉัตรทำด้วยใหม่ ทำที่ดูเหมือน
 พราหมณ์บัณฑิตชั้นสูง เข้าเฝ้าพระราชาทุกวัน ด่วนเจ้าชาย
 เขาแต่บ่น “นึ่งจะเป็นนึ่งงชานานอู้กมากนอช น่ำรำคาญ”

บุตรประธานมนตรี — “ดีหาย ทำการอะไรรับ
 ร้อนนึ่งเดี่ยการ สมด ค่องค้อยทำค้อยไประมัดระวังให้มันคง
 ที่ทำการขโมยมาต้องคราวาง่ายเมื่อไร แต่กิดำเรจไปได้ ยัง
 เหล็ดแต่จะขโมยในพระราชวังอู้กครั้งเดี่ย ก้เป็นอันด่มความ
 ปรรารถนาเรา เวदानชาพระเจ้าไปในพระราชวังทุกวัน ดีบคุ

ลาตเจ้าให้รู้ทางเข้าออก เพราะเข้าไปขโมยในพระราชวังไม่ใช่
การเด็กน้อย ถ้าเดินเด้อพาดนิตเด้อจกเด้อการหมด ขอให้
ทนไปหน้อย ไม่ข้าคงดมประดงค์ ที่ทรงมาหมายไว้”

บุตรประธานมนตรีพุทธรบรองเจ้าชายแต่ัวเข้าไปในพระ
ราชวังเด้อมอทุกอนมีได้ขาด จนดับทางเข้าออกนอกในพระราช
วังได้ละเอียดยโดยไม่มีใครดังดัย พยายามจนมีโอภาดเข้าไปคุดถึง
ในห้องบรรทมชั้นในได้ครั้งหนึ่ง แต่มาดำบายกอยู่ด้วยทหารที่
เฝ้าพระทวาร คอยระวังระไวทั้งกตางวันกตางคืนแข็งแรงมาก
แม้แต่แมลงวันจะตอดเข้าไปก็ไม่มีพันตาทหาร บุตรประธานมน
ตรีนับปัญหาไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรจึงจะเข้าไปขโมยในนั้นได้
คิดอยู่หลายเวดจาจึงตรองคก ไปหาซื้อเหล็กท่อนปลายแหลม
ใหญ่ ๆ มาหลายอัน เวดจาเดอนมีดคนวันหนึ่งเตรียมตัว มี
หนึ่งสวมเครื่องแต่งตัวหญิง ออกข้างหนึ่งปลดอยให้ว่างเปล่า
นำเหล็กท่อนคอกกับขว้อมตาหเรกฤษฏ ด้วย คอคย่องไป ทาง
กำแพงหลังพระราชวัง ตรวจดูกำแพงพอจะตอกเหล็กบั้นชน
ไปได้ง่าย แต่มีปัญหาคือว่าคอกอย่างไร จึงจะไม่ให้ใคร
ในนั้นได้ยิน กำดงยันตรองหาทาง พอได้ยินเด้อยงฆองย่า
ขามหิงมาจากโรงทหาร เกิดความคิดว่าถ้าคอกที่บั้น ในขณะนี้

ต้องขโมยสามต่อ

๒๕๗

องค์ความเนนงแน่ เขาพระฤทธิยวานอสูรยัยททรงพันชาติ ครัด
พิมพ์ "ถึงจับตัวไอ้ขโมยไม่ได้ ไตน์ฉนวนไว้เก้เท่ากบจับได้
ความมันเหมื่อนกัน" ทรงจุดไฟแดงปดุกพระราณี พระราณี
คืน ตกพระฤทธิยด้วยเห็นเครื่องอาภรณ์ไครดักไปหมด แต่
พระราชชาติว่า "ซึ่งมันไอ้ขโมยเข้ามาเมือกัน ฉนพันด้วย
คาบนิ้วชาติอยุ่นแน่ ถึงมันจะหนีไปก็ไม่เป็นไร รอดพอด้ว่าง
ฉนจะให้เขาด้บหาคอ ถ้าไครนิ้วมือชาติให้จับตัวมันมา" ครัด
ด้เร็จทรงเห็ดอบคูนอพระหัดอ ก็ตกตะดังด้วยเห็นพระจำมรงค์
หายไไปเหมื่อนกัน

รุ่งเช้าพระราชชาติจ้อออกท่องพระโรง รับผิดชอบให้เทียบ
ตามหาคนนิ้วฉนวน ถ้าพบให้จับตัวนำมา ทรงเด้าให้ข้าราชการ
ฟังว่า เมื่อคนนิ้วฉนวนเขาไไปถึงในห้อย ทรงพันด้วยคาบถูก
นิ้วชาติ เพราะฉนฉนถ้าไครนิ้วฉนวนคอกบนิ้วชาติได้กัน ไอ้
คนนิ้วคอกอสูรยัยนเอง

เจ้าพนักงานออกเทียบด้บหา คอคนนิ้วชาติ ทอทรงพระ
นคร ไม่พบไครนิ้วฉนวน จึงจับเอาผู้ทนิ้วฉนวนกวัดนอการ
มาตงรอย แต่เขากบนิ้วชาติไม่ได้ จึงทรงปลดปล่อยคนเห็ดว่า

หนีไปหมด เป็นดั่งหมาตงอาทิตยหาตัวผู้ร้ายไม่ได้ ในระหว่าง
 เวลานับครุประธานมนตรีเฝ้าอยู่คอยเด่มอทุกเวลา ปดอมเป็น
 บัณฑิต และโดยที่มีโอกาสแสดงความสามารถในเรื่องต่าง ๆ
 คดองแคล้ว จนพระราชาทรงนับถือโปรดปราน เช้าวันหนึ่ง
 บุครประธานมนตรีพูดกับเจ้าชาย “ถึงเวลาแล้วที่พระองค์
 ควรไปเฝ้าพระราชา แสดงพระองค์ว่าเป็นขโมย ในเรื่อง
 จะให้ข้าพระเจ้าเข้าไปเกี่ยวข้องกับด้อยไม่เหมาะ นี่แน่เครื่อง
 อารมณ์ของพระราชนัดและพระจ้ามรงค์ของพระราชา ถ้ารับ
 นำไปเป็นหลักฐานยืนยันข้อที่จะแสดง อีกประการหนึ่ง เวลา
 ที่ข้าพระเจ้าไปเฝ้าพระราชวงศ์คนนั้น ได้ซ่อนทองพระกรของ
 พระองค์อันมีพระนาม จารึกไว้ที่รูใต้ พระแท่นของ พระราชา
 เพราะฉะนั้น ถ้าหาหลักฐานว่าเป็นขโมยใช่หรือไม่ ก็ขอให้
 หารองที่ซ่อนไว้นำเอาออกมา เมื่อราชาทรงเห็นพระยานหลัก
 ฐานอย่างนี้ ก็คงทรงเชื่อทีเดียว และคงจะทรงทราบด้วยว่า
 พระองค์มีดุกดงู้อย่างไร” ตามที่บุครประธานมนตรี
 แนะนำ เจ้าชายทรงยินยอม จึงเข้าไปเฝ้าพระราชา พร้อม
 ด้วยสหายสองคน ส่วนบุครประธานมนตรี ปดอมเป็นบัณฑิต
 ไปต่างหาก พระราชาประทับเห็นอาคัน พระพักตร์หมอง

ด้วยไม่ได้ขโมย

ขณะนั้นบันทึกปลดอมกราบทุกคน “ บदनก็ได้

ตรวจหาคนหนีขาดถ้วนทั่วทุกคน ไม่ว่าเด็กหญิงชายหนุ่มสาว
แก่เฒ่าหมดแล้ว ยังเหลือแต่ท่านบันทึกหเรกฤชฏยังไม่
ได้ตรวจ น่าสงสัยที่ทำไม่จึงไม่มาเฝ้าเลย ”

พระราช — “ จริงของท่าน ตั้งแต่มาคราวนั้น ก็
หายไปไม่มาอีก ไปตามค้มาเดยอน ” มีรับสั่งให้คนไป
บ้านตาพราหมณ์ แก่ไม่เต็มใจมาเดย เพราะแผลตทนมมือ
ยังไม่หายสนิท แต่โดยราชโองการขัดไม่ได้ จำเป็นต้องมา

พอดตาพราหมณ์มาถึง บุตรประธานมนตรีก็กราบ
ทูล “ ขอพระองค์ทอดพระเนตรดูท่านหเรกฤชฏ ดยนมือ
ขาดไปนิ้วหนึ่ง ”

พระราชาค้นเห็นพระหฤทัย ทรงหยับนงขาดมาเทียบ
กับมือตาพราหมณ์เขากันได้สนิท รูปพรรณตั้งณฐานดีเพอ
แตะอะไรทุกอย่างเหมือนกันหมด (?) ทรงเชื่อแน้ในพระ
หฤทัยว่าตาพราหมณ์เป็นผู้ร้าย ทรงพิโรธมากถึงกับตั้งพระ
ศูร์เดียง “ เหม่! ไชยัคคัณญู มิ่งกินชาวของกุมมาหตายปี
แล้ว หมายถึงจะรู้คุณบ้าง กัดบ้ช้ทำร้ายเนรคุณกู อ้อ!

ข้ามรงค์ออกมา และกราบทูลเพิ่มเติม “ถ้ามีพระประสงค์
 หลัดฐานให้ยิ่งกว่านี้ เพื่อให้หนักแน่นในพระหฤทัย ว่าที่ได้
 กราบทูลเป็นความดีจริงทุกประการหรือไม่ ก็ขอมิรับสั่ง
 ให้ใครคนคู้ที่ใต้พระแท่น จะพบกำไลของข้าพระเจ้าทั้งไว้ที่
 นั้น ในขณะที่ข้าพระเจ้าเข้าไปในคันทวนนั้น ”

พระราชารับสั่งให้พนักงานไปค้นใต้ทองพระกรมาดม
 จริง พอทรงอ่านอักษรที่จารึกในนั้น ก็ทราบว่าเป็น
 ใคร ทรงไต่มนัดรับเด็ด็จจากราชอาสน์ออกมาต้อนรับเจ้า
 ชาย ทรงถอยถวัดด้วยความปดมพระหฤทัย ครัดขอกภัย
 ต่อพราหมณ์ให้เรกฤษฏ มัรับสั่งให้จัดการดมโภชอภิเชก
 เจ้าชายกับพระธิดา

เมื่อเจ้าชายได้อภิเชกกับเจ้าหญิงแล้ว ทรงพาพระ
 ชายาและเสด็จร่วมหฤทัย ทั้งสามเสด็จจกดับไปบ้านเมือง ถัด
 มาสามดับ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นราชบิดาเสด็จจกดับ
 ไป เจ้าชายได้เถลิงราชสมบัติเป็นกษัตริย์ ทรงตั้งให้ราช
 เสหายทั้งสามได้รับตำแหน่งเดิมของบิดาคนทุก ๆ คน

อาหารนางทากินี

ชาย^๕เดียงโคอยากกินขนม กัดเข้าไปบ้านบอกกะแม่
“แม่ ฉันอยากกินขนมจริงๆ”

แม่เป็นคนแก่มาก คอบ “ลูกเอ๊ย! ยากจนอย่าง
จะทำขนมอย่างไร? จะไปหาข้าวหน้าตาตาดแฉะนมที่ไหน?”

ชาย^๕เดียงโค — “เอาเออะ ฉันจะหาของเหล่านี^๕
ให้แม่”

แม่ — “ถ้าหามาได้ แม่ก็ทำขนมให้เจ้ากินได้”

รุ่งเช้าชาย^๕เดียงโคซ้อนโคไป^๕เอง แต่ไม่ได้ให้ไปกิน
หญ้า ได้เข้าไปกินข้าวในท้องนาคนอื่น แล้วได้กัดที่บ้านเอา
ไม้ไผ่ดำใหญ่ได้ตัดหัวจนดำรอกข้าวที่กินไว้ยออกมาหมด ชาย^๕
เดียงโคคอบข้าวไปให้แม่ต่างแฉะตากแดดไว้

ต่อมาชาย^๕เดียงโคเข้าน้ำไปตากไว้ที่หนทางคนเดินจน
เประอะไรใครเดินไปมาเป็นพลาตหกดั้มทุกครั้ง แล้วคนไป
แอบซ่อนอยู่ข้างดั้มทุ้มไม้ ขณะนั้นมีคนขายนมโคแบกนมมา
ทางนั้น เท้าพลาตหกดั้มหม้อนมแตก ชาย^๕เดียงโคก็แอบ
รองนมที่ไหลได้พอต้องการ นำมาให้แม่ แฉะกัดเข้าไปคอบ

อีกได้นำศาตมา เมื่อได้พร้อมแม่ตนั้นก็ทำขนมให้ ชายเดียงโค
กินขนมเห็ดไฉอันหนึ่ง นำเขาไปปลูกไว้ในทุ่งที่ตนเคยค้อน
ไปเดียง

ล่วงมาไม่ช้า ขนมที่ปลูกไว้ก็ออกงามเป็นต้นไม้
โคชนทุกวัน ออกดอกแล้วกลายเป็นขนม ดังนชายเดียงโค
ได้กินขนมตามชอบใจ

วันหนึ่งนางทากินคนหนึ่งเดินผ่านมาทางทุ่ง แต่ไป
เห็นขนมเกิดขุ่นใจไม่ก็แปลกใจ ตรงเข้ามาดูให้ใกล้ พบ
ชายเดียงโคก็ขอขนมสักหนึ่งอัน.

ชายเดียงโค— “เอาอะไรมาได้ขนมบ้างหรือเปล่า?”

ทากิน— “ได้ในมือให้ก็ได้”

ชายเดียงโค— “จะให้มือพอง ขนมมันร้อนจัด”

ทากิน— “เอาได้ในปากให้ก็ได้”

ชายเดียงโค— “มันจะตอปากเขา”

ทากิน— “ถ้าอย่างนั้นได้ในยามก็ได้”

ชายเดียงโค— “หยิบเอาเองซิ”

ทากิน— “ไม่ได้ ต้องหยิบให้ถึงจะเอา”

ชายเดียงโคหีบขนมพอจะตั้งให้ นางทากินนั้นก็คิดว่า
 คอชายเดียงโค ยัดเข้าในยาม ชายเดียงโคร้องเอ็ด “นี่ทำ
 ไม่นั่น เขาเข้ายัดในยาม?”

ทากินตอบ “นานเต็มทีไม่ได้กินคน ฟังปะเหมาะ
 หนึ่ง ”

ชายเดียงโคนิ่ง ไม่ตอบว่าอะไรอีก

ทากินหิ้วชายเดียงโคมาได้ครู่ใหญ่ ๆ รั้งดีกกระหาย
 น้ำ วางยามไว้เดินไปจะกินน้ำที่บ่อ

ในระหว่างนั้น มีพวกเดียงโค หตายคน ผ่านมาทางนั้น
 เห็นยามใครโบใหญ่ทิ้งไว้ ดั่งดียวว่าจะมีอะไรอยู่ในนั้นเข้าไป
 ดู ฝ่ายชายเดียงโคอยู่ในนั้นเมื่อทราบว่ามี ใครมาก็ร้องให้
 ช่วย พวกเหต่านรีบแก้ยามนุดเขาชายเดียงโคออกมาได้
 รีบเอากระบองและอิฐใส่ในยามแทน ผูกปากเดรั้จวางที่เก่า
 แล้วพากันวิ่งหนีไปโดยเต็มฝีเท้า

ตั้งครูนางทากินก็นำกตัมมา หีบยามชนดะพายบ่าเดิน
 ดุ่มไป ถึงบ้านร้องเรียกตุ๊ก “เจ้าพวกเด็ก ๆ ออกมานี้ให้หมด
 วนนไต่ขอตัมมากิน ”

ดูนางทากินก็ออกมามากันแน่น ในขณะที่นางทากินก็แก้ยาม แต่พอเปิดอกในนั้นแต่อิฐและกระเบื้อง พวกดูๆ โกรธต่อว่าแม่ต่างๆ นางทากินไม่รู้ว่าจะตอบดูๆอย่างไร นึกเห็นผูกพยามาชายเตียงโค บอกกับดู “ถ้าพวกรุ่นไม่หักคอเขามันมากินได้ พวกเองจึงค่อยว่าพูดไม่จริง”

อนั้นนางทากินจะย้อนไปจับตัวชายเตียงโคก็เห็นเดี๋ยวแจ้งเป็นอันสงบรออยู่ พอรุ่งเช้าตรู่ก็ตรงไปที่ทุ่ง เห็นชายเตียงโคนั่งอยู่ที่โคนต้นไม้ซนมอยู่แล้ว ชายเตียงโคเห็นนางทากินมาอีก ก็ร้องทัก “อ้อ มาอีกแล้วหรือ?”

ทากิน-- “ไม่ต้องกลัวดอก ฉันไม่ทำอันตรายอะไร เป็นแต่จะมาขอชนมกินเท่านั้น”

ชายเตียงโค— “คราวนี้คนเดียวก็ไม่ได้”

นางทากินอ่อนวอน “พ่อคุณ พ่อตักษมี พ่อจันทร์ทอง (๑) ขออีกอันเถิด” เสร็จขอจนชายเตียงโคเวทนา จึงดูๆขยับขมย่นให้ นางทากินก็กวาดด้วยด้ายยามผูกปากแน่น เดินดิ่งกลับมามันไม่หยุดพักที่ไหน ถึงบ้านเรียกดูก “มาซิ

(๑) ดูเชิงอรรถ (๑-๒) หน้า ๑๑

ถูก คราวนี้ ได้มาแล้ว” ลูกจึงออกมาดูเห็นแม่จับชายเดียง
โคมาได้ ตีใจตบมือกระโดดโถงตื้นกันใหญ่.

นางซาทากินีซึ่งชายเดียงโคไว้ วันหนึ่งพาตุ๊กไปขอทาน
ดังตุ๊กสะใภ้ “วันหน้าไอนั้นคิดเป็นชั้น ๆ ไว้ กัดข้อมาจะได้
กินทีเดียว” แล้วก็ไป ที่บ้านเห็ดอแก่ตุ๊กสะใภ้และชายเดียง
โคเท่านั้น หญิงสะใภ้บอกกระชายเดียงโค “นี่แน่ะ คนเดียง
งัว แกจะค้องตายในอนันต์ แต่ก่อนที่จะฆ่าแก อยากรจะขอลถาม
ว่าพื้นของแกทำไมจึงงามนัก”

ชายเดียงโคพอได้โอกาส ตอบ “อ้อ! บอกให้
ก็ได้ ถ้าชอบ ฉันทำให้งามยิ่งกว่าของฉันทักก็ได้”

หญิงสะใภ้ซาทากินีตีใจ ถาม “จะทำให้งามต้องการ
อะไรบ้าง?”

ชายเดียงโค— “ไม่ต้องหาอะไรนัก หาน้ำนึ่งหนึ่ง
หม้อกับบ้านหนึ่งเข็ด ได้เท่านั้นพอ”

หญิงสะใภ้— “มี หามาเดียงฉันทักก็ได้ แต่อยากรู
ว่าทำให้งามซ้ำไหม ฉันทักจะให้เดียงก่อนแล้วฉันทักดบ”

ชายเดียงโค -- “ซัดใจเดียงโคแล้ว” หมิงสระโง้ก
ไปเอาน้ำมันและบ้านมาให้ ชายเดียงโคเอาน้ำมันชนตังไฟพอ
เดือดพาดัน ก็ตั้งผู้หมิงให้นอนลง เขาพันกตบ้านนั้นไว้หมิง
สระโง้กทำตามที่ตั้ง.

ชายเดียงโคควาน้ำมันกำลังเดือดเทลงในปาก หมิง
สระโง้กถูกน้ำมันตดตังตังตังครุ่กษาดใจตาย.

ชายเดียงโค ถอดเครื่อง แต่งตัว และเสื่อผ้า จากหมิง
สระโง้กมาแต่งปลอม จัดแจงตัดศพหมิงเป็นท่อน ๆ คัมเตรียม
ไว้ค่อยทำก่านางทากินีจะกลับ.

ครั้นนางทากินีและตุ๊กกลับมา ยายทากินีร้องถาม
ตุ๊กสระโง้ก “ทำเสร็จแล้วหรือยัง ตุ๊กเอ๋ย?”

ชายเดียงโคตอบ “หม!” ไม่กล้าพูดออกมาให้ซัด
กตจะจับได้ นางทากินีนั่งกินพร้อมกตกับตุ๊ก แต่ชายเดียงโค
ฉวยหม้อทำเป็นออกไปซัดฆ่าแม่หน้า ยายทากินีร้องเรียก
“คอยสักครู่แม่จะไปด้วย” พอยายทากินีกินเนื้อตุ๊กสระโง้ก
เสร็จตุ๊กขนตามตุ๊กสระโง้กไป ปลอมไป มาถึงฝั่งน้ำ ตุ๊กสระโง้กจะ
โดดลงในน้ำ ว่ายไปจนไกล นางทากินีตะโกนร้องเรียก
“นั่นตุ๊กจะไปไหน เอ็นแล้ว”

ชายเลี้ยงโคหันมาตอบโดยตั้งว่า “ถูกแต่อะไรของ
 มึง? กูหุดอกให้มึงกินเนื้อลูกตะไກ่เดียวพอ อีแม่่าทาถีนึง
 ไม่รู้ซัก ส่วนกูรอดมาได้สบายใจเฉิบ” (๑)

---

(๑) ‘ข้าให้เจ้ากินเนื้อสะเภาของเจ้า แล้วก็เอาใบตองให้เอ็งดู —
 ภาษิตเบงคลี; หมายความว่า “ข้าทำเจ้าได้, แต่เจ้าทำอะไรข้าไม่ได้”
 ในเวลาเข็หยัน ชี้นิ้วแม่มือไปทางผู้ที่ตนเขาะ, กวีชาอัยงนี้แปลว่า
 “เอาใบตองให้ดู”

มีความรู้หรือมั่งเข้าหนัก ?

มีดองส์หายคือ โอรสพระเจ้าแผ่นดินและบุตรของ
มนตรี (๑) ตั้งแต่เด็กมาเคยเที่ยวกินนอนด้วยกัน ไม่คาดแม้
แต่เวลาดึกแล้ว วันหนึ่งทั้งดองส์นอนกัน เจ้าชายตรัสถาม
ปัญหาขึ้น “ ดหาย ความรู้และเขาวนั ดองส์อย่างไรจะดี
กว่ากัน ? ”

บุตรมนตรีตอบทันที “ ก็เขาวนันั้นแหละดีกว่าความรู้ ”
เจ้าชายทรง “ ฉะนั้นไม่เห็นด้วย เชื่อว่าความรู้
แหละเป็นดีกว่า ”

ทั้งดองส์เถียงไม่ตกตงกัน ภายหลังเจ้าชายเป็นผู้ที่ได้
รับความศึกษามากกว่าบุตรมนตรีจึงทูลขึ้น “ จะเถียงกันให้
เสียเวลาทำไม ทดลองดูให้รู้แน่ว่าของใครจะดีกว่า
หรือ ? ”

---

(๑) ตามนิยายเบงคลี ราชบุตรและมนตรีบุตรเป็นเกลอกัน โดย
มากมนตรีบุตรค่อนข้างฉลาดกว่า ในประเทศอินเดียสมัยโบราณผู้เป็น
มนตรีมักอยู่ในสกุลพราหมณ์ จึงไม่ต้องมีปัญหาว่า ทำไมมนตรีบุตรจึง
ฉลาดเสมอ ตามนิยายไทย บุตรมนตรีเป็นพระพี่เลี้ยง : ดูก็ลงกันได้ ผู้
ฉลาดกว่าเมื่อหวังดีในเพื่อนแล้ว ก็เป็นพี่เลี้ยงอยู่ในตัว.

บุตรมนตร์เห็นด้วย ทงต้องจึงนึกคิดว่าถึงกำหนดวัน
นั้น ๆ จะได้ออกจากเมืองไปคนละทาง เวลากลางวันมาพบกัน
ตอนหลัง ต้องเล่าเรื่องที่ไปพบปะแนะนำการอะไรมาบอกให้
ให้ฟังโดยสัตย์จริง ดวงมาไม่ช้า ทงต้องดำตานั้นแล้ว ขึ้น
ม้าบั๊กษิราช (๑) ต่างไปคนละทิศ.

เจ้าชายเด็กริษมาเดินทางมาได้ไกล เข้าในเขตป่า
ใหญ่ เป็นดงทึบต้นไม้ ชนงชองงามแซกแซมกันแน่น เกือบจะ
มองดูหนทางข้างหน้าไม่ได้มาก แต่มานะแหวกทางเด็กริษาเรื่อย
ไป จนมาถึงอาศรมน้อยแห่งหนึ่ง เด็กริษาจึงจากหลังม้า เข้า
ไปที่ประตูกุฏิ เห็นมุนีนั่งเข้ามานทบทวน เจ้าชายทรงคอย
อยู่หลายวันจนมุนีตมตา ก็เข้าปฏิบัติเป็นธุระต่าง ๆ ตามที่มุนี
ประสงค์ มุนีพอใจในเจ้าชายมาก จึงพูดว่า “เจ้าชาย อาตม
ภาพมีความพอใจในความประพฤติของพระองค์เป็นที่สุด จะ
ขอให้แหวนวงนี้ ตอบแทนความดี ความชอบ ที่มีแก่อาตมภาพ

(๑) แปลตามศัพท์ว่า “พญาของสัตว์มีปีก” หมายความว่า
บรรดาสัตว์มีปีกทั้งสิ้น จะเป็นยูงเป็นลิ้นไม้ว่า สัตว์นี้เป็นใหญ่กว่าหมด,
เพราะฉะนั้น (บั๊กษิราช) จึงเป็นชื่อของครุฑ แต่ในนิยายใช้เรียกม้า
บางที่เป็นม้าสามัญ บางที่เป็นม้าวิเศษ, (เห็นจะไม่ถึงกับม้าบั๊ก) ดูเชิง
อรรถ หน้า ๘๖ และภาคผนวก.

มีความรู้หรือมเชาวนิด?

๒๓๑

จะต้องประสงค์อะไรให้นักชอต่อแหวงงนี้ จะด่มปรารภนา
ทุกอย่าง ”

เจ้าชายชอบคุณมุนี่ทรงรับอำมรงค์มา กระทำเคารพ
แล้ว ตามมุนี่ขึ้นมาเดินทางจากป่า.

แต่ด้จโดยทุเรศแด้นกันดารมาได้หตายเวตา ถึง
ประเทศหนึ่ง ซึ่งไม่ทรงรู้จัก พระเจ้าแผ่นดินประเทศนั้นม
พระชิดาองค์หนึ่ง ทรงคีริรูปโด้ภาคยังกว่านางในพื้นพิภพ นาง
กระทำปฏิญาณว่าจะทรงยอมมวิชาห้กับมูโด มุนี่ต้องด้ามารถ
นำด้งทตของประสงค์, ให้ โด้ทุกวันจนครบหนึ่งเดือน ถ้าใคร
ปฏิบัติไม่ โด้คตอดตของตคเป็นชะเดยหรือเป็นทาดชองนาง ด้า
หรับตคนำด้รง.

เจ้าชายทรวบเร็องนจากพตเมือง ,ก็มาร่ำพัง “ เราม
อำมรงค์ค็เค็ชด้ารพตริก อินท้านมุนี่ให้ไว้ ถ้าจะเข้าไปชน
ฮาด้าก็คังด่มหวัง ”

แท้จริง ได้มีโอรดกษัตริย์ประเทศต่าง ๆ เข้ามา
ฮาด้าหตายรายมากต่อมาก แต่ต้องแพ็คกเป็นทาดชองนาง,

ด้วนเจ้าชายทรงมันในคุณวิเศษของจ๋ามรงค์ เพราะ
 ฉะนั้นจึงไปอาศัยอยู่กับหญิงร้อยพวงมาลัย ซึ่งเคยนำดอกไม้
 ไปส่งในพระราชวังเดิม เจ้าชายร้องขอให้หญิงผู้นี้ นำ
 ความซนที่ราบทุกพระชิตา ว่าทรงยินดีจะเข้าขาดำตามทีเจ้า
 หญิงประกาศ.

หญิงร้อยมาลัยนำความซนทูล พระชิตาทรงตกลง
 ตามนั้น รับผิดชอบให้เริ่มแต่ในวันรุ่งขึ้นเป็นต้นไป และมีประสงค์
 ดั่งไรจะแจ้งมาให้ทราบ.

รุ่งเช้า ขณะที่เจ้าชายประทับอยู่ ณ ระเบียบหน้าบ้าน
 หญิงร้อยมาลัย มีข้าหัตถ์ของพระชิตาเข้ามาหาต้องคน ทำ
 เคารพตามธรรมเนียมแล้วพูด “ บัดนี้พระชิตามีพระประสงค์
 ให้ท่านหาเครื่องประดับทำด้วยทองต้องดำรับมาถวาย ”

เจ้าชายรับผิดชอบให้หญิงทั้งสองรอดักครู่ เด็ดใจเข้าไป
 ในห้อง เปิดหีบหีบพระจ๋ามรงค์ออกมาได้ “ เจ้าแหวง
 เจ้าจงหาเครื่องประดับทำด้วยทองมาให้เราสองดำรับ ” ทนใจ
 ของหนักมปรากฏตนเอง เจ้าชายทรงหีบเครื่องประดับ เด็ดใจ
 ออกมาส่งให้หญิงข้าหัตถ์.

หญิงทั้งสองแฉเห็นให้อัจจรวัย ใจ ด้วยเครื่องประ
ดบังคางมากหาเบรียบไมไ้ รับมาจากเจ้าชาย ทำเควพ
แฉวทุตดาพาของเข้าไปถววยพระริดา.

พระริดาเมื่อไ้ทอศพระเนศรเครื่องประดับก็ทรงประ
หตาดเหมือกัน ไม้ทรวาว่าเจ้าชายไปไ้มาจากไหน.

รุงชนนางไซ้ ให้อาหตวงดีคนไปหาเจ้าชาย ว่าคอง
ประดงคเครื่องประดับเหมือนอยางเมื่อวานนอกดีดรับ กับ
ทับทิมขนาดใหญดีเม็ด ของเหต่านเจ้าชายหาไ้ดีดมดง
เจตนา เจ้าหญิงแมจะปลตมพระหฤทัยที่ไ้ของ ยังไม้เทากับ
ที่จจะทรวาว่าเจ้าชายไ้ไ้ดามารถจัดหามาไ้ไ้อยางไร รุงชน
นางดงอ้าหตวงไปดิบหคคน ขอให้อเจ้าชายจัดหาทับทิมดิบหค
ถาด อ้าดิบหคเชือก มาดิบหคตัว เจ้าชายก็รับดงกระจามรงค์
จัดหามาไ้ทุกอยาง พวกอ้าหตวงนำดงเหต่านนกดับมาถววย
พระริดา ครวอนนางถึงกับตะดง ทรงนิก "เกิดมายังไม้เคย
พบคนเชนน ของที่ดงมาเพียงแฉะอยาง มีค่าคอรดมบคเจ็ด
กษัตริย์ ด้วยอะไรหนอ เจ้าชายจิงหามาให้ไ้ถงายตาย แฉะ
ไม้นอยด้วย "

การเป็นไปดังทุก ๆ วัน มาตราว่าพระชิตาจะปรารภนาของมีราคาหาขายอย่างไร เจ้าชายเป็นหาให้ได้สะดวกทุกครั้งไป ยิ่งดั่งจวนจะครบหนึ่งเดือนตามสัญญา พระชิตาให้เร้าร้อนพระหฤทัยทรงวิตก “ถ้าเป็นไปดังนี้เห็นจะไม่ใช่เป็นการ จะขอให้หาของอะไรให้มากขึ้นไป อย่างไรเสียเจ้าชายคงหาได้ทั้ง ดั้น จำจะต้องคิดหาอุบายอย่างอื่น” มีรับสั่งให้หาตัวหญิงร้อยมาดัยเข้ามาเฝ้า รับสั่งถาม “ของที่เจ้าชายให้ฉันมาทุก ๆ วัน รู้ไหมว่าได้มาอย่างไร?”

หญิงร้อยมาดัย— “หม่อมฉันไม่ทราบเรื่อง แต่ฉันนิษฐานตามที่เจ้าชายอาศัยอยู่ในบ้านหม่อมฉัน ก็ไม่เห็นว่ามีสมบัติอะไร”

เจ้าหญิง— “เช่นนั้นแกต้องตีความดับของเจ้าชายให้ได้ ถ้าตีได้ให้รับมาบอกเรา จะให้รางวัลเป็นความชอบสุดแล้วแต่จะขอ”

หญิงร้อยมาดัย ตัญญาว่าจะตั้งใจดีให้รู้จริงได้ทุ่ดากดับมาบ้าน พอได้ โอกาสก็ทำเป็นสนทนากับเจ้าชายด้วยเรื่องต่าง ๆ ดึกครู่หนอนถาม “อ้อ! หม่อมฉันอยาก

มีความรู้หรือมเชาวันด ?

๒๗๕

จะทูลถามอะไรสักหน่อย คงแค้ได้เห็นพระองค์มาอยู่ที่บ้าน
ไม่เห็นมีของใช้ไม่ด้รยอะไร ใคร ๆ คงนึกว่าพระองค์มีเป็น
โอรสของกษัตริย์ที่เด็กน้อยกระมัง ครันได้เห็นพระองค์ดา-
มารทหาด้งที่มราคา ประทานแก่พระธิดา ไม่ว่าจะมากน้อยเท่า
ไรได้ทุ้กรวด หม่อมฉันตั้งด้งด้ยแแต่อศักรรย์ใจว่าพระองค์
ทำประการใดจึงด้มารทหามาให้ได้ ”

เจ้าชาย— “ ยายเอ๋ย! ทำไมฉันจะหาให้ไม่ได้ แต่
เป็นความลับไม่ควรยายจะคิด บัวยการเปล่า ”

หญิงร้อยมาดัย— “ ทราบแล้ว แต่หม่อมฉันอยาก
รู้ใจจะขาด ทำไมจะต้องกัด้ หม่อมฉันตั้งญญาว่า ถ้ารู้
แล้วจะไม่ให้รั่วไปถึงหุ้ใครอีก ”

เจ้าชาย— “ รู้แล้ว จะมีประโยชน์อะไรแก่ยายนัก? ”

หญิงร้อยมาดัย— “ แหม ท่านพระองค์ยังไม่ไว้ใจ
หม่อมฉัน ตั้งแต่มาประทับที่นี้ หม่อมฉันหรือกักรักใคร่พระ-
องค์เท่ากบับุตร การท่านไว้พระหฤทัยยังไม่ได้ทีเดียวหรือ? ”

เจ้าชายถูกหญิงร้อยมาดัยเข้าขรัว่าไรไม่หยุด เขา
บัญญัติเปิดความลับเรื่องพระจ้ามรงค์ ให้รู้ พอหญิงร้อย

มาดัยทราบเรื่องก็รีบไปทูลพระชิตาตามที่ตนรู้มา พระชิตา
 ปดมพระหฤทัยเหตุดังนี้ ประทานรางวัลให้แก่นางใจคดดม
 ขนาด รุ่งขึ้นเป็นวันก่อนจะครบกำหนดสัญญาเพียงวันเดียว
 พระชิตาให้ข้าหลวงแต่คนเดียวไปหาเจ้าชาย ว่ามีพระประ-
 ดังค์พระขำมรงค์งั้น.

เจ้าชายทราบความ ตามที่พระชิตา ค้องพระ ประดังค์
 ก็วามพระหฤทัยพระเนตรค่างจิ้งงิ แทะไม่ทรงเชื่อว่าการจะ
 เป็นไปถึงเพียงนี้ แค้นพระหฤทัยที่ไวใจทางวางใจคนเช่นหญิง
 ร้อยมาดัยนี้ แต่จะทรงทำประการไรได้ หมดหนทางจะหัดัก
 เดียง ค้องประทานพระขำมรงค์ไป.

รุ่งเช้าวันสุดท้าย พระชิตาให้ข้าหลวงคนหนึ่งไปขอ
 เงินร้อยรูปีจากเจ้าชาย ก็เดี่ยพระขำมรงค์ไปแล้ว แมแต่เงิน
 เด็กน้อยเท่านั้น เจ้าชายก็จะดำมารถหาที่ไหนให้ได้ เป็นอัน
 แพ้พินพระชิตา ตกเป็นทาสสำหรับคักหน้าตรง

ย่อนกต่างถึงบุตรมนตร์ดังแต่แยกทางกับเจ้าชายแล้ว
 ก็ชมาแรมทางมาได้หลายวัน ถึงนครหนึ่งเป็นเวตาเย็นเข้า
 ไปขออาศัยบ้านพราหมณ์แห่งหนึ่ง ครอบครองของพราหมณ์

๓ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
มความรู้หรือมเชาวนิต ?

๒๓๗

บ้านนี้ไม่กี่คน คือ ตาพราหมณ์กับภรรยาและบุตรชายกับ
บุตรสะใภ้พึ่งได้แต่งงานใหม่ ๆ ทั้งสี่รับรองบุตรมนตร์เป็น
อันดี แต่บุตรมนตร์ได้เข้าไปพักไม่ช้า ดังเกิดเห็นว่าครอบครัว
ควนคงมีความทุกข์อะไรอย่างใหญ่ ด้วยได้ยินเสียงพูดโอด
ครวญก่นที่ในห้องถัดไป แล้วได้ยินเสียงร้องไห้ระงอกระงอน
เสียงบุตรชายพูด “ให้ฉันไปเอง จะปล่อยให้พ่อให้แม่แก
ไป เท่ากับเป็นลูกอกคัญญูไม่รู้คุณ”

เสียงสะใภ้— “พ่อไม่ต้องไป ฉันจะไปแทนเอง ถึง
ฉันไป อยู่ข้างนี้ พ่อก็พอจะหาภรรยาใหม่ให้ลูกชายของพ่อ
ได้”

ส่วนตาพราหมณ์พ่อ และยายพราหมณ์แม่ไม่ได้ยิน
เสียงพูด เป็นแต่ได้ยินเสียงร้องไห้ไม่หยุด บุตรมนตร์เงยหู
ฟังให้ประหลาดใจยิ่งจน อยากจะรู้ว่าเป็นเรื่องอะไร จึงเชิญ
ตัวเจ้าของบ้านออกมาแล้วถาม “มหาคัย เป็นอะไรไปหรือ
ท่าน ?”

ตาพราหมณ์ที่แรกนี้ แล้วก็หวนถาม “ท่านจะทราบ
ไปทำไม ?”

บุครมนตรี— “บอกให้ทราบเถิดท่าน บางทีพอจะ
ช่วยได้บ้าง ”

คาพราหมณ์— “เรื่องที่ชอบาทราบ คือตงน มหา-
ยั มิได้รู้ชานักพระราชของข้าพเจ้า ได้ทรงรับสัญญาไว้กับ
รากษตี (๑) คนหนึ่ง ที่ต้องส่งชาวเมืองไปให้มันกินวันละคน
มิฉะนั้นจะทำตายต่างนคร กินคนเดียวหมดเมือง มาวันหนึ่ง
เวרב้านข้าพเจ้า จะต้องส่งคนในครอบครัวคนหนึ่งไปให้มัน
กิน เพราะฉะนั้น จึงได้ร้องให้ ด้วยจำเป็นต้องจากกันไปด้วย
คนหนึ่ง ” พูดแล้วก็สะอึกสะอื้น

บุครมนตรีปดอบ “มหาศัย อย่าร้องให้เป็นทุกข์
เลย ฉัยจะไปแทนเอง ”

คาพราหมณ์ตกใจ— “อะไรมหาศัย ! ทำเช่นนั้น
ไม่ได้ ผิดกรรมเนียม จะให้ผู้ที่เป้นแขกมารับเคราะห์ดังไป

(๑) เบงคลี = Raquoshi คือรากษตีผู้หญิง “อยู่ตามป่าช้า
รังควาญกรพิริบุชา และรบกวนผู้ที่บำเพ็ญกุศล มักเข้าสิงอยู่ในซาก
สัตว์ และทำความเดือดร้อนอันตรายแก่มนุษย์ตั้งร้อยพันอย่าง ” รูป
ตามธรรมดา “มีสมดังขันสีเหลืองเหมือนเปลวเพลิง ที่พุ่งออกจากปาก
ของมันอันมีเขี้ยวากัดว ตัวใหญ่ลำยาสีดำปานลันไฟ นมยาน พุงโร ”
— ภูตสาริตสาครเล่ม ๒ แต่มันอาจบิดเบือนตัวเป็นอะไรก็ได้.

เข้าปากนางรากษดี เพื่อเอาศรวรด เคยมีตัวอย่างที่ไหน ไม่ได้ ข้าพเจ้าจะต้องมีโทษผิดถึงแก่ดมจมทีเดียว ” (๑)

บุตรมนตรี— “ขอขอยาวดกเคย ถ้าทำตามข้าพเจ้า ตั้งแต่ยังไม่ต้องเป็นทุกข์ ขอแต่ว่าก่อนข้าพเจ้าไป จัดหาสิ่งของบางอย่างให้ข้าพเจ้าได้เป็นแถวกัน ”

บุตรมนตรีขแรงแดงแดงเหตุผลอยู่นาน ตาพราหมณ์จึงยอม แต่กระนั้นยังไม่ดีเต็มใจ ได้ถาม “ท่านจะต้องการอะไรบ้าง ? ”

บุตรมนตรี— “ต้องการเชือกอย่างเดินใหญ่ ๆ หนึ่งเส้น ปูนเปyekหนึ่งถัง พดัวดักดองดามอัน กะทะมีไฟ หนึ่งกะทะ กับเหล็กแหลมดองอันแทนเป็นพอ ”

ตาพราหมณ์ไปจัดหาให้ แต่ในใจนึกสงสัยว่าเขาไปทำไมกัน

บุตรมนตรีได้ของเหล่านี้ ตาพราหมณ์ตรงไปยังที่อยู่ของนางรากษดี ถึงที่นั้นเอาเหล็กแหลมเข้าเผาไฟให้แดง แดงหงดงถออาวชทวามเตรียมไว้เมื่อเวลาเข้าไปในนั้น ปิด

(๑) บางทีจะเข้าใจว่าบุตรมนตรีเป็นพราหมณ์ เพราะยอมให้ไปจะเท่าคับทำพราหมณ์กระมัง ?

ประตูบ้านของนางรากษต์เดี่ยวด้วย ดักครูนางรากษต์มา
เห็นประตูบ้านมีด ประหลาดใจ ร้องถาม “ใครอยู่ในนั้น?”

บุตรมนครีทำเดียงห้าวัยย่นถาม “ใครหา! ที่มา
เรียก ก็คือรากษต์—ยม ชี อ กระษต์” (๑)

เดียงห้าวอย่างนางรากษต์ ไม่เคยได้ยิน ชี อ กระษต์
ตั้งแต่เกิดมาพึ่งได้ยินคราวนี้ นึกขยาด ถอยหลังห่างออกมา
ร้องถาม “นี่ท่านมาที่นี่ทำไม?”

เดียงย่นถามจากข้างใน “ก็มึงมาทำไมที่นี่?”

รากษต์ตกใจ— “ท่านกระษต์ ตั้งแต่เกิดมานั้นยัง
ไม่เคยเห็นหน้าตาท่านว่าเป็นอย่างไร อยากจะเห็นจริง ๆ ขอ
คุณมท่านดักที”

เดียงตอบ— “ต้องเอาผมให้กูดเดียงก่อน”

นางรากษต์ ถอนผมมัดถอด เข้าไป ให้ทาง ช่อง หน้าต่าง
บุตรมนครีจึง ดึงเชือกเส้นใหญ่ รอดออกไปทางรูนั้น ให้ดูบ้าง

นางรากษต์เห็นเชือก นึก “นี่ผมอะไรใหญ่ ไตเช่นนั้น
ไม่เคยเห็นเคย” แล้วร้องขอไปอีก “ท่านกระษต์ ขอให้ฉัน
ดูเด็บท่านทีว่าเป็นอย่างไร”

(๑) Kaqshosh : พระขมนั่นเอง

ตั้งชาติใจตาย บุตรมนตรีเบ็ดประตูออกมา คัดถนนาง
 รากษดีเก็บไว้ กัดบเข้าไปนอนในบ้านอย่างเก่า.

รุ่งเช้าชาวเมืองทราบมาทางนั้น เห็นนางรากษดีนอน
 ตาย ก็ดีใจจนไม่รู้จะเอาอะไรมาเปรียบ ตรงนอชยอันกล่าว
 ว่า พระราชาทรงบำวร้องให้สัญญา ถ้าใครกำจัดนางรากษดี
 ได้ จะยกพระธิดาและนครให้ครอบครองทั้งนั้น พวกที่มา
 พบรากษดีนอนตาย หวังได้รางวัลกล่าวนี้ ต่างคนคิดแซน
 ขานางรากษดีไปคนละชั้น รีบเข้าไปถวายพระราชาเพื่อเป็น
 หลักฐานว่าตนได้เป็นผู้ฆ่านางรากษดีเอง ดงนี้ เมื่อพระราชา
 เดี๋ยวจ้อออกห้องพระโรง มีผู้ทักอ้างว่าได้ฆ่านางรากษดีมากมาย
 ภายนอก พระองค์รับตั้งถามประธานมนตรีว่า จะวินิจฉัย
 ดงไปอย่างไรว่าใครเป็นผู้ฆ่านางรากษดีจริง เพราะต่างนำ
 หลักฐานมาแต่ดงด้วยกนทงน.

ประธานมนตรีกราบทูล “เรื่องน ข้าพระเจ้าเห็น
 ควรมารับตั้งให้หาเจ้าของบ้าน ที่ถูกเวรให้ตั้งครอบครองของคน
 คนหนึ่งไปให้นางรากษดี กินเมื่อคินน เข้ามาไต่สวน ก็จะได้
 ความโดยละเอียด ตามเรื่องที่เป็นจริงประการไร” จึงรับ

มีความห่อหมเซาหนด?

๒๘๓

ตั้งให้คาพราหมณ์เข้ามาเฝ้าครัดตาม “พราหมณ์ เมื่อ
คันท่านตั้งใครไปให้นางรากษตีกิน?”

คาพราหมณ์รู้ดีที่ไม่ได้บายใจ ด้วยตนยอมให้แขก
ที่มาอาศัยในบ้านไปแทนตัว กราบทูลกระอ้อมกระแอม “ขอ
เดชะ ถ้าข้าพระเจ้าจะกราบทูลตามความจริงโดยละเอียด จะ
ต้องมีโทษผิดหรือไม่? ข้าพระเจ้ายังวิตกอยู่”

พระราชา— “บอกตามจริงมาให้หมดเถิด ไม่ต้อง
กลัวอะไร”

คาพราหมณ์ โต้ใจ— “ขอเดชะ ความจริงคือ
เมื่อวานนี้ ย่อมจะทรงทราบ เป็นเวรของข้าพระเจ้าจะต้อง
ตั้งครอบครัวในบ้านคนหนึ่งไปให้นางรากษตีกิน ถ้าตั้งข้า-
พระเจ้าแต่ละครอบครัวเป็นทุกชั้น ร้องไห้หน้าตาเศร้า ว่าจะตั้ง
ใครไปได้ ได้มีชายแปดทหน้าเข้ามาขออาศัยนอน เห็นพวก
ข้าพระเจ้าร้องไห้หน้าตาเบื่อก จึงถามว่ามีเรื่องเดือดร้อน
อะไร ข้าพระเจ้าไม่เคมีใจจะบอกให้ทราบ แต่เราข้าพระเจ้า
ไม่หยุดหย่อน จนข้าพระเจ้าเกรงใจไม่กล้าขัดจึงเล่าเรื่องให้
ฟัง ชายคนนั้นบอกข้าพระเจ้าว่า ไม่ต้องวิตก จะไปแทนเอง

ข้าพระเจ้าคัดค้านแข็งแรงไม่ยอมให้ไปทำเดี๋ยว เพราะผิด
ธรรมเนียมไม่บังควรที่สุด แต่เขาก็ยังดื้อจะไปได้ ขอให้
ข้าพระเจ้าหาเชือกเส้นใหญ่ ๆ เส้นหนึ่ง กับของอื่นอีกหลาย
อย่าง ข้าพระเจ้าก็หาให้ เห็นออกจากบ้านแบกเอาของเหล่า
นั้นไปด้วย ข้าพระเจ้าทราบเรื่องที่เป็นจริงเพียงเท่านั้น เข้าวิน
เขาใจษกันว่านางรากษตีนั้นตายเสียแล้ว จะจริงเท็จประการ
ไรข้าพระเจ้าหาทราบไม่”

พระราชารับสั่ง “ถ้าอย่างนั้นไม่มีอะไรอีก ต้องไป
ตรวจดูที่บ้านนางรากษตีด้วยตนเอง” จึงเสด็จดำเนินพร้อม
ด้วยพระชนมมนตรีและราชบริพาร ไปบ้านนางรากษตี เสด็จ
ถึงทนนทอดพระเนตรเห็นชายหนุ่มคนหนึ่งนอนหลับอยู่ ทรง
ปลุกให้ตื่น รับสั่งถาม “นี่เจ้าเป็นใคร? มาจากไหน เป็นผู้
ที่ฆ่านางรากษตี ใช่หรือไม่?”

บุครมนตรีกราบทูลว่าใช่ และนำต้นนางรากษตีมา
ให้ทอดพระเนตร แล้วกราบทูลว่า ตนเป็นใครและได้กำจัด
นางรากษตีด้วยประการไร พระราชาทรงทราบความก็ได้มนต์
อย่างยิ่ง เขากอดบุครมนตรีรับสั่ง “ตัวเจ้าได้ทำคุณไว้

แก่เรานักหนา ชื่อกษัตริย์นั้นทำความเดือดร้อนต่อนครเรา
ถึงจะต้องล่มจม ได้สัญญาไว้ไม่ว่าใคร ถ้ายึดหารชื่อกษัตริย์
ตายเราจะอภิเษกกับธิดาเรากับยกเมืองให้ครอบครองทั้งหนึ่ง
เพราะฉะนั้น จึงขอให้รางวัลเจ้าตามความชอบที่ได้ทำไว้”

บุตรมนตร์มีความยินดี กราบทูลขอบพระเดชพระ
คุณ แล้วตามเสด็จเข้าไปในพระราชวัง ต่อมาไม่ช้าก็มีการ
อภิเษกบุตรมนตร์กับพระธิดาเป็นพิธีเอกเวกใหญ่โต พระ
ราชาไม่มีโอรสสำหรับจะรับราชสมบัติต่อ จึงทรงรักใคร่
บุตรมนตร์เสมอเหมือนโอรสของพระองค์เอง ทังดีพระมหากษัตริย์
พระราชบุตรเขยมีความรู้จัดการแผ่นดินได้เรียบร้อย เบาราช
ภรรยาทงตั้ง ด้วยเวदानพระองค์มีชนมายุมากแล้ว.

บุตรมนตร์ครอบครองเมืองเป็นสุขสบาย มาได้หลาย
เดือน คอยฟังข่าวเจ้าชายซึ่งเป็นสหายที่รัก ดั่งเวดมานาน
ก็ไม่ได้อแวว เกรวอันใจมีความวิตก วันหนึ่งพระธิดาซึ่งเป็น
ชายา เสด็จเข้ามาเห็นพระตำหนักหนึ่งหน้าเป็นทุกข์ จึงถามว่า
เป็นอะไรไป บุตรมนตร์พยายามทำหน้าที่ขึ้น คอบ “เปิด่า!
ไม่เป็นอะไร”

พระธิดา— “ฉันไม่เชื่อ คุณหาเห็นว่าหมองเป็นทุกข์
ยังจะบอกว่าไม่เป็นอะไรอีก ฉันก็เป็นภรรยาเธอ ได้ทุกข์สุข
อย่างไรควรจะบอกให้ทราบบ้าง ไม่ควรปิดบัง”

บุตรมนตรี— “ขอใจนางที่มั่งงวดด้วยตัวพี่ แท้
จริงตั้งแต่มาอยู่นี้ มีแต่ความทุกข์บาย ความเคียดริ้นดั่ง
นิกกัไม่มี ทพนางงอยเตยฉวน เป็นเพราะจากบ้านมานานแล้ว
บ้านนี้ บิดามารดาจะอยุ่เย็นเป็นสุข หรือได้ทุกข์ประการ ไรบ้าง
ไม่ทราบ ท่านทั้งสองก็มีอายุมากด้วย อีกประการหนึ่ง เป็น
ทุกข์ของเจ้าชายซึ่งเป็นสหายร่วมชีวิตของพี่ ออกจากเมืองมา
ด้วยกัน ต่างคนพบเจอแต่ระแฉงหาตาไปคนละทาง ต้อง
มาจนบ้านนี้ไม่ได้ข่าวคราวว่าไปไหน เหตุตั้งนี้เองที่มีความ
วิตก”

พระธิดา— “เรื่องเท่านั้น ไม่ควรเป็นทุกข์ พรุ่งนี้
จะชนเฝ้าพระบิดา กราบทูลให้ทรงทราบ ท่านก็จงรีบตั้งให้
คนไปสืบ ไม่ช้าเราคงรู้เรื่อง”

บุตรมนตรี— “ทำอย่างนั้นไม่ได้ พี่จะต้องไปเอง”

พระธิดา— “ถ้าเธอตั้งใจจะไปเอง ฉันจะตามเป็น
เพื่อนด้วย”

บุตรีมนตรี— “พระธิดายอดรัก ที่นางจะตามไปด้วย
นั้นไม่ควร จะต้องบุกป่าฝ่าไฟพรกัณฑ์ดารลำบากไม่น้อย คอย
อยู่ที่เกิด ‘ฉันจะไปสืบเจ้าชายแต่คนเดียว พบเมื่อไรจะรีบ
กลับมารับ’ ”

พระธิดาทกพระหฤทัยหิวฉวา— “อะไรคะเธอ
นำใจจะทิ้งฉันให้อยู่คนเดียว ส่วนเธอจะต้องตากแดดเวรื่อน
ไปแต่ดำพั้ง ลำบากยากเย็นช้านานเท่าไรก็ไม่ทราบ ไม่ได้
ฉันต้องตามไปด้วย”

บุตรีมนตรี— “ฉันไปไม่นานนัก เชื่อฉันเถิด อย่า
ไปด้วยเลย เดินทางกลางป่าแค้นลำบาก ออกด่าห้คอยอยู่ที่นั่น
พักกลับมาเร็ววัน ไม่ช้าดอก”

พระธิดาไม่พอพระทัยจะให้ไป ครั้นจะขัดขืนก็เกรง
จะเคืองใจ จำต้องผ่อนตาม “ถ้าเธอจะไปคนเดียวจริง ๆ
ฉันก็ต้องยอม ขอแค่ไปแถวอย่าให้ช้า ได้ความแล้วจงรีบ
กลับ”

บุตรีมนตรีรับรอง แถวดานางชนเฝ้าพระราชกรรมา
ทูตเรื่องจะขอตาไป อย่างที่ได้พูดไว้กะพระธิดา.

พระราชาก็ไม่สบายพระหฤทัยมาก ถึงกับกรรแดงเข้า ทรงถอดราชบุครเชย ครัด “ดูเถ๋ย ! เชื้อพ่อเถิด อย่าไปเลย ถ้าไปก็เท่ากับเด็ดดวงใจพ่อให้ตายเร็วเข้า เจ้าก็รู้แล้วว่าพ่อมีแต่เจ้าคนเดียว ที่เป็นหัวแรงดูแล การงานแทน ในเวลาแก่เฒ่า ทุกวันนี้ได้ความสุขสบายก็เพราะเจ้า ถ้าไปแล้วพ่อจะอยู่กับใคร มิต้องเป็นทุกข์ถึงแก่ความตายหรือ คิดดูให้ดี อย่าไปเลย ”

บุครมนตรีไม่ยอมจะขอไปถ่ายเดี่ยว ในที่สุด พระราชาก็จำอ่อนตาม แต่ทรงขอให้หรืออยู่สักต้องด้ามเวลา พอเตรียมการให้พระบิดาไปด้วย แต่บุครมนตรีกราบทูล ขอบฝากพระบิดาไว้ก่อน เพราะจะให้ไปก็เป็นเครื่องกีดขวางข้อ การที่จะไป และอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตราย ทั้งคนและพระบิดาด้วย พระราชาก็ยอมตาม เป็นแต่ทรงนึกหวังอยู่ว่า ไม่ช้าคงจะกลับมากับนี้ จึงค่อยบรรเทาความร้อนพระหฤทัยลงได้บ้าง.

บุครมนตรีขึ้นมาออกจากเมือง เดินทางข้ามป่าข้ามเมืองหลายแห่ง ตกกลางคืนหยุดพักนอน รุ่งเช้าออกเดินค่อ

มีความรู้หรือมเชาวนค ?

๒๘๕

ไป เป็นคางนงนบายวนหนึ่งถึงดงทับ หมดหวงที่จะฆ่าพันดง
ออกได้ก่อนเวดามืด ครนจะหยุดพักนอนในดงก็น่ากลัว

เพราะคูเหมอนจะมีสัตว์ร้าย เทยวพดุกพดำน อยู่ทุกหนทุกแห่ง
เพียงกตางวันยง ได้ยินเสียงเล็ดดีห์หมี่บ่า ร้องคำรามอยูกาหด
อย่างรึกค์ เมื่อหมดดำมารถที่จะไปให้พันดงในวนนนี้ได้ ก็
ต้องดงจากม้า ผูกไว้กับโคนต้นไม้ใหญ่ แล้วบ่นขนไปนอน
บนค้ำคบไม้อกต้นหนึ่งที่มีใบปกคลุมหนา โถดเวดางจะเที่ยง
คนตกใจระดุงคั้นขน ด้วยได้ยินเสียงพายุพัดอูมาทางทิศใต้
ไม่ได้หกดงดงนั้น ไม้คั้นไหนที่ ใหญ่ ๆ ก็ โอนเอนยวบโยก
แทบจะถอนราก บุตรมนตร์ไม่ทราบว่าเป็นเพราะพายุอะไร
แต่ก็ไม่แนนแเดเห็นรากษัดคนหนึ่ง กายใหญ่มีหิม่าหน้าตา
น่ากลัว บุตรมนตร์แม่จะเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญใจเด็ด แต่
เมื่อได้เห็นรากษัดคนนั้นเขาก็ตกใจกลัวจนดุก เบียดตัวเข้า
ไปซุกงออยู่ในซอกกิ่งไม้ที่มี ใบปกคลุมมิดชิด.

รากษัดมาถึงคนไม้ที่บุตรมนตร์ซ่อนอยู่ นิ่งพกดักครุ
แล้วเอาเท้ากระทบบพันดินโคนต้นไม้มนดงองครัง ทนโตหินก้อน

ใหญ่ที่อยู่ โคนต้นไม้เดื่อนออกเองจากที่นั้น แต่เห็นเป็นช่อง
 ลงไปได้ดิน รากษสลงไปในนั้น ดักครู่กลับชนพาดังมาด้วย
 ศวหนึ่ง เก็บใบไม้ต้นที่บุตรมนตรีซ่อนอยู่นั้นส่งตามใบ ไป
 ตกหน้าทบ่อโกลดมา ทั้งใบไม้ลงไปในน้ำที่ตก แล้วเตลงบนตัว
 ดิง ไม่ช้าถึงก็กลายร่างเป็นนางงาม รากษสพานางลงไปใน
 อูมงค์ ต่อจวนรุ่งจึงพานางกลับชนมา คราวนรากษสเก็บใบ
 ไม้มาจากต้นไม้มาอีกคนหนึ่ง ทั้งลงไปในน้ำที่ตกมาจากบ่อ
 อีกแห่งหนึ่ง นำมารदनาง ร่างนางกลับเป็นดังอย่างก่อน แล้ว
 รากษสพาดลงไปให้อูมงค์ ดักครู่กลับชนมาตนเดียว เอาหิน
 บีตปากช่องอย่างเดิมแต่ไว้ไป.

บุตรมนตรี อยู่บนต้นไม้ดังเกิดดังที่รากษส ทำ โดยถึ
 ถ้วน พอดวังลงจากต้นไม้ ตรงไปเก็บใบไม้จากต้นไม้ทั้งสอง
 ต้นมา แล้วเอาเท้ากระแทบที่ตรงโคนต้นไม้สองครั้งเหมือน
 อย่างที่รากษสทำ ในทันใดหินก็เดื่อนออกเอง บุตรมนตร
 มองดูตรงนั้น เห็นปากช่องมีเป็นบันไดทำแข็งแรงลงไปใต้ดิน
 แข็งใจลงไป ดักครู่พบปราสาทงามอยู่โน้น เข้าไปเที่ยว
 ตรวจสอบทุกห้องแห่งที่มีได้พบใคร เห็นแต่ถึงตัวที่รากษสพา

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
มความรุหรือมชาวนด ?

๒๕๑

ชนมาเมื่อคนนแต่ตวเดียว มีไช่ตามไว้ในห้องแห่งหนึ่ง บุค
มนตรวบกดบชนมา ตักนาทบอแรก เอาใบไม้คันแรกทงตง
ไป นำไปรดที่ตง ชนนะนตงกตายรูปเป็นนางงามเหมือน
ครวก่อน นางแต่เห็นคนเข้ามาก็ตงใจและตัวตง ร้องถาม
“ท่านนเป็นใครจิงเข้ามาในน ไค ?”

บุคมนตริ— “ขอใให้เดาเรื่อของนางวาทะทุไรจิง
เข้ามาอยุ่ในน ให้ฉนทราบก่อน แดวฉนจิงจะเดาเรื่อของฉน
ให้ฟัง”

นาง— “เรื่อของฉน คือฉนเป็นชิตาของราชา
ผู้ครองประเทศน ซึ่งบคนบ้านเมืองกตายเป็นป่าตงที่ท่านเห็น
อยุ่ข้างบน เดิมมีรากษตคนหนึ่งเข้ามากินพตเมืองทงบิดา
ญาตพินองของฉนจนหมดตง แต่ไไว้ชีวิตฉน ทำให้เบตียนรูป
เป็นตงนำมาไว้ในน ซึ่งเป็นปราตาทไคตดินของบิดาฉน ไค
รากษตมานี่ทุกคิน แดะเบตียนรูปฉนให้กตบคงเดิม ก่อนมัน
จะกตบไป เบตียนรูปฉนให้เป็นตง ทำตงนเป็นนิตย ถ้ามัน
เห็นท่านเข้ามา คงจับท่านกินเดย โอย ! น่ากตวมาก ไม
ควรจะเข้ามาหาที่ตาย”

บุตรมนตรี— “ไม่ต้องทรงวิตก ขอแต่ทราบว่าเป็นเหตุไรไฉน รากษสจึงไว้ชีวิตมิได้ทำอันตราย ”

นาง— “ มันจะบังคับให้ฉันแต่งงานกับมัน เมื่อมันเห็นฉันคอดังไม่ยอม ก็โกรธถึงกับจะทำตายฉันเสีย แต่ฉันเห็นจวนตัวจึงต้องหลอกมันว่า ฉันมีความรักใคร่มันเหมือนกันทำไมจะไม่รัก ก็เห็นอยู่แต่มันเท่านั้น ที่ขัดขืนไม่ยอม เพราะยังไม่รู้ว่าใจมันเป็นอย่างไร ถ้ารักก็ไม่อย่างนั้น ”

มันดีใจยิ้ม แล้วยตอบ ‘ เท่านั้นคอกหรือที่ ไม่ยอมเข้าใจผิดถนัด ถ้ารักจริงจงยอมเสียดี ๆ เสียเถย ’

“ ฉันผิดตลอดดวงมัน ‘ ขอให้รอไปสักปีก่อน เพราะเวลานี้กำลังถือศีลยังไม่ครบกำหนด ถ้าครบเมื่อไรก็ลัดแต่ท่าน ถึงจะคอยสักหน่อยก็จะไปไหนเสีย ’ ฉันหลอกมันอยู่เป็นนานมันจึงได้ยอม ตั้งแต่นั้นต้องทำเป็นรักใคร่มันเพื่อเอาใจไม่ให้มันโกรธ จนล่วงมาเกือบปีจะครบกำหนดก็ผิดมันไว้ไม่ถ่วง ” เค้าถึงเพียงนี้ก็กรรแดง

บุตรมนตรีนั่งขึ้นไปสักครู่ แล้วยังพูด “ ดูก่อนพระบิดาผู้ทรงโฉมอันงาม ขออย่าต้องวิตกในขณะนี้ ข้าพระเจ้าจะประหารรากษสเสียเอง ”

มีความรู้หรือมเชาวันด ?

๒๕๓

ทั้งต้องเสีอาหารดำราญใจแล้ว ก็แแต่คงความพอใจทำวีกักกันเอง (๑) ด่วงเวตาเย็น พระชิตาตรัดกับบุตรมนตรี “อยู่ในที่นี้ค่อไปจะไม่พันอันตราย เพราะมันจวนมาแล้ว ขอให้ไปช่อนเดี่ยวที่ในกงดอกไม้ทางหลังปราสาทเกิด”

บุตรมนตรียอมตามนั้น แต่ถาม “มันนอนหลับเวตาไร?”

พระชิตา— “มันมาถึงนงพุดอยู่กบฉนัดักครู่ แลวก็นอน”

บุตรมนตรีทราบ จึงจัดการทำรูปพระชิตาเป็นดิงอย่างรากษสเคยทำแล้ว เข้าไปช่อนอยู่ในกงดอกไม้

ด่วงเข้าเวตาดวงคิน รากษสตามเคย เปดยงดิงให้กดับเป็นนาง เข้าหยอกอยู่ดักครู่กนอนหลับ นางรอพอแนใจว่าหลับสนิท ก็ให้สัตย์ญาแก่บุตรมนตรีตามทีนดักกันไว้ บุตรมนตรีค่อยแหงกกงดอกไม้ค่านออกมา หยิบใบไม้กบนำทรากษสเคยใช้รดนางให้กดับเป็นดิง ตรงเข้าราด

(๑) แต่งงานอย่างทีเรียกว่า “คนธรรพวิวาห” ค่อได้ด้วความพอใจกันเอง เช่น หัวทฤษยันต์ได้นางสกุนตลาเป็นคิน (ในพระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง สกุนตลา)

รากษัตริย์หัดบ บัดเดียวรากษด็กก็ตายว่างเป็นดังทโมน บุคร
 มนตรีเขาไซ้ที่มอยู่ใน ปราสาททั้ง ดิน ด้าม ถึงแด้วน้าเข้า ซึ่ง
 กรงที่เตรียมคอยท่าไว้ เสร็จธุระแล้วบุครมนตรีพานางขึ้นมา
 ข้างบน ขึ้นมาช้อออกจากดง ผ่านประเทศมาหลายประเทศ
 ถึงเมืองหนึ่ง ทั้งต้องหยุดพักอาศัยบ้านหลังหนึ่งที่เขาเข้าได้
 ให้พระธิดายู่ที่บ้าน ส่วนคนเที่ยวสืบหาเจ้าชายตามในเมือง
 จนอ่อนใจก็ไม่พบ ภายหลังเวลาวันหนึ่งได้ออกเที่ยวสืบหา
 ตามเคย พบชายหนุ่มคนหนึ่งรูปร่างเป็นคนเขมยใจ กำถึง
 หาบนำเดินมา บุครมนตรีคิดบคด้ายคดบคดาคูเหมือนจะรู้จัก
 จึงเข้าไปดูให้ ใกล้ พอเห็นถนัดก็จำได้ว่าเจ้าชายด้หายรัก
 แต่ผิดรูปไปมากแทบจำไม่ได้ พระธิดีเสร์ว่าดำซุบซัด บุคร
 มนตรีตรงเข้าไปทัก “พระองค์จำข้าพระเจ้าได้ไหม ? ทำ
 ไม่งังมาเป็นดง น ?”

เจ้าชายทอดพระเนตรเห็นด้หายที่ ได้จากไปนาน ก็จำ
 ได้ ค้พระหฤทัยจนตรัดคอบไม่ออก ให้อ้างอิงแด้วกัทรงกรร
 แดง พอคลายไค้กก็เฝ้าเรื่องที่เป็นมาให้บุครมนตรีฟังคตอด
 ถึงทต้องมาได้ทุกขอยุณี บุครมนตรีนั่งฟังพดวง มีความดง

ตำรวจกดดันหาตัวไม่ได้ ครั้นทั้งสองเฒ่าทุกซัดซกันเดี๋ยวจ บุต
มนตร์จึงพูดขึ้น “ เถานอย่าเพิกเฉยพระหฤทัย ข้าพระเจ้าเชื่อ
ว่าคงจัดการแก้ไขได้ และอยากถามให้แน่ว่าหนักตกไป
สำหรับสัตว์พระธิดาแน่หรือ ? ”

เจ้าชาย— “ แน่ ตกไปให้พระธิดาสรงจริง ”

บุตรมนตร์— “ เช่นนั้นเวดาดัดจมาตักนำพรุน ขอ
ให้มาพบข้าพระเจ้าทตรงน ข้าพระเจ้าจะคอย แดวจจะท
เรื่องทควรจะทำอย่างไรต่อไป ”

เจ้าชายค่อยรู้ดีกปริตามาก แดงความชอบพระ
หฤทัยที่ทำความยิ่งใหญ่ ซึ่งพระองค์มีตำมารจะสนองได้
และตรัสเพิ่มเติม “ ถ้าต้องเป็นอยู่อย่างนอกดัก ๓๕—๓๕ วัน
ฉันเห็นจะตาย ”

บุตรมนตร์ทูลไม่ให้โทษหฤทัยว่า ไม่ข้ากจะพันความ
ทุกซอนน แดวดาเจ้าชายชนมาตรงไปโนป่าที่มีต้นยา เก็บใบ
มาทางดองคันแคะคักนำมาจากบ่อทั้งสอง นำกดับมาโดยเร็ว

รุ่งเช้าเจ้าชายเดัดจมาตักนำให้พระธิดาสรง ได้พบ
กับบุตรมนตร์ บุตรมนตร์สั่งใบไม้และน้ำวิเศษชนิดแรกให้

เจ้าชาย และแนะนำ “ฉันทเวลาพระชิตาดงดรง ต้องพยายามเอาใบไม้และน้ำ นรดพระชิตาให้จงได้ ต่อรดแล้วเสด็จมาบอกให้ข้าพระเจ้าทราบได้อย่างไร”

เจ้าชายทรงรับใบไม้และน้ำวิเศษไป ครั้นถึงเวลาพระชิตาจะดงดรง เจ้าชายพยายามนำใบไม้และน้ำเข้าไปรดพระชิตาได้ ทันใดนางก็กลับกลายเป็นฉนวน กระจิดริดเดินไปทั่วปราสาท.

เมื่อพระราชาทรงทราบว่าพระชิตากลายเป็นฉนวน ก็เสียดพระหฤทัยถึงมิตพระพักตร์ ด้วยพระองค์มีพระชิตาองค์เดียว ประกาศหาหมอมารักษาทั่วพระนคร และที่ลือชื่อ่วาวิเศษในประเทศใกล้เคียงก็ทรงรับมา แต่ไม่มีหมอไหนสามารถจะรักษาให้พระชิตาคืนร่างได้ ในที่สุดพระราชามตพระบัญชา ก็รับสั่งให้ตั้งกองร้องบ่าว ว่าใครแก้ไขให้พระชิตากลับรูปจากฉนวนได้ จะยกพระชิตาและประเทศให้ครอบครองกึ่งหนึ่ง.

ในระหว่างนี้ เจ้าชายเสด็จไปหาบุตรมนตร์ตรีดีแล้วเรื่องที่เป็นมา และเมื่อพระราชารับสั่งให้บ่าวร้องทุกหนทุกแห่งหาคนรักษาพระชิตา บุตรมนตร์จึงทูลเจ้าชาย “เชิญ

เด็กรู้เข้าไปเฝ้าพระราชา ทูลอาดำวว่าพระองค์จะขอรับรักษา
ให้นางกดับคืนร่างตามเดิม ”

เจ้าชาย— “อาดำแล้ว ทำอย่างไรจึงจะรักษาหาย?”

บุศรมนตรี— “เขาเถอะซื่อนน เป็นหนาทษาพระเจ้า
เอง ขอแต่เด็กรู้เข้าไปทูลอาดำ ครัดประการไรให้มาบอก
ข้าพระเจ้าทราบเป็นแล้วกัน การต่อไปตกแก่ข้าพระเจ้า”

เจ้าชายเข้าเฝ้าพระราชา กราบทูล “ข้าแต่มหาราช
ข้าพระเจ้าขอรับอาดำรักษาพระธิดาให้หาย ”

พระราชาดีพระเหตุย รับสั่งถาม “ท่านเป็นใครมา
จากไหน?”

เจ้าชาย— “ข้าพระเจ้าเป็นผู้ที่แพพนนพระธิดาคน
หนึ่งต้องตกเป็นทาสของพระธิดา ”

พระราชา— “เออ ! ถ้าอาดำครัง นดำเรัจดังทพุด
เราจะยกพระธิดาพร้อมทงเมืองให้ครอบครองด้วยกิงหนึ่ง ”

เจ้าชายทูลถากดับ นำความแจ้งแก่บุศรมนตรี บุศร
มนตรีก็ถวายใบไม้และน้ำวิเศษชนิดที่ตองแก่เจ้าชาย และตั้ง
ให้เขาของตองตั้งนรดพระธิดารูปจะกดับคืนมาตามเดิมเจ้าชาย
ทรงรับของตองตั้งเด็กรู้กดับไปในพระราชวัง กราบทูลขอ

พระราชาก็ให้ใครนำdingมาให้ พระราชาก็มีรับสั่งตามนั้น ราชบริพารนำdingออกมา เจ้าชายร้องขอให้นำเข้าไปในห้องพิเศษแห่งหนึ่งแล้วให้ใคร ๆ ออกมาให้หมด พอเหลือแต่พระองค์กับถึงเท่านั้น เจ้าชายก็ทรงนำน้ำและใบไม้พิเศษรดนางding ทั้ไนนางdingก็ก่ดบั้เป็นพระชิตาตามเดิม เจ้าชายร้องเรียกให้ราชบริพารคนหนึ่งเข้ามา สั่งให้ไปกราบทูลว่าพระชิตาก่ดบั้คืนรูปเดิมแล้ว บริพารคนนั้นไปกราบทูล พระราชาก็พระหฤทัยถึงกับเส้ด้จิ่งมาทอศพระเนตรเห็นพระชิตาหายว้างจากding ความโด้มนัดยินดีของพระองค์อนันเห็ดอที่จจะก่ดวอให้ด้ม เป็นแต่ชอกถ่าวว่าช่าวของพระชิตานี้ไนไม่ช้าก้รูแพ้วไปทงนคร ด่วนมีควมยินดีเอ็กเกริกกัันเซ็งแซ่ ครนถึงวณฤกษ์ง่ามยามดี พระราชาก็อภิเชกเจ้าชายกับพระชิตาเป็นงานใหญ่โต วันเรึงด้นุกด้นากันทงเมือง เจ้าชายประทับอยู่ณประเทศันพอคอรแก่กาด ก็ใคร่จจะเส้ด้จกด้บเมืองของพระองค์ จึงเข้าไปกราบทูลพระราชาทมที่ประด้งค์ ที่แรกพระราชาก็ไม่เต็มพระหฤทัยจะให้ไป แต่ภายหลังประทานอนุญาต รับสั่งให้เจ้าพนักงานเตรียมการไปด้ง ให้ด้มเกียรติยศ

ฝ่ายบุุตรมนตรี้ดีใจที่ช่วยดีหาย หรือเจ้านายคนหลุดพ้นจากทุกข์ ทูตดาเจ้าชายกลับไปรับพระบิดาซึ่งเป็นชชายาคณพามาพบกับเจ้าชายพร้อมหน้ากันแล้ว ก็พากันกลับคืนบ้านเกิดเรือนนอน ไปถึงเมือง พระราชาซึ่งเป็นพระบิดาเจ้าชายก็มีการดมโภชทำขวัญพระโอรสที่ได้เสด็จกลับ.

ตั้งแต่นั้นมาเจ้าชายและบุุตรมนตรี้ก็ยังคงรักใคร่สนิทสนมกันเหมือนแต่ก่อนหามี่วันเดื่อมคตายจากกันไม่ มาวันหนึ่งเมื่อทงต้องนั่งคุยกันอยู่ บุุตรมนตรี้ทำยม ๆ เอ่ยชนว่า “อย่างไร ดีหาย เดียวทงทงเห็นอย่างไร ? มีความรู้หรือมเชาวนิต ? ”

เจ้าชายพระพักตร์ออกจะเงิน ๆ มิได้ตรี้ดตอบ.

โอรสพระราชากับบุตรทัศนทายก

โอรสพระราชากับบุตรทัศนทายก เป็นดีหลายชนิด
ดนมกัณมาก วันหนึ่งบุตรทัศนทายกพูดกับโอรสพระราช
“ดีหลาย ควรเราจะไปเยี่ยมพ่อตา เดียดักที”

เจ้าชาย— “ก็ดีเหมือนกัน”

บุตรทัศนทายก— “ถ้าจะให้ดีควรต่างคนพาไปให้
รู้จักพ่อตาของตน จะมีดีหรือ?”

เจ้าชาย— “ได้เหมือนกัน”

บุตรทัศนทายก— “เช่นนั้นไปบ้านพ่อตาข้าพระ-
เจ้าก่อน เป็นเหมาะ”

เจ้าชาย— “ตามใจ ได้เหมือนกัน” เพราะฉะนั้น
ทั้งต้องขออนุญาตผู้ใหญ่ฝ่ายตนแล้วก็ไปตามที่ได้ตกลงกันได้
จึงไปแวะบ้านพ่อตาของบุตรทัศนทายกก่อน ครั้นถึง บุตร
ทัศนทายกตรงเข้าไปในบ้าน ให้เจ้าชายประทับคอยอยู่ข้าง
นอก พ่อตาเห็นลูกเขยคือบุตรทัศนทายก ดีใจต้อนรับเต็ม
ที่ บุตรทัศนทายกพูดกะคนในบ้าน “ฉันพบบ่าวมาคนหนึ่ง
คอยอยู่ข้างนอก คุณเด็มนางเด็กนอยกพอ”

เจ้าชายประทับอยู่ข้างนอกไม่ดูไถ่ถนนัก พอได้ยิน วาจาที่บุตรทนต์นายกพูดได้ดังนี้ ทรงนึกเสียพระหฤทัย “ไม่ ควรมาเลยเรา แต่ขอรอดต่อไปว่าจะเป็นอย่างไรอีก”

ล่วงมาไม่ช้า หนึ่งวันสำหรับเที่ยงม้าของบุตรทนต์ นายนกขาดง มีคนเข้าไปบอก บุตรทนต์นายกตั้ง “เอา เคี้ยวตั้งให้คนของฉันทนอยู่นั้น ไปเกี่ยวหญ้ามาให้ม้ากิน” คนในบ้านนำเคี้ยวไปให้เจ้าชาย และตั้งตามที่บุตรทนต์นายก บอก เจ้าชายทรงรับเคี้ยวมาแต่ยังมีได้ครัดประการไร เสด็จ irect ไปเกี่ยวหญ้าทันที เกี่ยวไม่ได้นานเคี้ยวบาดพระองค์ดู โดดหืดโหดเจ็บปวดสาหัส ขณะนั้นพระภควดี (๑) และพระ ศิวะเสด็จมาทางนั้น ได้ตั้งดับเคียงร้องให้ พระภควดีครัดกะ พระศิวะ “ธูกรู เราลงไปดูตั้งที่ว่าใครร้องให้”

พระมหาเทพ— “หัดอนตะเป็นเช่นนี้เสมอ ไม่ว่า ไปไหนเป็นต้องเร้าถาม ไม่ว่าเรื่องอะไรคืออะไรไม่รู้จักจบ ตั้งเดียวถาม ‘ใครร้องให้?’ ‘ร้องให้ทำไม?’ ใครจะมัวนั่ง บอกให้ไม่หยุดหย่อนอย่างนี้ มาเถิด อย่าไปกังวลนักเลย”

(๑) ในปัญจวรรต เป็นนามของพระลักษมีเมียของพระวิษณุ, และในที่นั้นเองเป็นนามของพระทุรคาษาพระศิวะ แต่ในที่นี้ คงเป็น นามของพระทุรคา

พระภควดี— “ถ้าไม่บอก หม่อมฉันไม่ไปค้อไป”

พระมหาเทพเจ้าเรื่องเจ้าชายให้ฟัง.

พระภควดี— “อย่างนั้นต้องลงไปดู”

พระมหาเทพต้องยอม เด็ดจดังไปถึงเจ้าชาย พระภควดีมรับตั้งถาม “นี่เจ้ามาจากไหน?”

เจ้าชายก็ทูลเรื่องให้ทรงทราบ.

พระภควดี— “ไม่ต้องวิตก เราจะให้มนตรีเวดากูคะโรบาด ให้เอามือทาบลงที่ตรงแผด แล้วเค้กว่า

“โอมโองการคีวะ และทศคาเทพี

ทั้งต้องจงคิด ดิทธิทนต์”

เจ้าชายทรงตองเค้กตามมนตรีนั้น แผดที่พระองค์ก็ถนัดบิดหายดิ้นที ดิพระหฤทัยรังสรรค์เรวีญพระบารมีเทพาธิบัตทั้งต้อง ครั้นแล้วพระมหาเทพและพระภควดีเด็ดจไปแล้วเจ้าชายทรงเกี่ยวหญ้าค้อไป พอกบที่คองการกมิตเขาเป็นเพื่อนใหญ่ทุดเค้ยรเด็ดจถดับ.

ค้อมาหลายวัน เจ้าชายยังถูกบุตรทันทนายกใช้ให้ทำงานหนักยงชน ทรงอดกถนค้อไปไม่ได้ ค่านังในพระ

หญิง “จะต้องตั้งต่อนไอ้พวกบ้านนี้ให้รู้ตึกเตี้ยบ้าง” คน
นเอง เมื่อบุตรทัศนายนกเข้าห้องนอนด้วยภรรยา เจ้า
ชายทรงแอบอยู่ในที่ลับซึ่งพอจะทอดพระเนตรเห็น ในห้องได้
บุตรทัศนายนกเข้าไปในห้องหีบมะระกูดับ ในขณะที่
เจ้าชายรำยมนตร์ ๕

“โอมโองการศิวะ และทศคาเทพี
ทั้งต้องจงคิด ดิถีที่นั่น”

ปากบุตรทัศนายนกก็คิดกับมะระกู่แน่น ภรรยา
ตกใจเข้าไปตั้งหมายจะให้ออก พอมือจับกระบอกมะระกู่
เจ้าชายก็ว่ามนตร์.

“โอมโองการศิวะ และทศคาเทพี
ทั้งต้องจงคิด ดิถีที่นั่น”

ทันทีที่มือภรรยาของบุตรทัศนายนกก็ติดกับกระ
บอกมะระกู่แน่น ตกใจเรียกให้คนช่วย พวกในบ้านพากันวิ่ง
เข้ามาในห้อง ต่างคนช่วยกันดูจะให้มะระกู่หลุด เจ้าชาย
ก็ว่ามนตร์ ๕ อีก เลยติดกันเป็นต่อ ๆ ปลดไม่ออก หมด

ปัญญา คาเจ้าของบ้านร้องให้คนไปตามบุโรหิต (๑) สำหรับบ้านมา แต่จะหาใครไปไม่มีเพราะติดอยู่กับมะระกุ่มืดมืด แต่เจ้าชายองค์เดียว ซึ่งคาเจ้าของบ้านต้องให้ไปตาม

เจ้าชายเสด็จไปถึงบ้านบุโรหิตไม่ช้า บอกว่าเจ้าของบ้านขอเชิญไปโดยเร็วที่สุด คาบุโรหิตรีบตะตั้งตระดานไป ฝ่ายเมียเห็นผัวไปก็จะไปด้วย ตามผัวไม่ยอมว่าตกลงค้างกลางคืนไปทำไม เมียขึ้นไปได้เพราะเข้าใจว่าเขามีพิธีรีตองต้นกุดนาน รีบเดินมาด้วยกัน มาตามทางจะต้องข้ามตำราเด็ก ๆ แห่งหนึ่ง ภรรยาตาบุโรหิตบอกว่าตกลงคืนไม่กล้าลุยน้ำข้ามไป เจ้าชายทรงแนะนำตาบุโรหิต “แบกขนบ่าข้ามไปเป็นอย่างไร น้ำตรงนี้ตนไม่ตักน้ำ”

ภรรยาตาบุโรหิต— “ออกความคิดดีพอใช้” หันไปทางสามี— “เอาเถอะฉันจะขอไปพอน้ำข้ามไปปากข้างโน้นจึงปล่อยดงก็ได้” ตาพราหมณ์ต้องยอมให้เมียขี่หลัง

(๑) ‘บุโรหิต’ คือพราหมณ์ผู้ที่กำหนดฤกษ์ยามในกิจพิธีแก่กาลอาคม บัดเบ้าเสนียดจัญไร ล้างบาป อัญเชิญเทวดารักษ์ ฯลฯ มีความรู้มาก หมู่บ้านซึ่งมีพราหมณ์อยู่มักมีบุโรหิตอยู่ด้วย ได้รับประโยชน์พิเศษที่ได้ยกเว้นไม่ต้องเสียค่าเช่าอากร—Dubois หน้า ๑๓๖-๗

ดงดูหน้าไป ดูมายังไม่ทันจะถึงปากข้างนี้ ดี เจ้าชายก็อ่าน
มนตรชน.

“โอมโองการศีวะ และทศคาเทพี
ทั้งสองจงคิด ดิถีที่หน้”

ดาพราหมณ์ข้ามมาถึงฝั่งข้างนี้ ร้องบอกให้เมียดง
เมียดงไม่ได้ คิดอยู่บนหลังแน่น.

ดาพราหมณ์เตือน “บอกให้ดงก็ไม่ดงเด่น่อทำไรนี่?”

เมีย— “ก็มันคิด ดงไม่ได้ จะทำอย่างไร?”

ดาพราหมณ์ต้องแบกเมียมาถึงบ้านนาย คนที่บ้าน
เห็นดาพราหมณ์แบกเมียมาก็หัวเราะ ถาม “นั่นทำอะไร
กัน ทำไม่จึงต้องช้หลังมาด้วย?”

ดาพราหมณ์โกรธเมียเต็มแก่— “ดูเขาเถอะ ท่าน
ทั้งหลาย ผู้หญิงอะไรไม่รู้ ช้คิดด้านแท้ ๆ บอกให้ดงเท่าไร
ก็ไม่ดง”

เมีย— “ก็มันคิดออกแน่นอน จะให้ดงอย่างไร?”

คนในบ้านได้ฟังก็คาดถูก พูด “เห็นจะอย่างเดี๋ย
วนั้นอีก เชิญมาหมายจะให้แก้กัณฑ์มาโดนเข้าเอง กรรม

กรรม จะทำอย่างไรเดี๋ยวนี้” นักเฉลียวถามหาคนที่ไปตาม
เจ้าของบ้านเรียกตัวเขามาถาม “เรื่องอุปาทกที่เกิดขึ้น
เป็นข้อ ๆ นี้ เจ้ารู้เรื่องอะไรบ้างไหม?”

เจ้าชาย— “ฉันเป็นแต่บ่าว จะไปรู้เรื่องของนาย
ที่ไหน”

ตาเจ้าของบ้านไม่เชื่อ เขาใจว่าคงรู้เรื่องดี จึงฉวย
ถามขอความช่วยเหลือ เจ้าชายส่งดาร์จันตรี “เรื่องที่เกิดขึ้น
เหตุเพราะถูกเขยท่าน ที่ใช้เราไปตัดหญ้าให้ม้ากิน” ตรี
แล้วทรงรำยมนตร์แก่ (๑)

“โอม โองการคีระ และทุรคาเทพี
ที่คิดจงหลุด หลุดออกทันที”

พอจบมนตร์ พวกเหต่านักหลุดออกไปจากกัน และ
ในเวลานั้นเอง เจ้าของบ้านก็รู้ว่าเจ้าชายคือใคร ทูลขอโทษ
ที่ไม่รู้มาแต่แรก แด่ดงความเคารพนบนอบเต็มที เจ้าชายก็
เสด็จกลับวัง.

(๑) ตอนต้นไม่ได้กล่าวไว้ได้รับมนตร์ สำหรับแก่ จาก พระภควดี
ทำนองจะลืม ถ้าจะมาผูกคาถาเอาเอง.

นั่งโต๊ะ

๑-กินปลา

หมู่บ้านหนึ่งมีพราหมณ์ต้องผัวเมีย นางพราหมณ์
อยากกินปลาหม้อ ไซ้ให้พราหมณ์ผัวไปซื้อได้มาสามตัว
นางพราหมณ์ตัดปลาเป็นชิ้น ๆ ต่างนาแฉะต้ม ถึงเวดากิน
ข้าว พราหมณ์ผัวเอ๋ย “เจ้าปลาที่ซื้อมา ข้าจะกินต้องตัว
แก่กินตัวเดียวก็พอ ”

นางพราหมณ์— “ไม่ได้ แก่ต้องกินตัวเดียว ต้อง
ตัวเป็นของฉัน ”

พราหมณ์ไม่ยอม— “หา ! ทำไมจะกินต้องตัว
ไม่ได้ ? ก็ข้าเป็นใหญ่เท่ากับเป็นนายเหมือนกัน ควรจะต้อง
มอบเอาอกเอาใจ ส้มกับที่จะกินปลาต้องตัว ”

พราหมณ์ย่อน “อูย ! ฉันทหรือเป็นบ่าวแก่ ต้อง
กินตัวเดียว เมินเดี่ยเกิด ”

พราหมณ์— “ก็ใครไปตลาดซื้อมา ? อวยากรูนึก ”

พราหมณ์— “ใครเป็นคนทำ ? ฉันทก็อวยากรู
เหมือนกัน ”

พราหมณ์— “ระวัง ข้าเป็นผัวแก่ เมียต้องปฏิบัติ
ผัวให้ดีหมกกับหนาทเมีย รั้ใหม่? ประการหนึ่ง ข้าของเมีย
ข้าไปหาขอมมา ต้องกินสองตัวจึงจะถูก ”

พราหมณ์— “ กณเป็นเมียแก่ หนาทผัวของภรรยา
เมียจึงจะควร เข้าใจใหม่? ประการหนึ่ง ใครที่คองเห็น้อย
ทำปดาออกนากินอย่างนี้ ฉนคองกินสองตัว ”

ต่างคนไม่ยอม ถึงกับทะเลาะกันที่บ้าน ในที่สุด
นางพราหมณ์พูด “ไม่ต้องกินกัน ต่างคนเข้านอนเสีย ถ้าใคร
พูดก่อนเป็นแพคองกินปดาแต่ตัวเดียว ”

พราหมณ์ผัว— “เฮา!”

ทั้งสองเด็กกินข้าว เข้านอนหนึ่งไม่พูดกัน ถึงเวด
เช้าตรู่ก็แดง เทียงก็แดง ต่างยงนอนหนึ่งมานะไม่ลุกขึ้น ไม่
ทำอะไรหมด.

ชาวบ้านเห็นประตูบ้านปิด ผิดดังเกดพากันเรียก
ตะโกนจนสุดเสียงก็เงียบ เคาะประตูก็เงียบ เอะใจ เชื่อว่าผัว
เมียคงเป็นโรคปัจจุบันตายเสียในเวดากดางคัน พากันฟังประตู
บ้านเข้าไป ร้องเรียก เงียบ ไม่ได้ยินเสียงชานคอบ ตรง
เข้าห้อง ไปดู เห็นนอนหนึ่ง เขย่าตัวก็แดง จุกชนกั้แดง ไม่

ถูกชน ทำตัวแข็งข้อ ชาวบ้านดำคึกคึกว่าตายแน่ ช่วยกันแบก
ไปเผาที่ป่าช้า ให้คอยอยู่ดูการเผาตามคน นอกนั้นก็กลับบ้าน
หมด

ชาวบ้านที่อยู่ทั้งด้าม ดำดบพบนเป็นกองแฉ่ด้วยกตา
พราหมณ์แฉ่ยายพราหมณ์ ชนนอนเรียงบนนั้นจะเผา พอไฟ
ติดเปิดแฉ่แถบถูก ตาพราหมณ์ร้อนทนต่อไปไม่ไหว ถูกชน
ต้งต้งจากกองฟืน ปากกร้อง “พราหมณ์ ข้ากินตัวเดียว
เอง”

ยายพราหมณ์ถูกถูกชน ตอบทันท “อย่างนั้นออกต้อง
ตัวฉันกินละ”

ชาวบ้านด้ามคนตกใจ เชื่อว่าภูตเข้าสิง มันกะกัน
กินด้ามคนพอดี เคยเบ็ดตอสุดกำลังที่จะไปไม่ได้ไม่เหลียวหลัง
ส่วนตาพราหมณ์แฉ่พราหมณ์ วิ่งกลับบ้านตามมา
ข้างหลัง ปากกร้องถึ “ข้ากินตัวเดียวเอง” ยายเมีย
“ฉันกินต้องตัว”

กลับมาบ้านกินข้าว พราหมณ์ผวกกนิปดาแต่ตัวเดียว
นางพราหมณ์กินต้องตัว.

๒—นักเลงกัญชา

นักเลงแก้กัญชาด้ามคน มีธุระออกจากบ้านเดินทาง
ไปแต่เช้า จวนเที่ยงรู้สึกเหนื่อยหิว เห็นข้างถนนมีโต๊ะ ต้นไม้
ขรมเย็นสบาย พวกนั้นแฉะเข้าไปพักจัดหาข้าวกิน นั่งดงโคน
ไม้ต้นหนึ่ง คบวักหม้อกัญชาออกมาสูบเดี่ยวคนละบ้องชื่นใจ
แล้วออกไปหาข้าวกินมาหุงต้มสุกเรียบร้อยแล้ว คราวนี้ไม่มี
ใบตองรองข้าว คนหนึ่งส่งมิดให้อีกคนหนึ่งไปตัด เจ้าคนนั้น
ส่งต่อไปคนที่ด้าม คนที่ด้ามก็ส่งไปให้คนที่หนึ่งตัด แล้วก็
ส่งต่อวักไปวักมาอยู่หลายเที่ยว ต่างเถียงให้กันไปตัด ถึงที่
สุดไม่มีใครไป เลยทำสัญญากันว่า ถ้าใครเบ็ดปากพูดชน
ก่อน ต้องเป็นคนไปตัดใบตอง ตกตงยอมกันตามนั้น ดง
นั่งนิ่งไม่พูดกัน.

ดงไปซื้อข้าวหนึ่งดองข้าวโม่ ไม่มีใครพูด เจ้า
สุนัขดงถนดือโอภาสตรงเข้ามากินหมด แต่กระนั้นคนไหน
จะยอมแพ้ปากทำเดียงได้สุนัขเป็นไม่มี ได้แต่นั่งดูหมา
ทำคาปริบ ๆ ตกถนดงก็ยงทนนั่งนิ่งเป็นใบ้ จนใกล้ต้อง
ยาม เดือนมืดจืด บากัญชาทั้งด้ามยังคงนั่งนิ่งตามเดิม ไม่

เปลี่ยนแปลงกิริยาอย่างไร คนยามเดินตรวจการณ์ ในหมู่บ้านนั้น เดินมาพบคนนั่งอยู่ผิดดังเกตร้องถาม “ใคร ! มาทำอะไร ?” เงียบ ไม่ได้ยินเสียงตอบ เข้าใจว่าเป็นขโมยตรงเข้าจับตัว เจ้ากัญชาดามเกดขอมให้จับโดยดี ไม่พูดจาตอบได้ว่าอะไร คนยามคุมตัวไปขังไว้ รุ่งเช้าดังคำต.

คำตเรียกตัวเข้ามาถามคนหนึ่ง ชักเท่าไรไม่ได้เรื่อง ไม่อ้าปากตอบสักคำเดียว ถึงกับตำรวจที่ประจำคำต ใช้อาชญาเถื่อนเค้นเพื่อให้พูดก็ไม่สำเร็จ คำตเลยเข้าใจว่าใบสั่งให้ ไล่ไป.

ผลตำรวจตรงเข้าฉวยคอดุดออกไป มีหน้าซ้ำกับตั้งด้วย หกกระเม็นดองทอดด้ามทอด เจ้ากัญชาทนไม่ไหว ดุนเต็มกตั้น เมดอตัวดูตำรวจ “อู๊ยะ ! ให้ออกมาดี ๆ ไม่ได้ต้องถ่มกนด้วย” พูดไม่ทันขาดเสียงดี เจ้าเพื่อนดองคนที่ขังรอไต่สวนอยู่ในคำต ก็ถูกพรวดพรวด ย่นมัตให้แก่เจ้าคนที่พูด และร้องด้วยอาการดีใจนะพนั้น “ไปตัดใบกตด้วยมาเดยวณ

คนในศาลไม่รู้เรื่องเดิม พวกนักตลกตั้งแฉตาเบ่ง ต่อ
ไต่ถามขึ้น จึ่งทราบมูลพิสดารของเขา เดียงฮากันถัน ศาล
จึ่งยกฟ้อง ตั้งปล่อยคณันักกัญชาทั้งด้ามไป

กิงคทา

พราหมณ์คนหนึ่งอยากกินปลาตะเพียน (๑) วอน
พราหมณ์ผัว “ ฐากรู ถ้าหาปลาตะเพียนมาให้ ได้สักตัว
ฉันจะกินเดี่ยวให้ต้มอยากที่นึกไว้นานแล้ว ขอให้ ได้กินสักชิ้น
เดี๋ยว ถึงจะเอาอะไรก็ให้ ”

พราหมณ์ผัวเห็นว่าเมียอยากกินจริง ๆ จึงเที่ยวไป
ขอเงินตามชาวบ้านแห่งละเล็กละน้อย ได้เงินมาเบ็ดเสร็จจัดของ
รูปี้ ไปตลาดซื้อได้ปลาตะเพียนตัวหนึ่งใจ เดยซอผัวแกะ
เครื่องสำหรับกินกับปลามาด้วย รวมเป็นของไม่ใช่เล็กน้อย
หนักพอคู้ยู่ จำต้องเที่ยววานคนช่วยขน แต่ไม่มีใครเขา
ช่วยเที่ยวหาเดี่ยวอ่อนใจ พบชายคนหนึ่งยืนอยู่แถวนั้น เขาพูด
กับพราหมณ์ “ ฐากรู ถ้าได้บุญจะให้ฉันกินปลาตะเพียนสัก
อิมหนึ่ง จะช่วยแบกไปให้ ”

---

(๑) เบงคลี—Rui; สั—โรหิตะ ม—(เหมือนกัน) = ‘ปลาตะ
เพียน’—อภิธาน-ท หน้า ๒๑๑ ตอนหัวเป็นอร่อบของชาวเบงคลี, เป็นปลา
ที่คนโบราณชมว่ามีกิริยาสุภาพไม่หึง ถึงกับมีขอดีวโยลักล่าว ‘อคารชล
สัตยจวี น ครวัม ยาดิ โรหิตะ |

อังกุโยธูทกมาเตรณ ศลวี ฝรฝรชเต||

‘ปลาโรหิตะ มีนิสัยเที่ยวไปในน้ำลึก ยังไม่ยกตนสูง, (แต่)
ปลา ศลวี อาศัยในน้ำตื้นเพียงเกรียกนิ้ว ก็ผบองท่า : ฟาดน้ำกระจาย’

ดาพราหมณ์— “ได้ มาซิ—อ้อ! ช้ออะไร?”

ชายคนนั้นตอบ “ช้อกงคตา” แล้วตรงเข้าหียบ

ปลาทูตศักระเดินตามพราหมณ์

ดาพราหมณ์มาถึงบ้าน ค้แม่ของทช้อมาอดเมีย

พราหมณ์ตั้งใจตัวฉั้น อดอดใครไม่ได้ ออกไปบอก
เพื่อนบ้าน “มีมัดใหม่? ชอยมทำปลาหนอย แหม! พราหมณ์
ฉั้นแกไปช้อปลาตะเพียนมาตัวโต”

ชาวบ้าน— “นั่นแน่ะ มัด เขาไปเถอะ”

พราหมณ์มองค้มัด— “เห็นจะใช้ ไม่ได้ มันเด็กกว่า
ที่บ้านอีก” พูดแล้วไปบ้านอื่นอีก อดแต่เรื่องปลาตะ
ชอยมัด พบแต่ที่ไม่พอใจ เที้ยวยมจนทัวไม่ได้มัดอย่าง
ค้องการ เคยกดับใช้มัดของตนเองทำปลา ตัดเป็นท่อน ๆ
ทอดกับผัก หุงข้าวหม้อใหญ่ เด็รจยกมาตัง ดาพราหมณ์กิน
ก่อน กินเด็รจพราหมณ์จึงดมมือ กินเด็รจอย่างทให้ดมอยาก
อิมแล้วเก็บกับชาวที่เหลื่อไว้คิบดี ตรงเข้าห้องนอน.

ฝ่ายก้งคตาคอยกินปลาไม่ล้มหวัง เด็รจใจมาก แต่
นึก “ไม่เป็นไร นางพราหมณ์เข้าไปพักค้ครุทงออกมาเอา

ข้าวจักรกัณฑ์ ” คอยอยู่นานยังไม่เห็นผิวเมียตนออกมา กัณฑ์
 คดาขุ่นใจ “ที่จะเห็นอ ย ทำควักคนเดียว ถ้าจะนอนหลับ
 ด้บาย ตื่นเมื่อไรคงหายเห็นอ ย ด้บายออกด้บายใจหาข้าวจักรกัณฑ์
 เอง ”

ด้กรัฎฐาพราหมณ์ตน ร้องเรียกกัณฑ์ “ กัณฑ์
 เจ้านิทานให้ฟังด้กรัฎฐา ”

กัณฑ์นึกในใจ “ บัวยการเฒ่า ” แล้วยทำเป็นพูด
 แก่ตนเองให้ด้ “ เจ้ากวางตามขาคังไป ใครจะจับหาง
 มันได้ ”

พราหมณ์— “ นันพูดอะไร ? กวาทไหน ? ”

กัณฑ์— “ อ้อ ! พูดถึงกวาง ตัวที่ฉันเห็นผ่านไป
 ทางนเมอแตก ”

ดาพราหมณ์ด้กรัฎฐา ด้วยไม่รับออกจากบ้านหมาย
 จะจับกวาง.

ด้กรัฎฐาเมียตนไม่เห็นผิว ร้องถามกัณฑ์ “ กัณฑ์
 นัพราหมณ์หายไปในไหน ? ”

กัณฑ์— “ ไปไหนใครจะรู้ เห็นผู้หญิงด้วาคคนหนึ่ง ”

ด้วยพอไร่ มาทันเมื่อตะกั เห็นพราหมณ์ออกไปพูดสักครู่
แล้วพากันไปทางโน้น” เขามือชี้ไป

พราหมณ์โกรธ— “โอ้หน้าดำ ชี ๆ หนีแม่ไปได้
เป็นเช่นนี้เสมอ โอ้บ้าอปรีย์ จะต้องให้มันรูดบ้าง หลอก
กูได้” หนวยได้ไม้กวาดแหว่ออกจากบ้านตามพราหมณ์ไป.

อยู่ข้างนี้ กังคตาได้โอกาสปลดอดโปรงไม่มีใครใน
บ้าน รีบตรงเข้าครัวควักข้าวและปลาตากินเดี่ยดบาย สักครู่
ผิวเมื่อยกลับมาก เห็นไฟแวม ๆ ในครัว รีบตรงเข้าไปดู พบ
กังคตากำลังกินข้าวอยู่หมับ ๆ ตาพราหมณ์ โกรธเหลือเกิน
“โอ้ชาติค่านิ่งทำอะไรอย่างนี้ หา ? ทำข้าวปลาของกูเดียว
หมด” (๑)

กังคตา— “ทำไมเด่า มหาคัย คอยท่านหมายว่า
จะให้ข้าวกินก็เบตา ฉันทเห็นเหมาะ ก็เข้าหากิน”

พราหมณ์— “มิ่งคิดละ ต้องไปแก้ศอกที่ค้ำต ชโมย
กินได้” หนวยได้เชือกมัดกังคตาออกจากบ้านมา.

(๑) กังคตาเป็นคนในสกุลต่ำ : อันคนต่ำสกุล ไม่ต้องถึงกินข้าว
ของพราหมณ์ เพียงแต่เงาตัวไปตูก ข้าวปลาอาหารก็ไม่เป็นของ
บริสุทธิ์

ได้ตั้งครุ่ ถึงร้านข้าวแกง กิ่งกลาขอเข้าไปซื้ออะไร
สักหน่อย ตาพราหมณ์อนุญาต กิ่งกลาเข้าไปถึงร้าน ถาม
ซื้อข้าวตากที่ได้ตระกร้าเด็ก ๆ เรียงไว้ขาย.

เจ้าของร้านบอกราคา “ตระกร้าตะแปดสิบเบ๊”

กิ่งกลาต่อ “ฉันมีเจ็ดสิบเก้าเบ๊เท่านั้นทองเหลืองทอง
ขอให้เท่านั้นเถอะ”

เจ้าของร้าน— “เจ็ดสิบเก้าเบ๊ขายไม่ได้ ไม่ได้
แปดสิบเบ๊ไม่ขาย ถึงจะถูกตบดักก็ยอม ตักว่าจะขายขาด
ไปเบ๊เดียว”

กิ่งกลาไปเที่ยวขอเบ๊ ครบแปดสิบ กลับไปที่ร้านตั้ง
เบ๊ให้ตามนั้น เจ้าของร้านก็หยิบตระกร้าข้าวตากให้ กิ่งกลา
พอรับมาก็เอามือตบหน้าเจ้าของร้าน เค็มแรง เซเซต ๆ ไป
พอดึงตัวได้ ร้องถามกิ่งกลา “นี่มันคิดอย่างไร มาทำร้าย
กู?”

กิ่งกลา— “ทำไมเล่า? ก็ไม่เบียดดอกหรือว่า ถ้า
ขายได้แปดสิบเบ๊ถึงจะถูกตบดักก็เต็มใจนี่? ก็ขายได้ครบ
แปดสิบเบ๊แล้ว ฉันจึงตบแถมให้ตามที่บอกอย่างไรเล่า?”

เจ้าของร้านดูบแกมยงรู้ดีกษา ๆ— “ไอ้อุบาทว์ กู
ไม่อยากพูดกับมึง ต้องไปพูดกับทศาคัด อย่าหนั”

กังกดา— “ฉันไม่หวั่น ไปก็ไปกัน”

คราวนี้ตาพราหมณ์ เขาเชือกผูกแขนเขาข้างหนึ่ง
เจ้าของร้านผูกอกข้างหนึ่ง จูงกังกดามา.

เดินมาไม่ทันไร กังกดาขออนุญาตตาพราหมณ์ออก
“ฐาทุรมาหาคัย กรุณาอีกสักครั้งเถิด ขอเขาข้าวไปจุ่มน้ำ
สักครู่เดี๋ยวเท่านั้น”

ตาพราหมณ์และเจ้าของร้านยอม ใถ่ ถิ่นมบ้าน
อยู่หลังหนึ่ง กังกดาเดินเข้าไป เห็นพราหมณ์คนหนึ่งนั่งอยู่ที่
ประตู ก็ร้องขอ “ฐาทุรมาหาคัย อย่าว่าอะไรเลย ขอ
ใบของสักใบเถิด”

พราหมณ์ผู้นั้นกำลังอารมณ์ไม่ดี ฟังทะเลาะกับเมีย
ใหม่ ๆ ยังนึกแค้นเมียไม่หาย พูดตอบออกมาด้วยกำลังยังมี
นุกติดอยู่อีก “ไปขออุตุกไอ้คนกินขทบ้านนั้นแหละ”

กังกดาตรงเข้าไปในบ้าน ร้องเรียก “นั่นแน่ อุตุก
ไอ้คนกินข! ขอใบของสักใบเถิด”

พราหมณ์ ได้ยินลฤชชนคังคังเข้าไป ถ้ามเด็จพระเชียว
‘นี่มิ่งนักร้อยไร มาเรียกเมื่อยก้อย่างนั้น?’

กังกดาทำตกตะลึง— “อ้าว น้อย่างไรกัน? บอก
ให้มาชอกกับ ‘อตุลไชคนกนชทโนบ้าน’ ฉันทเข้าใจว่าภรรยา
ท่านช้อย่างนั้น จึงได้มาเรียกจะให้ฉันทเรียกอย่างไรอีกเดา?”

พราหมณ์— “มิ่งดี มิ่งดี ไปถึงศาลาคฤมิ่งจะแก้
ตัวอย่างนั้นไหม?”

กังกดาทำเป็นไม่รู้ร้อน— “ก็พูดอย่างนั้นละ จะให้
พูดอย่างไร? ไปศาลาก็ไป ใครจะหวั่น?”

พอพราหมณ์ถว้ยเชือกจะมาผูกที่แขน กังคดาจึง
ห้าม “ชาก่อน เจ้าแขนต้องขำมีเจ้าของเขาผูกแล้ว ผูก
ที่ขานะ”

พราหมณ์ทำตาม โจทย์ทั้งตามปากกังกดามาไม่ช้า
ถึงหนทางกับคนชายนามัน กังคดาถาม “พี่ชายนามันชา ไป
ถึงพระราชวังยังอีกไกลไหม?”

คนชายนามันตอบ “ถ้าเดินอย่างหนักว่าจะถึงเห็นชา
เค็มที่ ถ้าทะเลาะกันไป ไม่ชากัง”

กิ่งกดา— “คุณทะเลาะกับพวกทมิฬเมื่อเค็มที คยองทะเลาะกับท่านละ” ตรงเข้ามาเอากำปั้นเค็มหน้าคนขายน้ำมันคูนใหญ่ แซบด ๆ คยองได้รองคำ “ไอริยาอปรีย์ นมิ่งมาค้อยกูทำไม? ต้องจับตัวไปศาล”

กิ่งกดาขึ้นเท้าอีกข้างให้— “ผู้กระชกข้างนี้เกิดท่านยังไม่มีเจ้าของ” คนขายน้ำมันไม่ตอบด้วยโกรธเค็มแก่ ตรงเข้าเอาเชือกผูก กระบวนแห่ก็ออกเดินไปอีก กว่าจะถึงพระราชวังพอดีพระราชารัตต์จันเดี่ยแล้ว พวกโจทก์ต้องหาที่พักนอน รุ่งเช้าพระเจ้าแผ่นดินเดด็จออก มีรับสั่งให้ประธานมนตรี เบิกพวกที่เขามาร้องทุกข์ ประธานมนตรีเรียกตาพราหมณ์ที่ถูกกิ่งกดาตักกินปลาเข้ามาก่อน ตาพราหมณ์แถดงเรื่องตงแต่ตนจนปลตาย.

ประธานมนตรี-- “พราหมณ์ คิดเรื่องนจาเตยเขาไม่ผิด ท่านกตบเป็นผู้ผิดเอง เพราะไม่ทำตามสัญญา” แถดงหันหน้าไปถามเจ้าของร้านข้าวแกง “ก็คนนเดา มีเรื่องอะไรที่จจะฟ้องหาชายคนน?” ชทกกิ่งกดา เจ้าของร้านก็เตาเรื่องให้ฟัง

ประธานมนตรี— “เรื่องนเกิดเอง ถ้าไม่เชิญให้
เขาค่อยทีไหนเขาจะกล้า” แล้วถามพราหมณ์ที่ถูกกังกดา
เมีย พราหมณ์เล่าเรื่องให้ฟังจนจบ ท่านประธานมนตรีพูด
“พราหมณ์ คนนั้นเขาไม่ผิด บอกให้เขาพูดอย่างนั้น เขาก็
ทำตาม จะว่าอะไร?”

ถึงคราวคนขายน้ำมัน เล่าเรื่องที่เกิดเหตุให้ฟัง ประ
ธานมนตรีฟังคำหาแล้วตัดสิน “กังกดา คดีตอนนั้นเจ้าทำผิด
ต้องเสียเงินค่าทำขวัญให้เขาเป็นเงิน ๘ อังน (๑)” กังกดา
มีเงินรูปีเดียว ไม่มีเศษเงินย่อย ควักออกมาวางตรงหน้าประ
ธานมนตรี แล้วค่อยประธานมนตรีเข้าที่หน้าศาลใหญ่ ประ
ธานมนตรีโกรธพุดงหน้าแดงดำ คั่งคั่งตึงตึงดูขง ทวาด
“ไอ้ชาติดีตัว มึงทำไมเข้าค้อยกู?”

กังกดา— “ข้าแต่ท่านผู้ธรรมมาวดการ (๒) ข้าพเจ้า
มีเงินรูปีเดียว ไม่มีทอน ที่ข้าพเจ้าค่อยท่านทอนหนึ่งเพื่อจะให้
ครบค่าทำขวัญ (คือ ๑๖ อังน) เพราะท่านตัดสินไว้ว่า ถ้า

(๑) ๑๖ อังน = ๑ รูปี

(๒) คำเรียกผู้พิพากษาหรือตุลาการ

ค้อยเขาที่หนึ่งต้องเสียค่าทำขวัญให้ ๘ อินัน (หรือครึ่งรูปี)
เมื่อค้อยต้องทักคองเสียค่าทำขวัญที่ละ ๘ อินัน รวมด้วยกัน
พอครึ่งหนึ่ง การจะควรรอย่างไร แต่ว่าจะไปรุดเกิด”

พระราชอาประทับอยู่ที่นั้น ทรงพระดำริทอดชอบพระ
หฤทัยมาก รับสั่งให้ปล่อยตัวกังกดาและพวกเหล่านั้นไป.

สองเจ้าสาว

พราหมณ์เศรษฐีคนหนึ่งมีที่ทางมาก ชาวบ้านรักใคร่นับถือจริง ๆ มีเมียสองคน คนแรกไม่มีบุตรจึงต้องมีเมียน้อยอีกคนหนึ่ง^(๑) เมียน้อยเป็นหญิงมีกิริยามารยาทเรียบร้อยน่ารัก ปฏิบัติตัวไม่ให้ชวนชังหมองใจ แต่เมียหลวงตรงกันข้าม ปากร้ายด่ามานพว่าทำรำคาญเต็มอ เกียดผัวจิต ข้างฝ่ายผัวเป็นธรรมดาอยู่เอง ต้องรักเมียน้อยเกียดเมียหลวง เว้นแต่ไม่แสดงออกมา ช้เกียดจะรับความออธณาบ้านช่องเบิ่ง เป็นแต่คอยชะต่อน้ำใจผัวอนันไม่ให้ทั้งต้องเกิดทะเลาะกัน เท่านั้นเป็นนตที่สุด.

วันหนึ่งมีนักบวชเข้ามาภิษษาจาร เมียน้อยใจบุญนำเข้าของต่าง ๆ ไปถวาย นักบวชก่อนจะรับ ถาม “ท่านมีบุตรแล้วหรือยัง?”

เมียน้อยพราหมณ์— “โอโย! ชูากร ฉันทั้งฮาภัพพระภคพินท่านไม่โปรดให้ ได้ตูกตักคนเดียว ”

---

(๑) เพื่อต้องการบุตรสำหรับจะได้ทำสาธารณให้เมื่อเวลาตนตายไปแล้ว ดังจะกล่าวในภาคผนวก การมีภรรยาอีกมักจะแล้ว เพราะเมียหลวงไม่มีบุตร จึงจำต้องมีอีกคนหนึ่ง.

นักบวช— “เช่นนั้นรบกวนไม่ได้ เพราะมือ
ของผู้นี้ไม่มีบุตร เป็นมรดกที่เปราะเปราะบาป ถ้ารบกวน
การก่อกำเนิดได้บ้างเพ็ญใจเป็นอันเต็มหมด ประการหนึ่งผู้หญิง
ที่ไม่มีบุตรจะชดเชยไม่ได้ด้วย ”

เมื่อยสาวได้ฟังเป็นทุกข์ ร้องไห้ก่อกำเนิดเข้าไปหาสามี
พูดอ้ออวย “ฉันเห็นจะทรมานชีวิตอยู่อย่างนี้ ไม่ได้เด็ดแล้ว ”

พราหมณ์สามีตกใจ ถาม “เป็นอะไรไปหรือ ? แม่
ยอดรัก หรือใครคิดหมิ่นก่อกำเนิดว่าเจ้าให้เจ็บช้ำน้ำใจ ? บอก
ฉันเถิด จะทำโทษมัน ”

เมีย— “เปล่า ไม่มีใครเขาทำอะไรฉันดอก เป็น
แต่ฉันนักบวชรูปหนึ่งเขามารบกวน ฉันเขาของหมายจะไป
ถวายเป็นทานนักบวชไม่รับจากมือฉัน บอกเหตุว่าเป็นคนยัง
ไม่มีบุตร ถ้ารับจะเต็มความรุ่มร่าม และว่าผู้หญิงที่ไม่มี
บุตรชดเชยไม่ได้ เป็นเช่นนั้นฉันจะครองชีวิตอยู่ต่อไป
ทำไม ? ”

พราหมณ์ผู้ได้ฟังไม่สบายใจ แต่ฝนปดอบ “การ
พรณนั้นไม่ควรจะร้องไห้ร้องห่ม เพราะจะมีบุตรหรือไม่มีสุด
แล้วแต่พระเป็นเจ้าจะโปรด ใช้นุชย์จะมีอำนาจนึกเอาเอง

ได้ทีไหน เขาเถอะฉันจะพยายามทำบูชาทุกอย่าง นางที่พระ
เป็นเจ้าจะกรุณาโปรดบ้างกระมัง”

ดวงต่อมาวันหนึ่ง เมียพราหมณ์เซมินทร (๑) คือ
พราหมณ์เศรษฐี กำลังนั่งอยู่ที่ระเบียงหน้าบ้าน นักบวช
รูปหนึ่งเข้ามาบ้านนอก พราหมณ์เซมินทรลุกขึ้นออกไปรับด้วย
กิริยานับถืออย่างดี.

นักบวชอวยพร นั่งลงแล้วพูด “มหาศย์ ได้ข่าวท่าน
ไม่มีบุตร จึงนำยาวิเศษมาสำหรับให้ภรรยาของท่านทั้งสอง
กิน ไม่ช้าก็จะมีบุตรสมความปรารถนา”

เซมินทรดีใจรับยาจากนักบวช ขอขอบคุณแต่ได้มีที่
ฝ้ายนักบวชก็อวยพรให้สมนึก แล้วลุกขึ้นตาไป.

เมียหุดวงอยู่ในห้องโกดัง ๆ ได้ยินเรื่องที่ผัวและนัก
บวชพูดกัน รอจนนักบวชไปแล้วก็ออกมาหาผัว ร้องขอ
“เอายามาให้หมด ฉันจะกิน”

สามี— “ไม่ใช่สำหรับเจ้าคนเดียว ต้องแบ่งกันกิน
ทั้งสอง”

(๑) เจ้าของที่ดิน คือมีที่ทางมาก

เมี้ยนหวง— “ก็กินต้องคนน่าซี” รับยาจากดำมี
 เขาไปบดแฉะก็กินเดี่ยวหมดคนเดียว.

เมี้ยนน้อยทราบเรื่องมาขอยากินบ้าง ถามว่ายาดีจน
 ของตัวอยู่ที่ไหน.

เมี้ยนหวงตอบ “เผดอไป ฉันทกินเดี่ยวหมดแล้ว”

เมี้ยนน้อย— “อะไร ! ท่านนักบวชตั้งให้แบ่งกัน
 ทำไมจึงกินเดี่ยวคนเดียวเล่า ?”

เมี้ยนหวง— “ก็บอกว่าจะเผดอไป กินเดี่ยวหมด จะ
 ไปเอาที่ไหนมาให้อีก ?”

เมี้ยนน้อยเดี่ยวใจร้องไห้โฮ หมดหนทางก็เอาหน้าต่าง
 หินบดรินนานมากิน.

ธูมาไม่ช้า นางทั้งต้องมัครภัก์ เซมินทรมีความ
 ยินดีทำบุญทำทานยกใหญ่ ครบกำหนดเมี้ยนทั้งต้องคลอดลูก
 เป็นหญิงด้วยกนทงคู่ ลูกของเมี้ยนน้อยมีหน้าตางดงามน่ารัก
 แต่ของเมี้ยนหวงซีเหว่น่าเกลียดจนใคร ๆ ไม่อยากแตะ.

พราหมณ์พ่อ ภายนอกก็ทำเป็นรักใคร่ทั้งต้อง แต่
 ในใจต้องรักลูกเมี้ยนน้อยมากกว่า.

เด็กทั้งสองเติบโตขึ้น คนพี่สาว (บุตรเมียหลวง) มีความเกลียดชังน้องสาวมาก ทั้งกลางวันกลางคืนไม่คิดอะไรอื่น นอกจากจะหาทางทำลายล้างเสีย ครั้นรุ่นสาว รูปร่างทั้งสองก็คงตรงกันข้ามอยู่นั่นเอง ฝ่ายพี่สาวคาน่าเกลียดน่ากลัวได้ ส่วนน้องสาวหน้าตาสะอาดสวยใครได้เห็นก็ชื่นใจ มีใครต่อใครทั้งใกล้แะไกลพากันมาขอคนน้องสาวซื้อคิดภูกัก (๑) แต่จะหาชายไหนควรคู่ให้สมกันไม่ได้ แต่ข้างนางจัดภูกัก (๒) พี่สาว อธิบายว่าแต่จะมีคนมาขอเลย เพียงแต่เอ่ยชื่อ ใครเขาก็ไม่ยอม เขาเกลียดกิริยามารยาทที่หยาบคายซ่าหน้าร้ายใจโหดด้วย จะไปหาใคร เขาไม่ยอมให้เข้าใกล้ ถูกได้ด้วยไม้เล่มมือ แต่คิดภูกักไปไหนมีคนยินดี อยากให้มาบอย ๆ.

วันหนึ่งโอรสพระราชประเทศนั้น เสด็จจ่าเนื้อในป่าใกล้เขตที่เขมินทรอยู่ ทรงขับม้าได้ตามสัตว์ป่าไปโดยเร็ว พัดกับบริวารหมด จะดวงเวดดาเย็นก็ไม่พบปะกัน เวดาก็มืดลงทุกทีจะเสด็จกลับไปได้ ทั้งหิวโหยอ่อนกำลังมาก

(๑) Tilbhushki

(๒) Chalbushki

ด้วยไม่ได้ด้วยอะไรมาแต่เช้าด้วย จะหาหนทางไปก็ไม่ทรง
ทราบว่าจะไปทางไหน เพราะไม่ได้ตั้งเจตมาแต่กตวัน จำเป็น
ต้องเดินเพราะหัดเดินไปทางหนึ่ง หวังว่าไม่ช้าคงพบหมู่บ้าน
เพราะฉะนั้น จึงทรงขับม้าดำเนินมา ไม่ช้าก็ทรงสดมดงทรง
หวังไว้ เจอหมู่บ้านแห่งหนึ่ง อันเป็นหมู่บ้านที่พราหมณ์เซมินทร
เป็นพ่อบ้าน เจ้าชายหยุดม้าเข้าไปที่บ้านเซมินทร พราหมณ์
เซมินทรออกมา เห็นเจ้าชายก็รู้จัก รับรองเค็มที่เชิญเสด็จ
เข้าไปในบ้าน ทำอาหารอย่างคฤหาญ จัดห้องทั้งสามสำหรับ
บรรทม

รุ่งเช้าเจ้าชายทรงคืนบรรทม เสด็จออกจากห้อง
ทอดพระเนตรเห็นนางคฤษณ์ก็มีรูปร่างงดงาม พอพระหฤทัย
มาก ทรงพระองค์เองก็มีพระรูปด้วยอยู่แล้ว พอทศเทียมกับ
นาง จึงเสด็จเข้าไปหาเจ้าของบ้าน รับสั่งถาม “มหาคัย
นั้นบุตรสาวใคร?”

เซมินทร— “ของข้าพระเจ้าเอง”

เจ้าชาย— “มีเรือนแล้วหรือยัง?”

เซมินทร— “ยังไม่มีมีได้”

เจ้าชาย— “อย่างนั้น ถ้าไม่ขัดข้อง ฉันจะขอรับไว้
เป็นภรรยาฉันเถิด ”

เซมินทรดีใจ— “เมื่อทรงพระกรุณาปานนี้ พระ
คุณไม่มีที่ สุด นับว่าเป็นบุญอย่างประเสริฐของข้าพระเจ้า
เพราะพระองค์ก็เป็นถึงราชกุมาร และจักได้เป็นพระราชาใน
ข้างหน้าวันหนึ่ง ส่วนข้าพระเจ้าเป็นเซมินทรเด็กน้อย เมื่อ
ประทานเกียรติยศให้สูงสุดดังนี้ ก็ยอมเป็นทายนัดฉันทน์ของ
ข้าพระเจ้า ”

ในไม่ช้า ก็มีกราวจวารี ในระหว่างเจ้าชาย กับนางคิด
ภูก ก็ หนุม่นดาวทั้งส่องมีความพอใจด้วยกันทั้งคู่ เจ้าชาย
ประทับอยู่ ณ ที่นั้นสามสี่เวลา แล้วดาวพราหมณ์ พาชายา
เล็ดจกดับพระนคร

คราวนเมยหดวงของพราหมณ์เซมินทร มีความอิจฉา
เกลียดชังเมียน้อยเต็มที แทบว่าความอิจฉาเกลียดชังนั้น จะดัน
โอดกตุ้มแต่ในอกไม่ไหวถึงต้องระเบิดออกมา แค้นใจจน
จะอยู่ดูหน้านางเมียน้อยต่อไปไม่ได้ เข้าไปพูดกับฉวี “ฉัน
ทนอยู่บ้านแกไม่ไหวแล้วอย่างนี้ ต้องไปอยู่ที่อื่น ”

พราหมณ์ด้ามักตื่นได้ ไม่อยากให้อยู่ทุกวัน ทุกพรุ่ง
เมื่อบอกว่าจะไปเดี๋ยก็ ยิงยินต์ปล่อยให้ไปตามใจ เมียหดวง
พาบุตรสาวไปปลูกกระท่อมเด็ก ๆ อยู่ข้างถนน ห่างจากหมู่บ้าน
ไปไม่กี่โกดัก.

ดองมาไม่สู้ช้า นางคิตฤษก็คิดถึงบิดามารดาก็มา
เยี่ยม อยู่ที่บ้านได้ดองด้ามวัน ก็ดากดบพระราชวัง ซากดบ
นางชन्हวอผ่านมาทางหน้าบ้านเมียหดวง หญิงใจร้ายเห็น
ดองออกมาเรียก “แะก่อน ดูกู จะได้ขอชมเครื่องแต่งตัว
ที่ได้ประทานบ้าง”

นางคิตฤษก็สั่งให้คนห้ามหยุด ดงจากขอตามแม่
เดียงเข้าไปในกระท่อม.

นางเฒ่าเจ้าความคิดทำเป็นอยากดูเครื่องประดับ ปรด
เขาออกมาที่ตะอนจนหมดตัว พอนางคิตฤษก็เผลอ ก็เอา
รากไม้กายสิทธิ์ชนิดหนึ่งดอบไปผูกไว้ที่มอวยผนาง พิชยาก
ชานเข้าตัว นางคิตฤษก็กักตวยร้างเป็นนกบินออกจากกระท
่อมไป นางแม่เดียงทูลจริตเอาเครื่องแต่งตัวของนางคิตฤษก็
ให้ลูกของตนแต่ง พาออกไปดงชन्हวอ คนห้ามไม่ได้สังเกต
ก็ยกขอห้ามไป ถึงพระราชวังเป็นเวดาชมุกชมิวจวนจะค่ำ

สองเจ้าสาว

นางจิตภุชกั้ดงจากวอตรงเข้าไปในห้อง เจ้าชายปดิมพระ
หลุทัยดำคั้ญว่าชាយากดบั้ทรวงกอดรวัดเคด้าเคดัยด้วยดีเนหา.

ขณะนั้นนางคิตภุชกั้เป็นนกกเกาะอยุ่บนกิ่งไม้ที่ขย่นเข้า
มาใกล้บั้ญชร มองเห็นเจ้าชಾಯทรวงคดอเคดัยอยุ่กับนางจิด
ภุชกั้ ก็ร้องเป็นเพลงขนวา.

“คิตภุชกั้โถมทรู เจาখনอยุ่บนกิ่งไม้
จิดภุชกั้พิ่เม็ย เจ้าชಾಯช้งเคดัยอยุ่ใต้
โอพระองคั้ช้งหลงกระไร ไม่เคดัยวหลุทัยเดยเดย”

เจ้าชಾಯดะดับเดียงแหงนพระพักตรเห็นนกร้อง รู้ดีค
พระองคั้อย่างแปดกประหตาด มีด้ามารทจะอธิบายได้ว่าเป็น
เพราะเหตุไร ให้เคดัยวหลุทัยว่านางที่ทรวงเด้าโถมอยุ่ น บางที่
จะไม่ใช่นางคิตภุชกั้ช้งเป็นชಾಯาทริก คดแต่แรกมาพระองคั้
ยังมีได้พิจารณาคุดหน้าชಾಯาของพระองคั้ถนค (๑) เป็นแต่ทรวง

(๑) ‘การที่แต่งงานกันแล้ว ยังไม่ได้เห็นหน้าภรรยา แสดงให้
เห็นว่า เรื่องนิยายนี้ประคิษฐ์ช้งในสมัยที่ไ้ประเพณีโบราณคักด้าบรพั้
ช้งคุดเหมือนไม่ใช่ประเพณีของชาวฮินดูแท้ อันมีกฎธรรมเน็ยเมือแต่ง
งานแล้ว สามั้ช้งคุดหน้าภรรยาไม่ได้ จนกว่าจะพันกำหนดหลายวัน หรือ
บางที่กำหนดถึงตั้งครรภั้ จึงจะคุดหน้าภรรยาให้เต็ม’ — คำอธิบายในต้น
ฉบับของเรองนี้.

(ห้ามมิให้คุด : ภรรยาต้องมีคุดมหน้าสมอหรือ ? มิฉะนั้นต้อง
เห็นหน้ากันแน่)

ทราบว่ามีเค้าด้วยมาก ต่อได้ระดับเตียงนกวรอตเป็นนัยได้
 ดึกก็พิจารณาคุณหน้านางที่นั่งอยู่ แม่เวदानจะมิดชมุขมัว
 แต่ย้งทอดพระเนตรเห็นเค้าหน้าวาง ๆ ว่าน่าเกลียด ทรงผัดก
 นางให้ออกจากพระชงฆ์ รีบเสด็จไปที่บัญชาหมายจะจับน
 ครั้นเข้าโถงนั้นก็ถอยห่างกระโดดไปกึ่งโหนดมากิ่งนี้ ปากก็
 พรอดเป็นเพลง

“คิดฤษัก โฉมตรู   เจ้าชนอนยุบนกิ่งไม้
 จดฤษักพี่เมีย   เจ้าชายชั่งเคียดอยู่ได้
 โอ้พระองค์ชั่งหงกระไร   ไม่เคียดวหฤทัยเดยเฮย”

แล้วบินหายไป.

เจ้าชายเดี่ยพระหฤทัยจนไม่มีสติ   เสด็จบ้ายขึ้นไป
 ตามกิ่งไม้ พระโอรสผู้ก่พลอยพรว่า

“คิดฤษัก โฉมตรู   เจ้าชนอนยุบนกิ่งไม้
 จดฤษักพี่เมีย   เจ้าชายชั่งเคียดอยู่ได้
 โอ้พระองค์ชั่งหงกระไร   ไม่เคียดวหฤทัยเดยเฮย”

ความทราบถึงพระราชว่า โอรสทรงทำกิริยา ผิดตั้ง-
 เกศ ตกพระหฤทัย ด้วยมีโอรสองค์เดียว รีบเสด็จมาทรง

พยายามดับสติจนรับสั่งถามเจ้าชายว่าเหตุสุดดันทันปดายเป็นอย่างไร จึงได้ทำกิริยาเป็นดังนี้.

เจ้าชายกดับทรงร้องเพลง

“ คិតฤษักโกมตรู   เจ้าชนอนอยู่บนกิ่งไม้
จัตฤษักพิเมย   เจ้าชายซึ่งเคยอยู่ใต้

โอ้พระองค์ซึ่งหลงกระไร ไม่เฉดิยวหฤทัยเดยเดย ”

พระเจ้าแผ่นดินทรงวิตกมาก จุงโอรด์เข้ามาข้างในปราสาทแล้ว รับสั่งให้หาแพทย์ที่ด้อยชอบทงพระนครเข้มารักษเจ้าชาย แต่ไม่มีแพทย์ ที่สามารถจะรักษาให้หายได้ รับสั่งให้หาแพทย์จากประเทศอื่นมารักษา พระอาการเจ้าชายก็ไม่ทุเทา มีแต่ทรงกับทรุด เป็นที่วิตกของพระราชอาอย่างยิ่ง

วันหนึ่งพรานนกนำนกตัวหนึ่งมาขาย เป็นนกปดาด

พูดภาษามนุษย์ได้ พระราชารับสั่งถามว่าจะขายเท่าไร พรานนก กราบทูลขอพระราชทาน ราคา ร้อยเหรียญทองโมหุร

(๑) พระราชาก็ทรงซื้อไว้และประทานแก่โอรด์ ด้วยทรงเห็นว่าบางทีจะทำให้โอรด์หายพระวงเรื่องทีคดั่งเพื่อได้บ้าง แต่การ

(๑) Mohur = เงินตราอย่างเก่าเท่ากับ ๑๖ รูปี

กตบชาราย เจ้าชายทอดพระเนตรเห็นนกกระทงกรรแดง เพ่ง
ดูนกหนึ่งไปเป็นวัน

ภายหลังมานกพยายามตั้งไข่ที่ผูกไว้กับคอนหลุดออกมาได้ โสบินเข้ามาเกาะที่พระชงฆ์ เจ้าชายค่อยบรรจงดูนก
ดูไปดูมา รู้ดีว่ามีอะไรแข็ง ๆ ต้องฝ่าพระหัตถ์ ก็ทรงปลด
ออกมาโดยไม่ทราบว่าเป็นอะไร แท้จริงก็คือรากไม้ที่แม่เตย
ของคิถุษา กัดอบผูกไว้ที่มวยผมนั่นเอง พอรากไม้หลุด นางคิ
ษุษา ก็ก่อกตบคนรูปเดิม.

เมื่อเจ้าชายได้ข่าวจากต้นคนมา ความคั่งเพ้อก็หาย
ตั้งปลิดทิ้ง ได้พระสติอย่างเดิม นางคิษุษา ก็ทูลเรื่องที่เกิดขึ้น
ทั้งหมดให้พระภักดาฟัง ถึงที่สุดเมื่อพระราชาทรงทราบเรื่อง
ก็กริ้วมาก จึงสั่งให้เอาควนางจิดุษา ก็ไปประหารตัดเป็น
ท่อน ๆ ตั้งไปให้เป็นกานต์พราหมณ์เซมินทรผู้บิดา กับทรง
แต่งเรื่องที่เป็นจริงโดยละเอียด ด้วยความโกรธของพราหมณ์
เซมินทร เมื่อได้ทราบเรื่องตลอด ก็ไม่น้อยใจไปกว่า ไข้ให้คน
ไปตามเมียหลวงมาทันที เอาศัพบุตรสาวที่ถูกคิดเป็นชนให้

ดูและพูด “นี่เห็นผลของความชั่วที่จิตใจร้ายทำไหม?” แล้ว
ตั้งให้เอาเมียหลวงไปฆ่า คิดเป็นชนเด็กชนน้อยเหมือนกับ
บุตรสาว.

ฝ่ายพระราชาทรงเจริญพระชนมายุชรามาก ในไม่ช้า
ก็เวนราชสมบัติแก่พระโอรส ๆ ชนครอบครองพร้อมด้วย
ราชนัดตฤกษ์ก็ผู้บิยชายามัดกษณะอนางามเป็นคู่ชกาวรรด้วยกัน
มาตลอดกาดนาน

ควายสองขา

พระราชอาณาเขตหนึ่งทอดชอราชด์หาย คือ พระ
ราชอาณาเขตหนึ่ง ว่ามีพระประสงค์ควายสองขาด้ก้ตาม
ควาย พระองค์ด้นเท้รับด้งกะประธานมนตรี “นี่จะไปหา
ควายสองขาด้ที่ไหน ? เกิดมาก็ด้งด้ยนี้เอง ”

ประธานมนตรีกราบทูล “มหाराช ในราชอาณาจักร
เขตของพระองค์เอง มีควายสองขาออกด้นไป ”

พระราช— “นี่พูดอะไร ? ด้งเป็นด้นอยุ่น ”

ประธานมนตรี— “ข้าพระเจ้าจะกราบทูลเดอะเดอะ
มิด้ จะนำเอามาควายให้ทอดพระเนตรด้ยอน ” กราบทูล
ดาไปไม่ช้า กด้บมานำบัณฑิตที่มีความรู้พระคัมภีร์ค้ำด้คร
ด้ก้ช้เข้ามาด้มคน พระราชาทอดพระเนตรเห็นทรงยม ด้
ด้งถาม “นี่หรือที่ทานหมายความว่า ? ”

ประธานมนตรี— “นี่เองพระเจ้าข้า ”

พระราชาทรงน้กอยุดักครุ้ แด้วด้รด้งกะพราหมณ์
บัณฑิต “ด้หายเราราชาประเทศนนี้ ด้ ต้องการจะพบพอก
ทาน ขอให้ไปด้ ” แด้วประธานเงินค้ำใช้จ้ายด้สำหรับเดินทาง

ตำบยายแฉ้วอด “ นมึเข้าใจว่าข้าเจ้าเรียนแพทยศาสตร์มา
 คงชาติ จะไม่รู้ว่ของอะไรแฉฉงหรือไม่แฉฉงเมื่อกินเข้าไป?
 เพราะรูต้อย่างนัจได้ชอผกมา ดงมอกันเกิด กินกันเดี่ยวคน
 ละกำ อย่างดัวว่าแฉฉงเดย กินแล้วไม่เกิดโรคดอก ” เพื่อน
 ทงต้องจะทำประการไร ไม่กินก็อดจำต้องกินผักไปตามแกน
 อิ่มหน้าแล้ว จึงออกเดินทางต่อไป ไม่ช้าถึงแม่น้ำ
 เด็ก ๆ ด้ายหนึ่ง หาอะไรสำหรับข้ามไปไม่ได้ แต่เคราะห์ดี
 คุมคนไ้มาคนหนึ่ง ใ้ให้ไปเที่ยวหาเรือ ไปหาเป็นนานไม่
 ได้เรือ กัดบมาบอก บัณฑิตทั้งด้ามหมดตำรา หนึ่งดงทรม
 ผังตริกตรองกันว่าจะหาอะไรข้ามไปได้ ดักครู่เห็นใบไทรใบ
 หนึ่งลอยมาในน้ำ ขณะนั้นบัณฑิตคนหนึ่งมีความรู้โบราณ
 ศาสตร์ครวงดกตำบรวพ ตำรับตำราทางศาสตร์เก่าแก่รุมาก
 พุดชน “ ปางเมื่อพนพิภพดมจมดวยอุทกประดัยกตป พระ
 พรเมศัวรเสด็จได้ยาดันดอยอยู่เหนือบไทร เพราะฉะนั้น
 ใบไทรนี้เราก้อาจจะชนนงดอยไปบนพพนาได้ ดงมาเกิด ไม่
 ต้องกตว เพราะพระคัมภรว่าอย่างน ” พวกเพื่อนเห็นเขา
 อ่างพระคัมภรต้องเชื่อ พากันก้าวลงบนใบไทร ก็เค่เกกน

ลงไปในน้ำแตก ๆ แต่พยายามว่ายข้ามฟากไปได้ ไม่ตาย
 ด้วยคนใช้มีของแบกมาด้วยว่ายไม่ ซึ่งมีแต่จมตงทุกที ฝ่าย
 บัณฑิตที่มีความรู้ทางโหราศาสตร์ เห็นคนใช้กำลังจมน้ำ
 ก็บอกเพื่อน “อย่าช่วยเลย ถึงที่ของเขาแล้ว ได้คำนวณ
 เลขตามตำราตกเวดาพระเสาร์^(๑) เข้าทับ ช่วยอย่างไรไม่
 รอดดอก” บัณฑิตอีกคนได้ยิน ก็อ่านโศกในตำราของตน
 ขึ้นว่า ”

“ ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕
 ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕ ๕๕๕
 เมื่อธรรมวินาศ
 มหาภัยอุบาทว์ เกิดปรากฏมี
 ผู้บัณฑิตจริง ตะหงะโกศ
 ของตนทันที เดี้ยงกึ่งหนึ่งพลง ”

(๑) สี่—เสาร์ = ‘บุตรพระอาทิตย์,’ มีนางฉาษาเป็นมารดา (ฉา
 ขาดนัย), บ้างว่าเป็นเหล่ากอพระพลรามกับนางเรวดี (เศารี), กายดำ
 (อสีต), ตาร้าย (กัรุโรจน), ขาพิการ (บังค), มีปรกติข้ำ (ศนิ)
 ไปไหนก็ข้ำ (ศไนศัจร), เงื่อง (มันท), เครื่องอาวุธดำ (นีลवास)
 มีเปลวรัศมีเจ็ดแฉก (สัปตารัจ), เข้าร่วม (เสวยอายุ) ใครมีแต่ข้ำ
 (กัรุรทศ), ยังมีนามเรียกได้ต่าง ๆ อีก เช่น ‘อार, โภณ, โกรท’

(อสีต : โกรท : ปุคฺฉฉาษาดนย : ศไนศัจร : เศารี : ||

แดงแกมพูด “ เพราะฉะนั้นเราช่วยเขาให้รัชตมาแต่กิ่งเดียวก็พอ ” ว่าแล้วความมืดตัดหัวคนไข้เขามาเก็บไว้ ปล่อยให้ตัวลอยไปตามน้ำ,

หลุดจากแม่น้ำมาได้ บันฑิตทั้งสามก็เร่งเดินทางหมายจะให้ถึงพระราชวังก่อนมืด ครั้นมาถึงก่อนมืด แต่ยังเข้าไปไม่ได้ เพราะบันฑิตโศยติศาจารย์ได้คำนวณเลข เวลาฤกษ์ตัดกโถ่ ๆ ต้องยาม ต้องนั่งซุ่มคอยอยู่ในที่ลับมืดซิด รอกว่าจะถึงเวลาฤกษ์มงคล พอเที่ยงคืนได้ โฉดกพากันไปมาตามทางคนหนึ่งแนะนำว่า “ บ้านนี้ประตูวังคงปิดควรจะหาทางเข้าที่ลับพิเศษสักหน่อย ” พวกดีร้ายเห็นด้วย เดียงไปหลังคร้วรอดเข้าไปทางรางテナหลุดเข้าไปได้ เดินตรงชนบันไดไปบนปราสาท ไปถึง พระราชาบรมมเดี้ยแล้ว เทยวหาห้องบรมม พบพระราชาบรมมหลับบนพระแท่น และพระราณับรมมอยู่อกพระแท่นหนึ่ง.

ทันใดนั้น ทั้งสามเกิดความคิด รวากับ ใจเดี้ยวพร้อมกันว่า รอดเข้ามาทางราง เนอศัวไม่สะอาดควรชำระล้างตัวเดี้ยก่อนจึงเข้าเฝ้า คนหนึ่งออกความเห็น “ เดี้ยวก่อน จะไป

ดูพระคัมภีร์ที่วางตรงนมแนะนำไว้ประการไรบ้าง?” กตัญญู
 ตงไปเปิดดูคัมภีร์ แลวกตบขนมมา พูดยังตั้งใจ “มี มี
 ยอนแน่ พระคัมภีร์คำสัตว์ของข้าพเจ้าเต็มจนแก้วดาร์พดนัก
 เทียว คิดซัดอะไร ค้นหาเป็นมิ่งงนน ในพระคัมภีร์ของ
 ข้าพเจ้าเขียนไว้ว่า “สัตว์เปรียบเหมือนแม่น้ำ” อย่างนั้น
 พระราชนิพนธ์บทมอญนิกคอบแม่นานนเอง มาเถอะ ด่หาย ไป
 อาบน้ำที่พระราชนิกคอบน

ทั้งสามกระโดดตงไปในพระแท่นพระราชนิกคอบน
 กตัญญูเกิดออกตงกนเค็มที่ พระราชาแะพระราชนิกคอบนพระเหตุภัย
 คินบรรมท ทอดพระเนตรเห็นใครสามคน ขนมมาทำทำอาบ
 น้อยุ่นบนพระแท่น ตกตะตงรับตั้งถาม “ใคร?”

บัณฑิตทั้งสามทูลตามข้อความที่ มี ในพระคัมภีร์แต่
 พระราชา แลวกตบขนมมา พระราชาทรงพระ
 สรวดกักใหญ่ ตรัส “ด่หายเราซึ่งด่รส่งมาให้ถูกตามที
 เราขอไปจริง ๆ อ้อ! ท่านบัณฑิตผู้มีความรู้สูงส่ง เชิญ
 กตัญญูไปนอนพักเสียก่อนเถิด พรุ่งนี้เวดาเราออกขุนนาง จึง
 เข้ามาหาใหม่” แลวกก็โปรดให้ควายสองขา กตัญญูออกไป

พราหมณ์กับกายสิทธิ์

ในพราหมณ์กับกายสิทธิ์ดั่งองค์คน พราหมณ์ใจบุญ
สุนทรเคร่งครัดในพระคำสอนมาก จะพูดจะทำอะไรก็ปรดด้วย
ความดีด้วยข้อยุติธรรม และทำบูชาตามที่ได้อ่านไว้ในคัมภีร์
คำสวดเป็นนิตยทุกวัน ข้างฝ่ายกายสิทธิ์เป็นคนใจบาปหยาบช้า
ประพฤติกแต่ตามก หาทางเขาระเหย่พราหมณ์เด้มอ เช่น “เห็น
แต่ท่านทำบุญทุกวัน แต่อดไม่มีอะไรกินทุกวัน ส่วนข้าเจ้า
ดูซิ ดั่งไรที่เขารู้ว่าข้าว่าบาปทำมันไม่หยุด กินอยู่พุ่มเพุย
ไม่เห็นจะอดเหมือนกับท่าน เห็นอย่างไร ? ท่านใจบุญ”
พราหมณ์นิ่งไม่ตอบสักคำ ทนให้ดับประมาท

วันหนึ่งพราหมณ์ไปอาบน้ำที่แม่คงคา กำดั่งอาบเท้า
เหยียบถูกหวดวใครบักไว้เป็นแผดถกรรจ์ โดหิตโหดจนถม
จับ ชาวบ้านเห็นช่วยกันอุ้มขนจากหน้า พุงกดับบ้าน เวด
นนกายสิทธิ์เดินผ่านมาพบพราหมณ์ ทราบว่าต้องเหตุร้าย ก็
เขาระ “ดูซิ ทำใจบุญไปเกิด วันหนึ่งเกือบจะไม่มีชีวิต ส่วน
ข้าเจ้า นี่แน่ ได้เงินมาถุกถนัดใจ ทำบุญหรือทำบาปดี ขอ
ถาม?”

กำลังพูดได้เพียงกันอยู่ มีโรรมาทงนั้น พราหมณ์
และกายัสถขอให้ช่วยดูชะตาของตนทั้งต้องว่าทำไมจึงเป็นตรง
กันข้ามดังนี้ โจรคำนวณดูแล้ว ตอบ “พราหมณ์ เมื่อ
ชาติก่อนท่านทำบาปมาก มีความผิดเพราะฆ่าพราหมณ์ฆ่างัว
และทำความชั่วอย่างอื่น ๆ อย่างหนักอีกมาก (๑) ตามกรรม

(๑) มหาปาตกาณี หรือครุฑาม ๕ ประเภท คือ ๑. พราหมหัตถ
= ฆ่าพราหมณ์, ๒. สุราปาน = เสพสุรา, ๓. เสดย =
ลักทองของพราหมณ์, ๔. ครุวัจนาคม = ล้วงภรรยาครูหรือ
อาจารย์, ๕. สมาคม = ร่วมผู้ประพฤติกามใน ๔ ประเภทนั้น
เหล่านี้ยังผู้ประพฤติกให้ตกใหม่ในมหานรกตลอดกาลหลายกัลป์ แม้พ้น
กรรมในรกรกนั้นแล้ว เศษผลอำนาจแก่ผู้ทำต่าง ๆ : ผู้ฆ่าพราหมณ์
(พรมะหา) เกิดในดิรัจฉานกำเนิดเป็น สุนัข สุนัข ล่า อุฐู งัว
แพะ แกะ กวาง นก หรือเกิดในมนุษย์ ก็เป็นจัณฑาลถูกตัดจาก
สกุล [ตอนนี้ แม้ในพุทธศาสน์ก็รับรอง ตามที่กล่าวไว้ในहिโตปเทศ
ตอนหนึ่ง]; ผู้เสพสุรา เกิดเป็นหนอนแมลงต่าง ๆ; ผู้ลักทองของ
พราหมณ์ เกิดเป็นแมลงมูม งู อสุรกาย อีกตั้งพันอัธภาพ.

‘แต่การฆ่างัว (โคพิธ) เป็นบาปชั้นรอง (อุปปาต) ไล่โทษ
ด้วยรับความลำบากอย่างสาหัส : เลี้ยงฝูงโค, คอยป้องกันโคให้พ้นอัน
ตราย, ติดตามไปทั้งกลางวันกลางคืนทุกฤดูอากาศจนครบ ๓ เดือน,
ต้องกินดินฝุ่นที่ทั้งขึ้นมาด้วยขาโคก้าวเดิน’ — M. William's In-
dian Wisdom

ที่ได้ทำได้ กำหนดจะต้องรับผลในวันนี้ คือโทษถึงถูกเด็บบตาย แต่ในชาตินี้ท่านทำแต่การบุญจึงไม่ได้รับโทษเด็บบ ดดเบาดงเพียงถูกหูดาคำเท้าแทน และส่วนกายัสต์ชาติก่อนทำบุญไว้มากกุศลที่ท่านนั้นส่งผลให้เป็นถึงพระราชา แต่มาในชาตินี้ท่านกลับประพฤติชั่วทำบาปนับไม่ถ้วน กุศลจึงไม่ส่งผลให้เป็นพระราชา ดดทอนดงให้ได้พบเงินเพียงหนึ่งถั่งในวันนี้” พรหมณ์และกายัสต์ได้ฟังโหรอธิบายแล้ว ต่างคนก็กั๊กบ้าน (?)

ภาคผนวก ๑

ข้อความที่ในเชิงอรรถอ้างมา

ศราทฐสังเขป

เชิงอรรถหน้า ๒๗, ๓๐๕

ศราทฐ์ หรือพิชัฏกแห่งผู้มั่งคั่งร่ำรวย เป็นการดำคัญในค่านา
สินธุ คือตั้งเวยบรรพบุรุษทางฝ่ายบิดาผู้ดั่งดับไปแล้ว ด้วย
ข่าวมเหนยและน้า (๑) ในมณู (๒) อธิบายว่า “ผู้มีความเชื่อ
บูชาบรรพบุรุษ แม้ด้วยน้ำในภาชนะเงิน จักได้ผลดั่งขดำรอาญ
ไม่มีเดือม”

ความประสงค์ในการทำศราทฐมี ๒ ประการ :

๑. มตะชนเมื่อมีสัตว์ระอันเขาเผาแล้ว วิญญาณจักได้
เข้าสถิตสัตว์ระชนิดหนึ่ง หรือสัตว์ระอันบอบบาง (๓) ซึ่งเป็นที่
ถึงของวิญญาณ จักได้หลุดพ้นจากร่างเดิม

---

(๑) Monier' Willaims' Indian Wisdom เชิงอรรถ
๕ หน้า ๑๓๓

(๒) ๓—๑๒๓, ๒๒๘.

(๓) สฤจ

๒. เพื่อยกเปตบุรุษให้พ้นจากอากาศประเทศ ไป
สู่สวรรค์หรือประเทศบรมสุข; มิฉะนั้นเปตบุรุษจะต้องเ
รื่อนอยู่ในหมุมมีค่าจอดูรกายไม่มีกำหนดกาล (๑)

ผู้ทำศราทธ ถ้าเป็นลูกชาย อาจช่วยพ่อให้พ้นจาก
ขุมนรกที่เรียกว่า 'ปุต' บรรพบุรุษ (พ่อ) ก็จะได้กิน
เครื่องเดินอ้อมหน้า; เพราะฉะนั้น ลูกชายจึงมีนามศัพท์เรียก
ว่า 'บุตร' คือผู้ช่วยพ่อให้พ้นจากนรกขุมปุต. อาศัยดัตถิ
นเป็นเหตุ ชาวฮินดูจึงต้องการมีลูกชายดีบดบัง มิฉะนั้น
จะพากันตคนรกขุมปุตหมด ด้วยไม่มีใครทำศราทธให้ (๒)

ศราทธมี ๑๒ ประเภท คือ

๑. นิตย ทำทุกวัน

๒. ไนมิตติก ทำเป็นคราว

๓. กามย ทำตามสมัครเพื่อหวังประโยชน์เป็น

พิเศษ เช่น ขอดก

๔. วฤทธิ ทำในคราววันเริง หรือมีความเจริญ

๕. ดบิณฑน เดินเฉพาะบุคคลหรือสำหรับบรรพ

บุรุษ

(๑) ที่เราเรียกกันว่า 'ยังไม่ไปเกิด'

(๒) Indian Wisdom ๒๕๕, พระราชนิพนธ์เรื่องพระ
ราชพิธี ๑๒ เดือน ตอน ๓

๖. ปารพณ ศราทธตั้งเวลายู่ที่ดงดับไปในวันเพ็ญ
วันชน ๑ คำ, ๘ คำ ; ๑๔ คำ

๗. โขษฐี เที่ยงปราชญ์บัณฑิตหรือพราหมณ์
ที่หมิ่นมาประชุมในการน

๘. ศุทธิ เพื่อชำระล้างบาป

๙. กรรมางค์ ทำในมงคลคราวตั้งกรรม, เกิด,
ตัดจุก ฯลฯ

๑๐. ไทวิก เพื่ออัญเชิญเทวดา

๑๑. ยাত্রาศราทธ ทำเพื่อความงวอดดีในคราวเดิน
ทางไกล

๑๒. ปุชฎ ทำเพื่อบำเพ็ญความดีชดบายแด่ทรัพย์
สมบัติ

ในศราทธ ๑๒ ประเภทนี้ มีที่ดำคัญอยู่ ๔ ประเภท
คือประเภทที่ ๒ ที่ ๔ ที่ ๕ และที่ ๖ (๑)

เนื้อความที่กล่าวมานี้ เป็นดังเขาในเรื่องศราทธ
เพื่อต้องการทราบความละเอียด ขอยกศราทธพิสดารกล่าว
ต่อไป:—

(.) อัคร ปารวไลโกที่หิฐฐวฤที่หิสนิมที่กรรมาตัมกั จตุรวิธเมว
มุขัม |

ศราทธพิสดาร

‘ศราทธ’ แปลตามศัพท์ว่า ‘ผู้มศีรทธา’ หรือ ‘พิธีกรรมของผู้มศีรทธา’ ในวาระที่จะกล่าวต่อไปนี้ หมายถึง เหาอรรณอินหตคคือ—พิธีกรรมของผู้มศีรทธา พิธีบูชาคุณแห่งบรรพเปตบุรุษ อันต้องกระทำในดัมยรีนเริง เรียกว่า ‘ศราทธ’ แด่ดังตามมัตยาคิบายของพระฤษีเอารพ (๑) ใน วิษณุปุราณบริเนท ๓๓ ดังน:—

การรตนาบคาทงเดือผา เป็นกจทผู้มศีรทธาได้ปฏิบัติกันมา, บุตรต้องทำพิธีอันควรแก่การน (๒) : นคอฉิรศราทธ ซึ่งบำเพ็ญในดัมยรีนเริง พรหมณคควรบูชาเคารพทงเทวดาและบรรพเปตบุรุษด้วยตั้งใจแน่ว ไม่ปด้อยใจกังวลในเรื่องอื่น, และควรทำการเวียนรอมโดยเคารพ, ให้พวกพรหมณอยู่ช่ายมือ แด่ดวงคาคพรหมณเหล่านั้น (๓) ยัน

(๑) คูณทิก

(๒) ชาตกรรม — ‘กจเป็นหน้าทของลูก’

(๓) ยุก์มาน์ทไควา คจ ปิตรียาคจ สัมบัคสวัยักรมทท วิชาน์ |
ปุชเบทโกชเชจโจว ตันมนา นาน์ขมานส: ||

บายหน้าตู้บุรพาหรืออุครทิก ทำดังเวยทวยเทพและประชา
 มดี^(๑) ด้วยข้าวบิณฑ (๒) กับเนยชั้น ธิญญชาติ ผดกระเบา
 [บันจจับ] ด้วยปลาดายนิ้ว^(๓) พิษศรাত্রเป็นเหตุให้คณะ
 บุรพเขตบุรุษ^(๔) เปรมปรีย์ เพราะฉะนั้น ควรบุรุษจะกระ
 ทำในทุกสมัยซึ่งมีความเจริญ^(๕) ผู้ครองเรือนควรตั้งใจดี
 การะบุรพเขตบุรุษในมงคลกาล คือวิวาหะในสมัยแห่งบุตร
 หรือบุตร ในสมัยชนบ้านใหม่^(๖) ในสมัยชานานนามบุตร^(๗)

(๑) ดุบันทิก.

(๒) ดุบันทิก.

(๓) ไทวตีร์ถ=‘ปลายนิ้ว, ยอดนิ้ว, ภาคนิ้วอันศักดิ์สิทธิ์ ของ
 ประชาบดี’

(๔) มีนามเรียกพิเศษว่า ‘นันทิมุข.’

(๕) นันทิมุข : ปิตฤคณเสีตน ศรাত্রเรน ปารีถิ |
 ปรียเต ตัตตุ กรตัวยิ ปุรุโย : สรวฤทธิษุ |

(๖) เกหุปเวสนะมงคล

(๗) นามภณมงคล เมื่อบุตรเกิดได้ ๑๐ วัน ให้ตั้งชื่อ ; ชื่อหน้า
 ควรเป็นชื่อเทวดา, ชื่อหลังเป็นชื่อนมนุษย์ เช่น สรมัน, หรือ วรมัน,
 ดุบันทิก.

ในดัมยโกนจุก (๑) ในดัมยแยกผมตัดไว้เมื่อตงครรวั (๒)
 หรือในดัมยเห็นหน้าบุตรครั้งแรก หรือในดัมยอื่น ๆ อย่าง
 ไรก็ดี พิศัราทศซึ่งก่อกวามาแล้วโดยสังเขป ย่อมเป็น
 ไปในดัมยมงคลเช่นนั้น.

---

(๑) สีมันโตนั้นย.

(๒) จุกกรรม.

พิธีศราทซึ่งบำเพ็ญในสมัยทุกข

กิจเพื่อผู้ตาย เมื่อได้อาบน้ำศพด้วยน้ำมนตร์
 ประดับศพด้วยพวงมาลัย นำไปเผานอกอุปราชม้านแล้ว ผู้
 เป็นญาติอาบน้ำทางผ่านุงผ้าห่มแล้ว ให้นัยบ้ายหน้าตู้ทักษิณ
 ตั้งใจหันหน้า (๑) อุทิศออกชื่อผู้ตาย ตั้งท้าวว่า 'นี้ จำนง
 แก่ผู้นั้น ซึ่งสถิต ณ คติภพไหนก็ตาม' (๒) แล้วถดับบ้าน
 พร้อมกับปักธูปซึ่งตอนไปเตียงที่ทุ่ง พอเห็นดาวชนกให้
 เตรียมนอน นอนบนเตียงสำเภาซึ่งลาดกับพื้นดิน (๓) คดอด
 เวดาระหว่างทุกข ให้อ่างอาหารวันละก้อน (๔) เหนือพื้นดิน
 เพื่อผู้ตาย [ตนเอง] กินข้าวที่ปราศจากมังสะทุกวันไป
 เที่ยง พราหมณ์ ให้มาถวัน ตามแต่ ศรัทธา เพราะมตชน
 (= ผู้ตาย) ย่อมได้รับความอิมหน้าตามที่ประสงค์

---

(๑) อุทกทาน การตวงน้ำ ใช้ฝ่ามือทั้งสองกอบน้ำหลังลงไป
 ออกชื่อและโคตรของผู้ตายและว่า 'ขออุทกทานนี้จงถึงแก่ผู้ชื่อนี้'
 (๒) ยัตถ ตัตถ สัตถาโยตถมุกาเขตติ วาทิน : |
 (๓) ตฤณศัยบา
 กฏฐรม้าสตัด : กุริยฺรภูเภา สันสตรคาอิน : |
 (๔) ดูปันทีก.

ปราโมทย์ในโภชนทานของคน (๑) ในวันที่ ๑ หรือที่ ๓
หรือที่ ๗ หรือที่ ๘ (ถัดวันที่ตายไป), ญาติต้องเปิดยื่น
เครื่องนุ่งห่ม, อานน้ำชกบ้านแถวหลังหน้าอันเป็นเมตตงาท
แผ่นดิน (๒) วันคาร์บ ๔ เก็บเอาแต่กระดูก

ญาติของผู้ตาย เดรัจฉกรรยนี้ ญาติสมบัติ (๓)
[เป็นอันบริสุทธ์] ใคร ๆ จึงสัมผัสร่างกายได้; ส่วนญาติ
สมานสถิต (๔) จะประกอบกรงานอะไร ๆ ได้ [โดยไม่มี
ข้อขัดคั้นว่าร่างกายไม่บริสุทธ์เหมือนพวกก่อน] ญาติสมบัติ
ใช้ที่นอนและอาถนะก็ได้ แต่ยังคงเว้นจากน้ำมันและดอก
ไม้ และต้องถือเมถุนวิรัต [ทั้งนี้] ต่อจากวันเก็บเอา
และกระดูก (ไปจนถึงดินเซตไว้ทุกข)

(๑) เบรตัสตฤปตี ตถา ยาติ พันธุเรคณ ภูมฺยชตา |

(๒) วสตรัตยาคัม พหิ : สีนานัม กฤตฺวา ทททาตฺติโลทกัม |

(๓) 'สมบัติ' แปลตามศัพท์ว่า 'ร่วมข้าวบิณฑ' เป็นญาติประ
เภทหนึ่ง สืบโคตรถอยหลังขึ้นไป กับถัดลงมาสุดเพียงชั่วที่ ๗ คูบันทิก

(๔) 'สมานสถิต' แปลตามศัพท์ว่า 'ร่วมน้ำ' เป็นญาติที่ห่าง
ออกไปกว่าญาติสมบัติ นับสุดลงเพียงชั่วที่ ๑๔ จะเรียกว่าญาติ 'สมา
โนทก' ก็ได้หรือรทดเท่ากัน.

ชนิดผู้ตาย เมื่อผู้ตายเป็นเด็ก (๑) หรือไปนอก
 ถิ่น (๒) หรือถูกเลี้ยงช้อเลี้ยง, หรือเป็นครู (= มุณี), กำ
 หนดเขตแห่งญาติซึ่งอยู่ในความไม่บริสุทธ์ (= ไร่ทุกข)
 ก็เร็ววันเช้า (๓) ทงภิกษุที่เฝ้าด้วยไฟและน้ำก็ไม่จำกัด (๔)

บางสิ่งซึ่งต้องห้ามในสกุลมตชน อาหารของ
 สกฤตผู้ตาย ห้ามไม่ให้ผู้ไม่ใช่ญาติกิน มีกำหนด ๓๐ วัน (๕)
 การให้ทาน การรับทาน การบูชา การศึกษาคัมภีร์ (๖)
 เป็นอันงดตลอดเวลาระหว่างนั้น

เขตไร่ทุกข์ เขตแห่งความเป็นผู้ไม่บริสุทธ์ (= ไร่

(๑) ฎีกาจารย์แก้วว่า เด็กที่ยังไม่ได้ตัดฟัน.

(๒) ฎีกาเติมว่า ไปเกินกว่าปี.

(๓) สัทธ ตามที่กำหนดกันแล้ว สำหรับผู้ที่ไปต่างถิ่นเพียง ๓

ราตรี.

(๔) พาล เทศานต์รวเสถ จ ปติเต จ กุรา มฤต |

สัทธ : เสาจิ ตเถจฉาโต ชลาถันนุที่พันธนาทิมุ ||

(๕) ดุบันท์ก.

(๖) พรหมยชัน.

ทุกซ์) เพื่อ [ญาตที่เบ็น] พราหมณ์ ๑๐ วัน (๑) ; เพื่อ [ญาตที่เบ็น] กษัตริย์ ๑๒ วัน; เพื่อ [ญาตที่เบ็น] แพศย์ กิ่งเดือน ; และเพื่อ [ญาตที่เบ็น] คุทรเต็มเดือน (๒)

กิจเมื่อพ้นกำหนดไว้ทุกข ในวันแรกพ้นกำหนด ความไม่บริสุทธ์ (= ไว้ทุกซ์) ให้ญาติสนิทของผู้ตายทำบุญ ๕ เดียงพราหมณ์ตามศรัทธา, แต่จำนวนพราหมณ์ต้องเป็น ขอน, และตั้งเวรข้าวบิณฑแก่ผู้ตาย วางข้าวบนหญ้าแพรก ใกล้กับอาหารเดนของพราหมณ์ ครั้นเดียงแซกแล้ว ให้ผู้ ไว้ทุกซ์ถูกต้องน้ำ, อาวุธ, ประตัก, หรือไม้เท้าใดตาม วรรณของตน ; เพราะถูกต้องของเหต่านิยมเป็นคนบริสุทธ์ ต่อไป จะทำกิจการไร ๆ ได้ตาม ซึ่งกำหนดไว้ สำหรับ วรรณ ของตน ๆ หรือประกอบกรหาเดียงชีพ ตามที่ถักถักของตน เคยทำมา.

(๑) บางตำรา วันไว้ทุกซ์ให้พวกพราหมณ์กับกษัตริย์ ๑๒ วันเท่า กัน, โดยกำหนดว่า

วีปรัสไฮตัททวาทคาคหิ ราชนยัสยาปยิ เสาจกัม |

(๒) จำนวนข้าวบิณฑ สำหรับครว ๆ หนึ่ง ก็มีจำนวนเหมือน กันหรือ ๑๐ ก้อน.

ทำบุญเดือน เมื่อตายไปครบเดือน ให้ทำศรัทธ
อุทิศเฉพาะผู้ตายดังไป ให้ได้ ๑๒ ครั้ง (คือ ๑๒ เดือน)
แต่ไม่ต้องมีการสดมมนตร์และพิธีหุงหยาเหมือนคราวแรก ไม่
ต้องตั้งเวรแก่วิเศษเทพ (๑), ตั้งเวรผู้ตายด้วยข้าวบิณฑ์
ดัก ๑ ก้อน เพราะท่านักทำบุญคุดให้บริสุทธิ ได้ทั้งคน ;
เพราะฉะนั้น ครนเตียงพราหมณ์แล้ว จึงต้องมีกาให้ข้าว
บิณฑ์อุทิศผู้ตาย (๒) อันผู้ตั้งเวรต้องสอบถามพราหมณ์ ใน
การเตียงดูว่าอิมหน้าดีหรือไม่ ; และถ้าได้ความรับรองของ
พราหมณ์ ก็ให้กล่าวอุทิศว่า 'ขอให้ความฟูใจ จงวัฒนา
ไมรุ ดันแก่ผู้ โพน (ผู้ตาย) (๓) พิธีศรัทธ นเรียก

(๑) มฤตานิ จ กรัตวเมโกที่หิมฐุมต : ปรัม |

อาหวนาทิกิริยาไทวนิโยครหิตฺ หิ ตตฺ ||

วิศเวท คือทวยเทพ กล่าวในพระเวทว่า 'ผู้ลนอมมนุษย์, ผู้
อวยบำเหน็จ' มี ๑๐ องค์ แต่จะถือเป็นจำนวนแน่ไม่ได้ ชื่อเทวดา
ในคัมภีร์ต่าง ๆ ก็ไม่ลงกัน ภายหลังมุ่งเฉพาะเทวดาจำพวก ๑ ที่มา
เกี่ยวข้องกับเส้นศพ.

(๒) 'เอโก' รัสตัตตร ทาตวียสโตโลไวถึ ปวิคฺรํกัม |

เปฺรตาบปีณฺโฑ ทาตวีย ภุกฺตวตฺสฺ ทิวิชาติษุ ||

(๓) ปรีศนฺศ จ ตตฺรทริศฺริชมาไนรทิวินฺนมานํ |

อักษฺยมมุกเสยติ วักตวีย วิรเตา ตลา ||

‘เอโกทัทษฐู’ (๑) ต้องทำทุกเดือนจนครบ ๑๒ เดือน นับ
แต่วันที่ตายไป

ต่อมาบุญเดือนสี่ ด้้นกำหนดนี้ ให้ทำศรাত্র ๑
เรียกว่า ‘สปีณทน’ (๒) กิจที่จะทำตามพิธีนี้ เหมือนกับ
ศรাত্রประจำเดือนนั้น ; แต่การหัดน้ำใช้น้ำ ๔ บาตร มี
เครื่องหอมแฉะงา, อุตศีแก่ผู้ตายบาตร ๔ ; อีก ๓ บาตร
สำหรับบูรพเปตบุรุษทั่วไป ; แล้วเอาตั้งซึ่งบรรจุในบาตรเพื่อ
ผู้ตายนั้น ถ้ายดงในบาตรที่ ๓ (๓) โดยวิธีนี้ผู้ตายจักได้เข้า
อยู่ในจำพวกบูรพเปตบุรุษ ซึ่งเป็นขณะที่ต้องบูชาเคารพให้
ครบกิจของศรাত্রทั้งสี่..

ญาติที่สังเวชชาว์บิณท์ ผู้ที่ควรทำศรাত্রให้แก่
ญาติโดยสังเวชชาว์บิณท์ได้ คือลูกชาย, หลานชาย, เหลน
ชาย พงศ์พันธุ์โดยตรงของผู้ตาย, ลูกหลานของพี่น้องชาย,
หรือเหล่ากอของผู้ที่เป็นดัมพันธญาติ โดยร่วมศรাত্রด้วยกัน
กับผู้ตาย. หากขาดบุคคลจำพวกที่กล่าวนี้ ก็ใช้ญาติที่เกี่ยว

(๑) ‘แสดงให้เฉพาะผู้เดียว’

(๒) ตามตำหรับเรียกว่า ‘สปีณท์กรณ’

(๓) ปาตรี เปรัตสย ตไตรีถิ ปาตรีตรขยติ ตลา |

เสจเขตปีตฤปาเตรษุ เปรัตปาตรี นฤปี ตรีษุ ||

เพียงทำการหงั้หน้า (ตมานถัดัด) เป็นผู้ทำศรাত্র, หรือผู้เกี่ยวข้องร่วมฆางบฉนทหรือหงั้หน้า. ฝ่ายบรรพบุรุษทางมารดา หากเผ่าพันธุ์หงั้ตองที่เป็นชายคู้ญยัดันไป ก็ญาคิตที่เป็นหญิง, ผู้คนเคยกับผู้ตายทางคำัดนาหรือตมาคม (๑) ผู้ใดมรดกของผู้ตาย (๒) เหล่าฉนคฉนคฉนคหนึ่งเป็นผู้ทำศรাত্রดังไปให้

ระยะแห่งพิชศรাত্রอันเกี่ยวกับการศพ พิชศรাত্রเกี่ยวกับการศพ มี ๓ ตอน—พิชตอนต้น (=บุรพ) พิชตอนกลาง (=มัชฌม), พิชตอนสุด (=อุตฺตร).

พิชศรাত্রตอนต้น ทำตงแต่ฉนคที่เผ่าศพแฉฉ ฉนคถึงฉนคทฎกคองนา, ฆางุร ๗ ฉ ๗ (หน้า ๓๕๔), หรือฉนคหมดเขตที่ร่างกายยังมัวหมอง (=ไวทฎก) อยู่;

พิชตอนกลาง คีฉศรাত্রที่เรียกว่า เอโกททษฐุ, ซึ่งทำทุกเดือน ;

พิชตอนสุด คีฉพิชถัดจากทำศรাত্রฉนค 'ตบฉนคทฎกฉนค' (หน้า ๓๕๖). เมื่อผู้ตายได้เข้าฉนคทบในหมู่บุรพ

(๑) สฆาตฉนคตรด.

(๒) อุตฺตฉนคฉนค—พฉนค.

แปลบรุษของคนด้วยกันแล้ว : เพราะฉะนั้น พิธีเหตงาน จึง
เป็นพิธีกรรมตา หรืออุทิศแก่บรรพบุรุษ.

พิธีคอนนทดำคณูของท่าแต่พิทเป็นเผ่าพงศ์ของบิดา
มารดา,— จะตั้งเนืองทางร่วมชาวบิณฑหรือหลดงนาคคาม,
—หรือผู้ทรวมดมาคมกับผู้ตาย, หรือเจ้านายที่โตมรดกของ
ผู้ตาย พิธีคอนนททำให้บุตรและเครือญาติ, และบุตรของ
บุตร (หลาน), และนัดดาของบุตร (เหลน), เป็นผู้กระทำ
[หรือผู้กระทำพิธีตน จะทำพิธีคอนนทก็ได้] เพราะ
ฉะนั้น พิธีวาทชน จึงต้องทำ ในกำหนดวันที่มตชนตายไป
พิธีคอนนท—หรืออีกนัยหนึ่งเรียก ‘พิธีอุทิศเพื่อบรรพบุรุษ’
ต้องเป็นการยประจำปี, มีวิธีทำดุจเดียวกับวาทชนประจำ
เดือน ; จะให้สตรีเขาทำด้วยก็ได้.

กาละและเทศะอันโหดร้ายอันศกกลีสิทธิ์

ผู้ทำเปตพัตต์ด้วยศรัทธา จงบูชาพระพรหม, พระอินทร์, พระรุทร, พระอิศวิน (๑), พระอาทิตย์ พระอคนิ, พระวสุ, พระมารุต, พระวิศ्वเทพ, พระฤษี, นก, มานุษ, สัตว์จัตุรมุขวิบาทก (๒) สัตว์เดือยกถาน (๓) บุรพเปตบุรุษ และสัตว์อื่นเป็นอยู่ โดยอ่อนน้อมนับถือทุกเดือน, ในวันแรม ๑๕ ค่ำ (หรือวันสิ้นเดือน) (๔) หรือในแรม ๘ ค่ำ ในเดือนใดเดือนหนึ่ง, หรือในเฉพาะฤตุกาล (๕) อันจักกล่าวต่อไป :-

เมื่อผู้ครองเรือน เห็นว่ามีเหตุอย่างไรเกิดขึ้น หรือ มีแขกดำคัมมาถึง ซึ่งจะต้องทำบุรพเปตพัตต์ ก็ให้กระทำ พดพน.

(๑) นาสัตย.

(๒) ปสุ

(๓) สรีสฤป.

(๔) ทรรศ—ศรทธี

(๕) กามย์

ควรทำพดตามเหตุการณ์, ในเมื่อมีนิมิตรร้ายใน
 อากาศ, พระอาทิตย์โคจรโดยกรานติบาท (๑) พระอาทิตย์
 โคจรห่างจากศูนย์ โดก, อัฐบุรุษและจันทรบุรุษ, พระ
 อาทิตย์โคจรเข้าจักรราศี, ดาวเคราะห์และดาวฤกษ์ปรากฏ
 เป็นทุรนิมิตร ผู้ร้าย กิณชัญญชาติที่เก็บเกี่ยวในปีนั้น (๒)
 บุรุษเปตบุรุษ [ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกสั้น ๆ ว่า 'ปีศาจ'] ย่อม
 ได้มัญญผล (๓) ๘ ปี

เนื่องจากการทำพดต์ในวันชน ๑ คำ เมื่อดาว
 อนุราช (๔), ดาววิศาखा (๕), หรือดาวศวาติ (๖), เตั้ง
 ร่วมติดกัน ; จึงบังเกิดมัญญผลแก่ปีศาจ ๑๒ ปี หรือในวัน

(๑) กลางวันและกลางคืนเท่ากัน.

(๒) นวสัสขาคม.

(๓) ผลคือความเฟื่องฟูใจ.

(๔) ดาวที่ ๑๗, ของนักษัตร ๒๘ ดวง, ดาวหมี, หรือดาวไมตรี

(๕) ดาวที่ ๒๑ ของนักษัตร, ดาวเขากระบือ, ดาวราชาที่เรียก,

มี ๔ ดวง.

(๖) ดาวที่ ๑๕, ดาวสำคัญ

ที่ดาวบุษย (๑), ดาวอาทรทรา, หรือดาวปุนรรพสุ (๒), เติ้ง
รวมดึกถัน [ก็เช่นเดียว].

ในวณชนค้ำ ๑ เมื่อดาวรณิษฐา (๓), ดาวบูรพภาพ
ปทา (๔), หรือดาวศัทธิษ (๕), เติ้งรวมดึกถัน อันผู้
ปรารณนามนุญญผลแก่คณะปีตฤ ยากที่จะดมประดงค์ (๖),

พิศศรทศซึ่งจักให้เป็นทีอ้อมเอนใจแก่ปีตฤเป็นพิเศษ
ตามที่พระด้นค้พระกุมาร ไอรด์พระพรหมอธิบายแก่ท้าวปุรุพ

(๑) อันดุงคักคิดว่าเดือนไฟศษ ชน ๓ ค้ำ, เดือนการติกะชน

(๑) ดาวที่ ๘, ดาวปุยฝ้าย, หรือดาวสิธข ดาวดิษยก็เรียก.

(๒) ดาวที่ ๗, ดาวสำภา

(๓) ดาวที่ ๒๔, 'ศรวิษฐา' ก็เรียก, ดาวข้างใหญ่ หรือดาวไก่อ

(๔) ดาวที่ ๒๕, ดาวราชสีห์ผู้, มีสองดวง.

(๕) ดาว ๒๔, ดาวงูเลื้อย, มี ๑๐๐ ดวง.

(๖) วาสวาไซกปาทฤกษ์เษ ปีตฤณำ ตฤปต์มิจันตาม์ |
วารุณิ จาปยมาวาสย เทวา นามปี ทุรลภา ||

(๗) อักนาม ๑ ว่า 'โอดะ' โดยเป็นโอรสของนางอิลากับพระพุธ,
ดุษ่อเกิด ฯ

๘ คำ, เดือนหก (๑) แรม ๑๓ คำ เดือนมาฆะแรม ๑๕ คำ (๒), วันเหล่านี้ โบราณจารย์เรียกว่า วันบรรจบกับวันยุคาศัย^(๓) เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง เมื่อจะทำพดด้แก่บุรพเปตบุรุษของมนุษยชาติ ต้องใช้น้ำมันดีดงา เป็นนิตย; และทุกคราวที่มีสุรยุพราศและจันทรยุพราศ; ในเดือนอาศรหายน (๔), เดือนเพาษะ เดือนมาฆะ แรม ๘ คำ (๕); ในระหว่าง ๒ วันเมื่อพระอาทิตย์เริ่มโคจรห่างจากศูนย์โลก, ขณะที่เวดาคันและวันดกน้อยลง; ในวันเหล่านี้เป็นวันเวียนบรรจบวันเริ่มยุคมันวันคร (๖); เมื่อพระอาทิตย์โคจรสู่ราศีเมษ; และทุกคราวที่มีอากาศนิमित (๗), การทำศรราชในวันเหล่านี้ปีตฤจะมีความอิมใจพันปี, นี้เป็นความดับซึ่งขณะมีตฤแดงไว้ให้

(๑) ศรารวณ.

(๒) บางทีเศษวันที่ตกค้าง จะพึงมาครบเต็มวันเมื่อปลายเดือนนี้ เพราะฉะนั้น แรมแห่งเดือนมาฆะจึงมี ๑๕ วัน

(๓) วันต้นแห่งยุค.

(๔) ดูเชิงอรธ หน้า ๑๐๘

(๕) มารคศิเรช ตลา ปุเยช มาฆมาเส ตโลว จ |

ติโลร ยัฐกา: समाज्याता: गृध्मन्बकेश ज सुरिगि: ||

(๖) ยุคของมนู=๓๑ มหายุค; ๑๒,๐๐๐ ปีทิพย์: ๔,๓๒๐,๐๐๐ ปีมนุษย์; ส่วนที่ ๑๔ ของวันพรหม.

(๗) ลชลาชา—ฉาชา ลชัสช วิชติปาดกาล : |

วันแรม ๑๕ ค่ำเดือนมาฆะ เมื่อดาวฤกษ์ตั้งร่วมกัน
อันมีพระพรณเป็นประธาน (๑) นั้น เป็นวณศกคตฤกษ์ไม่ย่อย
เลย หากได้ทำพดด้วง บุรพเบตบุรุษจะรู้ ตักขอบคุนเป็น
พิเศษ.

เมื่อดาวฤกษ์ชั้นฐาร่วมกับวณชนค้ำ ๑ ผู้มตักดู
ตั้งเวดด้วยข้าวเดะนำปิตฤจกัอมใจไปหมั้นปี่.

ถาทำพดด้วงวณชนค้ำ ๑ เมื่อดาวอารทราเป็นนภ
ษัตฤกษ์ ปิตฤจกัเดวดยตุดตอดดยศ (๒)

ผู้ทำพดด้วงปิตฤจด้วยอาหารเดะนำเดว ขานนำในแม
กงคา, แมตคตข (๓), แมวิปาค้า, แมตริตวต, หรือแม่
โคมตไบบ้าในมิษ จะพ้นจากบาปทงดิน.

(๑) ศตภิชช

(๒) ในกาลาไม่วิชาดาวอารทรา, เป็นดาวปุรพการปทา, ตั้งนี้
ตไตรีว เจทภัทธาปทาสุต ปุรวา:
กาลา ตทา ชัตกริชเตปิตฤจข: |
ศรार्ชธิ ปรา ตฤปติมุเปตอ เตน
ยูลิ สมัคริ ปิตระ: สิวันติ ||

(๓) ศตัทรุ, สุตเลข

บีตฤทง์หุดายกดำวว่า “เมื่อเราได้รับความอิมใจ
 ครบ ๑๒ เดือนแล้ว เมื่อเฝ้าพนุฑุทำอุทกพัต ฌ ทักกัตตัทธ
 ในวันขึ้นเดือนมาฆะ เราจะได้รับควมอิมใจต่อไปอีกนาน
 กาด (๑) ” คาถาของบีตฤ ย่อมส่งผลให้ผู้ทำ มีใจบริสุทธิ์
 มีสัมปตัสสะอาด, มีความเจริญทุกฤตุกาด, ทำพิธีถูกควม
 ประสงค์, และมีศรัทธามั่นคง—ล้วนเป็นผลที่มนุษย์ได้ตั้ง
 ปรารถนา.

ประโยชน์ผดขางัน จักบริบูรณ์ไคตามคาถาของ
 บีตฤตง์น:—

“อันว่าบุคคลผู้มีปัญญา ไม่ตระหนึนในทรพย์ ทำ
 พัดแกเราด้วยกอนชาว จักเกิดในสฤตุมมีชอเตียง ผู้ใดจะ
 สมนาคูณเรา, ถ้าเป็นคนมั่งมี, บริจาคเครื่องอาหารน,
 เตอผา, ทดิน, ยาน สัมปต หรือพัดคูนมีค่าอย่างใดอย่าง

(๑) คายันติ ใจตตบีตระ: สไหว
 วัรมามฆาตฤปติมวาปีย ภูษ: |
 มาฆาสิตานันเต สฤติริตโตโย—
 วัธาสยาม ตฤปติ ตนยาทิตตโต: ||

หนึ่งแก่พราหมณ์ ; หรือผู้ใดประกอบด้วยความเชื่อและความอ่อนน้อม, เติงพราหมณ์ตามศักดิ์กำลังของตนในสมัยอันควร ; ผู้หนึ่ง ๆ จักเจริญมั่งคั่งเป็นนิตย์

หากไม่สามารรถ เติงพราหมณ์ ด้วย โภชนะ อันประณีต ก็จงบริจาคข้าวที่ยังไม่ได้หุง (๑), หรือตั้งอุณชนิดเดียวกัน ตามส่วนที่บริจาคได้ แม้แต่เล็กน้อย หากมิสามารรถจะ ให้เมล็ดงาแก่พราหมณ์ผู้หนึ่งโดยเคารพ วางเมล็ดงาบนตงปลายนิ้ว เขามือกอบนามนพรมงบนพื้นดิน, หรือมีเงิน หายี่ตามแต่จะได้ในวันนั้นไปให้โคกิน ทำตามนี้ด้วยความเชื่อมั่น ก็จักเกิดมโนบุญผลแก่เรา (บิณฑุ); แม้จักปฏิบัติตามนี้ไม่ได้โดยไซ้ร ก็จงไปบำ ยกแซนชนบูชาพระอาทิตย์และทั่วโลกบาด ประกาศดัง ๆ ว่า “ข้าพเจ้าไม่มีสมบัติ, ไม่มีทรัพย์, ไม่มีธัญชาติ, ไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันควรแก่เปิดทักษิณากิจ ด้วยเหตุนี้เมื่อข้าพเจ้าเคารพต่อบรรพบุรุษของข้าพเจ้าแล้ว หวังว่าบิณฑุจะมีความพอใจด้วยความรักดีที่ได้ยกแซนชนไปบูชาในอากาศ”

(๑) ธานอมาน

๖๘ บันทึก

(๑) หน้า ๓๔๘ พระฤษีเอวรพ โอรสพระอรพ
หลานพระภฤคุ มีเรื่องวาทษัตริย์กฤตวรัยอุปถัมภ์บำรุง
นักบวชเฝ้าพงศ์ของพระภฤคุมาก จนพวกเหล่านั้นมีผู้ม
ุพอย ครั้นท้าวกฤตวรัยดิ่งไป ราชวงศ์ต่อมายากจน
ดง ขอความอนุเคราะห์จากพวกพระภฤคุก็ไม่ได้ ชำบางคนนำ
ทรัพย์สินของตนไปฝังเสีย พวกกษัตริย์กฤตวรัยทราบเรื่อง เคือง
แค้นฆ่าพวกพระภฤคุทั้งหมดทั้งเด็กในครรภ์ก็ไม่ยกเว้น หญิง
คนหนึ่งซ่อนบุตรในครรภ์ของตนไว้ที่ตะโพก พวกกษัตริย์
ทราบจะฆ่าทารกนั้นเสีย แต่ทารกนั้นตะโพกออกมา เปดง
รัศมีสว่างโชติกลดดาพวกที่จะมาทำร้าย เพราะเหตุที่ออกมา
จากตะโพก (= อรุ) ทารกนั้นจึงมีนามว่า 'เอวรพ' เจริญ
วยชนออกบรรพชา บำเพ็ญตบะจนเทวดาและมนุษย์ศกใจ
ด้วยความผูกโกรธของพระเอวรพ เพราะเรื่องพวกกษัตริย์
กฤตวรัยต่างผจญครุณนั้น จะบังเกิดเป็นเพลิงเผาโลก แต่
ยังไม่ปลัดยอมออกมาเท่านั้น ต่อเปิดชนรังขอ พระเอวรพ
จึงพ้นเพลิงแห่งความโกรธตรงทะเล เกิดเป็นสัตว์หน้าม้าเรียก

‘หฺยเค็ยฺร’ พระเอวาร์เป็นผู้ถวายอาคเนยาศ์ตรี คืออาวุธ
เพลิงแก่ท้าวตีครผู้คิษย์ สำหรับปราบพวกเมตจระ [Bar-
barians] (a)

(๑) หน้า ๓๕๘ ประชาบดี = ผู้เป็นเจ้าของหมู่
สัตว์ เป็นพระธิดาหรือผู้สร้างสัตว์ เป็นคำเรียก
พระพรหม หรือฤษี ๓๐ คน ซึ่งเป็นโอรสพระพรหมและ
เป็นชนกของมนุษย์ บางทีก็เรียกเทวดาอื่น ๆ แต่ในท
หฺนหมายเอา พระพรหม

(๒) หน้า ๓๕๘ ชาวบิณท์ บางแห่งว่าทำด้วย
ข้าวสุกและงา, บ้างเพิ่มนมและน้ำตาล, จะมีผลไม้ ผัก
มัน ธัญญาชาติ น้ำ กายานหรือเครื่องหอมและนาตาล เคี้ยว
ด้วยก็ได้ ขนาดก็ต่างกัน ๆ กัน บ้างกะว่า ควรมีขนาดเท่า
ผลกระเบา ผลมะกอก ผลหูกาก ผลมะขวิด หรือเท่าฟอง
ไข่ บางตำราว่า ให้ทำขนาดต่างกันตามชนิดของศรทหฺ :
ศรทหฺที่เกี่ยวกับการศพ, ตอนแรก, ควรมีขนาดไม่โตกว่า
ผลมะขวิด ; สำหรับศรทหฺประจำเดือนหรือประจำปี ควรมี

ขนาดเท่าผลมะพร้าว. แต่ตามที่ใช้กันอยู่ มักมีขนาดที่พอ
ถือได้ถนัดมือ

(๗) หน้า ๓๔๘ อักษรต่าง ๆ ควรมีคำต่อท้ายเป็น
เครื่องหมายวรรณ เพื่อเรียกจะได้รู้กันง่ายเป็นระเบียบคือ
คำต่อท้ายนามสำหรับวรรณพราหมณ์ว่า 'ศรมัน' เช่น
'โธมศรมัน, ศุภศรมัน' สำหรับวรรณกษัตริย์ว่า 'วรมัน'
เช่น 'อินทรวรมัน, พดวรมัน' สำหรับวรรณแพศย์ว่า
, 'คุปต์' เช่น 'จันทรคุปต์' สำหรับวรรณศูทรว่า 'ทาส'
เช่น 'ศิวทาส, ทันทาส'

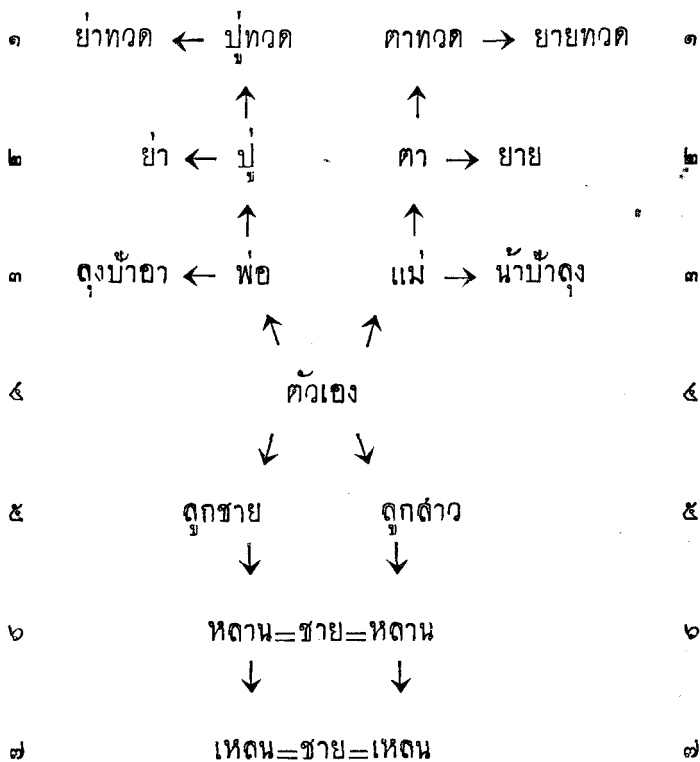
แม้ชื่อข้างหน้าก็ควรให้มีอักษรดัดดวย; ไม้ไว้
ใจความ (คือดักแต่ตั้งเอา ๆ), ไม้โตน, ไม้มุ่งให้ซับซ้อน,
ไม่เป็นอุปมุงคด, ไม้ชวนให้รำม (ก) ควรเดือออกหาด้วง
อักษรที่เหมาะสม; ไม้ยาวไป, ไม้ด้้นัก, ไม้ใช้อักษร
หนักทุกพยางค์ ให้มีอักษรเบา (= ดหู) แทรกบ้าง, ให้
เรียกกันง่าย ๆ (๗)

(ก) นาริถินิ น จาศฺสตี นาสฺพัทฺทตี ตตา |
นามังคัลยิ ชุคฺปฺลิสฺ วา นาม กุริยาตี สมากฺษรัม ||

(๗) นาคิทธิรมิ น หิริสฺว วา นาคิคุริวักษรานิวิตีมิ |
สุโขจฺจารยิ ตฺ ตันนาม กุริยาตีชฺตฺปฺรวณากฺษรัม ||

(๓) หน้า ๓๕๒ ญาติประเภทสมบัติ เมื่อดูตาม
 เครื่องหมาย จะเข้าใจง่าย—

ญาติซึ่งอยู่ปลายลูกศรเป็นญาติประเภทสมบัติทั้ง ๕ เหล่า
 ญาติที่เกิดจากนั้น ไปตั้งคั่นที่ ๑๔ แยกไปอยู่ในประเภทมา
 โนทก; หรืออีกนัยหนึ่ง ญาติที่มาโนทก ยัดออกไปอีก จน

จำพวกที่เพียงจำได้ว่า มีความเกิดและช้อยงเนื่องกันอยู่ ชอน
จะทราบได้ด้วยโคตร (คือนามสกุล) โดยเค้าแห่งพฤษัน
—มนุ ดงน:

ตบีนทตา คุ ปุรุเช ตปตเม วินิวรีตเต ।

ตมาโนททภาวตคุ นีวรเตตจตุรทศาต ।

ชันนนามโน : ตมฤเตเรเก ตตปร โคตรมจยเต ।

(๕) หน้า ๓๕๓ คือเป็นแต่เพียงแขกหรือผู้มาจาก
อื่นจะกินอาหารร่วมไม่ได้, แต่ญาติของผู้ตายที่เป็นผู้อยู่ใน
ความไม่บริสุทธิ์ (= ไร้ทุกข์) จะกินได้เฉพาะอาหารที่ให้
พรหมณ์ ในตอนนั้นความในต้นฉบับและที่ประพฤติก้นใน
ปัจจุบัน ดูเหมือนจะแปลกไปกว่าหลักที่เคยทำกันมาในครั้ง
ดึกดำบรรพ์ วันที่ ๑๑ หรือวันที่ ๑๒ เป็นกำหนดวันสำคัญ
ในการทำศราทษเนื่องในการศพ และจะต้องเชิญพรหมณ์

การกินข้าวของพราหมณ์

เชิงอรรถ (๒) หน้า ๕๕

ข้าวซึ่งจะกินใช้ไปไม้หรือใบของเย็บทำเป็นกระทงรอง ไม้ใช้ชามหรือจาน ; แต่อยู่ในบ้าน กินคนเดียว ใช้จานทองแดงหรือโลหะอย่างอื่นเป็นภาชนะได้ เครื่องกระเบื้องดินเผาเป็นใช้ไม่ได้โดยประการทั้งปวง การเอาภาชนะที่ใช้แล้วได้ข้าวให้พราหมณ์ ถือว่าเป็นข้อหมิ่นประมาทอย่างร้าย เวลาจะกินผลไม้หรือของแห้ง ต้องบีบเป็นชิ้นโยนเข้าปาก ถ้าไม่โยน เอามือบีบ มือจะถูกกัดตายที่ปาก เกิดเป็นการตามกใหญ่โตมากเรื่องไปอีก น่าจะดื่มดองกรอก เพราะถ้าเอาปากดื่มกับภาชนะตรง ๆ ภาชนะก็เลยเป็นของสกปรกได้ใครกระไรต่ออะไรไปอีก ในเวลาที่กินด้วยกัน ต้องระวังไม่ให้เศษอาหารไปตกอยู่ในของคนที่กินอยู่ด้วย เพียงข้าวกระเด็นลงไปเม็ดเดียว ผู้นั้นเป็นอันกินไม่ได้ต่อไป ต้องเปลี่ยนข้าวใหม่ อาหารซึ่งเหลือค้าง ต้องโยนให้กาหรือสุนัข จะให้แก่บ่าวลูกจ้างไม่ได้ ข้าวที่จะให้ทานแก่คนจนอันเป็นวรรณเดียวกัน ต้องหุงต่างหาก, แต่ถ้าวรรณอื่นจะให้ข้าว

พรหมณ์ ต้องให้เป็นข้าวตำ จะหุงต้มให้ไม่ได้ เมื่ออิ่ม
 แลวต้องล้างมือปากและคอ ๑๒ ครั้ง ประการหนึ่ง ห้องครัว
 ที่ทำอาหาร ต้องหาที่ดับกวดชนที่สุด ถ้ามีคนแปลกหน้าไป
 มองดู เจ้าภานะเครื่องใช้ด้อยหม้อข้าวหม้อแกงในครัว
 เป็นเคราะห์ร้ายถูกทุบตบทั้งกนเดียน เพราะของเหล่านี้ตามก
 เดียหมด, ต้องทำพิธีชำระล้างครัวให้บริสุทธิ์ ยิ่งใช้มูต
 โคมส์มน้ำอูด่างพันครัวยังเป็นความบริสุทธิ์—จาก *Dubois'*

Hindu Manners and Customs

นิกายพราหมณ์

เชิงอรรถ (๒) หน้า ๔๘

ในฮินดูคำสอน มีนิกายใหญ่ ๓ คือ:-

- ก. ไชยณพ - เคารพพระวิษณุให้เป็นใหญ่ใน ตริ
มูรติ (๑)
- ข. ไศว - นับถือพระศิวะเป็นใหญ่ และ
- ค. ศำกต - บูชาพระเทวี (ซึ่งโดยมากหมายเอา
พระทุรคา)

มีข้อปฏิบัติและคติน (๒) ต่างกันตามดัทธินิยม นิกายหนึ่งยัง
แยกออกอีกเป็นคณะเล็กคณะน้อย และในทุกคณะมีบุคคล
ต้องฝ่าย คือฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์, ดังนี้:-

ก. ไชยณพ:

๑. รามานูช, ศำกตอาจารย์ช็อรามานูช หรือยติ-
ราช, ท่านรามานูชอาจารย์ เป็นชาวภานูญปุรุ และศรั้ง
คมในอินเดียใต้ ในสมัยร้อยแห่งคริสต์ศักราชที่ ๑๒ มีอายุ

(๑) 'องค์สาม' คือ พระพรหม พระวิษณุ พระศิวะ

(๒) เครื่องหมายเจิมที่หน้าผาก

ยื่นถึง ๑๒๐ ปี พวกสาวกเชื่อกันว่า พญาเคษนาคอดตารมา
 ชอบปฏิบัติเรียกว่า 'วิเศษฏาโทวต=พิเศษไม่เกี่ยวข้อง' ^๕
 ถือว่าวิญญาณของมนุษย์ แม้อาศัยพระมหาบุรุษ (=วิษณุ)
 แต่อยู่ต่างหากและผิดกันกับพระมหาบุรุษ ถึงที่สุดก็เข้าร่วม,
 อยู่ในพระมหาบุรุษ คณะนี้มีคิดถนัดดีชาวตองเดิน ชัด
 จากโคนผมตงมาจากคิ้ว แล้วมีเส้นขวางที่ตงจุมุก และมีข้อ
 ปฏิบัติที่แปลกอีก คือกวดชนบัตบั้งเรื่องทำอาหารการกิน.

๒. มารพ, คำสั่งดาจารย์ชอมรพ บางที่เรียกว่า
 อานันท์คัทรถ, ภควัตบาท, หรือมธุ; เป็นพราหมณ์ชาวอน-
 เระต์ในอินเดียใต้ ในสมัย ๑๒๐๐ ปีมาแล้ว ชอบปฏิบัติเรียก
 ว่า 'โทวต=เกี่ยวข้อง' ถือว่าวิญญาณมนุษย์ เกิดจาก
 วิญญาณบริสุทธิ, และปฏิบัติว่า สิ่งซึ่งจักเกิดจาก 'ไม่มี'
 ไม่ได้เลย, คือว่า เมื่อไม่มีวัตถุฐาน จะให้เกิดชนวัตถุชน
 ไม่ได้ (๑) สิ่งใดมีเป็นไม่ได้ สิ่งนั้นก็ไม่มีไม่ได้, สิ่งใดไม่มี
 วัตถุฐาน สิ่งนั้นก็ไม่มีเกิดมี, เช่นมนุษย์ จะมีเขาออกชนไม่

(๑) นาวัสตุโน วัศตุสัทธีธ: !

ได้ (๑) ต้องมีวัตถุฐาน จึงมีเป็นชั้นได้ ทุกสิ่งจะเกิดมีทุก
แห่งทุกคราวไม่ได้ (๒) สิ่งซึ่งอาจจะมีเป็นชั้น ต้องมาจาก
วัตถุฐาน, ฎีกาอธิบายเปรียบเทียบข้อนี้ต่อไปว่า เช่นเนยชั้นต้อง
มาจากนม ไม่ใช่จากน้ำ, ช่างปั้นหม้อ ต้องใช้วัตถุฐานคือ
ดิน ไม่ใช่ผ้า, สิ่งใดเกิดมีเป็นชั้น ย่อมมาจากวัตถุฐานอัน
มีอยู่เดิมแล้ว.

๓. วัดถก ค่ำตดาชื่อวัดถกภาจารย์ เกิดในป่าจัม
ปารณียณะ ค.ศ. ๑๔๗๘ เทียบประกาศข้อปฏิบัติคำสอนที่
ตนคิดเห็น, คราวเมื่อเข้าเฝ้าพระเจ้ากฤษณเทพ ราชาแห่ง
วิษยนคร ได้เถียงข้อคำสอนกับพวกไศวะ คงแคล้วมาก
จนพวกไวษณพในเมืองนั้น ตั้งให้เป็นหัวหน้าของนิกายตน
ต่อมาเที่ยวจาริกไปในอินเดียโดยลำดับ พักอยู่ในเมืองพารา
ณดี, แต่งฎีกาอธิบายข้อความในคัมภีร์เวทानัตและมิมังสา
ไว้ถึง ๑๗ เรื่อง และคำอธิบายคัมภีร์ภาคเวคปุราณอีกเล่ม
หนึ่ง; เล่มนี้เป็นหลักของข้อปฏิบัติซึ่งวัดถกภาจารย์สอนไว้,
ใจความว่า การปฏิบัติคำสอน ไม่ควรถือพรตและทรมาน

(๑) นาสทุตปาโท นฤ—ศฤงควัต |

(๒) สรวัตถ สรวทา สรวาสัมภวาค |

กายให้เป็นที่อภัยแก่ร่างกาย ซึ่งมีภาคของพระมหาบุรุษ
พวกวัดถม้อยู่ในบอมเบ, กุชราต หัวหน้าหรืออาจารย์คุม
คณะเรียกว่ามหาราช, เขามักเรียกพวกนี้ว่า พวกถือคำด่า
ตามอำเภอใจ

๔. ไชยณพเมืองเบงกอล คำด่าชื่อใจคนัย เป็น
ผู้ซึ่งศิษย์ต่างถกถึงความเชื่อว่า พระกฤษณะอวตารมา, ข้อ
ปฏิบัติคือ ให้มีความภักดีต่อพระกฤษณะโดยแน่นแฟ้น ไม่
ให้มัวช้อถ้อพวกเราเขา

ยังมีกายไชยณพคณะเด็กคณะน้อย เช่นคณะของ
รามานันทอาจารย์ มีมากทางเขตแม่น้ำคงคา บูชาเคารพพระ
รามจันทร์และนางดีตา; คณะของอาจารย์นิมพัรทหรือนิมพา
ทิตย; แต่คณะที่สำคัญคือคณะที่ดวามินารายณเป็นอาจารย์
กับเพิ่มคณะของกพิร (๑) ซึ่งอยู่ทางประเทศอินเดียเหนือและ
กลาง (๒) และคณะของพวกแขกซิก (๓) ซึ่งนานักเป็น
อาจารย์

(๑) กพิรปลิน

(๒) พวกนี้ถือพระเป็นเจ้าองค์เดียว ไม่ถือพิธีอะไรทั้งหมดของ
ฮินดู แต่เคารพพระวิษณุว่าเป็นองค์ของปรเมศวร

(๓) สี่—ศึย

ข. นิกายไค่วะ: แปรจากพวกอื่นคือมีคติงดชดเสี้ยน
ขวางหน้าผาก มีดุษูประคำเม็ตรทฤษา (๑) นบถอศิวตั้งค
ผูกไวทมหรือรดไวทเชนบาง หรือบรรจุหอดเงินคดอ้งค
บ้าง, แบ่งออก คือ:—

๑. เราทร มีตรีศูตทหน้าผาก
๒. อูกร ผูกเครื่องรูปอาวฐพระศิวะ (๒) ที่เชน
๓. ภาคต มีศิวตั้งคทหน้าผาก
๔. ชงคม มีศิวตั้งคทศัรชะ
๕. ปาคับต มีศิวตั้งคทแวงตามตัว

คณะย่อยจากนิกายนี้ มีคือ:—

๑. ทัณฑิน (๓)
๒. ทศนามาทัณฑิน
๓. โยคิน บำเพ็ญโยคะเพื่อให้วิญญาณเข้าร่วม
ในพระศิวะด้วยพิชัเช่น ผ่อนดมหายใจ เฟ่งกดิณ ประพฤติ
อิริยาบถ ๘๔ ท่า

(๑) ดูเชิงอรธ หน้า ๖๒

(๒) 'ทมร' เป็นกงคอดกลางคล้ายมาพิกาทรช (บัณเฑาะว์)

(๓) พวกถือไม้เท้าเป็นปรกติ

๔. ชังคม หรือ ดั่งควด ห้อยคิ้วดั่งค

๕. ปรมหงส์ ^๕ตังจิตต์มาธิ ^๕หน่วงพระพรหมเป็น
อวรมณ

๖. อโฆริน ^๕ทรมานกายอย่างน่ากตวั ^๕บูชาพระ
ศิวะ

๗. อรุรพ พาหุ ^๕ยกแขนข้างเดียวหรือทงตองข้าง
ไวคองบี

๘. อากาศมุขิน ^๕แห่งหน้าชนอากาศ

๙. นิกายค้ำกต: ^๕ความประสงค์เพื่อรับพรพิเศษ (๑)
จากพระศักติ (๒) แบ่งออกเป็นตองคณะ คือ:—

๑. ทักษินาจาริน พวกบูชาชวา คือทำโดยเปิดเผย
ไม่มีพิธีตามก

๒. วาจามาริน พวกบูชาช้าย คือทำในรโหสูร (๑)

(เสาคความจากอภิธาน—ดี และ *Indian Wisdom*
กับตำรับอื่น ๆ)

(๑) รหัสยานาจ

(๒) พระบารพตี หรือ ทูรคา

(๓) หิโตปเทศ ตอน ๑ 'ทำพิธีถวายพระเคาร'

การกตจากสกุล

เชิงอรรถ (๒) หน้า ๕๒ และความหน้า ๑๘๔

ผู้ที่ทำผิดกฎกรรมเนี่ยมถึงอุคตฤชฎโทษ หรือทำผิดร้ายแรง
อันจักนำมาซึ่งความเสียหายแก่หมู่คณะ ต้องถูกตัดขาดเด็ก
การสมาคมกับสกุลของตน เท่ากับตายไปแล้ว เสียหาย
ตลอดถึงถูกสาวถูกชาย ไม่มีใครรับและยอมแต่งงานด้วย
เพราะฉะนั้น ถูกเนี่ยมก็จะค้าง หนีไปเสียที่อื่นโดยกลัวจะ
พดอยรับความเสียหาย คนเองจะไปไหนก็มีแต่เขาหัก
หลบและถูกส่งประมาทต่าง ๆ ชนที่ส่งจะขอทำอาหารเด็ก
เด็กน้อยก็ไม่มีใครเต็มใจให้ ผู้เป็นโจรผู้ร้ายหรือเป็นคน
พาดเทกมะเหรกดเวทรามเท่าไร ก็ยังดีแฉ่นดีกว่าผู้ที่ทำผิดถึง
ถูกตัดจากสกุล ฉะนั้น การทำโทษของพวกฮินดู จึงไม่มีฐาน
ไหนจะร้ายแรงเท่าตัดจากสกุล

ผู้ซึ่งถูกตัดจากสกุลแล้ว เห็นโทษตน พอใจจะขอ
คืนดีเข้าสกุลอย่างเดิม ต้องทรมับโทษใช้บาปโดยสถานใด
สถานหนึ่ง เช่น เขาของเผาไฟจนแดงแล้วจ ดน, หรือเอา
เหล็กแดงนาบตัว, หรือลุยไฟ, หรืออดานใต้ท้องโค

หตยาภตัม แด้วต้งกินบัญจกัพยะ (๑) เพื่อชำระบาปชั่วร้ายให้หมด ขาดตอนไป แด้วทำบุญเจียงพราหมณ์อย่างชานาใหญ่ เป็นอันพันโทษเรียบบร้อย

โทษที่เป็นบาปที่สุด ซึ่งผู้ทำถูกตัดจากต้งกุดแด้ว ไม่มีหวังจะกลับคืนเข้าต้งกุดได้ มีอีก ๒-๓ ประการ เช่น รวอมเมกุน กับหญิงสัตว์พรเทว ผู้เหต่ากอบ ของพวก ถูกตัด จากต้งกุด, หรือกินเนื้อวซึ่งเป็นสัตว์พิเศษ จนถึงถูกทำให้มนุษย์บริตุทธจากบาปได้

การ พิพากษา โทษตัด จาก ต้งกุด เป็น หน้า ที่ของ พราหมณ์ที่เป็นครูหรือหัวหน้าต้งกุด

(เตาความจาก *Dubois' Hindu Manners etc.*)

---

(๑) วัตถุอันออกจากโค๕ประการประสมกัน คือ นม เนยใส, เนยข้น' มูตร, กูล มูตรโคถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์สำหรับล้างบาป ถึงกับรองเอามาลูบหน้าลูบตัว (อย่างน้ำประปา) เป็นอันชำระลามกภายนอกได้ ถัดมด้วย ก็ชำระบาปภายในได้ดีเหียว :

พิธีบูชา

เชิงอรรถ (๒) หน้า ๕๕

การบูชาในค้ำธนาสินธุ มี ๓ ชนิด คืออย่างใหญ่, อย่างกลาง, และอย่างน้อย

อย่างใหญ่ มีกิจที่จะพึงทำดังนี้:-

๑. อวหน อัญเชิญเทวดา
๒. อถน ตั้งอาสนะไว้
๓. สักวาตถามว่า “มาโดยสวัสดิ์หรือ?”
๔. ปาทย ให้นำตั้งเท้า
๕. อรัชย ให้นำ มีดอกไม้มันต์ และผงไม้จันทร์
๖. อจมนือ ให้นำชำระ
๗. มรุปรก ให้นำคัม ซึ่งปรุงด้วยนาฬ หน้าตาต นานม รอดด้วยภาชนะโลหะ
๘. สนานชด ให้นำอาบ
๙. กุญัน-อภรณ์ชัย, ให้นำและอภรณ์
๑๐. คันธ ให้นำของหอม: ผงไม้จันทร์
๑๑. อักษต ให้นำเมล็ดข้าวอ้อมหน้าพรัน

๑๒. ปุษาป^๕   บูชาด้วยดอกไม้
๑๓. รูป   จตุรรูปบูชา
๑๔. ทิป   ตามไฟ: จุดเทียน หรือตะเกียง
๑๕. เหนือเวท^{๘๕}   วัตถุบูชาคือนนมข้าวสุก ผด^๕ไม้ เหยื่อ^๕ น้ำ
                           คาด อาหารอื่น ๆ และหมากพลู ของ
                           เหล่านี้ต้องเขามือจุ่มน้ำพรหมเสียก่อน จึงบูชา
                           นมัสการเทวดา

สำหรับบูชาอย่างกลาง ก็จุ่มเพียงคอน ๗ ถึง ๑๒ อย่างน้อย
 ก็จุ่มเพียงคอน ๑๐ ถึง ๑๕ แปลว่าคอน ๑๐, ๑๑ และ ๑๒
 ตะเวนเสียไม่ได้ทุกพิธี เมื่อเทียบกับฮีโตปเทศคอน ๑ มีตรงาก
 ('เคารพ') แล้ว ต่างกันแต่เพียงกิจคอน ๑, ๓, ๗, และ
 ๑๒, ในฮีโตปเทศนั้นไม่มี

(เถาคความจาก *Dubois' Hindu Manners etc.*)

ฤๅษี

ตามคถาอมวรรตคท ๕ หน้า ๗๐

จันเรียกว่า 'เซี่ยนเซียง' = 'ไม่ตาย' หรือ 'เซี่ยนเต้า'
= 'คตฺตองผู้ไม่ตาย' มนุษย์ที่จะกลายเป็น 'ผู้ไม่ตาย' ก็โดย
ได้นำเพี้ยพรตและทางญาณ นาคารชุน (จันเรียกว่า 'นา
เกืออู่หลาดุ่น') อาจารย์ใหญ่ฝ่ายนิถายมหายาน แบ่งฤๅษี
เป็น ๑๐ จำพวก อธิบายว่า ผู้เป็นฤๅษีย่อมพ้นจากความเวียน
ว้ายตายเกิดมีกำหนดหนึ่งด้านปี แต่ตามความเห็นของจัน
พุทธศาสนิกว่าไม่ตายเดรที่เดียว และแบ่งเป็น ๕ ชนิด คือ

๑. เตียนเซี่ยน = เทพฤๅษี อาศัยอยู่รอบเหลี่ยมเขา
พระดู่เมรทง ๗ ชั้น

๒. เซี่ยนเซี่ยน = บุรุษฤๅษี (หรือ อตฺมันฤๅษี) เเว
ร่อนอยู่ในอากาศ

๓. เฮียงเซี่ยน = นรฤๅษี อาศัยอยู่ในหมุ่นคน

๔. คเซี่ยน = ภูมิฤๅษี อยู่ตามถา และ

๕. กุยเซี่ยน = เป๊รคฤๅษี เเวร่อนอยู่คล้ายอดุรกาย

เมื่อนักคิดของ เทวดา มนุษย์ อสูร ดัศวรกร
 เปรต และดิวิจนาจานเป็น ๒ แล้ว เปรตฤๅษีเป็นคติที่ ๗ ของ
 ดัณญ์ดีคัว (ความพิเศษนอกนี้ ดูในहिโตปเทศ ตอน ๑)

(จาก *Sanskrit - Chinese Dictionary*)

สกุลผสม

เชิงอรธ (๑) หน้า ๗๒

สกุลผสมในปัจจุบันนี้ มีมากมายนับไม่ถ้วน ความจริงก็ควร
เป็นดังนี้ เพราะเมื่อสกุลยังมีน้อยคน ก็พอจะถ้อยถึงกัน
ได้ และพอที่จะหาคู่ได้ในสกุลเดียวกัน ครั้นกาลล่วงนานมา
คนในสกุลหนึ่ง ๆ มากจำนวนออกไป มีกิจธุระเนื่องกันใน
สกุลต่อกัน คบค้าสมาคมกัน รักใคร่ชอบพอกัน ความ
ฉ้อฉลก็อันกำลง้างลงไป จนจะเป็นสกุลเดียวกัน ก็โดยแต่งงาน
กันได้ ในที่สุดจึงมีสกุลผสมไปแทบทั้งนั้น เช่นจีนกับ
ไทยเราเป็นตัวอย่าง ในสกุลผสมเหล่านั้น มักมีอาชีพไป
คนละอย่างในเบงกอด เช่น—

ระชะกะ	รับซักเสื้อ
ตานต์	เป็นช่างทอ
กางดำริ	เป็นช่างทำของใช้ทองเหลือง หรือช่างบุ
ชาติยา	ทำการหาปลา
ด้วี	ขายเหล็ก

นอกจากยังมีพวกชาติต่ำ เช่น พวกที่ เพทียา ฑม หรือ
 ยังตักตมตมตนเอง ไปตมตมกับตักตมอื่นอีกอเนกอนันต์ ซึ่ง
 พวกพราหมณ์เองยังแตกออก เป็นพวกเด็ก พวกน้อย เช่น
 กานยกุพท์ ดำรัสตเวต เคาท ไมถิต อุตกต ทราวิต ทว
 ณาฏ มหาราชฐฏ คุรฐร ๑ ต ๑ และ ๑ ต ๑ แล้ว
 พวกนั้นก็ตมตมกันแตกพวกแตกหมู่ออกไปอีก

กล่าวกันว่า ตมยหนึ่งคำตนาในเบงกอลเดือมทราม
 ดงมาก ทำวอาทิสู้ครองประเทศนั้นมราชดำรัสขอพราหมณ์
 ตักตมตมจาก พระเจ้า กรุง กานยกุพท์มาจัดการ ทนบำรุงคำตนา
 ให้พ้นชน^{๕๕} แต่ชนมาพราหมณ์ชาวกานยกุพท์^(๑) จึงตมตม
 ฐานดงในแคว้นเบงกอล ที่ตักตมจึงมีพวกพราหมณ์ตม ๑๕๐ เหล่า

(เดาศวามจาก *Indian Wisdom*)

(๑) 'พราหมณ์ชาวเมืองนี้มีชื่อเสียงมาก' ทีโคปเทศ ตอน ๑

ปักข์

เชิงอรรถ หน้า ๒๗๐

คำว่า 'ตั้งตัวปักข์' แปรจากศัพท์ว่า 'ปักข์' แต่ตั้งตัวปักข์จำพวกซึ่งจะยอมให้เอาคำว่า 'ปักข์' ไปใช้เรียกได้ ท่านตั้งमतให้จำพวกเดียว คือ 'นก' เท่านั้น ไม่ดำชาารณไปถึงตั้งตัวปักข์อื่น ๆ เพราะฉะนั้น แมลงเม่า แมลงหวี่ แมลงวัน แมลงปอ ๆ ๓ ๆ แม่มปักข์บินออกก่อนจึงไม่รวมเข้าในจำพวกที่ท่านบัญญัติว่า 'ปักข์' ด้วยเหตุนี้ การแปร ถ้าแปรตามศัพท์ มีเหือกความกว้างเกินความประสงค์ แต่เมื่อแปรห้กเอาตามความ จึงพอดีกับบัญญัติ ศัพท์ชนิดนี้มีมาก เช่น 'อมร' เมื่อจะแปรตามศัพท์ให้ถูกต้องกับบทวิเคราะห์ (๑) ต้องว่า 'ผู้ไม่ตาย' แต่จกท้วงว่า "แปรเช่นนั้นมิเกินความครอบคลุมมนุษย์ และตั้งตัวอื่นซึ่งยังเป็นอยู่ด้วยหรือ?" เช่นนี้ จำตของฟังว่า 'อมร' เป็นคำประจำ (๒) ของนาม เช่นไร; ท่านจำกัดให้เรียกเฉพาะเทวดา เพราะฉะนั้น แม้จะแปรมีความกว้างขวางไปถึงไหน จึงไม่เป็นการเหิดเกิน

(๑) "น มิวินนต 'มถุจ ปฺราจัตถายล' | " อมรโกษ หน้า ๕

(๒) อธิพจน์

ภาคผนวก ๒

เพิ่มเติมข้อความในเชิงอรรถ หน้า ๘๔

พิธีอนนประสาธน์

ตั้ง—อนนประสาธน์ ตามประเพณีของชาวฮินดู เมื่อเด็กอายุ
ได้ ๖ เดือนเขาให้หย่านม เป็นอันถึงสมัยทำอนนประสาธน์ คือ
บิณฑบาตที่ไม่เหลวแก่เด็กเป็นครั้งแรก เริ่มจะทำการ หา
เดือนวันเวลาดำเนินการฤกษ์ดีแล้ว บัญญัติว่า (๑) ประดับประดา
ด้วยเฟื้องใบมะม่วง บางทีห้อยที่ประตูบ้านด้วย ในบ้านเป็น
หน้าที่ของพ่อผู้หญิง ต้องชำระล้างให้บริสุทธิ (๒) แยก
เหล็กที่เขยื้อมาในพิธี ต้องล้างนากายชำระบาปก่อน จึงจะเข้า
ชุมนุมในบิณฑบาต เมื่อแขกมาพร้อม บิดาเด็กถือภาชนะมี
อักษร (๓) คือข้าวเคี้ยวหญ้าฝรั่นและธาดออกมารับ
แขกและญาติ หญิงมารดาอุ้มเด็กออกมาพร้อมกับบิดาเด็ก

(๑) คู่มือทัก๑)

(๒) คู่มือทัก

(๓) เครื่องบูชาที่ ๑๑ คู่มือทัก

นน นิ่งตงบนแทนคินซึ่งยกชกกลางบ่า พร้าหมณบุโรหิต
เดินเข้ามาหาเด็กทำดังก้องป (๑) แล้วโหมกฤษทวดวายเทวดา
นพเคราะห์ และบูชาพระฮันต์ด้วยเหยื่อได้ระสมมาก ซึ่งเรียก
ว่า ในเวททีย (๒) พวกหมู่มิถุนเจ้าอโศกข่านเคยพรให้เด็ก
ชายผู้หนึ่งชอญยีน แล้วทำอวัคคิ (๓) เว้นนตระเกียง

ฝ่ายบิดาเด็ก มุชราวดิลูเทวดาแล้ว แบ่งอาหารที่
จัดไว้เพื่อเลี้ยงแซก ทำในเวททียแก่แซก

คราวนี้ พวกหมิง—คือกรรมการทีมเรือนแล้ว—รวมเข้า
หมู่อังเพดง นำภาชนะทองแดง กวให้ถ้เงิน ซึ่งน้องหรือพ
ชายของมารดาเด็ก (หน้า. ดุง) ให้เป็นของชอญ กับชาติ
คู่คร—เชือกกำเนต ซึ่งชาวฮินดูผูกใจที่เขงทุกคน—มีผนม้า
ชันเด็กผูกไว้ดอย มาดัมผัดคองเด็ก แล้วเทพรมันน คือ ชาว
ผัดมกับนาตาตและเครืองเทศงในภาชนะทองแดงนั้น นำ
ไปบูชาเทวดาประจำบ้าน (วัดลู่เทวดา) ภาชนะนเรียกว่า
เทพต์ถาด= 'จานจ่าง' หมิงเหล่านทาเควรพบูชาเทวดา

(๑) ดุบันทัก

(๒) เครื่องบูชาที่ ๕๕

(๓) ดุบันทัก

กล่าวคำขอพรจากเทวดาให้เด็กเจริญอายุ วิชา ยโส พลัง
 (๑) เจริญแล้วเชิญเทพธิดาดกัฒม์ เขาชาติศัตรูผูกเอวเด็ก
 หญิงสองคนช่วยกัน เปิดปากเด็กคนหนึ่ง อัดคนหนึ่งบ้วน
 อาหารในจานนั้น คนตรีก็ประโคม พวกผู้หญิงร้องเพลงจน
 คดอเวลา แล้วเขาชาวอักษรซึ่งเด็กเป่าแล้ว ให้พวก
 พรหมณ^{๔๒}ทมาในงาน พรหมณ^{๔๓}หีบชาวคนตระหีบมือ
 ไปเรียงบนหัวเด็กบ้างหัวคนบ้าง คอ^{๕๔}น^{๕๕}จ^{๕๖}ง^{๕๗}ลง^{๕๘}การ^{๕๙}เด^{๖๐}ย^{๖๑}ง^{๖๒}ดู^{๖๓}บู^{๖๔}ว^{๖๕}
 าย^{๖๖}กัน เจ้าของบ้านแจกหมากพลูและของแถมพวกแก่แขก; เป็น
 อนุ^{๖๗}ห^{๖๘}ม^{๖๙}ต^{๗๐}พ^{๗๑}ร^{๗๒}เพ^{๗๓}ย^{๗๔}ง^{๗๕}

(๑) ‘อถิวาทนศีลัสย นิตยัม วรुत्โรปเสวิน: |

จัตวาริ สัมปรัว^๕ร^๖ัน^๗เต आयुर्वि^๘था यโส พลัง || ’

— มนุ ‘ผู้มีการนบนอมเป็นปรกติ หมั่นเข้าหาผู้ใหญ่ผู้เฒ่า

ย่อมจำเรฐสมบุรุษี่ด้วยอิชญชล ๔ ประการ คือ อายุ, วิชา, ยศ,
 กำลัง’

๒๘
บันทึก

(๑) หน้า ๓๘๓ ชาวอินเดีย ถ้ามุ่งงานใหญ่ เช่น
วิชาหะ ฯลฯ มักปลุกปราชนกหน้าบ้านหรือถนนบ้าน ใช้กิ่ง
ไม้ ใบไม้ปักคลุมประดับประดาเพดานทำอย่างหรูหรา มีเชย
ดวดตายหรือตาดผ้าอย่างคัมภีร์ราคา เด่าปรัมมี ๑๒ เด่า พันผ้า
หรือทาดี่ขาวแดงสลับกันไป เวลาที่ปลุกเดะยกเด่ากตาง
หรือเด่าเชก เรียกว่ามูหุรตกาต ต้องหาฤกษ์เวลานาที มี
การประสมญาคิมิตร ทำบูชาพระโคมคนตรี; จะมีพิธีอะไร
ก็ทำในปราณจนตลอดงาน เหตุที่ต้องปลุกปรา เพราะใน
บ้านคับแคบไม่พอแก่ชด นอกจากปราซึ่งปลุกเฉพาะใน
คราวงานใหญ่ พวกอินเดียชั้นสูงมักมีศาลาถาวรไว้คหน้าบ้าน
เป็นที่รับแขกบางพวก เพราะตามธรรมเนียม จะยอมให้กัน
บางชนิดเข้าถึงภายในบ้านไม่ได้

(๒) หน้า ๓๘๓ ก็อนจะทำพิธี ต่อกานที่ทำการต้อง
ทำให้บริสุทธิ์ หน่ากั้นมีตอกเป็นภาระของพวกผู้หญิง ของ
ใช้มีมุดโคเดะหม้ายคา (๓) เป็นดังดำคัมยู่: เอนำบนมุด

---

(๓) ในตัวเรื่องและในภาคผนวกตอนต้น ๆ กล่าวถึง 'หญิงบนมุด'
เรื่อยมา นั้นแปลตามศัพท์ว่า 'หญิงพา,' แต่ในที่นี้ใช้ศัพท์ว่า 'หญิง'
ซึ่งแปลว่า 'หญิงเฒ่า' ดเข้าไปในเรื่องเครื่องมงคลคือว่าหญิงบนมุด

ภาคผนวก (การชำระให้บริสุทธิ์)

๓๕๕

โคพอเหลว ๆ ละเลงบนพื้นให้ทั่ว ชัดเห็นชาวเซ็นแดงแดง
เอาหมึกมาจุ่มนาพรตงอีกที เป็นอันชำระตามกโอบ้าน
หมด ชาวอื่นผู้ซึ่งชำระบ้านด้วยมูลโคตงนี้ทุกวันนี้ เพราะเขก
ไปใครมาที่บ้านย่อมมีตัวบาปตามกคิดมาทั้งใจด้วย พุถึง
การนี้ให้เกิดบาปซึ่งชำระให้บริสุทธิ์ พวกพรหมณ์ผู้
ยึดถือขบ ก็อบจะกล่าวได้ว่าหันไปทางไหน ก็ถูกแต่ค
บาปสักปรกทุกทาง เป็นบาปทั้งภายในภายนอก

ตามกภายนอกของชาวอื่นดุนีมากมาย เช่นการช่วย
ศัพทตามก เสรีจการเผาเจตองรับไปซาบนำ เมื่อยังไม่ชำระ
ตายก็ไม่กลับเข้าบ้าน; การได้รับชาวญาติพี่น้องของตาย ถึงจะ
อยู่ห่างกันตงโยชน ก็ทำให้ร่างกายตามก ซึ่งชำระต่างทุก
คนบนตาทเป็นญาติของผู้ตาย แต่สำหรับเพื่อนบ้านหรือคน
อื่น ตังตามกไม่ไปคิด

ชาวอื่นผู้กล่าวตงตง ญาติต้องจัดการทำศพโดยเร็ว
เพราะตราบโคศพียงอยู่ในบ้าน คนในบ้านจักกินข้าวหรือ
ทำภารงานของตงขบไม่ได้ (๒) การชำระตามกที่คิดกันได้

(๒) คู่มือธรรมบาลี หน้า ๓๕๒, ๓๕๔

ด้วยมีผู้ตายชนในบ้านเซเวนนี้ ของวอนถึงปรีทิตมาจัดการทำ
บูชาเดินต์รวงประพรหมนามันกันกาหัด (ค)

(ค) ตอนที่ ล้ายคลึงกับธรรมเนียมของชาติยิวส์ ขอคัดความ
ในคัมภีร์ไบเบิลเล่มชื่ออาถุโรโม บท ๑๖ ซึ่งหมอบอเมริกันพิมพ์เป็นภาษา
ไทย มาเทียบดังนี้: (คัดตามต้นฉบับไม้แก้ไข)

“๑๑ แลคนที่ถูกต้องสพลนตาย จะเป็นมลทินอยู่เจ็ดวัน.

“๑๒ แลในวันที่ ๓ เขาจะเอาของเหล่านั้นมาชำระตัว, แลในวันที่
ที่เจ็ดนั้น เขาจะเป็นสะอาด, แต่ทว่าถ้าเขาไม่ชำระตัวในวันที่สามนั้นแล้ว,
ก็ในวันที่เจ็ดจะหาเป็นสะอาดไม่.

“๑๓ ผู้ใดถูกต้องสพลนตายแลไม่ชำระตัวเอง, ผู้นั้นจะให้ที่อยู่
ของชะโงวามเป็นมลทิน ต้องตัดเขาออกเสียจากพวกยิวสราเอล, เพราะ
ไม่ได้ไอน้ำสำหรับทำให้เป็นสะอาดประพรหมลงบนเขา ๆ เป็นมลทิน.

“๑๔ บัญญัติสำหรับคนตายในเรื่องนี้เป็นดังนี้, ต่อมันคาคนที่เข้ามา
ในเรื่องนั้น กับมันคางังของในเรื่องจะเป็นมลทินอยู่เจ็ดวัน

“๑๕ แลภาชนะทั้งปวงที่ไม่มีฝาปิดไว้แล้ว จะเป็นมลทิน.

“๑๖ แลผู้ใดถูกต้องคนที่มาด้วยดาบในทุ่งนา, ฤๅถูกต้องซากศพ
ฤๅกระดูกคน ฤๅที่ฝังศพ, ผู้นั้นจะเป็นมลทินเจ็ดวัน.

“๑๗ คนที่เป็นมลทินดังนี้ เขาจะเอาเท้าไว้ที่เสาไฟ สำหรับ
ชำระมลทินนั้น กับน้ำใสสะอาดใส่ในภาชนะอันหนึ่ง

“๑๘ แลคนที่สะอาดแล้ว จะเอาต้นหุสบจุ่มในน้ำนี้ประพรหมที่
เรือน, แลมันคางังของภาชนะ, แลมันคางังที่อยู่นั้น, แลประพรหมคน
ที่ได้ถูกต้องกระดูก, ฤๅคนตาย, ฤๅซากศพ, ฤๅที่ฝังศพนั้น”

หญิงมีบุตรและหญิงคลอดลูกใหม่ ๆ ถือว่าหญิงนั้น
ไม่บริสุทธิ์ (ฆ) หญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ ต้องอยู่ต่างหากต
เดือน ในระหว่างเวลานั้นจะถูกต้องภาระเครื่องใช้ด้วย
อะไรในบ้าน หรือเสื้อผ้าและใคร ๆ ไม่ได้ หญิงมีบุตร
ต้องอยู่ต่างหากดุจเดียวกัน เหตุนี้ ชาวอินดูจึงทำบ้านพิเศษ
เล็ก ๆ ไว้สำหรับให้หญิงจำพวกนี้ แต่คนจน เมื่อบ้านของ
ตนก็เต็มที่อยู่แล้ว ต้องให้หญิงนั้นไปอยู่ข้างทาง ปลูก
เป็นพะเพิงชนนอกบ้าน ถ้าไม่ดำมารถทำพะเพิง ต้องให้ไป
อยู่ในโรงง้อ เมื่อพ้นกำหนดที่เป็นมลทินแล้ว เครื่องเสื้อผ้า
ของผู้หญิงต้องส่งไปให้ช่างซัก มิฉะนั้นเอาเข้าในบ้านด้วยไม่
ได้ ชำรายกว่านี้ ถึงกับไม่มีใครกล้าดูเสียด้วย ครั้นช่างซัก
นำเสื้อผ้าส่ง ถ้าเป็นพรหมณ์ ต้องเอาเดือยมาหนุนจน

(ฆ) “ผู้หญิงที่มีระดู และมีโรคตกเลือด ต้องอยู่ต่างหาก
เจ็ดวัน, และผู้ใดจะถูกต้องหญิงนั้น จะเป็นมลทินจนถึงเวลาอื่น
“ถ้าผู้หญิงนั้นนอน ฤๅนั่งที่ไหน ที่นั่นก็เป็นมลทิน” (คัมภีร์
ไบเบิลข้อสี่ทั่วโลก บท ๑๕ ข้อ ๑๕-๒๐)
“ถ้าผู้หญิงคนนั้นคลอดบุตรออกมาเป็นหญิง แล้วก็เป็นมลทิน
อยู่ถึง ๑๕ วัน ตามเวลาที่กำหนดไว้แล้ว และต้องอยู่ในที่มลทินแห่ง
การชำระของเขา ๖๐ วัน

ครึ่ง เพราะคนซุกถูกต้องมีมดกินจับ ถึงผ้าใหม่ ๆ ไปซื้อ
มาจากเจ้าของที่เบียดผู้ร ก็ต้องซักเสียก่อนจึงใช้ได้ (ง)

หญิงในนิยายได้ว บางทีใช้เก๋ามุดโคกที่หน้ามาก
ชำระตามกได้เหมือนกัน เรียกว่า ภาตมัตถาน (จ)

เครื่องปั้นดินเผา เช่นถ้วยชาม ถาดงได้เป็นมดกิน
แล้ว จะทำให้สะอาดเหมือนเช่นภาชนะที่ทำด้วยโลหะไม่ได้
ต้องทำลายเสียทันที เหตุนี้ ชาวฮินดูจึงไม่ค่อยใช้ภาชนะ
ดินเผา (ฉ)

ภาชนะดินเผา ถ้าเป็นของใหม่ยังไม่ได้ใช้ ครอบ
เท้าที่อยู่กับช่างหม้อ ถึงมีขี้โคลรจกถูกต้อง ก็ยังทรงไว้ซึ่ง
ความเป็นของใหม่อยู่ ถ้าได้พามาเมื่อไรนั้นแหละ หม้อ
นั้นชื่อว่าคนวรรณอื่นใช้ไม่ได้ นอกจากในวรรณเดียวกัน

(ง) ดูเชิงอรธ (๑) หน้า ๑๘๑

(จ) อาถุโร มท ๑๕ ข้อ ๕—

“มดคนเสอาจนหนึ่ง จะเก็บเท่าแห่งวันนั้นมาไว้ในที่สอาจข้าง
นอกกองทัพ และทำนั้นให้เก็บไว้สำหรับพวกยสิราเอลใส่ประพรม เป็น
ของสำหรับชำระให้ปราศจากมลทิน”

(ฉ) ลีวีติโก มท ๑๑ ข้อ ๑๒ “ถ้าตกลงบนเครื่องภาชนะดิน [คือ
ชามหรือของที่ไม่สะอาด] ของที่อยู่ในเครื่องภาชนะนั้น จะเป็นมลทิน
แก่ภาชนะนั้น จะต้องหุบให้แตกเสีย”

ภาคผนวก (การชำระให้บริสุทธิ)

ซึ่งเป็นพราหมณ์ ถอดถอนเซมวงด กระทั่งไม่ยอมให้ ใคร
 แปรตหน้าเข้าไปในกรวด ต้องเปิดประตูกันแข็งแรง กัดวคน
 ที่ไม่บริสุทธิไปมองดู ทำให้เครื่องดินเป็นมดทิน ; ถ้าใคร
 เหลือบไปแต่เห็นแต่ครึ่งเดียว เครื่องเหล่านี้เพราะหว่าย
 ถูกทุบหมด อาศัยเหตุนี้ พงกกุณภทาด์ (= หึงตักหน้า)
 จึงใช้หม้อทองเหลืองหรือทองแดง ไม่ใช่หม้อดินเลย

เดื่อผารองชาวฮินดูก็อย่างเดียวกับเรื่องภารณะ ผ่า
 บางอย่างเป็นมดทิน บางอย่างไม่เป็น : เป็นคนแพรแฉะผ้า
 ททจากเยื่อไม้บางชนิด ย่อมว่าใครถูกต้องได้ เพราะฉะนั้น
 พวก พราหมณ์ จึงใช้ตัวรวม เดื่อแพร ในเวลา ถิ่น ชาว ถ้า
 พราหมณ์ที่เป็นแพทยจะตรวจไซคนทเป็นศูทร ต้องเอาแพร
 พันแขนเข้าใช้ ตรวจชีพจรได้ เพราะจะไปถูกต้องเนื้อตัวคนท
 เป็นศูทรไม่ได้ ถ้าแพทยเป็นศูทรจะตรวจคนไซเป็นพราหมณ์
 กัดของควาอย่างเดียวกัน ชนชิวามาจากทอดยดาวยผ้ายชง
 พดเมืองมักไซกนหน เป็นของที่อาจคิดตัวดักปรกได้ง่าย
 ดายเขาจับ ยนมเห็ดกเป็นคณ ถ้าใครมัวรรณค่างา ยัง
 เป็นฝรั่งดอย ถ้าถูกผาของพวกนี้ ผ่านนเป็นมดทินททของ

เขาไปซักจึงจะหาย เพราะฉะนั้น พวกพราหมณ์ที่เคร่งจะไป
ไหนเป็นระวงตัวดับ ยิ่งในเมืองมีคนมาก ๆ เรื่องห้ามไม่ให้
ถูกใครยากนัก ท่านพวกถือศาสนาจัดเหล่านั่งอยู่ในเมือง
ไม่ได้ ต้องออกไปถือศุนยาคารอยู่ตามบ้านนอกชอลนา (๒)

หนังสือต่าง ๆ เว้นแต่หนังสือและหนังสือวาง ถือว่า
เป็นของสกปรก ชาวฮินดูที่ถือวรรณะอมไม่ถูกต้องรองเท่า
ด้วยมือเป็นอนชาติ ; จะขมาต่อเขาผ่าคดุมอาบที่หนังสือให้
หมดเหตุ ชาวฮินดูที่ถือวรรณะจึงมีความปลาตใจว่าเหตุใด
มีผู้กล้าใช้ของสกปรกซึ่งเป็นซากศพของสัตว์แก่ ๆ เช่นรอง
เท้าถ่มมือใด ยังเห็นฝรั่งมีเครื่องพรรณอยู่ในตัวมาก เคยซัก
เกดยดกดิ้วเอาด้วย พราหมณ์เคร่งจะย่างเท้าก้าวไปไหน
ต้องระวง ถ้าเท้าเหยียบไปโดนกระดูก กระเจกแตกหรือหม้อ
ข้าวหม้อแกงแตก ผ่าซริว ใบทองที่ใครรองอาหารกินแล้ว
ชนหนังสือ ผม ชน หรืออะไรต่ออะไรที่ถือว่าสกปรก ; เป็น
อันถูกถามกจำเป็นต้องไปง่่านกาย จะนั่งที่ไหนต้องดูแล

(๒) ซอก = 'แดน,' ได้ในคำว่า 'ผู้พรรณราษฎรซอกสี่พี, ผู้ใจ
ซอกเมืองคน, เหตุการณ์ขงซอก, จากเขตรซอกเมืองตน, เมื่อเข้าขมน
ซอกมา ฯลฯ'—มหาชาติคำหลวง

ดูเด่า พวกนักบวชจะไปไหนต้องมีหนังสือหรือหนังสือวาง ดำ
หรับเป็นหนังสือทรวงหนังสือ ; ส่วนพวกอื่นใช้เดื่อบ้าง ถ้าจะนัง
บนพื้นดินไม่ให้เป็นมดกิน ต้องเป็นพื้นที่มีมุดโคทาไว้ใหม่ ๆ
กำลังดี

ส่วนการกินข้าว ก็มีข้อบังคับมากมายดังได้อธิบาย
ไว้ในเรื่องกินข้าวของพราหมณ์ หน้า ๓๗๓

ยังมีสิ่งอื่นทำให้เป็นมดกินภายนอกอีกมาก ซึ่งผู้
เป็นพราหมณ์ต้องคอยระวัง แต่เท่าที่คิดมานี้พอจะทราบได้
แล้วว่าเขาก็กินอย่างไร อนึ่งอาศัยเหตุที่คงเป็นมดกินไม่มี
ที่หัดกัฟกันได้ จึงต้องทำการดีนานต่างบาปกันไม่มีที่สิ้นสุด
มีแม่น้ำบางสายบ่อบางแห่งที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์พอชำระล้างมดกิน
ได้ พราหมณ์ที่อยู่ใกล้ ๆ ก็ใช้น้ำอาบน้ำชำระทุกวัน ที่อยู่
ไกลไม่มีโอกาด้ก็ใช้น้ำตามบ่อที่มีอยู่ บ่อบางแห่งระวังรักษา
แข็งแรง ไม่ยอมให้พวกคู้ทรเข้าไปใกล้ ที่อาบน้ำ หรือจะคัก
น้ำชำระร่างกาย ณ ที่นั้นไม่ได้ แต่ที่ไหนคนไม่มีอำนาจจะ
บังคับได้ ก็พอดัพอรายไม่ด้เซมงวดในเรื่องนี้มากน้อย

พวกพราหมณ์น้อยนักที่จะอาบน้ำจนแห้งเพียงครึ่ง
เดียว ถ้าต้องการจะไปในงานพิธี ต้องอาบน้ำจนแห้งจนตะ
ด้ามครึ่ง

ส่วนน้ำนั้นเขาใช้สำหรับล้างตัว ดังได้อธิบายไว้
แล้ว ในเชิงอรรถ หน้า ๘๘

 ส่วนมดทินภายใน ต้องชำระล้างตามกฎในศาสนา
มพิธีมาก

เครื่องดื่มของพราหมณ์อาจจะกล่าวได้ว่า มีแต่น้ำอย่างเดียว เพื่อกินน้ำที่บริสุทธิ์ไม่เป็นมดทินต้องให้วรรณะเดียวกัน
คือเป็นพราหมณ์ด้วยกัน ไปหาบหรือตักเอามา ถ้ากินน้ำที่คน
วรรณะอื่นตัก ถือว่าเป็นบาป ต้องทำการชำระบาปเสียค่าใช้จ่ายมาก ในที่บางแห่งพวกพราหมณ์และพวกศูทรตักน้ำจาก
บ่อแห่งเดียวกัน ถ้าเคราะห์ร้าย หม้อน้ำของพวกศูทรไปถูก
หม้อน้ำของพราหมณ์เขา พวกพราหมณ์เป็นทุกข์หม้อน้ำที่บน
ด้วยดินเดียวกัน ; ถ้าเป็นหม้อทำด้วยทองเหลืองหรือทองแดง
ต้องเอาทรายและน้ำตักกินเสียยกใหญ่จึงจะหมดมดทิน เมือง
ไหนที่ผู้ปกครองเป็นชาวฮินดูด้วยกัน พราหมณ์เป็นมีอำนาจ

ภาคผนวก (การชำระให้บริสุทธิ)

๔๐๓

ห้ามไม่ให้ใครไปเกี่ยวข้องกับบ่อน้ำของคน; ถ้าเป็นเมืองที่
พวกถือศาสนาหมั่มมาก หรือเมืองที่อยู่ในความปกครอง
ของฝรั่ง พราหมณ์ก็ไม่กล้าหวงห้ามบ่อน้ำเขาเป็นของตัวเอง
ฝ่ายเดียว ใคร ๆ ไม่ว่าจะถูกไหนตักน้ำได้ อย่างไรก็ดี เป็น
อันเกิดทะเลาะด้วยเรื่องตักน้ำอยู่เสมอ

เครื่องดื่มที่ชาวฮินดูโปรดปรานมีอีกชนิดหนึ่ง คือ นม
ผสมกับน้ำ โดยมากพวกคหกรรมมักทำนมอย่างนี้ขาย แต่
พราหมณ์ชอกกินได้ แม้ของนั้นจะถูกพวกคหกรรมถือครองแล้ว
เพราะนมเป็นของที่เกิดจากวงษ์เป็นสัตว์บริสุทธิทั้งตัว แต่
เหตุนั้นอันกินไม่ได้ทีเดียว ถือว่าทำมดทินภายในดึกซึ่งนัก
ฮาศรียติงน การเมาเหตุนั้นเขาเห็นว่าเป็นการชั่วร้ายหน้าอภัย
อย่างยิ่ง มีโทษถึงกับตัดขาดจากสังกตได้ (ณ) แต่พวกชน
ต่ำไม่ถึง กินเหตุนั้นที่เบ็ดเผยได้ อย่างไรก็ดี ในเมืองที่มี
ฝรั่งมาก พวกชนสูงบางทีก็มักพวกพราหมณ์ด้วย ที่ละเมิด
กฎข้อนี้ ตามดมาคมจรรยา แต่จะกิน ต้องช้อนอย่างมิดชิด
ไม่ให้ใครรู้เห็น

อากาศที่หายใจ พวกอินทูลึกถือว่าอาจทำให้เป็นมดทินภายในได้ เมื่อหายใจสุดเข้าไป เช่นได้กลิ่นเขาเผาศพหรือกลิ่นกับข้าวในครัวคนชนตา เป็นอันเกิดมดทินภายใน

บางแห่ง ถ้าพวกชนตาเห็นพราหมณ์เดินมา ต้องหัดก้อ้มไปให้ไกล เพราะกลัวเห็้อใครดะอะไรต่ออะไรที่ในคัวจะปลิวไปถูกพราหมณ์ ให้เป็นมดทินชนทงภายนอกภายใน ถ้าพวกศูทรจะพูดกับพราหมณ์ ตามจรรยาบังคับให้พูดแต่ห่าง ๆ หรือมิฉะนั้น ให้เอามือบังปากไว้ เพื่อไม่ให้ดมหายใจอันมีพิษเดื่อนลอยไปติดพราหมณ์ได้

อาหารที่พราหมณ์จะกิน ต้องระวงกันภูวดชนเหมือนกัน จะถูกต้องเนื่องวไม่ไต่เลย ชาวของทมิฬชวศรวมทงปดาดะดังทมิฬพรอาจจะเป็นตัวไต่ เช่นฟองไข่ เป็นอันกินไม่ได้จำพวกผักกิมชดชนกินไม่ได้บางชนิด เช่นผักที่เป็นหัว ดังหัวหอม กะเทียม เห็ด ๆ ด ๆ ถ้าถ้อชอบังคบบในเรื่องอาหารไต่เข้มงวด เขาเรียกว่าผู้กินอาหารถูกต้องดมควรดทที่สุด ผู้ใดกินของที่ต้องห้าม ตามหัดกของพราหมณ์ ร่างกายของผู้นนจะทรงไว้ชงความบริสุทธิ์ได้เลย อย่างไรก็ดี คงมีผู้

ระเบิดในการกินของต้องห้ามเหมือนกัน แต่ต้องระวังที่สุด
 ไม่ให้ใครเห็น พวกฮินดูชนตั้งถือข้อห้ามแข็งแรง ไม่มีใคร
 ค่อยยกตัวระเบิดนัก ข้าเป็นตัวอย่างที่เคร่งครัดของพวกชนต่ำ
 ซึ่งเห็นเขาก็ดอดยถ้อยไปด้วยก็มี เพราะหวังจะบำเพ็ญตนว่า
 เป็นคนประพฤติดีมีหนามตา ผู้ที่ตกใจหนีเอง มีแต่ในจำ
 พวกศูทรชนเดวที่สุด ถึงกระนั้น ยังไม่กล้าดื่มแกงเนื้อโคใน
 บ้าน ต้องดอบไปต้มกินเดี่ยวในที่ลับ ๆ เช่นข้างคอกงัวเป็นต้น
 ถ้าจะถามชาวฮินดูว่ากินเนื้อหรือเปล่า แม้รู้ว่าชาวฮินดูฆวน
 ไต่กินเนื้อจริง ก็เท่ากับปฏิเสธได้หมิ่นประมาทชาวฮินดูฆวน
 อย่างร้าย การกินเนื้อวเหยียดเอาว่าทำตนให้เป็นมดกิน
 อันจะชำระล้างให้หายยากที่สุด ยิ่งฆ่าด้วยยิ่งเป็นบาป
 หนัก : ไข่แต่จะมีโทษตามหลักกฎหมายของชาวฮินดูอย่าง
 เดียว ข้ามีโทษทางทูราจารในคำสอนอย่างลึกซึ้ง ถึงกับ
 มาฆวนเดี่ยวจึงจะหมดโทษ เหตุนี้ จึงเกิดมีดมาคมดับ ๆ ของ
 ชาวฮินดูชน สำหรับป้องกันการทำอันตรายงัว ที่เกิด
 การบาดหมางวิวาทกันบ่อย ๆ ในระหว่างพวกฮินดูแต่ละพวก
 ถือคำสอนหมัด ก็เนื่องด้วยเรื่องฆ่างัวเองเดี่ยวโดยมาก

พวกฮินดู แม้ถึงกับยากจนจนแค้นอย่างไรด้วยอมอดตาย ก็
 ทว่าฆ่างัวของคนเขามาเป็นอาหาร ที่ได้เห็นพวกฝรั่งฆ่างัวกิน
 กันโครม ๆ มิใช่จะไม่โกรธ แต่จำเป็นพูดไม่ได้ก็ต้องนั่ง
 ค่อมแค้นไว้

ของศักดิ์สิทธิ์สำหรับชำระบาปภายในอันได้เกิดมีขึ้น
 อะไรจะดีเท่ากับบุญกาวยี่—ของซึ่งมาจากงัว & อย่าง เป็น
 ไม่มี ส่วนบาปหรือมดทินเด็ก ๆ น้อย ๆ ตามธรรมดา อาจ
 มีทางอื่นเพื่อล้างชำระหยาบสดาน

ตามหลักของฮินดู วิญญาณจะเกิดมดทินขึ้นแท้จริง
 ก็มาจากบาป ซึ่งเนื่องมาจากใจเศร้าหมอง เปรียบเหมือนน้ำ
 ทำให้เกิดโคลนตมขึ้น และน้ำนั้นแหละ เป็นดังซึ่งชำระโคลน
 ตมให้หมดไป เพราะฉะนั้น ใจของท่านเองทำให้เกิดบาป
 และใจของท่านเองแหละที่จะชำระล้างบาปนั้นได้ แต่อาศัย
 เหตุที่ชาวฮินดูมีพิธีรดอง สำหรับชำระล้างบาปกันยอกย่อน
 จึงเดยต้องมิของสำหรับล้างบาปที่ใจให้หมดจดเป็นคู่กัน มี
 บุญกาวยี่เป็นต้น บุญกาวยี่ คือของที่มาจากโค & อย่าง
 คือ นม เนยชั้น เนยใส มูตโค มูตรโค การทำบุญ

ด้วย ^๕ ให้ชำระต่างมดทินบ้านเป็นบุรพกิจตามธรรมดา
แล้วเอาหม้อดินเผาใหม่ ๆ ขนาดเล็กพอควรหม้อหนึ่งได้นม
อีกหม้อหนึ่งได้เนยได้ หม้อที่ต้มตามเนยชั้น หม้อที่ต้มบุตรโค
หม้อที่ต้มบุตรโค ^๕ ทั้ง ๕ นวางเรียงกันบนหม้อน้ำคา หมัดการ
องค์เทวดาของบัญจาคด้วย ระวังถึงคุณของท่านดีครุหนึ่ง
แล้ววางตอกไม้ตั้งที่หม้อทั้ง ๕ ตั้งอาสน์ (ญ) ต่างว่า
มัดตั้งเทวดาองค์นั้นให้ประทับ ถวายอภรรพ (ฎ) แก่
หม้อทั้ง ๕ โดยเอาน้ำรดรอบหม้อบ้างนิดหน่อย กับทำ
บาทย (ฐ) รดงที่หม้อ สัมมคว่าต่างบาทเทวดา และทำ
อาจมานีย์ (ฑ) อย่างเดียวกัน ในการทำตำนานขต (ฒ) ถอน
ต้นหม้อกระริกถวายเทวดาบัญจาคด้วยสำหรับทำตำนาน เดรั้ง
แล้วมัดหม้อ เอาข้าวอักษะ (ณ) วางลงบนหม้ออีกที่ แล้ว

(ญ) พิธีบูชา หน้า ๔๔๖ เครื่องที่ ๒

(ฎ) เครื่องบูชาที่ ๕

(ฐ) „ „ ๔

(ฑ) „ „ ๖

(ฒ) „ „ ๘

(ณ) เครื่องบูชาที่ ๑๖ และหน้า ๔๕๖

เอาแก้วแหวนเงินทองเสื้อผ้าและไม้จันทน์วางลง ดมมคว่ำ
ถวายแก่เทวดานั้น ตอนจบเอาดอกไม้ ชูบ ทัพ กด้วย และ
หมากถวายเป็นในเวทีย (ค) แล้วนมัสการดังอีกครั้งหนึ่ง

เสร็จแล้ว พรหมณ์บุโรหิต ซึ่งเป็นประธานในพิธี
กล่าวยานาถา “ข้าแต่ท่านเทพบัญชาด้วย ! ขอเจ้าวรกุนา
ยกโทษบาปของสัตว์ในโลกลี้ ซึ่งได้กระทำบูชาแก่ท่าน
และได้กินท่าน (คือกินบัญชาด้วย) ท่านมีกำเนิดมาจาก
กายพระโค เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าขออนอบน้อมบูชาท่าน เพื่อ
ให้ยกโทษบาปของข้าพเจ้า และชำระล้างมลทินในกาย
ของข้าพเจ้าให้หมดไป จึงกินท่าน กับขอให้บาปต่าง ๆ ซึ่ง
พวกข้าพเจ้าผู้ทำบูชาแก่ท่าน ได้ทำลงโดยเจตนาและพลั้งเผลอ
จงหลุดพ้นไป ขอท่านจงยกโทษและช่วยข้าพเจ้าด้วย”
กล่าวดังนี้แล้วทำเคารพอีกครั้งหนึ่ง เอาของทั้ง ๕ หม้อรวม
ปนกันลงในหม้อเดียว ยกหม้อขึ้น ทำหริตมรณ (ก)
และกินของประเดิริฐคือบัญชาด้วยเล็กน้อย แล้วเทลง

(ค) เครื่องบูชาที่ ๔๕

(ก) ระลึกถึงพระหริ

ในอุ้งมือของพวกเขาที่อยู่ทุก ๆ คน พวกเขาเหล่านั้นก็จับบัญชาด้วย
ส่วนที่เหนือในมือเก็บเอาไว้ใช้ในคราวมีพิธีต่อไป เดรัจฉ
การก็แจกหมากพดูแก่พราหมณ์ที่มาในงาน แล้วต่างคนต่าง
กลับบ้าน

ของอะไรจะเป็นบัญชาดังบาปทั้งภายนอกภายในได้
ซัดเท่ากับบัญชาด้วยเป็นไม่มี พราหมณ์และประชาชนยินดี
ยอมกินของวิเศษนี้เต็มอ เพื่อต้องการจะล้างบาป

นอกจากบัญชาด้วย ยังมีของวิเศษอีกอย่างหนึ่ง
เรียกว่า “ บัญจอมฤต: ทำด้วยนม เนยใส เนยข้น น้า
ผึ้ง น้าตาล ผสมกัน; ของนี้ดูน่ากิน ไม่น่าคิดได้เหมือน
อย่างบัญชาด้วยก็จริง แต่กลับไม่ศักดิ์สิทธิ์แรงเหมือนอย่าง
บัญชาด้วย ใช้แก้บาปได้บางอย่างเท่านั้น

การذنานภายในแม่น้ำที่เขาถือว่ศักดิ์สิทธิ์เช่น แม
คงคา ดินธุ โคธาวรี โจรวรี เป็นต้น ก็ถือว่ชำระล้างบาป
ได้ทั้งภายนอกภายใน บางทีผู้อยู่ไกลจากแม่น้ำเหล่านี้ ไม่
สามารถจะมาอาบได้ ก็ให้คิดว่าได้มาอาบ ในขณะที่กำลัง
อาบน้ำที่ไหลก็ตาม ถือว่ล้างบาปได้เท่ากัน

ยังมีแม่น้ำดำธารและบ่อน้ำในประเทศอินเดียอีกหลายแห่ง ซึ่งถือว่าได้อาบแล้วล้างบาปได้ บางแห่งก็ศักดิ์สิทธิ์ได้เฉพาะเป็นบางเวลา เช่น บ่อน้ำแห่งหนึ่งในเมืองกอมบา โคนัมแคว้นมัทราส ถือว่าใน ๑๒ ปีจึงจะศักดิ์สิทธิ์ครั้งหนึ่ง ใครอาบกินเป็นหมดบาป ในประเทศอินเดีย ไม่ว่าเมืองไหนที่ไม่มีแม่น้ำดำธารและบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นนอยนิก เมื่อถึงวันเดือนบ่ที่กำหนดไว้สำหรับอาบน้ำชำระบาป พวกพราหมณ์ซึ่งเป็นผู้กำหนดเวลา ก็ตั้งคนไปป่าวร้องชาวบ้านให้รู้ล่วงหน้าว่าวันนั้น ๆ เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ พอถึงกำหนด ชาวบ้านก็อดใจไม่ได้พากันมามากมาย มายืนรออยู่ปากบ่อหรือริมตลิ่งดำธาร คอยให้ถึงฤกษ์ พอฤกษ์โรหิตให้สัตย์ญาก็แย่งกันลงไปอาบน้ำทั้งผู้หญิงผู้ชาย เต็มตะโกนเต็มร้องกันด้วยความว่าเร็งบ้าง เบียดแย่งขอกันบ้าง จนฟังไม่ได้ศัพท์ ยัดเยียดซบซ้อนกันลงไป; คนข้างล่างแทบกระดิกตัวไม่ไหว บางทีถึงดำดึกน้ำตายบ้าง ขาแขนหักบ้าง ถ้าใครตายไปในขณะนั้นถือว่าสับโชคดีที่สุด ท่านจะนึกว่า คนที่ไม่ตายจะมีความสงัดรำคนที่ไม่ตายไปบ้างหรือไม่? เป่ตาเถย . กตบั่นก

ภาคผนวก (การชำระให้บริสุทธิ์)

เดี่ยตายที่คนไม่ตายอีกจนคนที่ตายเดี่ยซ้ำ เพราะเห็นไปว่า
 พอขาดใจตาย วิญญาณก็ไปสู่สถานบรมสุขทันที พิธีนี้เขา
 เรียกว่า ' มหะเมฆ ' เดี่ยวนี้รัฐบาลจัดการระวางทำให้บ่อหรือ
 สระที่ดำหรับอาบน้ำคนเพียงสองสามนิ้ว (?) เท่านั้น เพื่อบ้องกัน
 ไม่ให้ดำลักหน้าตาย (ดูเอาเถอะ ! เขาจะไปสวรรค์ กذب
 เป็นมารฆวางคอห้ามไม่ให้ไป !) ในต้นฉบับของหนังสือที่คัด
 มานักดำวว่า ในวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๘ ซึ่งเป็น
 วันมหะเมฆ มีผู้พากันไปอาบน้ำถึง ๕๐๐,๐๐๐ คน

เวดามีตุรูปราศและจันทรูปราศ ถือว่าเป็นฤกษ์ดี
 ดำหรับอาบน้ำชำระบาป ถ้ายิ่งได้อาบน้ำทะเลในเวดาดำหนั้น
 ถือว่าได้บุญแรงขน แม่อาบคอนปากแม่หน้าทศอกกัน หรือ
 คอนคองหน้าดำยนำฟุงจากตะวันออกตัดไปตะวันตก ก็ได้บุญ
 เหมือนกัน

การอ่านคัมภีร์โบราณ หรือพระคัมภีร์อื่น ๆ หรือ
 ไปนมัสการ ณ ตำหนักศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่า ปุณยสถาน หรือ
 ปีนยอดเขาที่สูงสุด หรือปีนไม้ไผ่เพียงแต่มองดู ตำหนัก
 ถือว่าเป็นการบุญ ยกโทษบาปของคนได้ ที่ดำบดจรรณคิก

แคว้นมัทราส มัฏฐุเขาคักตดีทชฎุทหนึ่งเรียกว่านัดคิรมาตย์
เป็นภุเขาดุ้งตุดิในแคว้นนั้น ชาวฮินดูทำเป็นบุญยัดถานดำหรับ
ไปนมัสการ ภูเขานี้ จะชนไปให้ ถึงยอดคยากนักเพราะสูงมาก
จึงไซ้แต่เพียงมองดูก็พอปลดเปลื้องบาปได้

การดำชยายมนตร์ การมองดูผู้เป็นใหญ่ในโลกเช่น
ครุ นั้กถึงพระวิษณุหรือเทพาชิบต้องค้ ไดองค้หนึ่ง เป็นการ
ชำระบาปได้ พราหมณ์ ถ้าได้ทกษินเทวดายชองพระคิจะ
ครบถำมครั้ง ถึงจะเวียนโดยฉิ่งไต่ค้หมาที่ฉิ่งหนีไปรอบ ๆ เท
วาดยจนมันตายก็ตาม เป็นอันหมดบาป ได้รับประโยชน์ไป
ชนไกดาดัทนต์ ผู้ที่ออกนามพระวิษณุ แม้จะออกนามเพื่อ
คำ ยังได้บุญไปถาวรค้ชนไวกุณฐ์ ซึ่งเป็นที่พระวิษณุประ
ทับได้ นี้เขากถำวในหนังสือของเขาว่าเป็นเช่นนี้

บาปอย่างหนักอันถึงจะชำระอย่างไร ๆ ก็ไม่หลุดพ้น
ดังอธิบายไว้ในเชิงอรรถหน้า ๓๔๓ จะค้องยังผู้ทำให้ ไปตก
นรกเวียนว่ำยตายเกิดในอบายภูมิจักหตายอัคภาพ

การถิอว่าค้องมตทินแถวชำระถำงนั้ เป็นกิจดำคัญ
ชองพวกพราหมณ์ ธรรมเนี่ยมคถำยคตั้งกับชองชาคิยิด

ภาคผนวก: (การชำระให้บริสุทธิ์)

๔๑๓

มาก เช่นในคัมภีร์เยนาซิด (บท ๓๕ ข้อ ๒) เมื่อยาโคบ
จะทำบูชา บังคับให้ครอบครัวของตนชำระร่างกายและเปื้อน
เสื้อผ้าด้วยให้สะอาด และในคัมภีร์เอกโซโต (บท ๑๙ ข้อ
๓๐, ๓๔) เมื่อพวกยิวต้องอพยพมาทางป่าช้า นาย พระยไฮวา
จึงตรัสกะโมเซว่า “ จงถ้าวแก่พลไพร่ทั้งปวงว่า ให้เขาจัด
ชำระตัวไว้ ในวณนี้ และพรุ่งนี้และให้เขาซักเสื้อผ้าเขา ”
“ ฝ่ายโมเซได้ลงไปจากภูเข ถึงที่พลไพร่อยู่นั้น จึงให้พล
ไพร่ทั้งปวงชำระตัวเขา แล้วเขาก็ได้ซักเสื้อผ้าของเขา.....
กว่าจะถึงวณที่ ๓ อย่าให้เข้าหาภรรยาของเจ้าเลย ” (คัด
ตามจำนวนที่หมอบอเมริกันแปล) กับในคัมภีร์ตวิตโกมีข้อ
บังคับเรื่องต้องมดทินมากมายหลายแห่ง ไม่ผิดอะไรกับข้อ
บังคับของชาวฮินดู

เรื่องถ้อยธรรมนิยมจิตของชาวอินเดีย บาทหลวง
ดูบัวส์ผู้แต่งหนังสือเล่มที่คัดมานี้ เถาว่า -

‘ ครึ่งหนึ่งชาวพเจ้าเดินทางไปตอนแถบใต้ แคว้นไม
โลร์ มาถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งเวดาเย็น ต้องหยุดพักนอน หมู่
บ้านแถบนั้นไม่มีโรงดำหรับให้เข้าพัก พวกฤๅษณ์ของ

ข้าพเจ้าไปหาผู้ใหญ่บ้านตำบลนั้นขอที่พัก ผู้ใหญ่บ้านเป็น
 พรหมณ์ ชนแรกอด ๆ เขื่อน ๆ พวกลูกสมุนของข้าพเจ้า
 ต้องการอยากให้ได้ที่พัก จึงบอกว่าข้าพเจ้าเป็นครู คา
 พรหมณ์ยังไม่รับรองมันเหมาะลงไปทีเดียว เดินมาหา
 ข้าพเจ้า มองดูข้าพเจ้า ตั้งแต่ศีรษะลงมาปดายเท้า อย่างพิลึกพิ
 เกราะหี แล้วเอ่ยปากถามว่า ข้าพเจ้ามีสุนัขหรือคนสัตว์พ
 เดวมาด้วยหรือเปล่า ข้าพเจ้าบอกว่า อย่าว่าแต่มีมาด้วย
 เลย ชนจะให้เข้าใกล้ก็ไม่ได้ และคนของข้าพเจ้าที่มาด้วย
 ด่วนเป็นคนอยู่ในวรรณที่ดงหนน คาพรหมณ์อาจจองดู
 หนวดเคราและเครื่องแต่งตัวของข้าพเจ้าอยู่สักครู่ แล้วพูด
 ว่าข้าพเจ้าเป็นฝรั่ง แต่แก่นบถือข้าพเจ้าที่เป็นครู และพวก
 ของข้าพเจ้าบอกว่าข้าพเจ้านับถือตามธรรมเนียม ของพวกแก
 แข็งแรง จึงเต็มใจให้ข้าพเจ้าพักในบ้าน ข้าพเจ้าพาพวกไป
 อยู่ ณ ห้องหมตจกดแห่งหนึ่ง ซึ่งคาพรหมณ์เจ้าของบ้าน
 จัดให้พัก; ได้สักครู่ คาพรหมณ์จึงพรอดพราดเข้ามาหา
 ข้าพเจ้า ด้วยไต่ยินเสียงไอและทำหน้าที่ทำตาอย่างไม่สบายใจ
 ขอบย้าให้บ้วนน้ำลายทำให้บ้านเป็นมถทิน ข้าพเจ้าพยายามทำ
 ให้หายวิตก ว่าจะระวังเรื่องนั้นที่สุดมิให้ละเมิดกฎธรรมเนียม

ภาคผนวก · (การชำระให้บริสุทธิ์)

๔๑๕

ของชาวฮินดูได้ ถึงข้าพเจ้าจะรับรองอย่างไร ดังเหตุดูคา
พราหมณ์ยังไม่ดีไว้ใจนัก แດตั้งให้ดูชขายมาระวังดูข้าพเจ้า
แต่ยังตั้งคนให้มาคอยค้อมมองดูพวกถูกจ้างข้าพเจ้าด้วย เจ้า
พวกถูกจ้างข้าพเจ้าคนหนึ่งไปปด้อยทุกชั้นนอกหมู่บ้าน พอ
กลับมา เจ้านักตั้งซึ่งไปคอยค้อมมองจึงกลับมาบอกคา
พราหมณ์ว่าบ้านเป็นมดกินเตี้ยแล้ว ด้วยมีคนตั้งรรพเดวมา
อยู่เพราะเห็นเจ้าพวกเหล่านี้คนหนึ่งไปปด้อยทุกชั้นกลับมาบ้าน
ไม่ต่าง คาพราหมณ์เจ้าของบ้านโกรชจนตัวตั้ง กรากมา
หา ข้าพเจ้าทำ ไม่ทำ มือหน้า นึกคิดขมวดหนดเครา ยวบยาบ
ร้องค่อว่าเตี้ยตั้ง “ บาบอะโรมันจะหนักไปกว่าที่ไตทำ
ดูชกรุณาให้ยู่ยังเนรคุณได้ นึกแต่ว่า ถ้าปด้อยใจตั้ง
เกิดเหตุร้ายตั้งนี้ มีอย่างหรือไปเช่นนี้กลับมาไม่ต่าง? ร้าย
กาจจริง ๆ ทำให้เตี้ยซื่อตลกปรกบ้านช่องด้วย ท่านต้องทำ
โทษไอ้ชาติข้างหนัก โทษที่มันทำให้บ้านฉันเตี้ยหมด ท่าน
ต้องเตี้ยค่าใช้จ่ายดำหรับฉันทำพิชิต่างบ้านด้วย และเชิญไป
อยู่ทอนเตี้ยวนนี้ ทนอยู่ไม่ได้ค่อไป ”

“ข้าพเจ้าปล่อยให้พราหมณ์คั่งอยู่คนเดียว พอเห็นค่อยสงบจึงบอกว่า ถ้าจริงเหมือนเช่นที่พูดจะจัดการทำโทษให้ แต่ต้องให้มีพยานหลักฐานแน่นอน ส่วนเจ้าคนใช้ ข้าพเจ้าปฏิเสธยื่นกระต่ายขาเดียว ว่าไม่ได้ทำผิด ร้องขอให้ทำโทษเจ้าคนหาความไม่จริงจงหนัก เพราะยอมว่าได้ไปปล่อยทุกซักรจริง แต่ไม่ใช่อย่างที่ถูกกล่าวหา ช่างเจ้าคนฟ้องก็ยืนยันว่าไม่จริง คนเห็นด้วยตาเอง สบถสาบานแข็งแรง คาพราหมณ์เป็นกรรมดาต้องเชื่อคนของแก เราแต่จะให้ข้าพเจ้าออกจากบ้านไป ข้าพเจ้าทำเดียงแข็งว่าจะไม่ยอมทำโทษและใช้ค่าทำขวัญ ในเรื่องความผิดที่ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ ส่วนเรื่องที่จะให้ออกจากบ้านไป เห็นว่าคาพราหมณ์ประพฤติผิดจรรยาโดยไม่มีเหตุผล ก็ยินดีจะปฏิบัติตาม ทั้งเห็นเป็นผู้ใหญ่บ้าน แต่จะต้องหาที่ให้ข้าพเจ้าพักสักแห่งหนึ่งก่อน

คาพราหมณ์ กัดบออกไปบ่นเดียงดัง ดัง ร้อยครั้ง พันครั้ง ดังก่กรุกดบเขามาม้าชาวบ้านเขามาด้วยหลายคน แต่ตะคนตะเบ็งเดียงดังยิ่งกว่าคาพราหมณ์ ร้องให้ตั้งตัวผู้กระทำ

ภาคผนวก (การชำระให้บริสุทธิ)

๔๑๗

ผิดว่าทำโทษให้จนหนัก และให้ข้าพเจ้าเสียค่าทำขวัญ : พุด
พลางปากกับัน 'รียาแท้ ๆ ! ชายหน้าแท้ ๆ !'

'คนใช้ข้าพเจ้ากลัวจะโดนเคราะห์ร้าย พยายาม
ครองหาทางแก้ตัวเสียทุกท่า ว่าตนไม่มีความผิด ถึงที่สุด
แต่คงแก่เจ้าพวกคุณด่าเถียงว่า ถ้ามีความผิดอย่างที่
กล่าวหา ก็ให้ใครสักต้องคนมาขึ้นสู่ครุภัณฑ์ คาพรหมณ์
ต้องการจะทำโทษ ไม่ยอมให้ใครตรวจ เกียงกันไปมาไม่
ตกลงกัน เคยพร้อมใจเดือนกรชำระไว้พุ่งขึ้นเข้า ในคันทัน
ข้าพเจ้าต้องย้ายไปอยู่ข้างคอกงัว นอกหมู่บ้านพร้อมกับคน
ของข้าพเจ้า ซึ่งตามผู้ใหญ่บ้านยอมให้พัก เจ้าตรวจการคน
ใช้ข้าพเจ้ามีความกลัววิตกทุกขระอนมากกว่าข้าพเจ้า คอด
ด้อมไปดูที่หมู่บ้านว่าจะทำอะไรกันบ้าง ดึกครุทำหน้าที่
กลับมารายงานว่าในหมู่บ้านนี้ออฉวกันใหญ่ ได้ยินแต่พูดกัน
ด้วยเรื่องนั้นว่าต้องทำโทษให้หนัก และบังคับให้เสียค่าทำ
ขวัญ เพราะฉะนั้น เห็นว่าถ้าจะขึ้นชญาจนรุ่งเช้าเราจะได้นำ

บาก เจ้าคนใช้ข้าพเจ้าคงถูกชาวบ้านใช้ยาชญาเถื่อนตาย
 ที่จริงถึงจะเสียค่าทำขวัญเพียงห้าหกรูปก็จะยอม นึกว่าชอรา-
 คาญ แต่เรื่องที่จะเอาคนใช้ข้าพเจ้าไปลงอาชญาเถื่อน ด้วย
 โทษเกณฑ์ผิดเช่นนี้ยังไม่บังควร ความจะจริงเท็จอย่างไรก็
 ไม่รู้ ตกตงเห็นว่าทางที่เหมาะสมเปิดหนีไปเสียในคืนนั้นเป็น
 ดีกว่าอะไรหมด ตกเวลาเที่ยงคืนดองไปแฉ้วนาก็กาหนึ่ง
 ถ้างัดคนเตียงโคนอนหลับสนิท เราก็ค่อยขยับออกจากที่พัก
 ข้าพเจ้าขึ้นมาพาดลูกธนูรบหรือหนีไปทันที หลุดเลยเขตหมู่บ้าน
 ที่เกิดเหตุมาก่อนล่วงหน้า จึงรอดตัวพ้นอันตราย

(๓) หน้า ๓๘๑ อักษร = 'เดือดริอนัจญูไร' พิศ
 ทำคือเอาชาวที่ซอมแล้ว ย้อมด้วยหญ้าฝรั่นและชาด ชาว
 ชนิดนี้ของอย่าง : ที่เกิดด้วยเวทมนตร์อย่างหนึ่ง ที่ยอมดี
 ตามธรรมดาอย่างหนึ่ง ชาวชนิดนี้ใช้ทำบูชาหรือในคราว
 ทำพิธีใหญ่ ชนิดนี้ใช้เป็นเครื่องบูชาได้เช่นกระแจะเงินที่
 สำหรับให้แก่แขกที่มาหา ถ้าเอาชาวชนิดนี้ได้ในภาชนะที่ทำ
 ด้วยโลหะดั่งให้ เป็นเครื่องแสดงเกียรติยศของเจ้าของบ้าน ผู้
 เป็นแขกต้องหยิบขวานขวามาป้ายที่หน้าผากของด้ามเมตต์

(๓) หน้า ๓๘๒ สังกัณฑ์ = 'ดำริ ครีถิ่ง' พวกพราหมณ์เมื่อเริ่มจะทำกิจพิธี ต้องทำสังกัณฑ์เสียก่อน เพื่อนำความดีดีมงคลมาสู่การนั้น ; แม้จะได้มิได้ทำไว้ การงานที่ท่าอาจเกิดโทษเป็นอนาจารในศาสนาได้หลายสถาน อันสังกัณฑ์ คือ ครีถิ่งข้อเหล่านี้:-

๑. ครีถิ่งพระวิษณุ ว่าเป็นพระผู้บำรุงถนอมโลกอันกว้างขวาง เป็นพระผู้ประทานความดีความชอบ นำความดำริประโยชน์แห่งกิจการทั้งปวงอันได้กระทำจนระดังอย่างน่าว แอออกพระนามตามครั้ง และทำเคารพ

๒. ครีถิ่งพระพรหมว่ามีอยู่ ๘ องค์ เป็นพระผู้สร้างสรรพสัตว์มนุษย์เป็นอาทิ พระพรหมองค์แรกเป็นผู้ปกครองโลกอยู่ในปัจจุบัน และมีพระชนมายุจะยืนอยู่ได้ ๑๐๐ ปีทิพย์ (วันหนึ่งของพระพรหม = ๒,๑๖๐,๐๐๐,๐๐๐ ปีมนุษย์) อายุพระพรหมแบ่งเป็น ๔ ยุค บัดนี้ดวงไปด้วยยุคครึ่ง

๓. ครีถิ่งพระฮวารปาง ๓ เมื่อพระวิษณุเสด็จลงมาเป็นหมู่เผือกประหารอสูรหิรันยักษ์ (ท) ครั้นระดังถึงฮวารปางนั้นว่าดำคัญที่สุด ในกตัญญูแต่เคารพเทวรูปวราหะ

(ท) 'มีตาทอง' ฟัน้องแผดของหิรันยักษ์

๕. ครีถึงพระมณู ว่ามี ๑๔ องค์ (๕) เป็นผู้ปกครองโลกทั้ง ๑๔ ในระหว่างสมัย ๑๐๐ ปีทิพย์ ซึ่งเป็นกำหนดอายุพระพรหม และโดยที่พระมณูไว้วางใจเป็นองค์มณูในกถียุค คือในสมัยปัจจุบันนี้ ผู้ระดัดการถึงแล้วทำความเคารพแก่ท่าน

๕. ครีถึงกถียุค ว่าเราทุกคนอยู่ในยุคนี้

๖. ครีถึงชมพูทวีปซึ่งประเทศอินเดีย ตั้งอยู่ว่าชมพูทวีปมีทะเลเดาเค็มล้อมรอบ มีสุวรรณบรรพตตั้งอยู่กลางสูง ๑๖,๐๐๐ โยชน์ เรียกว่าหาวเมรุเบของบนเป็นทงของเมืองสุวรรณคี ทางตะวันออกมีต้นชมพูพฤกษ์สูง ๑,๐๐๐ โยชน์ กว้างโดยรอบ ๑,๐๐๐ โยชน์ น้ำของดุษชมพูไหลลงมาเป็น

(๕) ๑. สวามันถว

๒. สวาโรจิช

๓. เอาตมิ

๔. ตามัส

๕. ไรวัด

๖. จากษุช

๗. ไวรวัดหรือสตัยพรด

๘. สวารรณิ

๙. ทักษ—สวารรณิ

๑๐. พรหม สวารรณิ

๑๑. ธรรม สวารรณิ

๑๒. รุทร สวารรณิ

๑๓. เราจย

๑๔. เกาตย

แม่น้ำที่คัศวันตก เป็นน้ำกายสิทธิ์ถูกลงใจตั้งหนักกายเป็น
ทอง มีนามว่า พังครนที หรือแม่น้ำทอง (ในวิษณุปุราณ
กล่าวถึงฐานเขาพระเมรุว่า สูง ๘๔,๐๐๐ โยชน์ ถัดตั้งแต่
พื้นลงไปใต้ดิน ๓๖,๐๐๐ โยชน์ โดยกว้างตอนยอด ๓๒,๐๐๐
โยชน์ ตอนฐาน ๓๖,๐๐๐ โยชน์ เพราะฉะนั้นจึงมีต้นฐาน
คล้ายผักบัว ส่วนชมพูทวีปและทวีปอื่น ๆ มีทะเลด้อมถึง ๗
ชั้น คือ ดพณ ทะเลน้ำเค็ม อิกษุ ทะเลน้ำอ้อย สุรา ทะเล
เหล็ก ศรบี ทะเลเนยใส ทมิ ทะเลเนยข้น ทกช ทะเล
น้ำมัน และ ชต ทะเลน้ำท่า ส่วนต้นชมพู กล่าวว่ามีผด
เท่าช้าง เวดางอมตกมาตามไหล่เขา เป็นน้ำไหลลงมาเป็น
น้ำชมพู ประชาชนใช้น้ำนี้กินไม่เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ ไม่มีกลิ่น
คาว ไม่รู้ตักเห็นขย และไม่รู้รา ชาติดินต้องข้างฝั่งได้รับ
โอชะคุณาน้ำชมพูไว้คองดมโษยงอดเข้าเป็นทอง เรียกว่าทอง
ชมพูที่ซึ่งพวกนักดิถีเขาไปทำเป็นเครื่องประดับ)

๗. ผู้เป็นพราหมณ์นักถึงต้นชมพู และทวีปชมพู
ที่ตนได้มาอยู่น

๘. ศรีถึงไหล่เขาพระเมรุที่คนหันหน้าไป ถ้าอยู่

ตะวันตกให้หันหน้าไปทางตะวันออก ถ้าอยู่ตะวันออกให้หัน
หน้าไปทางตะวันตก ฯลฯ

๘. ครึ่งขอบจักรวาลซึ่งเรียกว่าอคนทิก หรือ
มุมไฟ ที่พระอคนันต์ประทับ คือภาคทวิปคอนที่ประเทศ
อินเดียน้อย

๑๐. ครึ่งประเทศทรานซอกซ์ ประเทศตั้งแต่เมือง
มัทราสจดแหลมโคโมริน (ตามน่านน้ำประเทศอินเดียเป็น
กษัตริย์วรรณ แต่ตกต่ำลงเป็นคูทร เพราะขาดการทำพิธี
และขาดพราหมณ์ เป็นประเทศพูดภาษาฮินดี)

๑๑. ครึ่งอภินันท์ และกรเปตียนนิกข์ของ
พระจันทร์

๑๒. ครึ่งรอบปหรียุกทเวอาอยู่ รอบหนึ่ง ๖๐ ปี
มีชื่อเฉพาะทุก ๆ ปี (= เฮกส์ท โทคส์ ฯลฯ) ออกชื่อบท
ระดิกอยู่เวदानน

๑๓. ให้ระดิกง้อยันในเวदानน ปี ๑ มีอิน ๒
ครั้ง ๆ ละ ๖ เดือน เรียกทักษิณยานัน เวดาพระอาทิตย์บด
ไปที่ดักทางทิศใต้ และอุตตรายานัน เวดาพระอาทิตย์บดไป
ที่ดักทิศเหนือ ออกชื่ออ้อยันในเวदानน

๑๔. ตรึงฤดูว่ำปี ๑ มี ๖ ฤดู ๆ ละ ๒ เดือน ออก
ช้อฤดูในเวदानน

๑๕. ตรึงพระจันทรว่ำมีฉกแบ่งเป็นต้องคอง คือ
ศุกรบักษและฤษณบักษ; บักษ ๑ มี ๑๔ วัน วัน ๑ มี
ช้อประจำ ออกช้อบักษและช้อวันในเวदानน

๑๖. ตรึงวันและออกช้อในอาทศยนน

๑๗. ตรึงดาวนักษัตรประจำวัน เดือนจันทรคติมี
๒๗ นักษัตร ออกช้อนักษัตรนน

๑๘. ตรึงโยคะ (= ดาวเดวยอายุหรือที่เดงร่วม
กัน) ในวันนนั้น ว่ำมีจำนวนได้ ๒๗ เท่ากับจำนวนนักษัตร
และมีช้อประจำ ออกช้อโยคะและช้อนักษัตรในเวदानน

๑๙. ตรึงกรณ เดือนจันทรคติมี ๑๑ ช้อ ออก
ช้อเหมือนข้างคัน

ช้อระดิกจุดจิกให้ถ่าน ทพรหมณจะ คองตรึงเรียก
ว่ำทำดังกฎ ถ้าได้ทำอย่างน จะกำจิดเดยช้ออุปสรรคต่าง ๆ
อนเกิดชนดวยทฤษฏีโทษ คือมีผู้คิรยมาองให้เดยการย
และบันดาช้อบค้ำจทจะมาทำรังควณ อย่างไรก็ดี เพียง

ออกชื่อพระวิษณุเท่านั้น พอจับได้เหตุร้ายต่าง ๆ ได้ แต่
ถ้าได้ทำดังกตบยงบั้งกันได้นั้นแพ้นชน

(๓) หน้า ๓๘๒ พิศวัตติ คือ เขาแบ่งข้าวจ้าง
นวดปั้นเป็นรูปตะเกียงตั้งบนภาชนะโลหะ ได้นำมันหรือเนยได้
จุดชน ให้ผู้หญิงยกตะเกียงนคราวตระคนไปเวียนตรงศีรษะผู้
ที่รับทำขวัญ ตะเกียง ถ้าไม่ใช่จุด ใช้น้ำมันผสมหญ้าฝรั่นและ
ชาติแทนก็ได้ ความประสงค์ของพิธีนี้ ก็คือจะปิดบาทฤทธิ
โทษและอาถรรพธาคมนั้นจะมารบกวนผู้คนที่ใช้เวียน
ตะเกียงต้องเป็นหญิงมีเรือนแฉ่วหรือหญิงเทพทาด์ ห้ามไม่
ให้หญิงมาเข้ามาเกี่ยวข้องกับอันชาติ ถึงมองดูก็ไม่ได้
ไม่ว่าพิธีอะไรเป็นไมยอมให้เข้าดังเวียนเลย ถือว่านำความ
อับมงคลมาให้ ถ้าชนยืนหน้าเข้าไป เป็นโดนผลักได้อย่าง
ไม่มีดม่อมที่เดียว

พิธีเกี่ยวคำทำนายต้องทำอวัตติเต็มอ ยังกษณสูงมัก
จะทำวนดะหลายครั้ง เพราะท่านเหล่านั้นมักจที่จะดียงออกท
ประชุมชนและพูดจากับแขกเหลือน้อย ๆ เกรงว่าจะมีใครคิด

ร้ายมองดูเป็นทฤษฎีโทษ ; ท่านเหล่านั้นต้องหาทางเทพทาสีที่
ประจำอยู่ตามเทวาลัยมาทำอรรถคดี มีฉันทน์กัณเฑาะพึงจำ
พวกนี้ไว้เป็นพิเศษ สำหรับทำอรรถคดีให้เท่านั้น

แม่เทวรูป เขาทำอรรถคดีให้เหมือนกัน คือเมื่อพวก
เทพทาสีทำกิจซึ่งเป็นหน้าที่ของตนในเทวาลัยแล้ว เป็นทำ
อรรถคดีแก่เทวรูปวันละสองครั้งเสมอไป ถ้าเขาเทวรูปออกแห่
ต้องทำอรรถคดีกันเข้มงวดขึ้น เพราะกลัวเทวรูปจะถูกอาถรรพ
อย่างเดียวกับมนุษย์ ช่างม้าและปลุกัดตัวเขาก็ทำอรรถคดีเช่น
เดียวกัน

การถือศัลดศพเช่นนี้ ถึงฝรั่งก็มี เช่น ชาวบ้านนอก
ถ้าเห็นใครแปดกหน้าหรือมีหน้าตาน่ากลัวมามองดู เป็นต้อง
นุดตุงเต่าหนีไป ด้วยกลัวเด็กจะต้องทฤษฎีโทษ

เทพทาสี คือ หญิงที่ประจำเทวาลัยสำหรับปฏิบัติ
การต่าง ๆ ในนั้น แปลตามศัพท์ว่า สาวใช้ของเทวดา แต่
คนโดยมากเรียกว่าหญิงแพศยา อาศรัยเหตุที่ยอมผ่อนตาม
บุรุษโดยได้รับสินจ้าง คาคะเนอว่า เดิมจะผ่อนตามเฉพาะ
ความเจริญรมย์ของพวกพราหมณ์เป็นมุดเหตุ เทวาลัยแห่ง

หนึ่งนางเทพทาดี่ประจำ ๒ คนบ้าง ๘ คนบ้าง มากกว่า
 บ้าง มีหน้าที่สำหรับจับระบำชบกด้อมในเทวาลัยเข้าครึ่งหนึ่ง
 เียนครึ่งหนึ่ง กับมีหน้าที่ไปทำพิธีให้ชาวบ้านด้วย บทเพลง
 ที่พวกนกกด้อม ออกจะเป็นเรื่องตลกที่นำมาจากตำนานของ
 เทวดา ตอนระบำโยคีตรคอนโตตอนหนึ่ง นอกจากนั้น ใน
 เวลาวางไม้มีขลุ่ยไปทำพิธีที่ไหน หญิงเหล่านั้นยอมหากินทาง
 หน้าอับอาย จนแต่เทวาลัยอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ไม่เว้นการ
 อนุจารย์ อาศรัยที่ ได้ฝึกความหน้าด้านหมดด้ามัญจรรยามา
 ตั้งแต่เด็ก บางทีก็เป็นหญิงมดกัดมาเป็น หญิงคนโตมีครรภ์
 อยากให้คลอดบุตรง่าย ถ้าได้รับอนุญาตจากด้าม ก็มักไป
 บนตอว่าถ้าบุตรที่คลอดเป็นหญิง จะอุทิศถวายเทวาลัยเป็น
 เทพทาดี่ เขาไม่ถือว่าการทำเช่นนั้น เป็นการฝ่าฝืนกฎฎภาพ
 ธรรมดาอันเป็นหน้าที่ของมารดา กัดบข่าเห็นเป็นดกนไปหมด
 เทพทาดี่ ได้รับเงินจ้างทำพิธีเป็นอัตราประจำราคา
 เด็กน้อย ไม่พอเพียง จึงต้องหานอกอีก ชายเกียรติกษของ
 คนโดยคิดราคาแรง กระบวนแต่งตั้งเป็นไม่มีหญิงพวกไหน
 จะบรรจงทำเหมือนเทพทาดี่

ภาคผนวก ๓

กำเนิดศัพท์

ศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งนำจากพากย์ดั้งเดิมหรือมคธ มาใช้ใน
นิยายเบงกัลพากย์ไทยนี้ เช่น เวทนา ศรัทธา ยศ โลก ฯลฯ
ตามไวยากรณ์ของภาษาเดิมจัดให้มีเพศต่าง ๆ ดัง เวทนา
ศรัทธา เป็นเพศหญิง; ยศ โลก เป็นเพศชาย; มักจะเกิด
ปัญหาในระหว่างเพื่อนเด็กนักเรียนมคธและดั้งเดิมโดยมาก
ว่า เวทนา ศรัทธา ยศ โลก ฯลฯ เหล่านี้ หาวิญญาณมี
ได้ ไฉนจึงมีเพศเป็นหญิงเป็นชายด้วย? จึงเห็นเป็นโอกาส
เหมาะที่จะอธิบายต่อไปนี้โดยบุคคลาธิษฐาน อันเป็นวิธีเข้า
ใจง่ายสำหรับเพื่อนเด็ก ๆ

แต่เดิมทีชื่อของมนุษย์ ดังไปตามลักษณะของบุคคล
ซึ่งเรียกว่า 'นามศัพท์' ครั้นลักษณะของบุคคลนั้น ไป
พ้องกับอันใดเข้า ก็เอาชื่อของเขาไปเรียกอันนั้น เพราะ
ฉะนั้น เมื่อชื่อของบุคคลมีเพศตามเจ้าของแล้ว ใครจะนำ

ไปเรียกตั้งโตต่อไป แม้ตั้งนั้นจะเป็นเพศไหนก็ตาม เพศของ
 คำชื่อก็คงเป็นเพศตามเจ้าของเดิม เช่น หญิงคนหนึ่ง เป็นม
 ้มีความเชื่ออะไรหมดทุกอย่าง โดยลักษณะนี้ จึงตั้งชื่อหญิง
 คนนั้นว่า 'นางศรัทธา' คำว่า 'ศรัทธา' จึงเป็นเพศหญิง
 ต่อมาฆรรมาชาติคนหนึ่ง เป็นความเชื่อตรงลักษณะกับ
 หญิงคนนั้น แม้ฆรรมาชาตินั้นจักหาวิญญูญาณมิได้ ก็เอาคำ
 'ศรัทธา' มาตั้งเรียกฆรรมาชาตินั้น เพราะไม่มีคำอื่นจะ
 เหมาะกว่า จึงคงเพศตามเจ้าของชื่อเดิม คำว่า 'ศรัทธา'
 จึงเป็นอดีตถึงคี่ ดังจะรวบรวมประวัติแห่งคำอื่น ๆ ตามเค้า
 แห่งวิษณุปุราณ ได้ ๑ บริจเนท ๗ ต่อไปนี้

ก. ทักขวงศ์

พระทักขประชาบดี มีชิตากับนางประสูติ (๑) ๒๕

นาง คื่อ:—

๑.	นางศรัทธา	(เชื้อ)
๒.	นางลักษมี	(สมบัติ)
๓.	นางชฤติ	(หนักแน่น)

(๑) ชิตาของมนุสวามีภู่ เพราะฉะนั้น ศัพท์ 'ประสูติ' จึง
 เป็นอดีตถึงคี่

ภาคผนวก (กำเนิดศัพท์)

๔๒๕

๔.	นางคุษฎี	(ยินยอม)
๕.	นางปุษฎี	(จำเวญ)
๖.	นางเมธา	(เขาน้ำใจ)
๗.	นางกริยา	(ทำ จงรัก)
๘.	นางพุทธิ	(ฉลาด)
๙.	นางดิษฐ์ชา	(ตั้งยม)
๑๐.	นางวปุ	(ตัว)
๑๑.	นางค่านที	(ดงบ)
๑๒.	นางดีทธิ	(ดำเร็จ)
๑๓.	นางเกียรติ	(ชมเชย)

๑๓ น เป็นชายาของพระธรรม

๑๔.	นางชยาติ (เดื่องด้อ)	เป็นชายาของมุนี	ภฤคุ	
๑๕.	นางดีคิ (จริง)	”	”	ภพ
๑๖.	นางดีภุติ (เหมาะเจาะ)	”	”	มรดี
๑๗.	นางดีมฤคิ (ดีคิ)	”	”	อังกิวด
๑๘.	นางปรีติ (อิมใจ)	”	”	ปุดัดตย
๑๙.	นางกษมา (อดทน)	”	”	ปุดหะ

๒๐. นางด้นดี (ชดทน) เป็นชายาของมุนี กระตุ
 ๒๑. นางอนันต์ยา (กรุณา) ,, ,, อัครี
 ๒๒. นางอุรธา (ซาบซ่าน) ,, ,, วดีษฐู
 ๒๓. นางดวหา (บุชา) ,, ,, ะหนิ (ไฟ)
 ๒๔. นางดวธา (พถ) ,, ,, บิถฤ

ข. ธรรมวงศ์

เหตูก่อของพระธรรม ซึ่งเกิดด้วยชิตา ๓๓ นาง

ของพระทกษ ดิงน:-

๑.	เกิดด้วยนางศรัทธา	ชื่อ	กาม	(ไคร')
๒.	,, ,, ดักษมี	,,	ทรรป	(หยิ่ง)
๓.	,, ,, ฤติ	,,	นิยม	(ขัดขน)
๔.	,, ,, คุษฎิ	,,	ตันโตษ	(พอใจ)
๕.	,, ,, ปุษฎิ	,,	โถภ	(อยากได้)
๖.	,, ,, เมธา	,,	ศรัศ	(เรื่องที่ดีคับ)
๗.	,, ,, กริยา	,,	ทันท	(แก้ไข)
		,,	นัย	(แบบแผน)
		,,	วินัย	(ชนบ)

ภาคผนวก (กำเนิดศัพท์)

๔๓๑

๘.	เกิดด้วยนางพุทธิ	ชื่อ	โพธิ	(เข้าใจ)
๙.	„ „	ดีชชา	„	วินัย (มรรยาทดี)
๑๐.	„ „	อญ	„	พยัคฆาย (ชยัน)
๑๑.	„ „	คาน์ติ	„	เกษม (ดีนภัย)
๑๒.	„ „	ดีทริ	„	สุข (สบาย)
๑๓.	„ „	เกยริติ	„	ยศ (มีชื่อเสียง)

ตาม ไอรัดที่ ๑ มีบุตรด้วยนางนันท์ (เพดิน) ชื่อ
 ธรรม (เริงใจ)

ค. อธรรมวงศ์

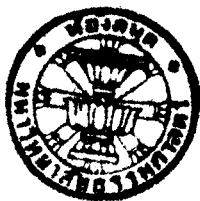
ชายาของท่าอธรรม ชื่อ หิงษา เกิดไอรัด ชื่อ
 อัญญา (เท็จ) เกิดบิดา ชื่อ นางนิกฤติ (ไม่มีดี)

ไอรัดและธิดานัน วิवाหะกัน เกิดบุตร คือ ๓ ภัย
 ๒ นรท มีบุตรแฝด คือนางมายา (ดวง) เป็นชายาของ
 ภัย และนางเวทนา (ทรมาน) เป็นชายาของนรท

ภัยกับนางมายา มีบุตรชื่อ มฤคย
 นรทกับนางเวทนา „ ทุกซ์

มฤตยูมัจจุคือ พยาธิ ชาว โคก ตฤชณา (ตะ
กตะ) และ โกรธ ถูกเหต่าน เป็นผู้รังควานก่อความเดือด
ร้อนทั่วโลก เป็นเหล่ากอของท้าวอธรรม ตัวเองไม่มีเวลา
ดูจลัมราญพอที่จะมีตุกเมียได้ จึงไม่ปรากฏพิงพันธุ์ต่อไปอีก

เหต่าน นำมาพอเห็นตัวอย่าง แต่ในวิษณุแห่งเดียว
ยังโอบุราณอื่น ๆ อีกมาก เห็นว่าพอจะเข้าใจกันได้แล้วว่า
เหตุไร ศัพทนั้น ๆ จึงเป็นเพศชายและหญิง

ภาคผนวก ๔

สารบัญ

ก. ธรรมเนียม

คำซึ่งใช้เรียกกัน	หน้า ๖, ๗, ๔๒, ๖๙, ๘๓
ต่างด่กุต ไม่กินร่วมกัน	,, ๓๑
ผวเมี้ย ไม่เรียกชื่อตัว	,, ๓๑
การแต่งดงควมนับถือ	,, ๓๔
คำพูดแต่งดงควมรัก	,, ๓๗
กำไตในฉวันแต่งงาน	,, ๓๗
เวตากินข้าว	,, ๓๙
กาดกินข้าวของหญิงม่าย	,, ๔๓
การไว้ทุกข	,, ๔๖
ต่างด่กุตไม่แต่งงานร่วมกัน	,, ๓๗
ก่อนและหลังการกินข้าวต้องดื่มน้ำ	,, ๔๓

ภาชนะข้าว	หน้า ๔๔, ๓๓๐, ๓๗๓
เครื่องนุ่งห่ม	,, ๔๘, ๒๔๓, ๒๔๖
ชนิดบุคคลซึ่งต้องมีประจำบ้าน	,, ๕๒
ศัภมาตร์เกี่ยวกับคำค้นหา	,, ๕๓
เกี่ยวข้องกับผม	,, ๕๗
การเอาคนชนทูตหัว	,, ๖๑
การข้ามคน	,, ๗๘
ด้ยญา	,, ๗๘
แฝดซึ่งถูกหนาบด้วยเหล็ก	,, ๘๘
ชโถมน้ำมัน	,, ๘๘
ภิกษาจาร	,, ๑๐๘
เวดากินข้าว	,, ๑๐๘, ๑๘๖
ภิกษุต้องทำในเวดากที่แต่งงานแล้ว	,, ๑๔๐
การดื่บพยานผู้หญิง	,, ๑๔๖
การเดียงพราหมณ์ของเจ้าบ้าน	
ที่เบ็นวรรณอื่น	,, ๑๕๐
การให้ว้ และการรับให้ว้	,, ๑๗๖

ภาคผนวก (ธรรมเนียม, วิถี, พิธี)

๔๓๕

ความเป็นภรรยา	หน้า ๑๙๑
พรหมณตองมหัวหน้า	,, ๑๙๔
กำหนดอายุหญิงที่ควรมีเรือน	,, ๑๙๘
ช่อหรือแต่งงาน	,, ๒๒๕
แต่งงานอย่างคนขรรพวิวาหะ	,, ๒๙๓
หัวหน้าที่เรียกว่า 'บุโรหิต'	,, ๓๐๔
แต่งงานกันใหม่ๆ ยังเห็นหน้าเมียไม่ได้	,, ๓๓๑
การทำชาวบิณฑ์	,, ๓๖๘
การตงช่อ	,, ๓๖๘

ข. วิถี

ทำให้ผู้หญิงชอบ	,, ๑๓
ประทักษิณ	,, ๓๒
ทำตายชาติดีกุด	,, ๓๘

ค. พิธี

ศรัทธา	,, ๒๘, ๓๐๕, ๓๔๕
ทักษิณา	,, ๔๔

อรรถพยะ	หน้า ๕๐, ๓๘๓
บุชา	,, ๕๕, ๓๘๓
ด้วยมพร	,, ๘๐
อินนประดาน	,, ๘๔, ๓๘๓
อิคุปชา	,, ๑๐๘
คำร้องในเวดามังงาน	,, ๑๑๓
หัตถยาเทว	,, ๑๒๕
ปรา	,, ๓๘๔
การชำระให้บริสุทธิ	,, ๓๘๔
การทำอักษร	,, ๔๑๘
ตั้งกตป	,, ๔๑๘

ข. ลัทธิ

ไม่ยอมให้คนตายในบ้าน	,, ๗
หญิงม่ายซึ่งไม่ทำดี	,, ๒๓
ไม่ยอมให้เฝ้าศพที่บ้าน	,, ๒๔
การกินข้าวในเวดากุทซ์	,, ๒๘
เห็นศพข้างซ้ายมือ	,, ๓๐

ภาคผนวก (ดัตช์)

๔๓๗

ไตคัพ	หน้า ๓๓
เหตุที่ทำให้เด็กกินข้าว	„ ๔๓
เครื่องตั้งเทคนิคกาย	„ ๔๘, ๓๗๕
โอมะคุม	„ ๕๐
หญ้าแพรก	„ ๕๐, ๕๘, ๓๘๔
การบูชาพระเป็นเจ้า	„ ๕๕, ๔๗๓
เจิม ๓ แถว	„ ๖๓
ตุกประจำ	„ ๖๒
พราหมณ์ต้องหุงข้าวกินเอง	„ ๗๒
กฤษณาอวตาร	„ ๑๐๒,
บุญบาปเนื่องกัน	„ ๑๑๔
การถือศีลในเวลาทำบูชา	„ ๑๒๒
การอาบน้ำของพราหมณ์	„ ๑๕๐
นมของโยคี	„ ๑๖๓
ผ้าของพราหมณ์	„ ๑๘๓
สัตว์ตามถ	„ ๑๘๒
พวงผ่านทาง	„ ๒๒๖

คฤกษ์ชาวถบขเถา	หน้า ๒๒๘
ต้องใช้ผ้าห่อตำรา	„ ๒๔๘
โทษเพราะฆ่าพราหมณ์	„ ๒๖๐
คนดังกุดคำแม่เงาก็ถูกชาวพราหมณ์ไม่ได้	„ ๓๑๖
การมีภรรยาใหม่	„ ๓๒๓
ครุกรรม ๕ ประเภท	„ ๓๔๓
ผู้มาจากอื่นกินอาหารร่วมดังกุดคนตายไม่ได้	„ ๓๗๕

ง. เรื่องและประวัติ

ทำวัตรมาทิตย	„ ๗๗
พระยม	„ ๑๒๖
นกแขกเต้า	„ ๓๓๕
ปาริชาติ	„ ๒๑๐
พระฤษีเอารพ	„ ๓๖๗

จ. กษิต

‘เป็นขโมยถูกขมาย’	„ ๕๖
‘ทำให้กินข้าวค้าง’	„ ๔๐

ไม่ควรอยู่ในที่ซึ่งไร้พรหมณ์	หน้า ๕๒
อุทยานคิดปาก	„ ๕๗
‘ตั้งซึ่งกรรมทำลายล้าง . ต่อให้ใครพิทักษ์ ปานไร ย่อมวิพากษ์จนได้; เมื่อวาระมาถึง คน จิตของมนุษย์มักมีคมนต์ไม่เห็นภัย’	
‘เวรมาถึง บัวยการระวัง’	„ ๗๕
‘ธรรมประชาต่าง ๆ ทั้งทุกหนแห่งแด่’	„ ๗๖
‘ความโงก บังคับให้เกิดดินรนบริโภค อาหาร’	„ ๑๐๔
‘ธรรมภกรรมใหญ่่น้อยซึ่ง ทรามงาม กดี’	„ ๑๐๔
‘เพียงขอข่าวเขากิน.....’	„ ๑๐๘
‘ต้องให้เต็มกระเพาะ’	„ ๑๐๘, ๑๗๖
อุทยานในงานพิธี	„ ๑๑๓
‘ผู้หญิงปากจืด พูดมากทุกคน’	„ ๑๑๘
‘อย่าให้พลาดไม้พลาดมือในเวดาคำคืน’	„ ๑๒๐
‘มีโรงงัวเปิดๆ ดีกว่ามีโง่งงเปิดเดียว’	„ ๑๒๘
ขอลาตะเพียน	„ ๓๑๓

จ. บาทคาถาและพยางค์แห่งสังสฤท

อคารชดัญญจารี	หน้า ๓๓๓
อัคร ปาริวโณโกททิษฐู	,, ๓๔๗
อภิวาทนคีตัตถย	,, ๓๙๓
อรวา คัธโรว คัธ	,, ๙๔
กฏฐรมาตคต: กุริยู	,, ๓๕๑
กณบีตคกโร มัตถย:	,, ๓๓๗
กถ ทากินนิกรภติ: ตา	,, ๑๓๖
คายนติ ใจตคบีตร: ตไทว	,, ๓๖๔
จักรวิ สุทรศัน จัมป	,, ๑๐๗
ฌายา คชัตถย วยติปาดกาด:	,, ๓๖๒
คไครว เจทภาทรปทาสติ ปูริวา:	,, ๓๖๓
น เคน ไต้ ภิกษุ โหติ (มคธ)	,, ๑๐๙
นาตทิมหิ ห หริตัง วา	,, ๓๖๙
นันทิมุช บิตฤคณัต	,, ๓๔๙
นารถหนิ น จาศัตติ	,, ๓๖๙

ภาคผนวก (พากย์ตั้งตักฤต)

๔๔๑

นาถัตถุโน วัตถุตีทธิ:	หน้า ๓๗๖
นาถัตถุปาโท นฤ-ศฤงควัต	,, ๓๗๗
ปรัศนศัจ คตวราภิตริ	,, ๓๕๕
ปাত্র เปรัตถย ตไทรกั	,, ๓๕๖
เปรัตตฤปต คธา ยาคิ	,, ๓๕๒
พหุทคณากกรณ	,, ๓๓๖
พาเด เทคานตฺรเดถิ จ	,, ๓๕๓
มารคศเรษ คธา บุษเยษ	,, ๓๖๒
มฤตาหนิ จ กรทวย	,, ๓๕๕
ยตร คตร สติทาโยค	,, ๓๕๑
ยคมานไทวาศัจ บิตรยาศัจ	,, ๓๕๗
วัตตวตยาคั พหิ: ดันานั	,, ๓๕๒
วาธวาไซกปาทฤกษะ	,, ๓๖๓
วิปรตโยคททวาทคานั	,, ๓๕๔
ดปีณทตา ตุ ปุรุษะ	,, ๓๗๒
ธรวนาเค สัมคับันเน	,, ๓๓๗
ธรวตฺร ธรววทา ธรวาธัมภวาคั	,, ๓๗๗
ธรวกษติ ไทวห วินศยติคั	,, ๗๕

ช. สมาชยานุกรม

อักษร	หน้า	อักษร	หน้า
อักษร	หน้า ๓๘๓	อนูราช	หน้า ๓๖๐
๓๘๓, ๔๐๗, ๔๑๘		อมฤต	,, ๕๐
อักษิติก	,, ๔๒๒	อโยน	,, ๔๒๒
อคน	,, ๔๕๘	อรรชยะ	,, ๕๐
อกรรมหายณ	,, ๓๐๘	๓๘๓, ๔๐๗	
๑๒๓		อวัตติ	,, ๓๘๒
อโฆวิน	,, ๓๘๐	๔๒๔	
อจมานย	,, ๓๘๓	อวहन	,, ๓๘๓
๔๐๗		อศวิน	,, ๓๕๘
อคมณฤษ	,, ๓๘๕	อถน	,, ๓๘๓
		๔๐๗	
อถรรพเวท	,, ๑๑๓	อาฤชโม	,, ๓๘๖
อธรรมวงค์	,, ๔๓๓	อาทาคมุขิน	,, ๓๘๐
อันฤค	,, ๔๓๑	อาคเนยาด์ตรี	,, ๓๖๘
อันนپردาน	,, ๘๔	อาครหายณ	,, ๓๖๒
๓๘๑		อาทิตย	,, ๓๕๘
อนดูยา	,, ๔๓๐	๔๒๓	

ภาคผนวก (ต่อมาชญาอนุกรม)

๔๔๓

อาทิสร์	หน้า ๓๗๗	อุตกถ	หน้า ๓๗๗
ขานันทครถ	,, ๓๗๖	อุตครายัน	,, ๔๒๒
อารทรา	,, ๓๖๑	อุมร	,, ๓๐๗
๓๖๓		อุรชพ—พาหุ	,, ๓๗๖
อารยัน	,, ๗๗	อุรพ	,, ๓๖๗
อิกษุ	,, ๔๒๑	อุรธา	,, ๔๓๐
อิกุ	,, ๓๐๗	ฤษั	,, ๓๗๕
๑๑๓, ๑๑๕—๑๑๗, ๑๑๙		เอกไซโต	,, ๔๑๓
๑๒๑, ๑๒๓, ๑๒๕, ๑๒๗		เอโกททิสฐุศรราช	,, ๓๕๖
อินเดย์	,, ๕๙	ไอรพต	,, ๒๑๗
อินทร	,, ๒๑๐	๒๑๙, ๒๑๙	
๒๑๑, ๒๑๓, ๓๕๙		ไอดะ	,, ๓๖๑
อินทรวรมัน	,, ๓๖๙	เขาคมิ	,, ๔๒๐
อินดา	,, ๓๖๒	เขารพ	,, ๓๔๗
อิสานิ	,, ๓๐๗	๓๖๗	
อุคร	,, ๓๗๙	กอมบาโคนัม	,, ๔๑๐
อุชชยนิ	,, ๗๗	กนเรต	,, ๓๗๖

กัปร	หน้า ๓๗๘	กาม	หน้า ๔๓๐
กัปรปถิน	,, ๓๗๘	๔๓๑	
กวรรณ	,, ๔๒๓	กายด้ถ	,, ๑, ๒
กวรรณาย	,, ๓๗๘	๓-๘, ๑๑, ๑๓, ๑๔	
กรรมมตุ้ตร	,, ๖๘	๑๕, ๒๑, ๒๕, ๒๖, ๗๒	
๗๑, ๗๖		การตัก	,, ๑๐๘
กรรมมางคค์รราช	,, ๓๔๗	๓๖๑	
กริยา	,, ๔๒๘	กาด	,, ๓๑
กัถบก	,, ๕๒	๓๓-๗๘, ๘๒, ๑๓๖	
กัถปทรุม	,, ๒๑๐	กาไห้	,, ๘๗
กัถยุก	,, ๔๒๐	๑๐๔, ๒๑๗-๒๒๐	
กษมา	,, ๔๒๘	กุมาริตถฏฐ	,, ๖๘
กษุทะระมณัฏฐ	,, ๕๕	กุยเซ็ยน	,, ๓๗๕
กาง์วาริ	,, ๓๗๗	กฤตควริย	,, ๓๖๗
กาญจปุร	,, ๓๗๕	กฤษณ	,, ๘๗
กานยกุพช	,, ๓๗๗	๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕	
กามเทพ	,, ๔๓	๑๐๖, ๑๐๗, ๒๑๐, ๓๗๘	
กามยคค์รราช	,, ๓๔๗	กฤษณเทพ	,, ๓๗๗

ภาคผนวก (ต่อมาชฎานุกรม)

๕๕๕

กฤษณบัณฑิตย์	หน้า ๕๒๓	โคบาล	หน้า ๖๘
เกทาร์ภักฐ	,, ๖๘	โคมคี่	,, ๓๖๓
เกษม	,, ๕๓๓	โคโมริน	,, ๕๒๒
เกษียรธมฺพร	,, ๒๓๐	โควินทภักฐ	,, ๖๘
ไถลาต	,, ๕๓๒	โคษฐีศรัทธ	,, ๓๕๗
โอรช	,, ๕๓๒	เคาท	,, ๓๘๘
เกียรติ	,, ๕๒๘	ฉันทมังกค	,, ๕๕
ชยาติ	,, ๕๒๘	เงนมอดต	,, ๑๒๖
คงคา	,, ๗	เงนต	,, ๑๒๖
๗๑, ๗๓, ๗๔, ๒๒๕		จกคคติมคัย	,, ๘
๓๖๓, ๓๗๘, ๔๐๘		จันทร	,, ๕๒๒
คชฌายา	,, ๓๖๒	๕๒๓	
คณทุษ	,, ๕๓	จันทรคคิต	,, ๕๓
คณช	,, ๓๘๓	จันทรคคิต	,, ๓๖๘
คุขราต	,, ๓๗๘	จัมปาวณีย	,, ๓๗๗
คุขร	,, ๓๘๘	จากษุช	,, ๕๒๐
เคหปเปวณนวมคค	,, ๓๕๘	จุกกรรม	,, ๓๕๐
โคทาวรี	,, ๕๐๘	ใจคณย	,, ๓๗๘

ใจวี	หน้า ๔๐๘	ฐาгур	หน้า ๔๒
ฉัตร	,, ๔๗	ฐิกิ	,, ๕๗
ขังคม	,, ๓๗๘	ทากิน	,, ๑๓๖-๘
๓๘๐		๒๖๒-๒๖๘	
ชนก	,, ๒๓๕	ทม	,, ๓๘๘
ชมพุกวับ	,, ๔๒๐	คิงก	,, ๓๗๕
ชมพุนท	,, ๔๒๓	๓๗๖	
ชมพพฤกษ์	,, ๔๒๐	คิชฏ	,, ๔๒๘
ชรา	,, ๔๓๒	คิบวดี	,, ๔๑๓
ชาติยา	,, ๓๘๗	คิรปณทกร	,, ๖๓
ชาติยาด	,, ๕๒	คิรมวิต	,, ๓๗๕
ชมร	,, ๑๐๘	คานค	,, ๓๘๗
เชยนเคา	,, ๓๘๕	คามดี	,, ๔๒๐
ช้ นาย	,, ๔๑๓	คิชย	,, ๓๖๓
เชยนเชยน	,, ๓๘๕	คิเชยน	,, ๓๘๕
เชยนเหยง	,, ๓๘๕	คฤชณา	,, ๔๓๒
หญ้าแพรก	,, ๑๐๘	ถาด	,, ๔๔
๑๑๕		เถยนเชยน	,, ๓๘๕

ภาคผนวก (ต่อมาชยานุกรม)

๔๔๗

ทักษิณา	หน้า ๔๔	ทักษิณิก	หน้า ๑๐๒
๗๓		ทักษิณามาทัณทิน	,, ๓๗๘
ทักษิณายัน	,, ๔๒๒	ทาศดาว	,, ๒๔๘
ทักษิประชาบดี	,, ๔๒๘	ทาศ	,, ๓๘๔
ทักษิวงค์	,, ๔๒๘	ทาศกร	,, ๗๐
ทักษิ—ดาวรรณิ	,, ๔๒๐	ทาศทาศ	,, ๓๖๘
ทักษิณาจาวิน	,, ๓๘๐	ทาศ	,, ๔๓๓
ทาศ	,, ๔๓๐	ทาศ	,, ๔๒๓
ทาศทนายก	,, ๗๘	ทาศ	,, ๕๕
ทาศทิน	,, ๓๗๘	๓๗๕	
ทาศ	,, ๔๒๓	ทาศ	,, ๓๘๔
ทาศ	,, ๔๒๒	ทาศ	,, ๕๐
ทาศ	,, ๓๘๔	ทาศ	,, ๓๘๕
ทาศ	,, ๓๘๘	ทาศ	,, ๔๒๕
๔๒๒		๔๒๖	
ทาศ	,, ๔๓๐	ทาศ	,, ๔๘๓
ทาศ	,, ๑๐๒	ทาศ	,, ๓๗๖
๑๕๓		ทาศ	,, ๓๔๗

ชฤติ	หน้า ๔๒๘	นามกรณมังกต	หน้า ๔๓๘
ชนิษฐา	,, ๓๖๑	นามาวต	,, ๒๔๖
๓๖๓		นายก	,, ๖๘
ชรรคมบริ	,, ๓๗๘	นารท	,, ๔๔
ชรรวมวงศ์	,, ๔๓๐	นารายณ์	,, ๔๗
ชรรวมดาวรรณิ	,, ๔๒๐	๖๘, ๘๘, ๑๐๗	
ชุตติ	,, ๔๗	นาดอเยนุ	,, ๘๘
ชุป	,, ๓๘๔	นาดคัย	,, ๓๕๘
นฤตกาต	,, ๒๐๘	นิกฤติ	,, ๔๓๑
๒๐๘—๒๓๕		นิตยศราทช	,, ๓๔๗
นนท	,, ๔๓๑	นัมพารก	,, ๓๗๘
นภ	,, ๓๖๒	นัมพาทิตย	,, ๓๗๘
นัย	,, ๔๓๐	นियม	,, ๔๓๐
นรก	,, ๔๓๑	นิตคิรมาตัย	,, ๔๑๒
นรฤษ	,, ๓๘๕	ไนमितคิกศราทช	,, ๓๔๖
นเรนทรยศ	,, ๘๘	ไนเวททย	,, ๓๘๔
นาคารชุน	,, ๓๘๕	๓๘๒, ๔๐๘	
นानัก	,, ๓๗๘	บาบ	,, ๖

ภาคผนวก. (ต่อมาชยานุกรม)

๔๔๕

บุรุษฤษี	หน้า ๓๗๕	ประธานมนตรี	หน้า ๗๗
บุษย	,, ๓๖๑	ปรมหงตั้ง	,, ๓๗๐
บุษราคัม	,, ๙๑	ประตุติ	,, ๔๒๗
บุรพภاطرปทา	,, ๓๖๑	ปริติ	,, ๔๒๗
๓๖๓		ปาทย	,, ๓๗๔
เบงกอด	,, ๓๗๗	๔๐๗	
ไบบัต	,, ๓๗๖	ปารพณศรাত্র	,, ๓๔๗
บอมเบ	,, ๓๗๗	ปารีชาติ	,, ๒๓๐
บั๊กษิราช	,, ๗๖	๒๓๑	
๗๗		ปราณประดิษฐา	,, ๕๕
บโคท	,, ๓๗๗	ปาศักต	,, ๓๗๗
๓๗๕		บริยณ	,, ๔๗
บัญญัติมฤค	,, ๔๐๗	บุญยงสถาน	,, ๔๓๓
บัญญัติพยะ	,, ๓๗๒	บุรพพตุ	,, ๓๖๑
บัญญัติควัย	,, ๔๐๖	บุษฏศรাত্র	,, ๓๔๗
๔๐๗—๔๐๗		บุรพ	,, ๓๖๑
บดิน	,, ๒๓๗	บุษฏ	,, ๔๒๗

บุษป	หน้า ๓๗๔	พิชิตา	หน้า ๔๓
เบรตฤษี	,, ๓๗๕	๓๔๓	
ไบต์	,, ๓๕๓	พิชิตาบุษป	,, ๘๗
เปาษ	,, ๓๖๒	๓๔๓	
พฤษัน—มนู	,, ๓๗๒	พุท	,, ๓๐๗
พิงครนที	,, ๔๒๓	พุทศาตนิค	,, ๓๗๖
พยัพธาย	,, ๔๓๓	พุท	,, ๔๒๗
พยาศิ	,, ๔๓๒	พุท	,, ๓๖๓
พรหม	,, ๗๗	เพตาด	,, ๗๗
๓๕๗, ๓๗๕, ๓๗๐, ๔๓๗		เพทียา	,, ๓๗๗
พรหมยชัน	,, ๓๕๓	ไพชยนต์	,, ๒๐๗
พรหมตติชิต	,, ๔๓	๒๓๗	
พรหม—ดาวรรณิ	,, ๔๒๐	ไพศาช	,, ๓๖๓
พดวรมัน	,, ๓๖๗	โพท	,, ๔๓๓
พาคที	,, ๓๗๗	ภฤค	,, ๓๖๗
พานิชประมุข	,, ๗๗	ภคพันธ์	,, ๓๕
พาราณตี	,, ๒๒๕	๒๓, ๓๓, ๓๕	
๓๗๗		ภควัดบาท	,, ๓๗๖

ภาคผนวก (ต่อมาชญาอนุกรม)

๔๕๑

ภฏฐาจารย์	หน้า ๖๘	มรพ	หน้า ๓๗๖
ภย	,, ๔๓๑	มรฎ	,, ๓๗๖
ภากต	,, ๓๗๘	มรฎปรก	,, ๓๗๓
ภาควตปุราณ	,, ๓๗๗	ม้นวันตร	,, ๓๖๒
ภานุมต	,, ๓๓๕	มหญ	,, ๓๕๕
๑๓๖-๑๔๗		๔๒๐, ๔๒๒	
ภาดกร	,, ๗๐	มหญวายมัญ	,, ๔๒๗
ภาดมตมาน	,, ๓๘๘	มเดจณ=มิตถ	,, ๗๗
ภิกษุ	,, ๓๐๘	มหมต	,, ๔๐๓
ภุมิฤษ	,, ๓๗๕	๔๐๕	
ภุขัน-อภรณตย	,, ๓๗๓	มทเมฆ	,, ๔๑๓
ภอชะ	,, ๓๓๖	มหาขณฏ	,, ๕๕
๑๓๗, ๑๓๘, ๑๔๐,		มหาเทพ	,, ๕๑
๑๔๑, ๑๔๕, ๑๔๖		มหาไทรพ	,, ๓๓๖
ภาคย	,, ๔๒๐	มหาเมรุ	,, ๔๒๐
มฤตย	,, ๔๓๒	มหายาน	,, ๔๗๕
มัทราต	,, ๔๓๐	มหายศ	,, ๓๖๒
๔๑๒, ๔๒๒		มหาราชฏ	,, ๓๗๗

มหาศัย์	หน้า ๘	ยตราช	หน้า ๓๗๕
มหาหิง	,, ๑๐๙	ยม	,, ๑๒๖
มเหศวราทิตย	,, ๗๗	ยมี	,, ๑๒๖
มาฆะ	,, ๓๖๒	ยศ	,, ๔๓๓
๓๖๔		ยไฮวา	,, ๓๙๖
มาณิก	,, ๙๓	๔๓๓	
มาฆพ	,, ๓๗๖	ยาโคบ	,, ๔๓๓
มายา	,, ๔๓๑	ยาศวาศวาท	,, ๓๔๗
มารุต	,, ๓๕๙	ยิวดี	,, ๙๙
มาติยวดี	,, ๗๗	๓๙๖, ๔๓๓	
มีมางดา	,, ๓๗๗	ยิศราเฮด	,, ๓๙๖
มุกตเกศ	,, ๓๓	ยุดาทัย	,, ๓๖๒
เมธา	,, ๔๒๙	เหยงเซี่ยน	,, ๓๙๕
ไมศร	,, ๓๖๐	เยนาซีด	,, ๔๓๓
ไมถิต	,, ๓๙๙	โยค	,, ๔๒๓
ไมไธร	,, ๔๓๓	โยคิน	,, ๓๗๙
โมเช	,, ๔๓๓	รักคชัวะ	,, ๓๑
โมทก	,, ๗๒	รจนา	,, ๙๐

ภาคผนวก (ต่อมาชญาอนุกรม)

๔๕๓

ชกษะ	หน้า ๓๘๗	วามายณ	หน้า ๓๕๑
วักขณญ	,, ๒๓๕	๒๓๕	
วเช มระขอ!	,, ๕๘	วามะศัรจักพรวรคิ	,, ๕
วระนิกุญเช	,, ๕	วามะศัรบบาญ	,, ๖
วมา	,, ๑๐๘	๒๖, ๓๔	
วณั	,, ๘๓	วุกุท	,, ๓๕๘
วชชา	,, ๓๖๐	วุกุทวักษา	,, ๖๒
วพณั	,, ๑๕๑	วุกุทธำวรวรณิ	,, ๔๒๐
วาม ๆ	,, ๕๘	วไรวัก	,, ๔๒๐
วาม	,, ๗๐	วโรมันคักถิกนิกาย	,, ๑๑๔
๑๕๑		วเวาจย	,, ๔๒๐
วามจันทร	,, ๒๓๕	วเวาท	,, ๓๗๘
๓๗๘		วถักษมณ	,, ๑๐๒
วามานันท	,, ๓๗๘	วถักษมั	,, ๑๗
วามถอยจัน	,, ๘, ๒๖	๔๗, ๔๘, ๑๒๑, ๔๒๘	
วามถอยจันมุเชรวิ	,, ๖	วถกกา	,, ๑๕๑
วามานุช	,, ๓๗๕	วถักษา	,, ๔๒๘

ดพน	หน้า ๔๒๓	วิศเวท	หน้า ๓๕๕
ตั้งวัดโก	,, ๓๙๘	๓๕๙	
๔๑๓		วิชาชา	,, ๓๖๐
ตั้งกวัด	,, ๓๙๐	วิศิษฏาโท	,, ๓๗๖
โถง	,, ๔๓๐	วิชณ	,, ๔๓
วฤทธิศรราช	,, ๓๔๗	๔๙, ๗๗, ๙๘, ๑๐๓	
วป	,, ๔๒๙	๓๗๕, ๔๓๒, ๔๓๙	
วราหะเทจรูป	,, ๔๓๙	เวทนา	,, ๔๓๓
วัดตม	,, ๓๗๗	เวทมนต์	,, ๓๗๗
วตุ	,, ๓๕๙	ไวคุณฐิ	,, ๔๑๒
วมาจาริน	,, ๓๙๐	ไววัดวัด	,, ๔๒๐
วิกรมทิตย	,, ๗๗	ไวคำดี	,, ๓๕๖
๓๓๕—๓๔๗		ไวษณพ	,, ๔๙
		๙๗, ๓๗๕, ๓๗๗, ๓๗๘	
วิชยนคร	,, ๓๗๗	ศกุนตดา	,, ๓๓
วินัย	,, ๔๓๑	ศคัทรุ	,, ๓๖๓
วิปาคา	,, ๓๖๓	ศคมิษช	,, ๓๖๓
วิศพกรรม	,, ๔๓	๓๖๓	

ภาคผนวก (ต่อมาชญาอนุกรม)

๔๕๕

ศรัทธา	หน้า ๔๕๘	ศิวตั้งค	หน้า ๔๙
ศรัทธา	,, ๓๖๑	ศุภรบัคษ์	,, ๔๒๓
ศรรูป	,, ๔๒๓	ศุทธิศรัทธา	,, ๓๔๗
ศรัทธา	,, ๒๘	ศุภกรรมัน	,, ๓๖๙
ศรัทธา	,, ๓๖๒	เศษนาค	,, ๓๗๖
ศรัทธา	,, ๓๗๕	ไสพ	,, ๔๙
ศรัทธา	,, ๔๓๐	ไสว	,, ๓๗๕
ศรัทธา	,, ๓๗๕	๓๗๗, ๓๙๘	
๓๘๐		ไสก	,, ๔๓๒
ศรัทธา	,, ๔๙	ตั้งกร	,, ๓๖๘
ศรัทธา	,, ๔๒๙	ตั้งกร	,, ๗๐
ศรัทธา	,, ๓๗๘	ตั้งกตั้ง	,, ๓๙๒
ศรัทธา	,, ๕๗	ตั้งญตั้งตั้ง	,, ๓๘๖
ศรัทธา	,, ๔๙	ตั้งยพรต	,, ๔๒๐
ศรัทธา	,, ๓๑	ตั้งตั้ง	,, ๓๖๓
๔๓, ๕๐, ๕๔, ๗๗,		ตั้ง	,, ๒๓
๒๓๕, ๓๗๕, ๓๗๙, ๔๑๒		ตั้งนโคษ	,, ๔๓๐
ศรัทธา	,, ๓๖๙	ตั้งนคปาปา	,, ๑๑๔

ต้นคุกุมาร	หน้า ๓๖๑	ตวามิน	หน้า ๗๐
ต้นานชด	,, ๓๗๓	ตวามินารายณ์	,, ๓๗๘
๔๐๗		ตวามิมภว	,, ๔๒๐
ต้นินท์	,, ๓๕๒	ตวาโรจิช	,, ๔๒๐
๓๗๑		ตวาทา	,, ๔๓๐
ต้นีนทนต์ราท	,, ๓๔๗	ต่าฤ	,, ๔
ต้นฤตี	,, ๔๒๙	๑๙, ๒๓	
ต้นันตราช	,, ๑๒๖	ต่าร้ตวต	,, ๓๗๘
ต้นรชน	,, ๑๗๖	ต่าวรณ	,, ๔๒๐
ต้นานตตต	,, ๓๕๒	ตัทธิ	,, ๔๒๙
๓๕๗		ตัทธิกร	,, ๓๘
ต้นาโนทก	,, ๓๕๒	ตัทธิย	,, ๓๖๑
๓๗๑		ตัทธิช	,, ๔๐๙
ต่าร้ตวต	,, ๔๘	ต่าคา	,, ๑๐๒
ต่าชรา	,, ๔๓๐	๒๓๕, ๓๗๘	
ต่าวยมพร	,, ๘๐	ต่ามันโตน่นย	,, ๓๕๐
ต่าวาคค	,, ๓๗๓	ต่าช	,, ๔๓๑
ต่าวาคิ	,, ๓๖๐	ต่าตเตช	,, ๓๖๓

ภาคผนวก (ดมาชญาอนุกรม)

๔๕๗

ดุษกรม	หน้า ๑๐๒	หรรษ	หน้า ๔๓๑
ดุรา	,, ๔๒๓	หริพาด	,, ๕๗
ดุรี	,, ๓๗๗	หริตมรณ	,, ๔๐๗
ดุเดมัน	,, ๗๗	หเรกฤษฏ	,, ๒๓๔
ดุวรรณบรรพต	,, ๔๒๐	๒๔๖—๒๖๓	
โถมศรมัน	,, ๓๖๙	หาทิ	,, ๓๗๗
ตันติ	,, ๔๓๐	หิรันยักษ์	,, ๔๓๙
ตัญญุติ	,, ๔๒๙	หิรันยักดีป	,, ๔๓๙
หัตยาเทวา	,, ๑๒๕	หิงษา	,, ๔๓๑
หนตริ	,, ๕๔	เหยมอดุเกย	,, ๑๒๖

ภาคผนวก ๕

ภูมิประเทศ

อารยัน หน้า ๗๗

ได้แก่ชาติต่าง ๆ ซึ่งปรากฏนามอีกอย่างหนึ่งว่า *Indo-European* = อินโด ยูโรเปียน รวมชาวยุโรปด้วยหลายชาติ-
เว้น *Basques* = ชาติบาดัก *Turks* = ชาติเตอก *Magyars* =
มาคยาร และ *Finns* = ชาติฟิน กับ *The Armenians* = ชาติ
อาร์มีเนีย *Persia* = เปอรเดี่ย และ *North Hindustan* =
ฮินดูสถาน ภาคอุดร—ทั้งนี้ ว่าด้วยภาษาเป็นต้น คือภาษาดัง
ดังกล่าว *Zend* = เซนค์ *Greek* = กรีก *Latin* = ละติน
Celtic = แคนติก *Teutonic* = ทิวตอนิก *Slavonic* = สลา
โวนิก และ *Lettic* แคนติก

ละตินเรียก อารยัน ว่า ‘อารยานุส’; กรีกว่า
‘อาเรยา’; เปอรเดี่ยเก่าว่า ‘อารีย’; แต่เปอรเดี่ยใหม่ว่า
‘ไอหร่าน’; ซึ่งเป็นนามแห่งภาคบูรพประเทศเปอรเดี่ย (แขก
เทศ) ครั้งโบราณสมัย

อารีย—เป็นศัพท์ดังดังกล่าว แปลว่า ‘ไถ’

อุซชยีนี หน้า ๗๗

ชื่อของเมืองหนึ่งมีปรากฏ เป็นนิคมแถบกตางอินเดย์ อยู่ใน
Sindia's Dominions = แคว้นดินที่ ในสมัยโบราณ เป็นเมือง
 หดวงของ *Malwa* = มัดวะ รัฐรัฐดีมาอินเดย์ เป็นเมืองสำคัญ
 ในพวก ๗ เมืองของชาวฮินดู ตั้งอยู่ฝั่งขวาแห่ง *Sipra* = แม
 ่น้ำตีปรี ทิศเหนือของ *Indore* = อินโดร์ ระยะทาง ๒ โยชน์
 ครึ่ง (= ๓๐ ไมล์) มีพลเมืองประมาณ ๕๐,๐๐๐

คุชราต หน้า ๓๗๘

Gujrat หรือ *Guzerat* = คุเชราต : เป็นเมืองใน *Punjab*
 ปัญชีพ เมืองหนาวเขาจะพังไปเดี่ยมาก ยังเหลืออยู่เล็กน้อย
 เท่านั้น เป็นที่สำคัญของการค้าขายที่เมืองนี้ในปี ค.ศ.
 ๑๘๕๘ กองทหารอังกฤษทำการปราบปรามหักอำนาจ *Sikh* =
 ซาคีซิก (ดูหน้า ๓๗๘) ลงได้ เวदानอยู่ในปกครอง
 ของรัฐบาลอังกฤษ มีพลเมืองประมาณ ๓๐,๐๐๐

คุชราต (เมืองใหม่ เมืองท่าเหนือบอมเบฮินไป) :
 และ เป็น นาม มณ ฑตแถบ ชาย ทะเด ของ บอมเบ มีเนื้อที่

๓๐,๒๘๖ ตารางไมล์ พดเมืองประมาณ ๓,๕๐๐,๐๐๐; แวดล้อม
จังหวัด (ที่ชนตรงแก่อังกฤษ) คือ Surat = ดุรัต Broach
= โบรช Kaira = ไกระ Panch Mahals = บัญจมหัดและ
Ahmedabad = อาห์เมะทะพัท

โคทาวรี หน้า ๔๐๙

เป็นชื่อแม่น้ำใหญ่ใน Deccan = มณฑลเทศาณ ปลายน้ำเกิด
จาก ที่สูงทาง ทิศ ตะวันตก ถัด Surat = เมือง ดุรัต ไปทาง
ประมาณ ๕๐ ไมล์ กระแสน้ำไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้
ผ่านแหลมอินเดียนไปออกอ่าวเบงกอล; นานมาแล้ว ๘๘๘
ไมล์ มีปากน้ำเป็น ๗ แคว ปากน้ำเป็นที่เนินลาดมาจากไหล่
เขา Ghats = ฆาต ด้านตะวันออก: ภูมิประเทศที่ปากน้ำทั้ง ๗
นี้งามมาก ได้นามว่า 'Indian Rhine = แม่น้ำไรน์ของอิน
เดียน' ทำนบทดน้ำ (ซึ่งมีนามว่า Anicut = อนิกุต) ทำประ
โยชน์ให้แก่ที่แถบนั้นมากมาย-แปลงเนื้อที่อันแห้งผากทั้งหลาย
กลายเป็นที่ชุ่มฉ่ำ อำนวยความงอกงามให้แก่พันธุ์พืช
ธัญญาหารทุกสิ่ง มีเรือลัดวันไร่นางามน่าดู ค่อนเห็นอนา

ใช้เดินเรือไม่ได้ เพราะมีแก่งอยู่ ๓ แห่ง ระยะที่แก่งนั้นราว ๑๕๐ ไมล์ รัฐบาลได้เริ่มการทำลายแก่งทั้ง ๓ นั้น เมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๑ แต่ไม่สำเร็จผล การนั้นล้มตายในปี ๑๘๗๑ นำ โศกาวรณัน นับเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ตายหนึ่งในจำนวน ๑๒ ตาย ของน้ำศักดิ์สิทธิ์ในอินเดีย ที่แม่น้ำนครบรรอบ ๑๒ ปี มีพิธี 'ปุชกร' (การอาบชำระมดทิน) ครั้งหนึ่ง (แต่พิธีนั้น ในหน้า ๔๑๓ เรียกว่า 'มหะเมฆ')

โจวรี หน้า ๔๐๙

แม่น้ำในอินเดียบักซ์ได้ ปรตายน้ำเกิดจากยอด *Ghat* = เขา ฆาต (เขื่อนคั่นแดนอินเดียตะวันตก) กระแสน้ำยาว ๓๙๑๒ ไมล์ (๔๑๕ ไมล์) ไหลผ่าน *Mysore* = ไมโธร และ *Madras* = มัททราชฐร์ไปออกอ่าวเบงกอล; ที่ปากน้ำเป็น ๒ แคว ถ้าน้ำไม่สู้เป็นประโยชน์แก่การเดินเรือ เพราะเป็น แก่งหรือหาดกใหญ่บ่อยหลายแห่ง ทั้งกระแสน้ำเชี่ยวมาก แก่งเหล่านี้อยู่ที่เกาะกตางน้ำในไมโธร เรียกว่า *Sivasamudram* = ศิวสัมมุทรม์ เดืองดีว่า ภูมิประเทศในเกาะนั้นงดงาม ยังมีเกาะกตางน้ำ ไมโธร อีกเกาะหนึ่ง ชื่อ *Seringa-*

patam = เด็กริงคปคัม และเกาะ *Sringum* = คีร์ริงคัม ซึ่ง
 อยู่เหนือที่ดุนาคอนนชนไปทางไม่ได้ไกลนัก ชาวเมือง
 อาศรียจำน่าน ได้ทักทายเขา ห่อเดียว คันข้าว ในแคว้น ไม่ไต่
 และแคว้น *Coimbatore* = โจอิมพะโคร์ จำน่านเขาทำทำนบ
 ดำหรับใช้ ในการทหน้าเข้านามาแต่ศตกะที่ ๕ ค.ศ. *Coleroon*
 = นาโจเดรูน ซึ่งเป็นลำชาตอนเหนือของน่านกมทำนบเหมือน
 กัน ได้ทำเมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๘

ซินาย หน้า ๔๑๓

Sinai เป็นชื่อภูเขาและป่าอันล้อมรอบภูเขาหนซึ่ง *Moses* =
 นาม มูซ่า (มีในเรื่องทศมนตร์) ได้พบแผ่นศิลาจารึก
 คริสต์บัญญัติ ๑๐ ประการ เป็นภูเขาสูงเด่นอยู่ใน *The*
peninsula of Sinai = แหวม ซินาย แหวมนี้เป็นททราย
 ไม่มีต้นไม้เลย อยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ *Arabia* = อะ-
 หรับ ระหว่าง *The gulfs of Suez and Akaba* = อ่าว
 สุเอซและอ่าวอาคาบา ทิศเหนือจดทะเลทราย ทิวเขาเป็นลูก
 คนหันนกันอยู่ ๓ ตอน ซึ่งเห็นได้ชัด : ๑. *Mount Serba*

= เขาเดอบัด สูง ๖,๗๕๐ ฟุต; ๒. เขา แกเถอริน (เรียกตามภาษาพื้นเมืองว่า *Jebel Katherin or Mount St. Catherine* = เซเบต กาเถอริน หรือ เค้นต์ แกเถอริน) สูง ๘,๕๕๐ ฟุต ซึ่งอยู่ตะวันออกเฉียงใต้แห่งเดอบัด; และ ๓. *Umm Shomer* = อัมม์ โซเมอร์ สูง ๘,๐๐๐ ฟุต เซเบต กาเถอริน (เขาที่ ๒) มียอดดัดอนามอยู่ ๒ ยอด คือ ยอดเหนือชื่อ *Horeb* = โหเรบ ยอดใต้ชื่อ *Jebel Musa* = เซเบต มุสา: เขาของ นามิ มุสา เขาเหล่านี้ตามตำนานว่าเป็นถิ่นกำเนิดของ *Hebrew* = ชาติ Hebrew เอ็งเจานมีหุบผา ซึ่งมีวิหารรูปคล้ายบ่อมคายเรียกว่า *The monastery of St. Catherine* = วิหาร เค้นต์ แกเถอริน ซึ่ง *The Emperor Justinian* = มหาราช จุสต์ติเนียน สร้างเมื่อ ค.ศ. ๕๒๗ ทางปกครองนับว่า แหดม ชินาย และดินแดนแถบทะเลแดงถัดออกไปนั้น ชนแก่รัฐบาตไอคุปต์

รายละเอียดแจ้งอยู่ในหนังสือ *Hull* ค.ศ. ๑๘๘๕

Palmer ค.ศ. ๑๘๗๑ *Santeyt* ค.ศ. ๑๘๕๖ และ *Haynes*

ค.ศ. ๑๘๘๔

นิลคีรีมาลัย หน้า ๔๑๒

นามทิวเขาในอินเดียตอนใต้ สูงพ้นระดับราบต่ำ ๖,๐๐๐ ฟุต ยอดแห่งหนึ่งสูง ๘,๗๖๐ ฟุต บนไหล่เขาอากาศเย็นสบายดี ชาวยุโรปที่ป่วยไข้ไม่สบาย พอใจไปอาศัยอยู่ที่นี่ ที่פק ดำราญอันดีชื่อนามชื่อ *Ootacamund* = อุตกะมุนท์

เบงกอล หน้า ๓๘๘

Bengal = เบงกอล (ในก่อนเรียกว่า *Bangala* = พังกอลาคือ วัจนรัฐหรือวัจนราชรัฐ) คือ อินเดีย รัฐภาคของ อังกฤษ เดิมถึง ๑. มณฑลหนึ่งซึ่งก่อนจะจัดตั้งใน อินเดีย เป็นส่วนใหญ่มณฑลอุดรทิศของอินเดีย ; ๒. มณฑลทหารบก มีเนื้อที่เท่ากับครึ่งโบราณตั้ง ๓. มณฑลใหม่ เรียกอีกนัยหนึ่งว่าเบงกอลใต้ รวมเบงกอลกลาง (คือ *Calcutta* = มณฑลถัดถัดจากบังหระอันอีก ๕) *Behar* = พินหาร *Orissa* = โอริสสะ และ *Chota Nagpore* = โชติ นาคปุร มณฑลใหม่ มีข้าหลวงเทศาภิบาลปกครอง เป็น มณฑลใหญ่กว้างและมีพดเมืองหนาแน่นยิ่งกว่ามณฑลอื่นใน

จำนวน ๓๒ มณฑลของ *British India* = บริติช อินเดีย มี
 ขนาดใหญ่เกือบเท่า *Spain* = สเปน และใหญ่กว่าเกาะ
 อังกฤษ (อิงแลนด์ กับ ไอรแลนด์ รวมกัน) ๓ เท่าครึ่ง
 มีพดเมืองมากกว่าเกาะอังกฤษเกือบ ๒ เท่า (พดเมืองประ
 มาณ ๗๕,๐๐๐,๐๐๐) ในจำนวนนี้เป็นคนอังกฤษที่เกิดใน
 มณฑล รว ๓๕,๐๐๐ พุดคร่าว ๆ เบงกอล รว มงบท
 รวคำของดำเนินาคองคาและพรหมบุตร และคืบไปกินที่ ๒ ฟาก
 ทาง ๒ ด้านตอนปากน้ำด้วย ทิศเหนือมีภูเขาคีมาลัยเป็น
 พรหมแดนคั่นอยู่ ประเทศเบงกอล มีดำเนินามากมาย
 เรียงกันไปราวกะต๋าย มีทิวเขางามน่าพิศ ไพรทัศน์มีด
 ชิตรอบเชิงภูเข มีชนบทที่อุดมด้วยความใช้ต่าง ๆ มีถ่าน
 ที่อยู่ของสัตว์ร้ายหลายประเภท ช้างและแรดก็ชุกชุม เมื่อ
 เปรียบเทียบกับอุตรประเทศของอินเดีย ต้องนับว่าเบงกอลมี
 เมืองใหญ่ไม่ก่เมือง เมืองหดวงซ็อ กัดกัตตา เป็นเมือง
 ใหญ่มีพดเมืองประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ที่ตั้งของกัดกัตตาคือ
Patna = ปัตนะ (ก่อน ค.ศ. ๖๐๐ ปี เรียกปาฏติบุตร ดุ
 กถาจารย์ตำรา เด่มกถาภิรัฐหน้า ๔๖) มีพดเมืองประมาณ

๕๐๐,๐๐๐ ในแคว้นเบงกอล ดินฟ้าอากาศร้อนและชุ่มชื้น กล้ายกับนิคมแถบชายทะเลของอินเดีย แต่ค่อนข้างไปต่อนิคมแถบกลางเช่น พิหาร อากาศแห้งกว่าแถบชายทะเล ในฤดูคิมหันต์ มีลมมรสุม แต่บนภูเขาต่าง ๆ ในแถบนี้ มีอากาศทุกประเภท นับตั้งแต่ร้อน ร้อนจัด กำจัดสบาย ไปจนถึงหนาวแข็ง *Temperature* = เทคะอากาศ (ความอบอุ่นแห่งอากาศประจำประเทศ) มีขีดดังนี้ หนาวร้อน ๑๐๓ องศาฟาเรนไฮต์ หนาวอย่างต่ำเพียง ๕๒ องศาฟาเรนไฮต์ พดเมืองหาเดยงชีวิตทางการ ปลูก เพาะ ไร่ หว่าน พืชผลสำคัญคือ ต้นคราม *Jute* = ยุค ต้นปอชนิดหนึ่ง ผืน *Oil-seeds* = พันธุ์เมล็ดต่าง ๆ ที่กดต้นเอาน้ำมันทำประโยชน์ได้ พันธุ์ข้าวต่าง ๆ *Cinchona* = คินโกลนา ชา ชมน พริกไทย ต้นหม่อน ฝ้าย หนาคาด และพืชพันธุ์ต่าง ๆ ส่วนผืนรัฐบาลอินเดียของอังกฤษผูกขาด คินโกลนา (ซึ่งเป็นต้นยาที่มีค่ามาก) มักจะปลูกไว้ตามสถานที่ว่าการเมืองต่าง ๆ มีมากที่ *Darjiling* = ดาร์จิลิง (ที่พักบนไหล่เขาหิมาลัย)

มณฑลเบงกอล มีแร่และธาตุต่าง ๆ เป็นอันมาก
 ในแถบนิคม *Burdwan* = เบิดวัน มีบ่อถ่านศิลา บ่อเหล็ก
 บ่อทองแดง โรงทำยุคนและฝ้ายในจังหวัดกัตกัตตานัน ไซ้คน
 งานกว่า ๕๐,๐๐๐ คน เบงกอลเจริญในวิชากว่ามณฑลอื่น ๆ
 ของอินเดีย พดเมืองชนมีความรู้เข้ารับราชการตามกระทรวง
 ทบวงการต่าง ๆ ของรัฐบาลอินเดีย มณฑลนี้มี *College* =
 โรงเรียน & ตำบล มีมหาวิทยาลัยหนึ่ง ชื่อ (*The Univer-*
sity of Calcutta) นอกนยังมี *School* และ *Institution* =
 โรงเรียนชั้นต่ำและชั้นกลางอีก ๓๐ ตำบล ด้วยถ้ายความรู้
 ชนสูงให้แก่มหาชนชาวเมืองที่เข้าศึกษาความรู้ (ยังมีโรง
 เรียนฝึกหัดอาจารย์ โรงเรียนช่างกลและโรงเรียนเพาะช่าง
 ต่าง ๆ อีกมากตำบล)

ในมณฑลนี้ มีคำสอนทัชและภาษาหลายอย่าง และ
 ต่างกันด้วยคนของความเจริญตามลำดับชั้น พดเมืองส่วน
 ใหญ่เป็นเหล่ากออารยัน—แต่แยกไม่ออกว่า ‘ฮินดู’ กับ
 ‘ไม่ใช่ อารยัน’ จะต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพราะฮินดูชนคา
 มีจำนวนมาก และตามเป็นจริง ก็คงเนื่องมาจากเด็อดเนื้อ

ของบรรพบุรุษ^{๒๒}ของนน เป็นมณฑลของฮินดูอันเก่าได้ มี
 พดเมืองที่เป็นมหมตค้ำดึก ๒๓,๕๐๐,๐๐๐ คน (มี^๒คน^๒ข^๒น^๒ด^๒
 เป็น^๒ค^๒ัน^๒) มี^๒ชน^๒ชาติ^๒เรื่อ^๒ร่า^๒ป่า^๒เถื่อน^๒ ๒,๐๐๐,๐๐๐ เป็น^๒ค^๒ริ^๒ส^๒ต^๒
 ค้ำ^๒ด^๒ึก^๒ ๒๐๐,๐๐๐ ภาษา^๒ของ^๒ชาว^๒เมือง^๒เรีย^๒ก^๒ว่า^๒ ‘เบ^๒ง^๒ค^๒ด^๒’
 ผู้^๒พูด^๒ภาษา^๒น^๒ม^๒จ^๒าน^๒ว^๒น^๒ด^๒ง^๒ ๓๖,๕๐๐,๐๐๐ ผู้^๒พูด^๒ภาษา^๒ฮิน^๒ดู^๒ถ^๒าน^๒
 ๒๕,๐๐๐,๐๐๐ ใน^๒แถบ^๒เบ^๒ง^๒ค^๒อ^๒ด^๒ส^๒่วน^๒ด้า^๒คั^๒ญ^๒พ^๒ว^๒ก^๒ Santal=
 สัน^๒ตาด^๒ นั้น^๒แ^๒ด^๒ะ^๒เป็น^๒เด^๒ือ^๒ค^๒เน^๒อ^๒เน^๒อง^๒จ^๒าก^๒บ^๒ร^๒ร^๒พ^๒บุ^๒ร^๒ษ^๒ของ^๒ชาว^๒
 เบ^๒ง^๒ค^๒อ^๒ด^๒เด^๒ิม^๒ แถบ^๒ชน^๒บท^๒เมือง^๒ชน^๒ต^๒าง^๒ ๆ นอก^๒น^๒น^๒ย^๒ง^๒มี^๒
 Kolarian = ชาว^๒โก^๒ตา^๒เร^๒ียน^๒ หรือ^๒อีก^๒น^๒ัย^๒หนึ่ง^๒ว่า^๒ Dra-
 vidian Gond = ท^๒รา^๒ว^๒ิ^๒เท^๒ย^๒น^๒ ค^๒อน^๒ด์^๒ Kols = พ^๒ว^๒ก^๒โก^๒ถ^๒
 Bhuiyas = ภู^๒ย^๒ยะ^๒ แ^๒ด^๒ะ^๒แ^๒ก^๒ป^๒น^๒จ^๒ัน^๒อ^๒ก^๒พ^๒ว^๒ก^๒หนึ่ง^๒

พ^๒ว^๒ก^๒ม^๒ห^๒ม^๒ด^๒มา^๒ป^๒ร^๒า^๒บ^๒แ^๒ว^๒น^๒น^๒ไ^๒ด^๒ค^๒ง^๒แต่^๒ ค.ศ. ๑๒๐๐

The East India Company = บ^๒ริ^๒ษ^๒ท^๒อ^๒ด^๒ค^๒ิน^๒เด^๒ีย^๒ ไ^๒ด^๒ย^๒ก^๒มา^๒
 ต^๒ง^๒ท^๒า^๒ก^๒าร^๒ค^๒า^๒ข^๒าย^๒ใน^๒ข^๒าง^๒ค^๒ัน^๒ศ^๒ค^๒ะ^๒ที่^๒ ๑๗ อ.ค.

อ่าวเบงกอล เป็น^๒ด^๒่วน^๒หนึ่ง^๒ของ^๒มหา^๒ด^๒ม^๒ทุ^๒ร^๒อิน^๒เด^๒ีย^๒รูป^๒
 ก^๒ด^๒าย^๒รูป^๒ด้า^๒ม^๒เห^๒ด^๒ีย^๒ม^๒มุ^๒น^๒าก^๒ อยู่^๒ระ^๒ห^๒ว^๒าง^๒ฮิน^๒เด^๒ีย^๒ก^๒บ^๒แ^๒ด^๒ม^๒ฮิน^๒
 ไ^๒ด^๒จ^๒ัน^๒ อ่าว^๒น^๒ไ^๒ด^๒ริ^๒บ^๒กระ^๒แ^๒ด^๒นำ^๒จ^๒าก^๒ถ้ำ^๒น้ำ^๒ใหญ่^๒ ๆ ห^๒ด^๒าย^๒ด้า^๒ย^๒—นำ^๒
 ค^๒ง^๒ค^๒า^๒ นำ^๒พร^๒ห^๒ม^๒บ^๒ุ^๒ท^๒ Irawadi = น้^๒า^๒อ^๒จ^๒ิ^๒ร^๒ว^๒ดี^๒ น้^๒า^๒ม^๒ห^๒าน^๒ที่^๒ น้^๒

โคทาวรี นักฤษณ และน้ำโจวี ทางฝั่งตะวันตกไม่มีท่าที่
ดี แต่ฝั่งตะวันออกมีท่าดีหลายแห่ง—*Akyab* = ท่าอภัย *Gwa*
= ท่าควา *Maulmain* = ท่ามรแห่ง และ *Tavoy River*
= ท่าทวาย นับเป็นท่าอีกแห่งหนึ่ง เกาะต่าง ๆ คือ
Andaman = เกาะอันดามัน *Nicobar* = นิโคบา และ *Mergui*
groups = หมู่เกาะมฤดี

พาราณสี หน้า ๓๗๗

(ในปัจจุบัณเรียก *Benares* = เบนาร์ส) เป็นเมืองศักดิ์
สิทธิ์ของฮินดู และเป็นเมืองสำคัญในอินเดียภาคอุตรทิศ ตั้ง
อยู่ฝั่งเหนือของน้ำคงคา ระยะรถไฟห่างจาก *Calcutta* = กัด
กัตา ทาง ๔๒๐ ไมล์ ห่างจาก *Allahabad* — อัดดาบาท
(คูหิปเทศ) เป็นเมืองใหญ่ที่หนึ่งในมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ
(แคว้น *Oudh* = อโยธยาโบราณ ออกเดียวไม่นับเนื่องเข้าใน
งบัณ) ตั้งแวดล้อมด้านาคากอนที่เบ้นคุงมีรูปคุงพระจันทร์
ครึ่งซีก เป็นระยะ ๓ ไมล์ ตอนคุงนี้ทงต้องฝั่ง มีบันไดทำนา
(*Ghat* = ชาติ) มากแห่ง โดยมากมักเป็นทำหน้าวดและ

บ้านที่เป็นบกแผ่นแน่นหนา ทำน้ำวัดและบ้านหรรษาเหล่านี้
 ช่วยดู *Scenery* = ภูมิประเทศให้น่ารื่นรมย์ตา โบสถ์วิหาร
 มณฑลพหุอันยิ่งใหญ่ ถัดมม่น้ำอันล้นตลิ่งเลาะเลาะด้วยดง
 ทยายอย่างบรรจงทงหน แต่พาราณตีนี้ งดงามเพียงภายนอก
 ตอนริมน้ำเท่านั้น ภายในผิดกันไกล ถนนต่าง ๆ ก็แคบเล็ก
 บ้าน ๒ ฟากถนนโดยมากเป็นตึกกรมสูงเก้งก้างทงมืดทึบ สถานที่
 ที่เป็นเอกก็คือ *Nepalesse* = วิหาร เนปาลีส์ *Aurangzeb* =
 เสวราโอรุงเซเบ ซึ่งมีหอสูง ๒ หลัง สูง ๑๔๗ ฟุต หอคู
 ดาวชื่อ *Raja Jai Singh* = ราช ชย จึงให้ *Gopal Mandir*
 = วิหาร 'โคบาทมณฑิร' เป็นวิหารมีค่ากว่าวิหารทั้ง
 ปวง วิหารพิเศชวาร หรือวิหารทองของพระศิวะ (*The*
Bisheswar or Golden Temple of Siva) เป็นวิหารศักดิ์
 ดิที่ชกว่าหมด และ *The famous Monkey Temple* = วิหาร
 วัดมุขนัตตอนาม ตั้งที่หน้าตุนอกถนนยังมี 'มณิกรรณิก' คือ
 บึงแห่งหนึ่ง ซึ่งมีชนตวยเหือโคตของพระวิษณุ เขาควาบี=
 'บ่อแห่งบัญญัติ' และ *Lat Bhairo* = ตัก ไภโร เชื่อกัน
 ว่าเป็นของ อโคกะ ที่ *The Burning Ghat* = ท่าป่าช้า

ธรรมเนียมในเมืองนี้ บ้าช้ามักคงอยู่ริมท่าหน้าวัดต่าง ๆ ชาว
ฮินดูนำญาติพี่น้องมาเผากันแทบทุกวัน (เชิงอรรถหน้า ๓๐)
ในเมืองนี้ มีวิหารฮินดูถึง ๑๔๕๖ แห่ง แต่โดยมาก มักจะ
เป็นที่เล็ก ๆ มีเสวี่า มหิมัค ๒๗๒ แห่ง

แถบที่ชาวยุโรปอยู่ มีวิทยาลัยของรัฐบาล ๑ แห่ง
ก่อตั้งด้วยศิลาแดง มีนักเรียนประมาณ ๗๐๐ โรงพยาบาลแห่ง
หนึ่ง ชื่อ *Prince of Well's Hospital* = ปริ๊นส์ ออฟ เวลล์
ฮอสปิตัล และศาลาว่าการเมือง เป็นสถานที่กว้างใหญ่ ตั้ง
สำคัญที่ชาวยุโรปสร้างรวมไว้ก็คือ สระพานรตไฟ ชื่อ *Dufferin*
= ดัฟเฟอร์ริน เป็นสระพานใหญ่ข้ามน้ำคงคา สระพานนี้ เปิด
เมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๗ ยาว ๓,๕๓๘ ฟุต เมืองเก็บผลประโยชน์
ได้ปล้ดระมาก ๆ จากฮินดูขูดงศ์ซึ่งจรมมาจากทิศต่าง ๆ ของ
อินเดีย มีสินค้าใหญ่ ไม่แต่พืชผลซึ่งเกิดในประเทศนั้นอย่าง
เดี่ยว สินค้าอังกฤษก็เจริญมากเหมือนกันคือ เครื่องใช้
แก้วแหวน เพ็ชรพลอยต่าง ๆ เมืองนี้ดอนามในหัตถกรรม
ประเภทเครื่องทองเหลือง ทองขาว ผ้าไหมทอง และเครื่อง
เงินต่าง ๆ ที่ดงรัก พดเมืองประมาณ ๓๐๐,๐๐๐

สรุปความว่า เป็นเมืองตั้งมาแต่โบราณ เป็นที่
 ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเป็นเวลายาวนาน (๑) และ
 ยังเป็นที่ตั้งศาลาพรหมณ์มาตั้งแต่เดิมเหมือนกัน กษัตริย์ที่
 ครบครองเมืองนี้ นับได้หลายลำดับวงศ์ เท่าที่รู้จัก วงศ์
 ราชบุตร (Rajput) วงศ์มหารัต (Mongal Emperors)
 วงศ์โอธ นาวาบ (Oudh Nawabs) วงศ์ที่ผู้ค้นได้เขียนคร
 แก่อังกฤษ ในปี ค.ศ. ๑๗๗๕

(ชื่อปัจจุบันเขียนว่า 'Benares' ก็จริงอยู่ แต่
 ให้อ่านว่า 'พนาเรต์' ตามคำเน้นย้อในคฤ ไทยอ่านว่า 'พ
 ราณดี')

โกชะ หน้า ๑๓๖ ฯลฯ

(Bhaunagara โภ นคร) ชื่อเมืองน้อย ชนในบอมเบ ตั้ง
 อยู่ชายทะเล ริมอ่าว Combay = กัมเบ อยู่ห่าง ดุรัค ไป
 ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทาง ๕ โยชน์ (๒๐ ไมล์) เนื้อที่
 ๒,๘๒๐ ตารางไมล์ มีพลเมืองประมาณ ๔๐๐,๐๐๐

(๑) Was for 800 years the headquarters of Buddhism.

มัทราส หน้า ๔๑๐, ๔๒๒

ชาวเมืองหาได้เรียกเมืองของเธอว่า 'มัทราส' ไม่ เรียกว่า
Chennapatnam = 'เจนนปัตนัม' ตั้งอยู่ที่ฝั่ง *Coromandel* =
 โกลโรมณฑล ๓๓ องศา ๔ ลิปดา ขั้วดวงเหนือ ๘๐ องศา
 ๑๗ ลิปดา ขั้วยาวตะวันออก เป็นเมืองหลวงของรัฐดีมา
 มณฑล อินมึนามว่า *Madras* = มัทราส เมืองนี้แต่เดิม
 เป็นหมู่บ้านห่าง ๆ ตั้งรายอยู่ตามชายทะเล ทางประมาณ ๘
 ไมล์ เป็นเนื้อที่ประมาณ ๒๗ ตารางไมล์ ทำเรือในก่อนไม่
 ดีนัก เป็นที่เว้งใหญ่ไว้ที่กำบังคลื่นลม รัฐบาลอังกฤษในอินเดีย
 ได้ก่อสร้างสะพานยาวยื่นออกไปจากฝั่งทะเล เป็นที่ขนระวางขน
 แดะลงในปี ค.ศ. ๑๘๕๘-๖๒ ทำเรืออีกแห่งหนึ่ง (สร้าง
 เมื่อ ค.ศ. ๑๘๗๖) มีอันเป็นปรักหักพังไปมากเมื่อปี ค.ศ.
 ๑๘๘๑ แดะถึงกระนั้นก็ยังเป็นประโยชน์สำหรับขนระวาง
 ขนลงอยู่บางเวลาคลื่นลมจัด เวदानท่าดีมาก ผู้โดยสาร
 ไม่ต้องงวอดเรือกรรเซียงถ่ายดำเหมื่อนอย่างแต่ก่อน ทำเมืองนี้
 มักจะมีพายุนับพันคราวปดายเดือนพฤษภาคมแดะข้างต้นเดือน
 มิถุนายนทุกปี เป็นเทศ์กาอดลมตะวันออกเฉียงใต้ตั้งต้นพัดมา

และจะมีอีกตั้ง ๒—๓ ครัว ในราวเดือนตุลาคม พฤศจิกายน
 และธันวาคม ในเทศกาลมรดุมซึ่งพัฒนาแต่ทิศตะวันออกเฉียง
 เหนือ ดินฟ้าอากาศในเมืองหรือชนบทเป็นปานกลาง นับว่ากำลัง
 สบายดี มีระดับนาฝนตกในปีหนึ่งราว ๔๘ นิ้ว และขีดความ
 อมอ้าวแห่งอากาศคิดเฉลี่ยแล้วอยู่ราว ๘๒ องศาฟาเรนไฮท์
 บ้อม *St. George* เด่นตยอช ด้วางเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๕๐ ตั้งอยู่
 บนฝั่ง—อยู่กึ่งกลางระหว่างเหนือกับใต้ แถบบ้อมนั้นเป็นนิคม
 ที่ชาวอังกฤษยกมาตั้งอยู่ในชนบท ถัดบริเวณบ้อมนี้ไปทาง
 เหนือหนชือ *Black Town* = 'เมืองดำ' มีโรงร้านและที่ทำ
 การของคนหมู่ใหญ่ ถัดบริเวณนี้ไปทางทิศใต้ถึงบริเวณ
Triplicane ตรีปลิดเคน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพวกมหมัด
 คำนึง ในเข้าไปทางทิศใต้ถึงบริเวณชาวยุโรป ซึ่งเป็นบ้าน
 หลงใหญ่ๆ รายคันไม้ไผ่รอบขอบเขตบ้าน มีตราดจะประกอ
 กับกตตดาและบอมเบ ในเรื่องที่มีบ้านดถานหรูหราน่าชม
 นั้นไม่ได้ แต่ที่ว่าการเมือง ัง *Chepauk* เจปอก มนตรี
 ฎา วิหาร *St. Andrew* เด่นตยอช วิหาร *St. George*
 = เด่นตยอช อนด์วรายซึ่งจนตรังวางเบนทระดักแกดังฆราช

เฮเบอร์ (Chantrey's monument to Bishop Heber) ต่อม
 ธรรม์ทราด ออฟฟิศไปรษณีย์ และศาลสูงสร้างใหม่เหล่านี้
 พอดูได้บ้าง คึกกรามต่าง ๆ ฉาบทาด้วย Chunam = ปูนหอย
 แดงดูงามเป็นมันหัดจับด้วยตา มหาวิทยาลัยมัทราด สร้าง
 ในปี ค.ศ. ๑๘๕๗ ตั้งแต่ชื่อวามหาวิทยาลัย หาได้เป็นที่ถาย
 ความรู้สึกสูงให้แก่กุดบุตรมิได้ เป็นสถานที่สอบได้ชั้นสูง ถึง
 คราวสอบได้ กรรมการผู้สอบได้และผู้ถูกสอบ ก็มาพร้อม
 กัน ณ ที่นั้น ถ้าฟังแต่ชื่อถ่ายเดียวแล้วอาจทำให้เข้าใจผิด
 ได้ นอกจากวิทยาลัยและโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งถ่ายวิทยาให้
 แก่กุดบุตรทั้งหลาย ยังมีโรงเรียนกตกรรม ซึ่งเป็นถิ่นของ
 ศภา มีพิพิธภัณฑท์ใหญ่หลังหนึ่ง มีเงินตราอินเดียครึ่ง
 โบราณ มีภาพศิลาอ่อนต่าง ๆ ได้มาจากสถูป (Buddhist
 tope) ที่บรรจุนาคหรือกระดูกผู้ตายไว้ในเมืองอมรวดี ดิน
 ค้าออกที่จำกัญคือ กาแฟ ไบชา ผ้าย พันธ์เมตต์ต่าง ๆ
 หนึ่งดีคว คราม พันธ์เมตต์น้ำมันดูกไม้ (มีถ่วงาเป็นต้น)
 ด้อยอมผ้า ี่นาตาด และเซาดีคว พดเมืองเวदानประมาณ

๕๐๐,๐๐๐ คน ในจำนวนนี้เป็นชาวยุโรปประมาณ ๖,๐๐๐ คน ที่เป็นลูกครึ่ง (พ่อฝรั่ง—แม่แขก) ประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน เป็นหมัดค้าต๋นกราว ๕๐,๐๐๐ คน นอกนั้นเป็นพราหมณ์ ค้าต๋นิก

ไมโสธร หน้า ๔๑๓

(*Mysore* อีกนัยหนึ่งว่า *Maisur* = ไมโสธ) มณฑลต๋นโตไซของอินเดียนะ จังหวัดของมัททราชฐร์ แวดล้อมเป็นพรมแดนโดยรอบ มีเนื้อที่ ๒๔,๗๐๐ ตารางไมล์ พดเมืองประมาณ ๕,๐๐๐,๐๐๐ คน ไมโสธรเป็นที่ราบสูง มีทิวเขาหดยาแห่ง มี *Kistna* = นากฤษณะ และ *Kolar* = โกลดาร์ในมณฑลต๋นบอทองคำ ดำนาจ ๒ น มีประโยชน์ในการทต๋นน้ำเข้าหต๋นต๋นชาวด ผลประโยชน์ที่เก็บได้จากดินค้ำชาออก (คือ หมาก ต๋มุนไฟร กาแฟ ฝ้าย แพรตต่าง ๆ กระจวนชาวด ไหม และน้ำตาล) ได้เป็นจำนวนไม่ค้ำกว่า ๑,๒๐๐,๐๐๐ ปอนต์ แต่ถ้ำพังดินค้ำชาออก ๓ อย่างเท่านั้น (คือ ฝ้ายแพรตต่าง ๆ ฝ้ายทำดด้วยฝ้าย และแบ็งด้าต๋) ยังเก็บผล

ประโยชน์ได้ปีหนึ่ง ๑,๕๐๐,๐๐๐ ปอนด์ จ้าวประเทศราช
ปกครองประชาราษฎร์ไม่เรียบร้อย อังกฤษจึงถือโอกาสเข้า
ปกครองตัวเอง เมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๓ เป็นต้นมา ครั้นถึง ค.ศ.
๑๘๘๓ รัฐบาลอังกฤษจึงคืนอำนาจความปกครองให้แก่
จ้าวประเทศราชนั้น เมื่อปี (๑๘๗๖—๗๘) เกิดฝนแล้งข้าว
ขาดมากแพ่ง ทำเอาประชาราษฎร์ในแคว้นนั้นยุบยอบไปตาม
กันเมืองหอดวงชื่อ 'ไมโลร์' ตั้งอยู่ในภูมิภาคนี้ทางหน้าชม
ทางห่างจากมัททราชฏ์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ๒๐ $\frac{๕}{๑๒}$
โยชน์ (๒๕ ไมล์) เป็นเมืองงาม บ้อมดำคัญตั้งอยู่ทาง
ด้านใต้แห่งเมืองนี้ แวดล้อมวังของราชา ในวงนั้นมีบดงก
งามอยู่แทนหนึ่ง พดเมืองประมาณ ๘๐,๐๐๐

วิชัย หน้า ๓๗๗

(*Vijayanagara* = วิชยนคร) เป็นนามครึ่งโบราณใหม่
เขตมัททราชฏ์ เวदानมเคซาค ตั้งอยู่ห่างจาก *Bellary* =
เพดดรี ทาง $\frac{๓}{๓}$ โยชน์ (๕๐ ไมล์) ทิศตะวันตกเฉียง
เหนือของเมืองเพดดรี

สินธุ หน้า ๔๐๙

(เดียนเรียกว่า *Indus* = อินดุ) ชื่อแม่น้ำในอินเดีย ปลายน้ำเกิดใน *Tibet* = ทิเบต ไก่ดักับปลายน้ำ *Sutlej or Sattaj* = ดุคเดชหรือตักตช *Lat.* = เส้นขีดขวางเหนือ องศาที่ ๓๒ *Long.* = เส้นขีดยาวตะวันตก องศาที่ ๗๑ สูงกว่าระดับทะเล ๑๖,๐๐๐ ฟุต ตอนปลายน้ำไหลผ่านแดนทิเบต ย้อนไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือเข้าในแดน *Cashmere* = กัศมีร์ แล้วไหลไปทางบักไต้ออกทะเล กระจ่างน้ำตอนเหนือเขี้ยวมาก ยิ่งตอนปลายน้ำยิ่งเขี้ยวจัด เพราะเป็นซอกห้วยธารเขา ในกัศมีร์ กระจ่างน้ำไหลเขามาในซอกเขาแห่งหนึ่งซึ่งตักถึง ๓๐,๐๐๐ ฟุต นี่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดน้ำท่วมบ่าไปตามภูมิภาคที่ต่ำในฤดูฝน น้ำสินธุไหลมารวมกระจ่างน้ำของ *Punjab* = ปัญจนที ระยะทาง ๖๗๓ โยชน์ (๘๓๒ ไมล์) นับแต่ปลายน้ำมาจนถึงทรวมกระจ่างน้ำนั้น ทาง ๔ โยชน์ (๔๘ ไมล์) ไก่ด *Attock* = เมืองอัครคอกไต้เควรวมน้ำที่ก่ดาวแล้วลงไป กระจ่างน้ำไหลไปรวมกับ *Kabul River* = ดำน้ำกบุด ซึ่งไหลมาจาก *Afghanistan* = ประเทศอัฟฆานิสถาน ตั้งแต่

ถนนลงไปจนออกทะเล เป็นอันใช้ได้เร็วได้ ได้เมืองอัครคอก
 ลงไป ๓๗ ไมล์ (๔๕๐ ไมล์) ข้างฝั่งซ้ายมือชาวต้องลงมา
 จากเหนือหน้า ได้รับกระแสบัญจนที่ทั้ง ๕ ฝ่ายด้านากบุด
 และปัญจนที่นั้น เดินเร็วได้ตั้งแต่ปากน้ำขึ้นไปจนถึงปลายน้ำ
 กระแสบัญจนที่นั้นได้ปัญจนที่ลงมา น้ำจะมีกระแสบัญจนกราก
 กัดตรงกันข้าม ทงนเพราะตอนปลายน้ำแคบ (และอีกประ
 การหนึ่งตอนนั้น น้ำกลายเป็นไอไปเสียโดยด่วนมาก) และที่
 ตอนใกล้ปากน้ำนั้น มีคลองใหญ่อยู่แยกแห่งแบ่งเอาน้ำไป
 เสียด้วย กระแสบัญจนที่นั้นไม่ไหลเชี่ยว อีกประการหนึ่ง
 ตอนปากน้ำ พื้นดินเป็นทราย น้ำซึมซาบหายไปไนทรายเดีย
 ะมาก ที่ราบต่ำต้องฝากด้านานเป็นจำนวน ๓,๐๐๐ ตาราง
 ไมล์ ด้าน้ำใหญ่ย้ายกระแสบัญจนเป็นนิตย์ (กล่าวคือ ฝั่ง ๑ ออก
 อีกฝั่ง ๑ ฝั่งเรื่อยไป) ในมณฑลปัญจขัณฑ์และ Sind = มณฑล
 ดินท์ ซึ่งน้ำไหลผ่านมานั้น มีเกาะแก่งที่หาดที่เขินมากแห่ง
 ด้วยกัน ในแถบนี้การทำนาได้อาศัยน้ำ ซึ่งดินฝั่งน้ำเข้าใน
 นาปีละครั้ง และอาศัยที่คาน้ำออกทางหนึ่ง ด้านานยาว ๓๕๐

โยชน์ (๑,๘๐๐ ไมล์) ^{๕ ๘๘ ๕๕} เนื้อที่ที่นานทำประโยชน์ให้อยู่ราว
 ๓๗๒,๗๐๐ ตารางไมล์ ในหามัปดาซุม และจรเข็กไม่ใช้น้อย
 ตั้งแต่รัฐบาลอังกฤษ เปิดรถไฟด้วย *The Indus Valley*
Railway ในปี ๑๘๗๘ แล้ว การเดินเรือคกไปมาก

(ปัญจนที่ คือ ๑. *Jhelum* = น้ำเซตัม ๒. *Chenab*
 = น้ำเซนัพ ๓. *Ravi* = น้ำรวี ๔. *Beas* = น้ำเพอด้ และ
 ๕. *Sutlej* = น้ำตุคเตช)